110E JAARGANG — NO.: 216 ZATERDAG 2 OKTOBER 1993

# AMIGOE

## VANDAAG



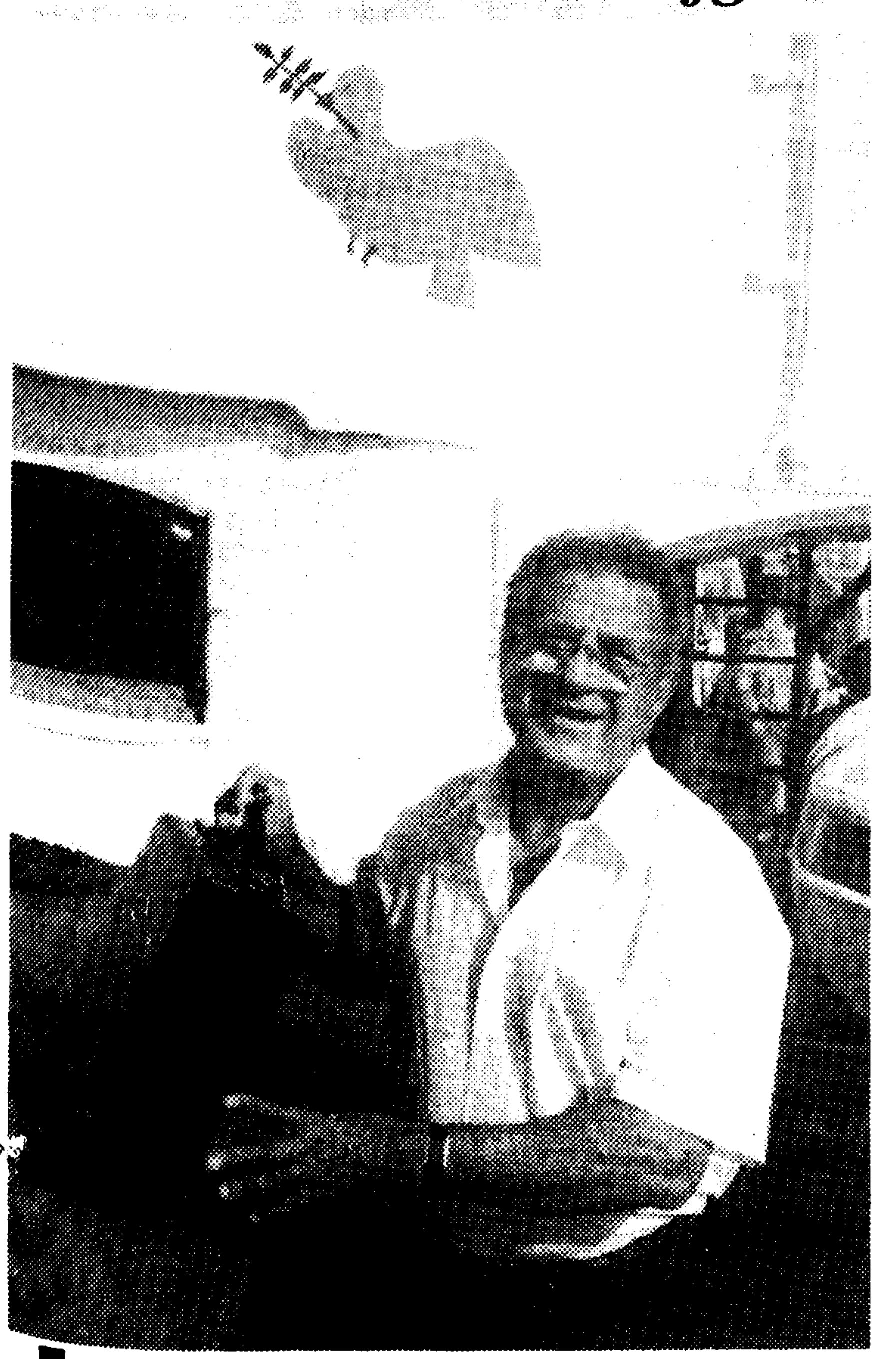


*STANLEY BETRIAN ...afslanken...*

Prekè

**BC slankt af: Ajo tijdperk van dikke vriendjes**

## *Stem van vrede zwijgt*



■ *TEL AVIV - Abie Nathan had de leiding van het piratenradiostation Stem van de vrede, welke uitzond vanuit de zee bij Israël. Hij heeft na twintig jaar de zender uit de lucht gehaald omdat hij zijn doel bereikt acht: Israël praat met de PLO en de Palestijnen. Het schip van waaruit hij uitzond wordt een vredesmuseum.*

*(AFP-satellietfoto)*

*Zware regenval onderbreekt reddingswerk en cremeren*

# Schatting van Indiase politie: dertigduizend doden en vermisten

**LATUR/UMARGA - Zeker dertigduizend mensen zijn dood of staan als vermist te boek in 36 dorpen in India die met de grond gelijk gemaakt zijn als gevolg van de zwaarste aardbeving die het land in een halve eeuw getroffen heeft. Dit heeft de plaatselijke politie zaterdag meegedeeld. Er zijn echter ook aanzienlijk hogere schattingen wat het dodental betreft van deze moordende bevingen. Het reddingswerk moest vanmorgen onderbroken worden als gevolg van hevige regenval.**

De schating van de politie is gebaseerd op een inventarisatie van de bedolven dorpen en het aantal families dat in elk ervan woonde. Bipin Bihari, de hoofdinspecteur van politie in Latur en omgeving, schatte dat alleen al in deze regio vijftienduizend mensen de dood hebben gevonden. Een even groot aantal doden of vermisten meldt de politie uit het aangrenzende district Umarga. In de regio's Latur en Umarga lag het epicentrum van de aardbeving van donderdagochtend, die een kracht had van 6.4 op de schaal van Richter.

De Daily Ekmat, een krant in Latur, schatte het aantal doden op 44.000. Ze zei dat haar cijfers gebaseerd zijn op inlichtingen die haar medewerkers verzameld hebben in de getroffen dorpen en het aantal vermisten twee dagen na de vernietigende aardbeving zich voordeeld.

De politie en reddingswerkers hebben gezegd dat ze ongeveer twaalfduizend stoffelijke overschotten geborgen hebben vanonder de puinhopen van duizenden vernielde huizen. Het reddingswerk kwam vanmorgen (zaterdag) tijdelijk stil te liggen als gevolg van zware regens. "We kunnen zelfs de doden niet begraven", zei Chandrakant Panchal, een inwoner van Latur. Meer dan 25.000 soldaten zijn naar het rampgebied gestuurd om bij het reddings- en bergingswerk te helpen.

Reddingswerkers en verwanten in India waren vrijdag met man en macht bezig om overlevenden te vinden in de ruïnes van dorpen die donderdag zwaar werden getroffen door een aardbeving. In veel dorpen in het getroffen gebied komt geen menselijk leven meer voor.

**BRANDSTAPELS**

Honderden doden, veel te veel voor de brandstapels die zijn aangestoken door de overlevenden van de ramp, liggen her en der verspreid in de meer dan vijftig dorpen in de staten Maharashtra, Andra Pradesh en Karnatka. Artsen zeggen dat de dode lichamen zo snel mogelijk worden opgeruimd om het uitbreken van besmettelijke ziekten te voorkomen. Het leger deelt benzine uit zodat de doden kunnen worden verbrand.

Militairen, reddingswerkers en tienduizenden verwanten wroeten - vaak met hun blote handen - door reusachtige hopen puin en modder op zoek naar overlevenden. "Het is afschuwelijk. Zoals de zaken er nu voor staan, zou het wel eens vier of vijf dagen kunnen duren voordat alleen al de doden zijn opgegraven", zei een inwoner in Latur, niet ver van het epicentrum 450 kilometer ten oosten van Bombay.

Hele families zijn omgekomen toen huizen, opgetrokken uit aarde, stenen en stro, in de vroege ochtenduren instortten tijdens een reeks aardschokken. Op sommige plaatsen lag het puin drie tot vijf meter hoog opgestapeld. "Er was een harde knal en de wereld stortte op ons neer", aldus Jilani Sheikh, wiens drie kinderen in bed stierven toen het dak van hun huis op hun viel. "De aarde ging open en verzwolg slapende mensen", zei een plaatselijke journalist. De minister van Gezondheid van Maharashtra, K.S. Siddu, deelde mee dat in sommige dorpen nog maar een of twee huizen overeind staan.

Langs wegen in Umarga en het nabijgelegen district Khilari zijn vele brandstapels gebouwd en de stank van brandend vlees hangt over het puin. Jammerende vrouwen rouwen over de doden terwijl verlate moessoenregens het werk van reddingswerkers bemoeilijken.

In sommige dorpen hebben alleen de mensen die toevallig buiten waren de ramp overleefd. Balchandra Kulkarni, een 48-jarige onderwijzer, sliep in verband met de warmte in de open lucht. Het dak van zijn huis kwam omlaag en doodde zijn vrouw, zijn neef en zijn nicht.

**GENEGEERD**

Russische, Zwitserse en Britse hulpteams staan klaar om in te springen. Ook de VN, Italië en Pakistan, India's buur en traditionele vijand, hebben hulp aangeboden. De NAVO heeft voor het eerst hulpteams ter beschikking van de Verenigde Naties (VN) gesteld.

De internationale hulporganisatie Medecins sans frontieres heeft een noodoperatie gestart. Er wordt een vliegtuig met medicamenten en apparatuur gestuurd.

Inmiddels zijn er steeds meer aanwijzingen dat zich in het gebied het afgelopen jaar veel kleine voorbevingen hebben voorgedaan, die door de autoriteiten zijn genegeerd. Volgens lokale journalisten en burgemeesters hebben zich het afgelopen jaar minstens 125 lichte aardbevingen voorgedaan, die volgens seismologen wezen op het naderen van een grote aardschok. Omdat de autoriteiten niets deden hebben vele duizenden mensen de streek verlaten, zo schreef de "Times of India".

## ÑAPA

DEZE WEEK in Ñapa:

* VIJF SNUFFELHONDEN spelen een belangrijke rol in de opsporing van illegale drugs op Aruba. Een bijdrage van Eef Hermers op pag. 1

* DE CURAÇAOSE milieubeweging bestaat op 4 oktober vijf jaar. Op pag. 3 een interview met de huidige voorzitter Lloyd Narain.

* MAARTEN 'T HART schreef een nieuwe roman. Een gesprek met hem staat op de Boekenpagina (p. 5).

* OOK VOOR DE Dierenbescherming is 4 oktober een belangrijke dag. Ter gelegenheid van Werelddierendag sprak Michelle Bruggeman met bestuurslid Barbara Halabi. pag. 9

* Verder in Ñapa de rubrieken Buitenland, Kerk & Wereld, Wetenschap, Liever Heimwee dan Holland, en de wekelijkse kruiswoordpuzzel.

ÑAPA wordt wekelijks gratis bezorgd aan Amigoeabonnees en is in de losse verkoop verkrijgbaar met deze zaterdagkrant voor het totaalbedrag van één gulden.

# Oostblok lapt waarschuwing Moskou over Navo aan de laars

**BRUSSEL - De Oosteuropese landen willen zich niets aantrekken van de waarschuwing van Rusland om niet toe te treden tot het NAVO-bondgenootschap. De verbijsterde en boze staten maakten vrijdag bekend de oproep van de Russische president Boris Jeltsin te negeren.**

Polen zei vrijdag gewoon door te gaan met de onderhandelingen over toetreding tot de westerse alliantie. Het is puur een zaak tussen de Polen en het bondgenootschap, aldus regeringswoordvoerders. Tsjechische autoriteiten toonden hun instemming met deze redenatie. Ook Slowakije uitte kritiek, en suggereerde dat de Russische president te weinig respect toont voor andere landen. Hongarije maakte bekend zijn plan voor toetreding niet op te geven.

Jeltsin sprak zich eerder deze week uit tegen een uitbreiding van de NAVO met voormalige Oostbloklanden. Volgens Jeltsin is het beter dat het westerse bondgenootschap en Moskou gezamenlijk de veiligheid van de Oosteuropese landen garanderen.

In zijn brief aan Frankrijk, Duitsland, de Verenigde Staten en Groot-Brittannië stelt Jeltsin dat de overeenkomst uit 1990 met de toenmalige Sovjetunie over de eenwording van Duitsland een uitbreiding van de NAVO uitsloot. De brief staat in tegenspraak met eerdere verklaringen waarin Rusland liet doorschemeren geen bezwaren te hebben tegen onder meer de Poolse plannen voor het NAVO-lidmaatschap.

Deskundigen verklaren de ommezwaai met Jeltsins groeiende behoefte aan steun uit het Russische leger in zijn strijd met het parlement, dat hij vorige week ontbond. Het Witte Huis heeft inmiddels de ontvangst van de brief bevestigd, maar weigert in te gaan op de inhoud. De eventuele uitbreiding van de NAVO staat voor januari op de agenda bij het volgende topoverleg van de zestien lidstaten.



*Manila met propaganda geboorteregeling:*

# Controverse op Filipijnen over geboorteregeling groeit

**MANILA - President Fidel Ramos van de Filipijnen heeft het parlement opgeroepen een commissie in te stellen die de inwoners van het land moet doordringen van de noodzaak mee te werken aan de regeringscampagne voor gezinsplanning.**

De oproep van de eerste protestantse president van het overwegend katholieke land zal het conflict tussen de president en de Rooms-katholieke kerk over de campagne zeker versterken. Het presidentieel paleis gaf een verklaring van Ramos uit waarin hij het de taak van de commissie noemde de 65 miljoen Filipijnen toegang te geven tot "een reeks van technieken om de vruchtbaarheid terug te dringen", inclusief kunstmatige voorbehoedmiddelen. Ramos hoopt de jaarlijkse groei van de bevolking aan het eind van zijn ambtstermijn in 1998 te hebben teruggebracht van 2,48 tot minder dan 2 procent.

De Rooms-katholieke bisschoppen wijzen de campagne af, omdat de regering ook het gebruik van kunstmatige voorbehoedmiddelen als de pil en het condoom propageert. Zij hebben gedreigd naar het hooggerechtshof te stappen, als de regering werkers in de gezondheidszorg verplicht aan de campagne mee te werken. Ramos heeft echter toegezegd dat niemand zal worden gedwongen het gebruik van kunstmatige voorbehoedmiddelen te stimuleren.



*Bevolking stuurt 27 % teveel stemkaarten*

# Curaçao heeft slechts 92.000 stemgerechtigden

**WILLEMSTAD — Het juisteaantalstemgerechtigden voor het referendum op 19 november is 92.000. Dat zegt Marijke van de Hel van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Het Bureau Bevolking heeft 117.000 stemgerechtigden geregistreerd staan. Dat is ruim een kwart meer.**

Projectleidster van de volkstelling 1992 Van de Hel komt aan het getal door de censuscijfers van 1992 te bekijken. Bij de toen achttienjarigen heeft zij de personen geteld die op 19 november 18 jaar en dus stemgerechtigd zijn. Het migratiesaldo heeft zij ervan afgetrokken, evenals het sterftecijfer. Ten slotte gaat er nog een aantal niet-stemgerechtigden af, zoals gevangenen en bewoners van de Capriles-kliniek.

Van de Hel erkent dat zij voor het migratiesaldo - het aantal vertrekkenden minus de mensen die zich op het eiland hebben gevestigd -een schatting heeft moeten doen op basis van de getallen van vorig jaar. De getallen voor dit jaar zijn nog niet bekend. Maar het kan volgens Van de Hel nooit om een verschil van meer dan duizend personen gaan.

Bij Bureau Bevolking staan veel mensen geregistreerd die inmiddels al lang van het eiland zijn vertrokken, maar zich nooit hebben laten uitschrijven. Bij menig huis zullen straks dus oproepkaarten in de brievenbus dwarrelen van daar al lang niet meer woonachtigen. Daarmee kan een ander officieel niet gaan stemmen. Er kan bij het stembureau immers om legitimatie worden gevraagd. Bij vorige verkiezingen gebeurde dit echter meer niet dan wel. Door het grote aantal (25.000) overtollige kaarten lijkt een legitimatieplicht wellicht meer op z'n plaats.

Het juiste aantal stemgerechtigden is ook belangrijk voor het opkomstpercentage. Als er straks 92.000 mensen naar de stembus gaan, zou men officieel van een opkomstpercentage van 79 procent spreken, terwijl dan in feite alle kiezers hun stem hebben uitgebracht.



■ *TALANI - Indrabai Kamble (rechts) weent om de dood van haar negen familieleden die omkwamen bij de recente aardbeving welke India trof. Vier van haar zonen vonden daarbij de dood.*

# Bommen ontploft in Londen: zes gewonden

**LONDEN - Drie explosies, die vermoedelijk veroorzaakt zijn door bommen, hebben in de vroege zaterdagochtend zes mensen verwond in een drukke straat in het noorden van Londen, zo heeft de politie meegedeeld.**

Twee ontploffingen hadden plaats bij een pizzarestaurant, en de derde tegenover een station van de metro op een stuk weg waaraan allemaal restaurants, winkels, cafes en nachtlokalen liggen. De eerste ontploffing deed zich voor om 00.30 uur onze tijd, toen de buurt nog vol was met mensen die een avond uit waren om te eten, drinken en dansen. De politie zei dat het pizzarestaurant een codeboodschap ontving tien minuten voordat de eerste explosie zich voordeed, zo meldde Sky-televisie. Een politiewoordvoerder beschreef de waarschuwing als onvoldoende en noemde de bommen een "moordaanslag". Men vermoedt dat het een IRA-actie was.

*In jaren 80:*

# Met aids besmet bloedplasma in VS verspreid

**CHICAGO - Bij een rechtbank in het Amerikaanse Chicago is vrijdag een aanklacht ingediend tegen vijf bedrijven en de Amerikaanse hemofiliestichting wegens distributie van met aidsvirus besmet bloedplasma in de jaren tachtig.**

De aanklacht gebeurde in opdracht van duizenden met het aids-virus besmette lijders aan bloederziekte. Volgens de aanklacht gebruikten in totaal bijna tienduizend lijders produkten van die bedrijven. Het gaat om de bedrijven Baxter Healthcare Corp in Deerfield (Illinois), Rhone-Poulenc Rorer Inc, Armnour pharmaceutical Co, beide in Collegeville (Pennsylvania), Milews Inc in Pittsburgh (Pennsylvania) en Alpha Therapeutic Corp in Los Angeles.

# Frans noodweer

MARSEILLE - Zware storm en onweer heeft in de regio Vaucluse in zuid-Frankrijk aan zeker een persoon het leven gekost. Het slachtoffer kwam onder een omvallende muur terecht. Twee andere personen, onder wie een Nederlandse toerist, worden nog vermist.

*Alle betrokken diensten houden zich van de domme*

# Eilandgebied betaalt Muizenberg ondanks adviezen rechter en OM

**WILLEMSTAD — Het eilandgebied betaalt aan botika Muizenberg kennelijk het volle bedrag aan declaraties van pp-recepten. Dit ondanks aanbevelingen van rechter Wit en het Openbaar Ministerie (OM).**

Het OM heeft gedeputeerde Betrian van Financiën schriftelijk het advies gegeven om de declaraties die betrekking hebben op pp-recepten niet voor 100 procent uit te betalen. Een deel daarvan zou terug te voeren zijn op strafbare feiten. In het kader van justitieel onderzoek nam het OM eind maart recepten en declaraties van botika Muizenberg in beslag. Uit controle daarvan bleek dat sommige recepten van particuliere artsen op pp-receptpapier werden overgeschreven. Op die manier komen de op de recepten afgegeven geneesmiddelen in aanmerking voor vergoeding door het eilandgebied. Een gouvernementsarts zou hierbij zijn betrokken.

Omdat het OM meende dat deze praktijken daarna doorgingen, nam het een paar maanden later opnieuw declaraties en pp-recepten in beslag bij het Bureau Ziektekostenvoorzieningen (BZV).

De apotheek eiste daarop via de rechter teruggave van de declaraties. Zonder declaraties zou Sociale Zaken (die over pp-kaarten gaat) immers niet uitbetalen. Dat zou liquiditeitsproblemen voor de apotheek kunnen opleveren.

Rechter Wit oordeelde dat er voor het bewijs van de overschrijfpraktijken genoeg aanwijzingen zijn die een redelijk vermoeden van schuld opleveren. Dat is volgens de rechter eveneens het geval met betrekking tot de beschuldiging dat arts en botika-eigenaar deze handelingen na de eerste huiszoeking voortzetten.

Desondanks kreeg de apotheek de declaraties echter terug. De rechter vond dat het eilandgebied het zelf maar moet weten als het met open ogen in de door de botika-eigenaar en de pp-arts opgezette val wenst te lopen. Door strafrechtelijk onderzoek is 'een en ander nu genoegzaam boven water gekomen', aldus de rechter.

In zijn vonnis stelt rechter Wit voor dat het eilandgebied, eventueel met behulp van Justitie en de Inspectie voor Geneesmiddelen, bepaalt in welke mate nog steeds van benadeling van de overheid sprake is. Het vermoedelijk illegale deel van de winst van de botika kan de overheid dan voorlopig -hangende het strafrechtelijk onderzoek - inhouden.

Officier van justitie Donker en Peter Fontilus van de Inspectie der Geneesmiddelen hebben vervolgens een gesprek gehad met gedeputeerde Betrian en hoofd BZV Wim Snooy. Het advies om niet uit te betalen heeft de officier van justitie daarna schriftelijk aan Betrian bevestigd. Dat is inmiddels twee maanden geleden.

Desgevraagd zegt de gedeputeerde dat de kwestie door AJZ (Algemene en Juridische Zaken) wordt bestudeerd. AJZ weet van niets en verwijst naar de GGD, die gaat over de uitbetaling. Interim-manager van de GGD Asjes zegt dat BZV de recepten controleert. Snooy (BZV) beweert eerst van niets te weten maar blijkt later geen commentaar te willen geven. Zijn bureau zou alleen maar controleren of de prijzen van de recepten kloppen. Daarna stuurt hij de declaraties met stempel naar Sociale Zaken.

"En wij betalen uit", zegt waarnemend hoofd Sociale Zaken Calmes. "Als BZV gecontroleerd heeft, staat er een stempel op dat we kunnen uitbetalen. Wij krijgen de recepten niet, die blijven bij BZV, dus hoe kunnen wij controleren of het al dan niet overgeschreven recepten zijn? Dat moet BZV doen".

Calmes verwijst dus weer terug naar Snooy. Die laat zich eerst ontvallen dat hij hierover een brief aan Sociale Zaken heeft geschreven. Later komt hij daarop terug. De recepten gaan overigens van BZV terug naar de botika's.



# OPINIE

door **Ronnie Rens Sr.**

VAKBONDEN ZIJN NIET meer weg te denken uit de samenleving. Ze dienen op te komen voor de belangen van de werkende klasse. Die is vooral in vorige eeuwen onderdrukt en uitgebuit, vooral door toenmalige rijke grootgrondbezitters. De opkomst van de vakbonden bracht in deze eeuw daar verandering in. Heden ten dage zijn vakbonden uitgegroeid tot machtige organisaties, die vanwege het in de wet vastgestelde stakingsrecht, zelfs het sociale leven ontwrichten en de economieën van landen kunnen beinvloeden. Een sprekend voorbeeld van een vakbondsactie, die de economie schade berokkent, heeft zich in Nederland voorgedaan en wel bij het begin van de Golfoorlog, bijna drie jaar geleden. De havenarbeiders van Rotterdam gingen toen in staking. Hierdoor liep de grootste haven van de wereld een contract van tientallen miljoenen guldens mis, omdat de Amerikanen besloten dan maar geen gebruik te maken van Rotterdam als doorvoerhaven voor haar gevechtsmaterieel naar de oorlogszone in het Midden-Oosten.

Op Curaçao heeft de vakbeweging pas aan het begin van de jaren zeventig een sterke opkomst gekend. Toen kwam de Frente Obrero di Librashon 30 di mei aan de macht. Als arbeiderspartij gaf de Frente toe aan allerlei eisen van de vakbeweging, ook al omdat zij meende als een soort winnaar en voorhoedevechter uit de rellen van 1969 te voorschijn te zijn gekomen en die rol te moeten waarmaken. De berucht geworden Ontslagbeschermingswet is indertijd door de Frente erdoor gedrukt.

De plaatselijke vakbeweging doet verdienstelijk werk. Kamara Sindikal en SSK, en in mindere mate de ABVO, organiseren veel bijeenkomsten waarop de leden worden geïnformeerd over maatschappelijke problemen.

Toch schort er nog veel. Ik kan me niet herinneren dat vakbonden hebben gedemonstreerd omdat schoolgebouwen in deplorabele toestanden verkeerden of omdat ambtenaren onder inadequate omstandigheden hun taken moesten verrichten. Als er gestaakt wordt of de straat opgegaan, gaat het uitsluitend om meer geld voor zichzelf op te eisen.

De ambtenarenvakbonden hebben nu het overheidsvoorstel over een nieuwe vorm van indexering afgewezen. De overheid wil af van de honderd procents-compensatie die in een akkoord van 1972 is vastgelegd. De regering wil nu pas boven de twee procent gaan compenseren en wel voor zestig procent als de prijsstijgingen tussen twee en vier procent bedragen, en voor veertig procent als ze met meer dan vier procent zijn gestegen.

Toegegeven: de ambtenaren hebben sedert het midden van de jaren tachtig veel moeten inleveren. Het vorig jaar kregen ze echter een loonsverhoging van veertien procent, dit jaar is de vakantietoeslag weer ingevoerd en ook het systeem van de periodieke verhogingen. Intussen is de discrepantie tussen de lonen van gehuwden en ongehuwden recht getrokken.

De regering zegt geen geld te hebben om de indexering voor de volle honderd procent uit te betalen. "De ambtenarenvakbonden moeten beseffen dat de 'boomtijd' voorbij is", zei staatssecretaris Luciën Arrendel.

Het argument van de vakbonden dat de regering ondanks haar zwakke financiële positie toch geld over de balk blijft gooien, mag waar zijn. Maar dan moet daartegen geageerd en actie gevoerd worden.

Hoezeer de vakbonden het onderste uit de kan eisen, blijkt wel uit het feit dat voor de vijf procent opslag, die als onderdeel van de veertien procent loonsverhoging pas dit jaar is uitbetaald, een 'vertragingsrente' werd geëist.

Ook andere zaken dienen op Curaçao te worden opgelost, zoals de kwestie van de politievakbond. Is die bevoegd een staking uit te roepen of dient zulk een vakbond enkel en alleen een belangenorganisatie te zijn op de manier waarop, bij voorbeeld in Nederland, binnen het leger dergelijke organen functioneren? Hoewel Curaçao het verleden jaar vier dagen lang zonder politie moest doen, is deze kwestie tot vandaag nog niet opgehelderd.

## Belangrijke momenten vóór referendumdag

**WILLEMSTAD — Drie momenten zijn belangrijk voor wie mee wil doen aan het referendum van 19 november. Die zijn begin volgende week, half oktober en zaterdag 16 oktober.**

1) Wie in het begin van de komende week nog steeds geen eerste informatiebulletin van de Referendumcommissie in de brievenbus heeft gekregen kan het beste er zelf een halen bij openbare instanties als het bevolkingsregister, de postkantoren, het belastingkantoor en bij Kodela. In de folder staat wat het nut is van een referendum en uit welke opties gekozen mag worden.

2) Half oktober verschijnt het tweede bulletin. In dit bulletin worden de gevolgen van de vier opties voor een aantal sectoren van het maatschappelijk leven uitgelegd, zoals de handel, de financiële sector, de belastingen, het personenverkeer, de nationaliteit, de buitenlandse betrekkingen en de relatie tussen de eilanden.

3) Op 16 oktober is een publieksforum in het ITC. Aanhangers van elk van de vier opties komen aan bod. Discussieleider is prof. dr. P.C. Gilhuis, hoogleraar staats- en bestuursrecht aan de Katholieke Universiteit Brabant en lid van de Referendumcommissie.



■— *Curaçao krijgt juni volgend jaar zo'n 250 'Caribiërs' over de vloer die allen wat met telecommunicatie van doen hebben. Dat maakte Setel en CANTO bekend. Op de foto v.l.n.r. gedeputeerde Arrindell, directeur Kook van Setel, F. Noguera (voorzitter CANTO) en E. Cijntje (Setel).*

# Telecommunicatie-congres in juni 1994 op Curaçao

**WILLEMSTAD —Curaçao valt volgend jaar de eer te beurt gastheer te zijn voor de tiende jaarlijkse conferentie van de Caribische Associatie van Nationale Telecommunicatie Organisaties CANTO.**

Het is de tweede keer dat de leden van de CANTO op ons eiland bijeenkomen. Dat de keus wederom op Curaçao is gevallen is mede te danken aan de lobby-activiteiten van Setel-directeur Angel Kook en gedeputeerde Abel Arrindell.

Kook is de voorganger van huidig CANTO-voorzitter Felipe Noguera, die hoog opgeeft over het leiderschap van de Seteldirecteur. "In de jaren 1989 tot 1993 wist hij het aantal leden fors te vermeerderen."

CANTO is in 1985 opgericht in Trinidad. Zeven Caribische naties sloegen toen de handen ineen om samen de ontwikkelingen op het gebied van telecommunicatie te stimuleren. Inmiddels telt de organisatie 33 leden. Noguera: "Wat wij niet verwachtten is gebeurd. Vele landen met evenzovele talen werken constructief samen. Mensen schudden elkaar de handen, wat wij aanvankelijk voor onmogelijk hielden." Het logo van de organisatie luidt dan ook: vele naties, één stem.

In internationale verhoudingen is CANTO te karakteriseren als een jongvolwassene. "We hebben onze pubertijd bijna achter de rug", aldus de voorzitter.

Het thema van de komende conferentie zal zijn: ontwikkeling en integratie in een grenzeloze wereld. Met name in de wereld van de telecommunicatie is sprake van globalisering. Samenwerkingsverbanden, maar met name het eigenlijke verkeer is bij uitstek een mondiale aangelegenheid, aldus de voorzitter.

De conferentie zal van 5 tot 10 juni plaatsvinden in het International Trade Center. Er worden ongeveer 250 gasten verwacht die zullen worden ondergebracht in het Sonesta- en het Caribbean Hotel. Het ITC zal ook als expositieruimte dienen. AT&T, Northern Telecom en Ericsson verzorgen de inrichting van de telecommunicatietentoonstelling.

Tijdens de conferentie zullen een aantal *key-note* sprekers aanwezig zijn, waaronder enkele die vanaf het begin van de turbulente ontwikkelingen 'er boven op zaten'.

## Werkzaamheden aan Emmabrug

**WILLEMSTAD —De Koningin Emmabrug is zondag van 9 tot 15 uur wegens werkzaamheden afgesloten voor voetgangers. Een van de pontons aan de Otrabanda-zijde van de brug wordt vervangen.**

De brug blijft gedurende de werkzaamheden in gesloten positie. Daardoor komt ook het scheepvaartverkeer in de St. Annabaai stil te liggen. De veerpontjes tussen Punda en Otrobanda varen volgens de normale dienstregeling.

*Dynamiek: eind aan lijntrekkerij*

# BC wil deeltijdarbeid voor eilandsamtenaar

**WILLEMSTAD — De eilandelijke overheid gaat deeltijdarbeid invoeren voor haar werknemers. Tegelijkertijd zal de ambtenaar te maken krijgen met om-, bij- en herscholing. Tezamen met een efficiëntere personeelsverdeling over de diensten levert deze operatie de overheid 15 miljoen gulden op. Inkrimping van het ambtenarenkorps lijkt onontkoombaar.**

Dat blijkt uit de toelichting bij de Eilandsbegroting 1994, die gisteren door gedeputeerde van Financiën Stanley Betrian werd gegeven op het Bestuurskantoor.

Met een mooi woord heet de herverdeling van personeel herallocatie. Alle eilandsdiensten krijgen daar mee te maken. Het betreft hier een operatie die niet van de ene op de andere dag gerealiseerd zal zijn, aldus gedeputeerde Betrian.

Of de operatie banen gaat kosten weet hij niet. Een van de onduidelijkheden is de verwachte eliminering van een bestuurslaag. "Ik kan absoluut niet overzien of dat inkrimping betekent."

Grofweg hanteert het Bestuurscollege twee methoden om tot een dynamisch, zakelijk en efficiënt ambtenarenapparaat te komen. De beslislijnen moeten verkort worden (terugdringen bureaucratie) en het personeel dient door middel van scholing efficiënter te werken.

Wanneer de plannen van het Bestuurscollege doorgang vinden - dat zal van de eilandsraad afhangen - krijgt Curaçao over een aantal jaren een servicegerichte overheid.

Betrian spreekt van een 'geheel nieuw apparaat'. Als het aan hem ligt is het op termijn afgelopen met het imago van de ambtenaar als lakse lijnentrekker. De dienst Financiën lijkt al aardig op het goede spoor te zitten. "Dank zij de enorme inzet van mijn dienst kon de begroting op tijd klaar zijn."

Was het in eerdere jaren een helse klus voor de pers om de eilandsbegroting te bemachtigen, nu zullen de media nog deze week een kopie van het lijvige boekwerk ontvangen. "De begroting is een openbaar stuk. Natuurlijk krijgt u het", aldus de gedeputeerde. En dat past in zijn zogeheten 'transparantiebeleid'. Alles wat de overheid doet moet doorzichtig worden.

## Prijzen op St. Maarten gedaald

**WILLEMSTAD —De prijzen zijn op St. Maarten in de maand augustus met 0,2 % gedaald ten opzichte van juni 1993. Het indexcijfer was 103.9 in juni en ging omlaag naar 103.7 in augustus. Dat maakt het Centraal Bureau voor Statistiek bekend.**

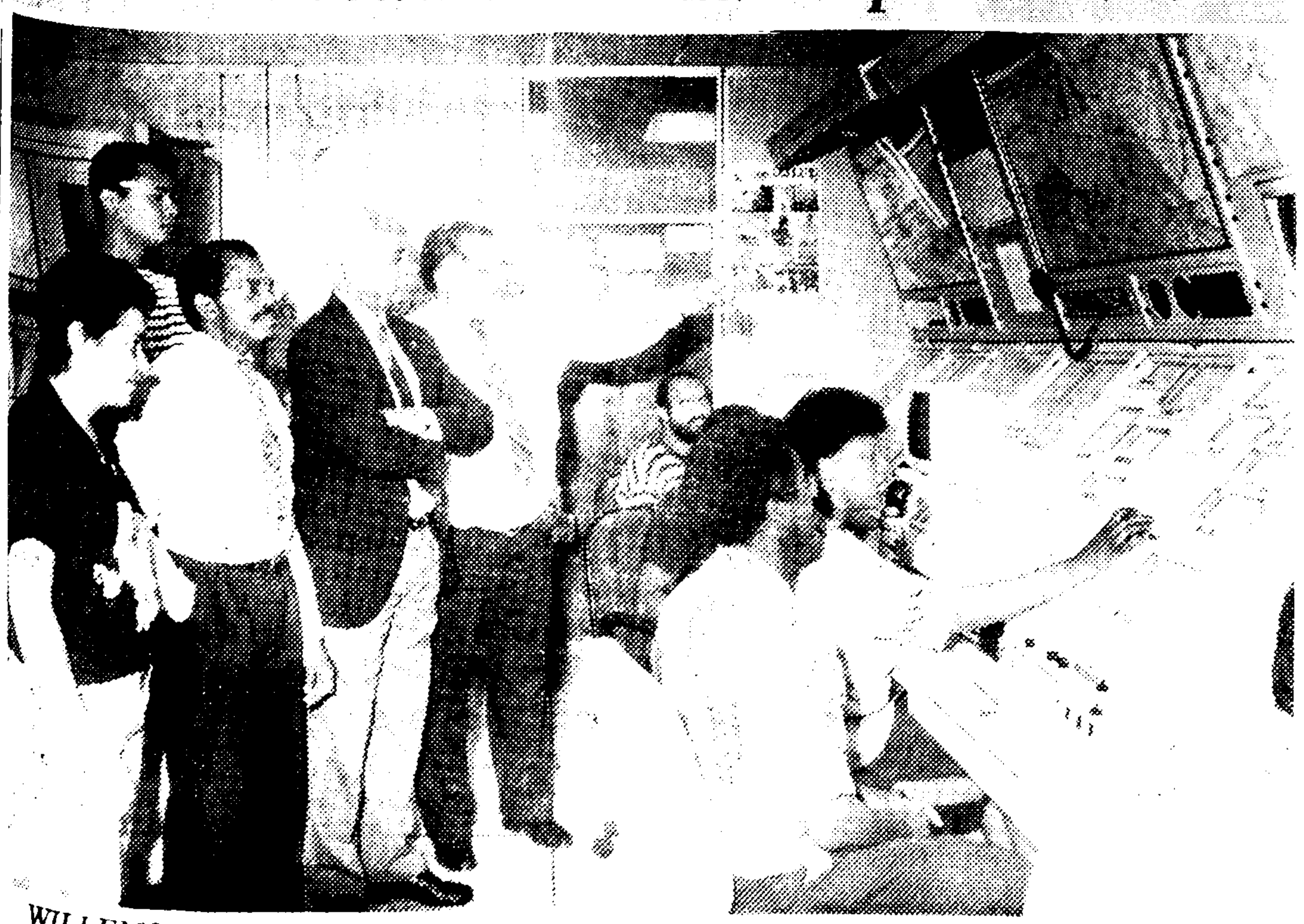
Voor St.Maarten liep het prijsindexcijfer tussen augustus 1992 en augustus 1993 op van 103.0 naar 103.7, wat een stijging betekent van 0,4%.

Tussen juni 1993 en augustus 1993 daalden de prijzen in St. Maarten voor de sector 'voeding' met 0,9% en voor 'wooninrichting en huisraad' met 0,2%. In de afgelopen periode vonden de grootste prijsstijgingen plaats in de sectoren 'dranken en rookwaren' (0,9%) en 'gezondheidszorg' (0,5%). Ongewijzigd bleven de prijsindexcijfers voor 'vervoer en communicatie', 'recreatie en ontwikkeling' en 'overig'.

Binnen de 'voeding' deed zich de sterkste prijsdaling, met 4,4%, voor bij 'aardappelen, groente en fruit'. 'Vlees en vis' daalde met 0,2%. De stijging van 0,9% in 'dranken en rookwaren' is het gevolg van prijsstijgingen voor enkele vruchtensappen en sterk alcoholische dranken. De 'gezondheidszorg' steeg een half procent als gevolg van prijsstijgingen in de medische artikelen. De 'gezondheidszorg' heeft een relatief gering gewicht in het pakket van consumptiegoederen en -diensten.

Het prijsindezcijfer wordt net als op Bonaire over tweemaandelijkse periodes berekend.

## Kwart eeuw luchtvaartdepartement



*WILLEMSTAD—Het luchtvaartdepartement werd gisteren precies een kwart eeuw geleden van de grond getild. Ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan namen verschillende kopstukken uit de wereld van de luchtvaart een kijkje in de controlekamer van de Air Traffic Control (ATC) te Mahuma. Op de foto: wijzend naar het controlebord, hoofd van de ATC, Patrick Maduro. Links naast hem minister van Verkeer en Vervoer, Desta Nisbeth en directeur van het departement van Luchtvaart Siegfried Francisco.*



### Schoop (SI) stelt vragen

**WILLEMSTAD — Eilandsraadslid André Schoop heeft aan de voorzitter van de eilandsraad ten tweede male verscheidene vragen over de slechte staat van verschillende scholen gesteld.**

Hij noemt de situatie bij de St. Janschool, de St. Christinaschool en enkele scholen in Otrobanda die al tijden op een grondige opknapbeurt wachten. Schoop vraagt zich af wat er gebeurt met de beloftes over groot onderhoud, zoals die in de algemene beschouwingen van de begroting 1993 zijn gedaan.

Verder wijst het eilandsraadslid op de actie deze week van leerlingen van de Goslinga-mavo. Daar wacht men al twee jaar op het toegezegde meubilair. De huidige stoelen en tafels zijn aangetast door de witte mier.

Schoop maant namens de SI-fractie het Bestuurscollege om zijn verantwoordelijkheid te dragen en zo snel mogelijk te beginnen aan het opknappen van de scholen. De sterk verwaarloosde gebouwen dienen daarbij voorrang te hebben.

*Achterstallige erfpachtsom innen: 7,5 miljoen*

# Bezuinigingen: overheid slankt af en gaat minder voor burger zorgen

**WILLEMSTAD — Geen belastingverhoging, geen hogere benzineprijs en geen toeslagen op leges. De Metry-bezuinigingsfilosofie heeft met de komst van gedeputeerde van Financiën Stanley Betrian plaatsgemaakt voor een verzelfstandigings- en saneringsbeleid van het overheidsapparaat. De overheid gaat drastisch afslanken. Het regime: minder bureaucratie, meer dynamiek en het afstoten van onnodige ballast.**

Dat is even wennen. Hoewel het Nieuw Beleid het al aankondigde, is het toch even schrikken als het zwart op wit op papier staat. Het Bestuurscollege had in dat meerjaren beleidsplan al gezegd dat de overheid zakelijker zou worden. De verpersoonlijking van die nieuwe zakelijkheid is de gedeputeerde van Financiën. "Deze nieuwe aanpak betekent een cultuuromslag."

Gisteren, 1 oktober, gaf hij een toelichting op de Eilandsbegroting 1994. Die is keurig op tijd naar de eilandsraad gezonden en voorziet in een pakket bezuinigingen dat 25,4 miljoen gulden oplevert waarmee het begrotingstekort van 109 miljoen wordt teruggebracht naar 83,6 miljoen.

Kernbegrippen in de bezuinigingen zijn profijtbeginsel, verzelfstandiging en afstoten van taken die niet des overheids zijn.

Zo zal de burger niet langer meer gratis plastic zakken in de tuin geworpen krijgen en worden 'vaste afvalstoffen' alleen nog tegen betaling afgehaald. Dit levert een besparing van 4 miljoen gulden op.

De burger zal ook moeten gaan betalen voor diensten van de Dienst Informatie Verzorging. Eén miljoen wordt bezuinigd door het in kaart brengen vanuit de lucht, wat onder de Dienst Openbare Werken ressorteert, te vercommercialiseren.

Enige miljoenen kunnen bespaard worden door Selikor te verzelfstandigen en de Girodienst te privatiseren. 'Oneigenlijke' overheidstaken zoals die worden uitgevoerd door de Centrale Markt en Bureau City Inspector zullen passief (dat wil zeggen op termijn) worden afgestoten. Betrian: "Het is vreemd dat de overheid vlees op de markt verkoopt en de stad beveiligt terwijl het wemelt van de particuliere beveiligingsorganisaties.



*STANLEY BETRIAN*

**AFSTOTEN**

Landbouw Veeteelt en Visserij wordt omgevormd tot een beleidsdienst; uitvoerende taken worden uitbesteed naar het bedrijfsleven. Het afstoten van overheidstaken levert ruim vijf miljoen gulden op.

Een efficiënte overheid zorgt dat de burger aan de belastingverplichtingen voldoet. Het heeft geen zin belastingtarieven te verhogen, terwijl er nog voor miljoenen aan ongeïnde belasting 'op straat ligt'.

Een onthutsend voorbeeld daarvan is de erfpachtcanon, de jaarlijkse som die voor erfpacht moet worden betaald. Hier loopt men maar liefst veertig jaar achter met de inning. Te verwachten opbrengst: 7,5 miljoen gulden.

Het spreekt vanzelf dat de Eilandsontvanger onverminderd doorgaat met de inning van achterstallige belastingen. Dat zal onder meer in verhevigde mate gaan plaatsvinden ten behoeve van de Sociale Verzekeringsbank, die nog zo'n 25 miljoen aan ongeïnde premies heeft uitstaan.

**ONRECHTMATIG**

Door het afstemmen van de onderstandbestanden van Arbeidszorg, Sociale Zaken, de Inspektie der Belastingen en de Ontvanger probeert de overheid de onrechtmatige onderstandtrekker uit te filteren. Momenteel telt Curaçao 11.000 mensen die een dergelijke uitkering genieten.

PP-patiënten, die recht hebben op gratis medische behandeling krijgt te maken met strengere controles. Nu is het nog zo dat het tonen van zo'n kaart voldoende is om te worden behandeld. Daar zal in de toekomst een keurige aanvrage bij moeten worden in geleverd.

De gedeputeerde: "Het Financieel Overzicht Gezondheidszorg waarschuwt voor verdere lastenverzwaring in de gezondheidszorg. Die post maakt een kleine 20 procent van de begroting uit. Dat moet omlaag."

Voor wat betreft de gezondheidszorg, Dienst Openbare Werken en Kultureel Educatieve Zaken wordt op de begroting in totaal 7,5 miljoen aan bezuinigingen opgevoerd. Met name KEZ moet met 5,5 miljoen behoorlijk gaan afslanken.

Hoe en waar? Dat gaan de respectievelijke gedeputeerden nog uitvogelen. Betrian: "Ik kan daar geen antwoord op geven."

### Tien jaar chollers

WILLEMSTAD — Na tien jaar chollers op Curaçao besteedt de *Amigoe* in een serie van vijf afleveringen aandacht aan dit fenomeen. Aflevering vier staat op pagina 9. Daarin staan de opvangtehuizen voor verslaafden centraal. Een gebrek aan deskundigheid lijkt het grootste probleem.

### Beleid is geen dogma

VOLGENS HET Nieuw Beleid gaat het eilandgebied maar liefst 25,4 miljoen gulden besparen. Wat het Nieuw Beleid echter niet noemt, is het feit dat er nog zo'n slordige zeven miljoen op straat ligt: niet teruggevraagde ziektekosten van eilandsambtenaren. Al bijna vijf jaar lang niet om gevraagd.

Eigenlijk betaalt de overheid 90 procent van de ziektekosten van haar ambtenaren. Voor de overige 10 procent moet de werknemer zelf dokken. Vroeger moest zo'n eilandsdienaar eerst alles betalen en dan proberen de 90 procent terug te krijgen van de overheid.

In april 1989 kwam daar verandering in. Het eilandgebied betaalt sindsdien alle ziektekosten. De 10 procent moet het vervolgens op het salaris van de ambtenaar inhouden. En dat gebeurt dus niet.

In maart van dit jaar kregen de ambtenaren weliswaar een mededeling dat dat vanaf april zou gebeuren, maar daar hebben ze daarna nooit meer iets van gehoord. Volgens de laatste berichten zou het eilandgebied de achterstallige 10 procent rond augustus/september gaan inhouden. Let wel, de achterstallige, want alle nieuw gemaakte ziektekosten worden nog steeds voor de volle 100 procent door het eiland vergoed.

In de tussentijd zijn er weer -tig eilandsdienaren van het eiland vertrokken. Voorgoed. Dus naar de door hen gemaakte ziektekosten kan het eiland wel fluiten.

Een gedeputeerde zei onlangs dat je niet alles hoeft uit te voeren wat je zegt en dat een beleid geen dogma is. Zou dat dan ook voor het Nieuw Beleid gelden?


AMIGOE

FAXNUMMERS:

Redactie: 674744

Advertentie: 674524


*Op basis van economische verkoopwaarde*

## Huurwaarde stijgt enorm door St. Maartens vonnis

**WILLEMSTAD — Volgens een vonnis op St. Maarten moet de huurwaarde van een eigen woning niet bepaald worden door de leggerwaarde, doch door de economische waarde. Dat heeft een enorme stijging van de huurwaarde tot gevolg.**

Om die reden stelden Rufus McWilliam, Dudley Lucia (beiden PNP) en Marcel Gumbs (DP St. Maarten) begin van dit jaar voor om dan de huurwaarde maar helemaal niet meer bij het inkomen op te tellen. Een initiatief-wetsontwerp in die zin kreeg echter een afwijzend advies van de SER (Sociaal-Economische Raad). McWilliam vertelt dat hij de kritiek van de SER nu bij een bekend Nederlands hoogleraar fiscaal recht op tafel heeft gelegd. Het wachten is op diens advies.

De drie vinden de enorme verhoging van de huurwaarde een onverdiende straf voor huizenbezitters. Iemand die zijn leven lang gespaard heeft en een huis koopt of laat bouwen, wordt gestraft met een extra hoog inkomen en dus met een hogere belasting, aldus de indieners van het wetsontwerp.

McWilliam hoopt dat hij nog voor het eind van het jaar advies krijgt van de hoogleraar.

Intussen denkt staatssecretaris van Financiën Pikerie na over drie mogelijkheden: verhoging van de huurwaarde, afschaffen van bijtelling of komen met een huurwaardeforfait, zoals men dat ook in Nederland kent.

*Vakbond wil c.a.o. ondertekenen*

## Acties CBV duren voort

**WILLEMSTAD—Verpleegkundigen van de gesubsidieerde instellingen staken verder. De vakbond CBV weigert het aanbod van de overheid om de niet-uitbetaalde vakantiegelden, indexering en bonus nu direct te betalen. Zij wil de zaken voor eens en voor altijd goed geregeld hebben.**

Gedeputeerde Abel Arrindell, die voor zijn collega van Volksgezondheid Bentoera waarneemt, zegt dat hij vanaf donderdag bezig is geweest de betalingen te regelen. Gistermiddag werd bekend dat het bedrag over 1992 en 1993 op de giro zou worden gestort. Het gaat daarbij om het deel dat het eiland moet betalen. Er is ook nog een onbekend Landsdeel dat uitbetaald moet worden.

"Wat de overheid aanbiedt is niet wat we hebben gevraagd. Dit is een tussenoplossing", zegt Daphne Kibbelaar (CBV). Hij wil dat het begin dit jaar bereikte c.a.o.-akkoord ondertekend wordt. De vakbond heeft de c.a.o. nog niet getekend, omdat 'we geen lege huls kunnen ondertekenen'. Zolang de overheid niet wil betalen, heeft een ondertekende c.a.o. geen zin, aldus Kibbelaar.

Arrindell kan over de c.a.o. weinig zeggen, omdat hij als waarnemer niet van alle details op de hoogte is. "Morgen komt Bentoera terug, dus hij kan maandag de draad weer oppakken".

Dan houdt de vakbond een algemene ledenvergadering. Daarin wordt besloten over al dan niet doorstaken. Vanmorgen vergaderden de circa 150 verpleegkundigen ook al over de te volgen strategie.

*Sakadó tegen volksraadpleging*

## Groep pro vrije Antillen zegt: stem blanco bij referendum

**WILLEMSTAD — Het referendum is en blijft een vorm van manipulatie. Dat de volksvertegenwoordiging in de eilandsraad het referendum goedkeurt doet daar niets aan af. Dat is de stellingname van de nationalistische beweging Sakado. In een open brief brief geeft zij het 'referendumadvies' blanco te stemmen. Twee opties keurt zij om inhoudelijke redenen af. De andere twee, die het meest in de buurt van de visie van Sakado komen, blijven onbesproken.**

Het referendum is op zich fout vindt Sakadó, omdat het plaatsvindt in een situatie van veertig jaar traditionele politiek die de bevolking misleid en voorgelogen heeft. Het is slechts een zet van het politiek establishment. Als de bevolking kiest voor de status aparte krijgen de politici in feite het fiat om door te gaan met hun opportunisme en het najagen van eigen belangen.

De optie 'deel van Nederland' moet wel in het keuzelijstje gestopt zijn door 'kolonialen'. Het is iets van Lubbers en Hirsch Ballin. Een keuze die Curaçao terug zou brengen naar het vertrekpunt van de slaventijd omdat de eilandbewoners dan niets meer te zeggen zouden hebben over hun eigen eiland. De Nederlandse bemoeienis heeft de lokale bevolking altijd tegengehouden in haar ontwikkeling, daarom zijn er ook zoveel sociale problemen. Aldus de stellige overtuiging van Sakadó.

De buiten-parlementaire beweging onder aanvoering van voorzitter Stanley Quirindongo en secretaris Gibi Bacilio vindt dat de politici het in de volksraadpleging zo spelen dat de bevolking niet zal kiezen voor onafhankelijkheid. Manipulatie op manipulatie, signaleert Sakadó.

De groepering is voor onafhankelijkheid van de hele natie. En daarmee bedoelt zij de hele Antillen. Het is dan ook opmerkelijk dat Sakadó niet haar licht laat schijnen over de optie 'behoud van de staatkundige band tussen de eilanden'. Aandachttrekkend is verder dat Sakadó ook geen stemadvies pro onafhankelijkheid geeft.

**TERREIN**

**TE KOOP**

**MET KANTOORGEBOUW**

**Serieuze gegadigden kunnen kontakt opnemen met**

**telnr. 26710**

---

**DIERENDAG**

De Aruba Animal Shelter viert DIERENDAG OP ZONDAG 3 OKTOBER, met o.a. leuke spelletjes voor de kinderen, inleveren van de tekeningen, BBQ en snacks, deskundig advies en nog veel meer.

Kom langs op

**3 OKTOBER**

**VAN 10.00 - 15.00 UUR**

op het terrein van de VETERINAIRE DIENST aan de Arendstraat.

---

**TE HUUR**

**HUIS**

**MET GARAGE**

tuin, groot erf, etc., in rustige buurt.

Isaac

Wagemakerstraat 75, S.N.

Tel.: 30355 of 45276

---

**BBS**

**Carib Info Serv**

**Fidonet/Internet**

**Caribbean Link**

**BBS 08-78787**

---

**TV Guide**

ENTERTAINMENT

October issue

**AVAILABLE NOW**

Subscribe, or go to your local store

Tomatenstr. 21A • Tel.: 26795

---

De praktijk van Dr. A. v/d Linde is

**wegens verbouwing gesloten**

van 6 t/m 24 oktober.

Voor spoedgevallen nemen waar:

**Dr. Guda** Tel.: 21839

**Dr. Schäffer** Tel.: 21134

Vanaf 25/10 weer uitgebreid tot Uw dienst.

**Huisartsenpraktijk A.H.W. van der Linde**

**Adriaan Lacle Boulevard # 5**

**Tel./Fax.: 28337.**

---

**TE KOOP**

**PAS AFGEBOUWD WOONHUIS**

gelegen te Catiri aan de geasfalteerde weg

Bestaande uit ruime voor- en achterpandal, woonkamer, keuken met kasten, 3 slaapkamers met ingebouwde kasten, 2 badkamers, overdekte garage, washok.

Bebouwde oppervlakte : 245 m²

Eigendomsgrond : 735 m²

Vraagprijs: Afls 325.000,- o.b.o. - k.k.

Voor informatie: 23181

---

**DIRECTIE ONDERWIJS ARUBA**

De overheid van Aruba maakt hierbij bekend dat op 4 oktober 1993 om 11.00 uur a.m. een openbare aanbesteding plaats zal vinden ten kantore van de directeur van de Directie Onderwijs Aruba voor:

**Bestek C.V.O.A. no. 1, dj 1993 'Het leveren en bedrijfsklaar opleveren van hardware en software voor het project: 'Invoering computers in het voortgezet onderwijs'**

Het bestek en voorwaarden zullen vanaf 20 september 1993 bij de balie van het Examenbureau Aruba te koop zijn ter waarde van Afl. 100,- per stuk.

**De Directeur van de Directie Onderwijs**

---

**ARUBA DAILY ENTERTAINMENT**

**CAFE the plaza**

**Nieuw duo:**

**René & Frank**

Geopend:

Zondag tot en met donderdag 11.00 a.m. - 2.00 a.m.

Vrijdag en zaterdag 11.00 a.m. - 3.00 a.m.

L.G. Smith Blvd. - Seaport Market Place

**Tel.: 38826**

**isostar**

de snelle, isotone dorstlesser

Een sportdrank van Heineken.

**Mercurius Trading Co.**

(Handelsmaatschappij Mercurius n.v.)

Profiteer van onze grote campagne.

**MOONLIGHT GRILL is gezellig**

Kom zing of breng je instrument mee en zing samen met Raoul Castillo

Life music begins om 6.00 pm

TALK OF THE TOWN

L.G. Smith Blvd. tel. 23380

---

**GRANDIOSO**

STAND DI COS DUSH

STAND DI PAN CU STOBA Y BAKIJOUW

**BAN TOPA FOOD FESTIVAL**

STAND DI DIFERENTE CUMINDA

MATA PARRATA PARRATA

MAYORNAN DI COLEGIO FRERE BONIFACIUS TA INVITA UN Y TUR DI BO FAMIA ... DIA 3 DI OCTOBER 3, 1993 NA COLEGIO FRERE BONIFACIUS FOR DI 10 OR DI MAÑAN TE CU 4 OR DI ATARDI

SHOW DI KACHO

SHOW DI BAILE

ROULETTE ... PREMIOS.

BAN TOPA PATO ... EXPRESS KAMPION.

*"LAGA NOS DUNA UN MAN PA NOS MUCHANAN DI MAYAN"*

---

**Sociale Verzekeringsbank**

**ANUNCIO**

Director di Banco di Seguro Social (SVB) ta participa cu, pa motibonan **fuera di alcance di SVB y Caribbean Mercantile Bank** lo no por efectua pagonan di Penshon via Caribbean Mercantile Bank manera ta acostumbra, dia 5 di oktober.

**Caribbean Mercantile Bank lo efectua pagonan di penshon ariba dia 7 di Oktober.**

Tur otro banconan lo hasi e pagonan di penshon manera di costumber ariba dia 5 di Oktober.

Di antemano nos ta agradeci tur penshonado pa nan comprenshon

**Director,**

**Drs. Mario E. Croes.**

---

**Charlies Liquor Shop**

Seroe Patrishi 59 tel: 33163

**Special**

**FL.36,- PER DOOS !**

AMSTEL BEER

---

**ENSEÑANSA PA EMPLEO**

GOBIERNO DI ARUBA

Ta participa cu e siguiente curso lo bai cuminsa.

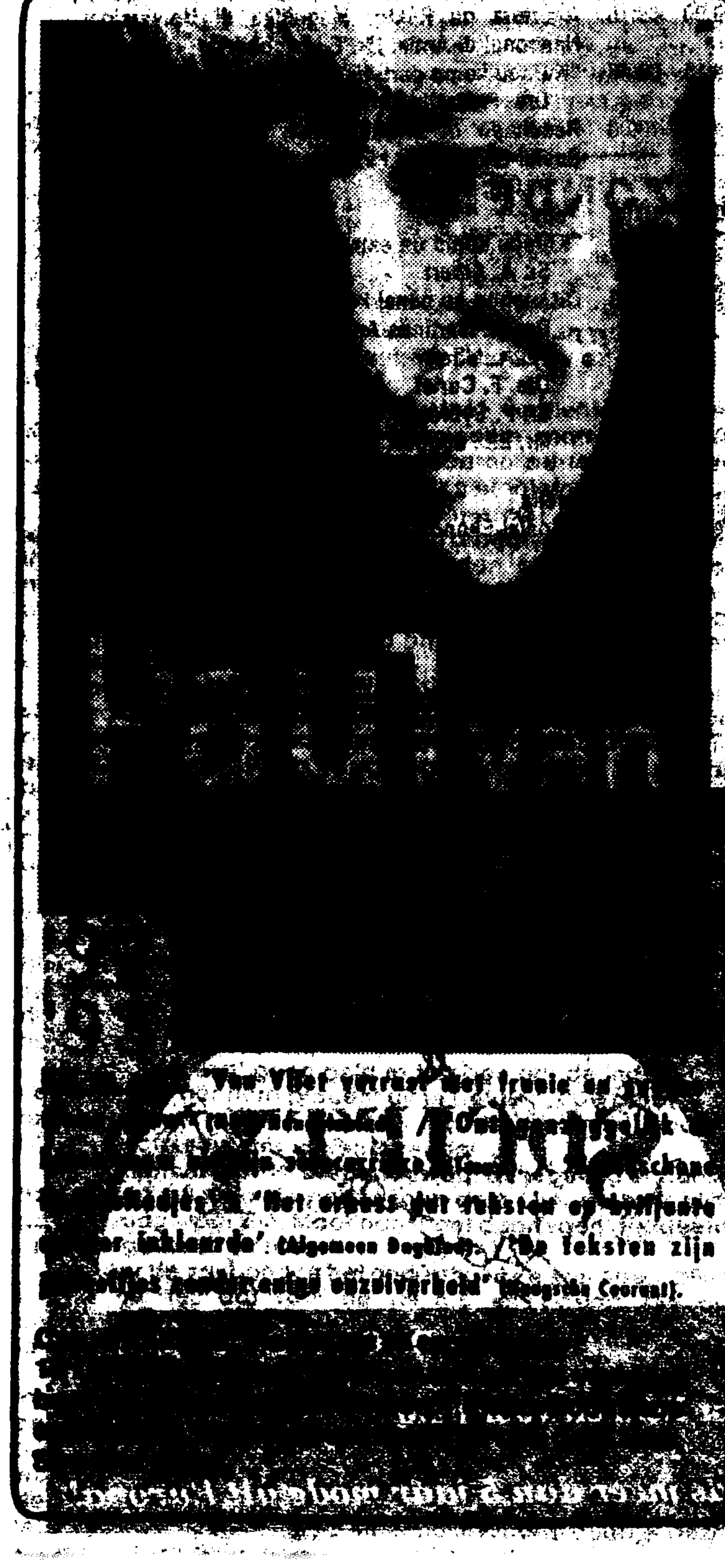
Hasi uso di e oportunidad aki........INSCRIBI!!!!

WAITER/WAITRESS

Pa informacion y inscripcion sir pasa personalmente diaLuna 4 di oktober 1993 na oficina, Windstraat 17-A, Oranjestad.

E curso aki lo cuminsa na luna di november 1993, parti anochi y lo worde dona na Hotel Nat. di NHS na Oranjestad.

---



---

**OPENBARE VERKOOP**

**op 14 oktober 1993**

---



Heineken's fls. 47,75 pa caha (cayente)

... pa caha (frew)

... Supermarket fls. 46,- pa caha

... Supermarket fls. ... pa caha

... Supermarket fls. ... pa caha

... Liquor Shop

... Supermarket

Cha Sen

The Iceberg

**Mercurius Trading Co.**

## AGENDA

**KANTOORUREN AMIGOE**
[illegible] van 08.30-12.00/14.30-17.30 uur; zaterdag gesloten.

**TELEFOON**
[illegible] spoedgevallen na kantoortijd: 21639, 22316 en 24508. Pageboy 127-0379.

**TELEFAX: 22368.**

**BANKREKENINGNUMMER**
[illegible] Banco di Caribe.

**POLITIE**
[illegible] (centrale) en 11141 (informatie).

**ALARMCENTRALE**
115.

********

**ADVERTJES** verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen [illegible] 12.00/14.00-17.00 uur worden opgegeven behalve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die op maandag en donderdag voor 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

********

**WACHTREGELING DOKTOREN**
(zaterdag + zondag van 09.00-10.00/17.00-18.00 uur)
Oranjestad, Madiki, Tanki Flip, Noord, Tanki Leendert, Paradera en Sta. Cruz: dokter A. [illegible] via Dr. Horacio Oduber Hospitaal (tel. 24300) of via Alarmcentrum (115).
Pos Chiquito, Savaneta en San Nicolas: dokter E. Boderie via Centro Medico San Nicolas (tel. 48833) of via Alarmcentrum (115).

********

[illegible]
Beneden de brug:
[illegible] Tanki Leendert 158. Tel. 32142.
[illegible] brug:
[illegible] Savaneta.

**VOOR BRANDGEVALLEN**, ongelukken of een of ander ongeluk gelieve Alarmcentrale (tel.: 115) op te bellen.

********

**CENTRO MEDICO CARABOBO**
(Engelandstraat 7, tel.: 21777)
[illegible] dr. Lili G. Beke-Martinez, tel. 24696.

********

**WIT GELE KRUIS ARUBA ZUIGELINGENBUREAU**
[illegible]straat 22, tel.: 24444)
Dagelijks geopend van 07.30-12.00/13.50-17.00 uur; maandag te Paradera (tel.: [illegible]) van 08.00-11.00 uur; dinsdag: San Nicolas (45006)/Noord (23425) van 08.00-11.00 uur; woensdag: Santa Cruz (28288) van 08.00-11.00 uur; donderdag: Dakota (23068), Oranjestad (23168), Savaneta (47020) en Brazil (48301) van 08.00-11.00 uur.

********

**ZWANGER? STICHTING CIZKA** geeft informatie en brengt u in contact met leden die zwangerschapsbegeleiding, verloskundige en kraamzorg bieden. Bel 27687.

********

**INFORMATIECENTRUM KONINGIN WILHELMINA FONDS** (voor de kankerbestrijding op Aruba)
Geopend van maandag t/m vrijdag van [illegible]-11.30 uur - J.E. Irausquinplein 3 (achter de pastorie van Oranjestad).

********

**NARCOTICS ANONYMOUS HELPLINE**
[illegible]

********

**AIDS-HOTLINE**
Vragen? Bel dan 23040/27352 tussen 07.30-12.00/13.00-16.30 uur.

********

**FADA/PRIDE**
[illegible]straat 25, tel.: 32999)
Open van maandag tot en met vrijdag van 08.00-16.00 uur voor informatie omtrent preventie alcohol/drugsmisbruik.

********

**FUNDACION RESPETA MI**
(stichting tegen seksuele misbruik van minderjarigen)
Tel.: 24433.

********

**AMNESTY INTERNATIONAL**



**ARUBA**
P.O. Box 1029, tel.: 27808/48124.

********

**DIERENARTSEN**
[illegible] en T.J.M. Woofs, tel.: 21720. Voor spoedgevallen buiten kantooruren tel. 115.

********

**BRIDGECLUB ARUBA ARIBA**
(Clubhuis Wilhelminastraat 16)
[illegible]avond om 19.30 uur speelavond.

[illegible]
[illegible] -18.30 uur en op zondag van [illegible]

**TELEVISIE**
ZATERDAG: [illegible] Special; 19.00 Square; [illegible] 19.30 Kids News; 20.00 Nos ou Nos; [illegible] CNN News; 21.20 Movie: A Called [illegible]; 23.30 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

ZONDAG: 12.00 Western Special; 13.00 [illegible] Special; 16.00 Studio Sport; 17.15 [illegible] Special; 19.15 Special; 20.30 CNN [illegible]; 20.50 Special; 21.50 Week in Review; 22.35 Kojak; 23.30 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

MAANDAG: 15.00 Cartoons; 16.00 Child [illegible]; 17.30 Polka Dot Door; 18.00 Sesame Street; 19.00 Caribscope; 19.30 Science & Technology; 19.45 Showbiz; 20.00 Telenoticias; 20.30 WKRP in Cincinnati; 21.00 CNN International Hour; 21.45 Great Bookie Robbery; 22.10 One Step Beyond; 22.30 World Report; 23.30 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

********

ZATERDAG
DIVERSEN
SPORT
INTERPASO '93 (Organisacion Cabalista Arubano): 19.00 uur vervolg int. paso fino-wedstrijden - Rancho El Paso.

VOETBAL (Lifida): 20.00 uur Riverplate vs. Dakota - San Nicolas Sportpark.

********

ZONDAG
DIVERSEN
SPORT
INTERPASO '93 (Organisacion Cabalista Arubano): 11.00 uur vervolg int. paso fino-wedstrijden - Rancho El Paso.

ATLETIEK (ADEFRE): 08.00 uur aanvang *Perrier Duathlon* - Seroe Colordap.

VOETBAL (Lifida): 18.00 uur Estrella vs RCA - RCA-terrein.

********

DIVERSEN
BIJBELMUSEUM: geopend op elke werkdag van 10.00-12.00 uur en zondag van [illegible] uur in de protestantse kerk.

MUSEO HISTORIKO ARUBANO: openingstijden maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/16.00-18.00 uur, zaterdag van 09.00-12.00 uur.

[illegible] GEZINS- EN HUWELIJKSMOEILIJKHEDEN (Layex Building, Wilhelminastraat 19): iedere werkdag van 07.30-12.00/13.00-16.30 uur (ook mogelijk afspraak te maken via tel.: 23146 of 25111).

BEGELEIDINGSCENTRUM GEESTELIJK GEHANDICAPTEN 'MAN NA OBRA': elke maandag en donderdag van 09.00-12.30 uur gelegenheid om produkten te kopen [illegible]

********

**KERKDIENSTEN**
BRAZIL: zon.: 09.00 en 19.00 uur.
DAKOTA: zat. [illegible] uur; zon.: [illegible] en 18.00 uur.
EMANUELKERK: [illegible] uur.
NOORD: zat.: [illegible]; zon.: 07.30 en 18.00 uur.
ORANJESTAD: [illegible] uur; zon.: 08.30, 10.00 en 19.00 uur.
PARADERA: [illegible] uur; zon.: 10.00 [illegible]
POS CHIQUITO: [illegible].00 uur.
SAN NICOLAS: [illegible] en 19.30 uur.
SANTA CRUZ: [illegible] uur; zon.: 08.30, 10.00 en 18.30 [illegible]
SAVANETA: [illegible] uur; zon.: 17.30 uur.
TANKI LEENDERT: zon.: 09.00 uur.

********

**PROTESTANTSE [illegible]**
ORANJESTAD: 10.00 uur [illegible] den Doel (crèche en zondagsschool).
SEROE COLORADO: 08.[illegible] den Doel.
SAN NICOLAS: [illegible]
PIEDRA PLAT: 10.00 uur [illegible] 17.30 uur ds. G.J. [illegible]



# Wickland Oil ontkent beschuldigingen Coastal

**ORANJESTAD — "Wij zijn ervan overtuigd dat uit onderzoeken duidelijk de positie van Wickland zal blijken dat haar records correct zijn en dat onze wijze van zaken doen tot de meest ethieke en dilligente in deze industrie behoort," aldus verklaarde Jack Reho, vice-president van Wickland Oil Aruba.**

Hij noemde het rechterlijk vonnis, dat een onafhankelijk onderzoek van de Wickland faciliteiten bepaalt, een stap in de goede richting om tot oplossing van de problemen te komen.

Wickland en Coastal werken echter een strategie uit in verband met de door Coastal geclaimde tekorten van uit Iran afkomstige ruwe olie. Toen vier maanden geleden vragen werden gesteld over de overslag, gaf Wickland reeds toestemming dat inspecteurs van Coastal en onafhankelijke experts alle inkomende verschepingen voor een periode van drie maanden, van juni tot en met augustus, konden controleren.

"Door Wickland werd er toen reeds opgewezen dat verlies van olie normaal is bij het overladen en werd reeds met nadruk ontkend dat Wickland hier niet de schuld van moet krijgen en dat Coastal dit bij het laden van de olie in Iran dient na te gaan. De Wickland-directie zet uiteen dat Coastal vertegenwoordigers en onafhankelijke inspecteurs voor en na iedere lading die op de terminal werden overgeladen heeft bijgehouden.

Om nog eens de wijze te benadrukken waarop Wickland haar zaken behandelt, werd toestemming gegeven voor Coastal-inspecteurs en onafhankelijke inspecteurs alle tanks van Wickland, inclusief die van andere klanten, op te nemen. Een ongekend aanbod in deze industrie. Toen na afloop van de drie maanden Wickland aan Coastal verzocht om de resultaten van het onderzoek te vergelijken, weigerde Coastal dit te doen ofschoon dit duidelijk was afgesproken. In plaats daarvan diende Coastal een klacht in bij Justitie tegen Wickland.

Reho: "We waren stomverbaasd over deze gang van zaken. We hebben zaken met Coastal gedaan in goed vertrouwen. Het feit dat Coastal plotseling naar de Arubaanse overheid is gelopen, in plaats van eerst de resultaten van de inspectie met ons te bespreken, past in het gedragspatroon waar Coastal om bekend staat. Het feit dat Coastal weigerde te antwoorden op vragen van de nieuwsmedia over haar reeds lang bestaande interesse voor de Wickland terminal doet ons vermoeden dat zij andere motieven hebben door dit dispuut te veroorzaken."



## Prijsindex gestegen

**ORANJESTAD — Het prijsindexcijfer van de consumptie van huishoudens is met 0.8 procent gestegen in de maand augustus 1993. Het indexcijfer was 141.6procent in juli en 142.8 procent in augustus.**

Over de periode 31 juli tot 31 augustus werden in de onderstaande sectoren de volgende verhoogde prijswijzigingen waargenomen: voeding 0.8 procent, dranken en rookwaren 0.2, kleding en schoeisel 0.9, wonen 0.7, woninginrichting en huisraad 0.5, vervoer en communicatie 1.7, recreatie en ontwikkeling 0.7 en overige 1.1 procent.

## Vieringen van jubilea

**ORANJESTAD — De datum 1 oktober stond in het teken van het vieren van een aantal jubilea. Op de Mon Plaisirschool werd juffrouw Enid Rumnit van Trigt door jong en oud in het feestzonnetje gezet. Ze stond een kwart eeuw voor de klas.**

Bij De Wit Stores herdacht mevrouw Eva Muyale het feit dat zij 25 jaar bij dit bedrijf werkzaam was. Zij werd door directie en personeel gehuldigd. Bij de Kamer van Koophandel werd een bescheiden lustrum gevierd. De actieve secretaresse van de Kamer, mevrouw Lorraine de Souza MBA, die altijd klaar staat de helpende hand te bieden, werd door bestuur en personeel gehuldigd omdat zij haar eerste lustrum vierde. Voorzitter Alex Solognier bood uit dank een envelop met inhoud en een mooi horloge aan.

## Start hotel-zaalvoetbal



■ *ORANJESTAD — Minister voor Sportzaken, Rudy Croes, actief als altijd, schopte in Jeugdcentrum Tanki Leendert de eerste bal voor de zaalvoetbalcompetitie van hotelpersoneel. Aan de competitie, georganiseerd door Casa del Mar, nemen veertien teams deel, die in vier groepen zijn verdeeld.*



# Arends: 'Geen kwaad woord over management Air Aruba'

**ORANJESTAD — "In geen enkel rapport dat over Air Aruba is uitgebracht wordt gesproken over 'mismanagement' van het bedrijf of over ex-president Tawa Irausquin," aldus Ebby Arends, voorzitter van de Raad van Commissarissen van Air Aruba, als commentaar op de uitlating van premier Nelson Oduber dat 'de particuliere sector Air Aruba bestuurd heeft als een domino-spel onder een kwihi-boom'.**

Ebby Arends zei niet te begrijpen wat Oduber met 'particuliere sector' bedoelt. Air Aruba heeft immers een Raad van Commissarissen en directie die de zaak besturen. In de rapporten over Air Aruba die uitgebracht werden door de financiële adviseurs van de regering, S.G. Warburg & Co. en Price & Waterhouse, wordt nergens over 'mismanagement' gesproken.

Evenmin wordt ex-president Tawa Irausquin in de rapporten beschuldigd van mismanagement. Arends: "Er zijn wel fouten gemaakt. Air Aruba staat bekend als een maatschappij die te groot en te snel is gegroeid." Wat betreft de nadelige financiële resultaten, merkte hij op dat alle luchtvaartmaatschappijen overal ter wereld met verlies draaien.

Over de kritiek van de premier dat de Air Aruba-aandeelhouders uit de particuliere sector ook in Air Aruba moeten gaan investeren, zei Ebby Arends dat Air Aruba indertijd van start ging als een gemeenschapsprojekt, door een groep personen die een bepaalde hoeveelheid geld wilde investeren en geen enkel winstgevend doel voor ogen had.

Hij verklaarde desgevraagd niet te verwachten dat de aandeelhouders meer geld in Air Aruba gaan steken, daar hij van verschillende van hen had vernomen dat het reeds geïnvesteerde bedrag alles was dat zij konden missen. "Deze aandeelhouders hebben de regering om financiële steun voor Air Aruba gevraagd en deze gekregen om het bedrijf in leven te kunnen houden en hebben niet gekozen voor de gemakkelijkste weg namelijk Air Aruba failliet laten gaan," zo besloot Ebby Arends zijn commentaar.

## Twaalf jaar voor doodslag

**ORANJESTAD — In de zaak tegen verdachte A.F.(29) wegens doodslag op de Jamaicaanse toeriste Dovalyn McBean (42) wees rechter mr. H.D. van der Griendt vonnis en veroordeelde hem tot twaalf jaar gevangenisstraf. Officier van Justitie mr. J.E. Hartjens eiste twee weken geleden een gevangenisstraf van vijftien jaar.**

Bij het wijzen van het vonnis wees rechter mr. van der Griendt verdachte erop dat hij dit delict veroorzaakte in een tijdvak van de proeftijd van een veroordeling terzake verkrachting in 1989. De rechter verklaarde verdachte volkomen toerekeningsvatbaar voor de moord op de vrouw. Zoals bekend liet hij het lijk op het strand bij het Ramada hotel achter. De rechter was het niet eens met verdedigster mr. Fingal-Ecury dat justitie in deze zaak op onrechtmatige wijze aan het verkregen bewijs was gekomen.

# Werkgeversorganisaties verdrietig gestemd

**ORANJESTAD — De werkgeversorganisaties van Aruba hebben de Ministerraad, naar aanleiding van het eggenvoerstel ten aanzien van het protocol meegedeeld ten zeerste teleurgesteld te zijn met het zeer misleidend standpunt dat de Raad heeft ingenomen.**

"Het is ons bekend, dat in de Ministerraadvergadering van 22 september tot het nemen van een aantal maatregelen is besloten, terwijl U ons op 23 september een gewijzigd protocol doet toekomen waarin het artikel met betrekking tot het niet [illegible] maatregelen door de regering is weggelaten.

[illegible] mening een [illegible] van misleiding" welke definitief geen [illegible] ruimt voor enige samenwerking, temeer daar zowel de coalitie in de Staten als uw ministers zeer grote waardering hebben geuit voor een dergelijke samenwerking," aldus de organisaties.

Zij noemen het betreurenswaardig dat werk van drie maanden slechts enkele dagen voor het bereiken van een overeenkomst tot het tekenen van een protocol, door het optreden van de regering, teniet is gedaan. Zij menen verder dat de door de regering beoogde inkomstenverruiming niet gerealiseerd kunnen worden. Hierdoor zal een derde pakket maatregelen genomen moeten worden, welke nog grotere schade aan de economie van Aruba zal kunnen toebrengen.

"De illusie die er op Aruba leefde, dat er nu eindelijk een nationaal probleem op een zo breed mogelijke basis zou worden aangepakt, is nu verdwenen. De organisaties wensen zowel de Staten als de regering veel sterkte toe in de voor Aruba nog komende zeer moeilijke tijden," aldus de brief van de werkgeversorganisaties aan de Ministerraad van Aruba.

# Air Aruba vraagt regering anderhalf miljoen florin

**ORANJESTAD — Air Aruba krijgt financiële hulp van de regering maar hoeveel is nog niet bekend. "Wij hebben anderhalf miljoen florin gevraagd, maar ik denk niet dat we dat bedrag krijgen", zo gaf Air Aruba's president Peter Look-Hong gisteren te kennen.**

Hij verklaarde dat het de afgelopen tien weken, na stopzetting van de Amsterdam-route, financieel goed gaat en dat dit resultaat een indicatie is, dat Air Aruba met winst kan draaien. De bedrijfsuitgaven werden met 20 procent gereduceerd, waarbij het salaris van het personeel intact is gelaten. Wel is met het personeel overeengekomen dat salarisverhoging bevroren wordt.

De onmiddellijke plannen van Air Aruba zijn de operations te verhogen omdat gelijk met verlagen van bedrijfsuitgaven de inkomsten verhoogd moeten worden. Air Aruba kijkt uit naar een derde vliegtuig; geen duur MD-toestel maar een DC-9.

Air Aruba's nieuwste route naar Baltimore wordt in december twee keer per week uitgevoerd. Deze route werd uitgekozen na overleg met AHATA. Vice-president Marketing, Simon Angoy, vertelde dat voor de verkoop van de Baltimore-route contracten aangegaan werden met zeven tour-operators. Baltimore is geen nieuw 'originating-point" voor Aruba omdat in het verleden deze route al met charters gevlogen werd. Wel is het de eerste keer, dat vluchten volgens dienstregeling uitgevoerd zullen worden.

Air Aruba concentreert zich ook op uitbreiding van de capaciteit op de Newark- en de Caracas-route. Wat deze laatste route betreft; Venezuela is niet alleen na de Verenigde Staten de belangrijkste markt van Aruba, maar Caracas is ook een groeiende schakel voor Arubabezoekers uit Europa en Latijnsamerikaanse landen.

## Marlboro voor achtste maal kampioen

**ORANJESTAD — Voor het achtste achtereenvolgende jaar heeft Marlboro het AA-klasse baseballkampioenschap van Aruba behaald. Ditmaal werd wederom met duidelijke cijfers (10-0) van Aruba Video Center (AVC) gewonnen, waardoor de finale van zeven wedstrijden in een 4-1 voordeel voor de sigarettenploeg eindigde.**

Vrijdagmiddag deed de rechter uitspraak in de zaak die baseballclub Coastal onder leiding van minister drs. B. Wever had aangespannen tegen het bestuur van de Amateur Baseballbond (ABBA). Coastal was het niet eens met bepaalde regels die door ABBA werden toegepast en verloor hierover het protest zowel bij de protest- als de beroepscommissie.

Daarna werd een kort geding aangespannen, waarin de rechter zich in deze zaak onbevoegd verklaarde. Er was dus geen enkele reden om de AA-klasse kampioenstrijd stop te zetten. Franklin Danies werd uitgeroepen tot de meest waardevolle speler van deze playoff. Hij kreeg de Tio Daou trofee. *Amigoe* komt maandag op deze laatste wedstrijd van het baseballseizoen terug.

## Lezing voor AF d'Aruba

**ORANJESTAD — Dr. J. van Ierland houdt vrijdag 8 oktober een lezing voor de Alliance Française d'Aruba. Hij was in 1967 in zijn hoedanigheid van AF-secretaris te Curaçao mede-oprichter van de AF d'Aruba.**

De heer van Ierland ontving in 1987 de titel Doctor (honoris causa) van de Marquis G.S. Universiteit in Malta. Vorig jaar ontving hij de Medaille voor Vrede van de Albert Einstein International Academy Foundation.

De veelbereisde Johnny van Ierland zal onder meer spreken over zijn indrukken van Hongarije, Oostenrijk, Tsjecho-Slowakije en Israël. De lezing wordt gehouden in Colegio Arubano en begint om 19 uur. Alle leden van de AF d'Aruba en belangstellenden zijn welkom. De toegang is gratis.



## INGEZONDEN

# Hermandad en flessen

IK MAAK me ernstig zorgen over het ogenschijnlijk toestaan van het verstrekken van flesjes en blikjes bier en frisdrank bij muzikale, sportieve en andere evenementen op Aruba. Van overheidsinstanties heb ik gehoord dat dit verboden is, dat alle drank verplicht geserveerd moet worden in cups. En terecht! Een keer werd een toeschouwer vlak naast mij geraakt door een halfvol blikje bier dat vanachter uit het publiek werd gegooid en meerdere malen heb ik gezien hoe het publiek met lege flesjes zwaait en deze willekeurig ergens neergooit, soms meteen in gruzelementen. Laat alstublieft de autoriteiten bij het verlenen van een vergunning aan de organisatie van een evenement, benadrukken dat alle drank in cups geserveerd moet worden en bij het niet naleven van deze (reeds bestaande) regel hiertegen hard moet worden optreden. Dit in het belang van de veiligheid van het feestvierend publiek en alle andere toeschouwers.

Olky Posner
Aruba

## Informatieavond Wit Gele Kruis

ORANJESTAD — De stichting voor Volkshygiëne van het Wit Gele Kruis Aruba begint op 5 oktober met de vierde serie informatieavonden voor aanstaande ouders. De informatieavonden zijn gedurende drie weken op iedere dinsdag en donderdag van 19 tot 21 uur in wijkgebouw Savaneta.

*In voorrondes WK-Judo in Hamilton*

# Wijdenbosch lijdt nederlaag in laatste gevecht en loopt bronzen medaille mis

**HAMILTON — Het leek er lang op of Louis Wijdenbosch de derde plaats zou worden toegeworpen. De 28-jarige debutant was tot de laatste partij een echte bofkont. Toen het brons in de klasse tot 78 kilogram moest worden geïncasseerd lag hij al na 52 seconden op de rug. De Fransman Yandzi stopte een opmerkelijke zegereeks. Een half jaar geleden was de Nederlander tijdens zijn eerste EK ook als vijfde geëindigd.**

Een foutje tegen een sterke judoka is snel gemaakt. Een herkansingssysteem biedt judoka's na een misser een kans op brons. Als de scheidsrechter dan ook nog eens meewerkt, kan er nauwelijks nog iets verkeerd gaan. Naast Wijdenbosch plaatsten Jenny Gal (tot 61 kilogram) en Claudia Zwiers (tot 66 kilogram) zich voor een plaats bij de eerste drie. Beiden verloren: Gal tegen de sterke Cubaanse Bertran, Zwiers tegen de Chinese Zhang.

Op haar eerste WK was Zwiers aanzienlijk minder fortuinlijk dan Wijdenbosch. Aan een herkansingspartij tegen Gordejeva uit Letland hield de Haarlemse een verwonding over, die ter plekke moest worden gehecht. Hoewel ze met een hoofdband bijzonder krijgshaftig oogde, moest het ongemak haar in haar ontmoeting met de Chinese Zhang hebben gehinderd.

Daardoor blijft de Nederlandse medaille-oogst voorlopig beperkt tot het brons dat Monique van der Lee op de openingsdag veroverde. Dit weekeinde kunnen Jessica Gal en Angelique Seriese, die beiden tot de medaille-kandidaten behoren, de opbrengst nog vergroten. Twee jaar geleden, tijdens de laatste W.K., [illegible] genoegen nemen met twee brons, ook in 1992 waren er bij de Olympische Spelen twee derde plaatsen.

**GELUK**

Geluk krijg je niet, je dwingt het af. Dat is het standpunt, dat Wijdenbosch grinnikend verkondigde. Vanzelfsprekend is hij niet het grootste judotalent van Nederland. Wat dat betreft zegt zijn leeftijd genoeg. Een Zaankanter van Surinaamse komaf, geboren in Amsterdam. Wijdenbosch zegt dat die mixture bijdraagt tot een opgeruimd karakter. Zijn recent in een kasteeltje in Valkenburg gesloten huwelijk ook. Scheidsrechterlijke meevallers deden vrijdag de rest.

Op het niveau van de arbitrage in Hamilton is veel, voornamelijk Europese, kritiek. Volgens de Nederlandse scheidsrechter Siem Kattestaart worden er blunders van uitzondelijke allure gemaakt. "Soms schaam ik me. Er worden op vitale partijen scheidsrechters zonder ervaring gezet. Soms riekt het naar Japanse mafia, zeker als de indeling en de leiding van mensen uit hetzelfde land zijn."

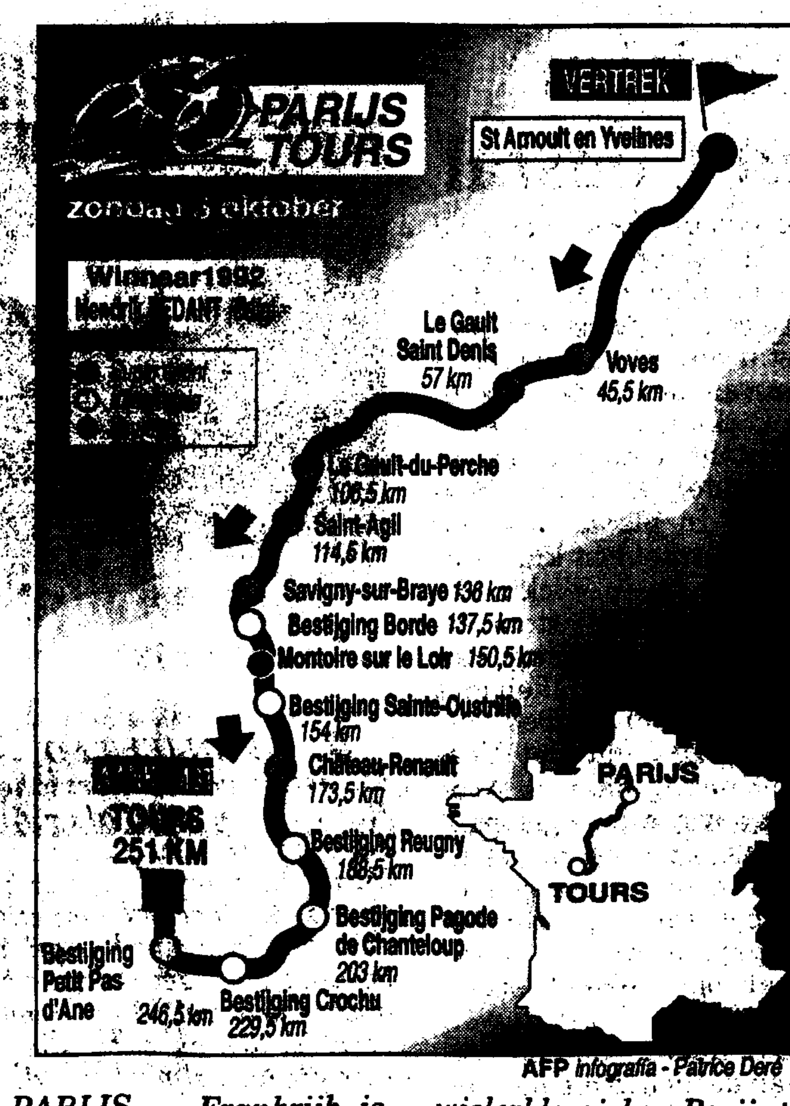
Weinigen begrepen waarom Wijdenbosch in zijn herkansing tot twee keer toe de winst kreeg toegewezen. De Oostenrijker Reiter bleef bij wijze van protest vijf minuten alleen op de mat achter, toen niet hij maar Wijdenbosch een *wazari* kreeg. Daarna bofte Wijdenbosch dat zijn volgende tegenstander, de Marokkaan Belgad, een houdgreep afgekeurd zag. Door een nederlaag tegen Olympisch kampioen Yoshida uit Japan was Wijdenbosch naar de herkansing verwezen, waarin hij eerst de Canadees Morgan uitschakelde. Tot op dat moment was alles 'normaal' verlopen, daarna pas trok de donkere judoka zijn gouden pak aan.

**BUURTWERKER**

Meer dan de helft (vijf uit negen) van de in Hamilton aanwezige Nederlandse judoka's komt uit de stal van Cor van der Geest. Geen wonder, dat Kemenjo al twee jaar achtereen de nationale clubtitel in Nederland veroverde. Van der Geest, bondscoach bij de vrouwen en eigenaar van een bloeiende sportschool in het centrum van Haarlem, wordt vaak gezien al een enthousiaste buurt[illegible] lingen van vrijdag kwamen allen op voor brons. Alex Smeets, vrijdag de enige pupil van bondscoach Wim Visser, kwam niet zo ver en bleef in de anonimiteit.

Voordat ze pijnlijk het hoofd stootte had Zwiers ook van geluk mogen spreken. Door een straf verloor de nummer drie van Europa van de Amerikaanse Ogasawa. Normaal gesproken was Zwiers een herkansing onthouden, maar omdat de Amerikaanse ook van de Française Dubois won, kwam die er toch. Zwiers was dus gewaarschuwd en gaf Dubois en Gordejeva geen schijn van kans. De botsing noopte Gordejeva tot opgave. Binnen een jaar is de lange Zwiers vooral door haar bewonderenswaardige ijver een van 's werelds beste krachten in haar klasse geworden.

Als enige had Gal een halve-finaleplaats in zicht. Zeges op de Portugese Cavelleri en de Chinese Liu brachten de studente bewegingswetenschappen goed op weg. Het perspectief werd echter verduisterd door de oud-wereldkampioene Diane Bell, wier beste dagen reeds lang verstreken zijn. In de laatste minuut liet de Amsterdamse zich verrassen. Bell was altijd al een lastige opponent voor de oudste Gal.




■ *PARIJS — Frankrijk is zondag ook de arena voor een wielerklassieker. Parijs tours wordt dan verreden. Dat is een 251 kilometer lang parcours van St. Arnoult naar Petit Pas d'Ane. Deze rit is geldig voor het WK-wielrennen.*

# Italiaanse voetbalbond krijgt politieke steun

**ROME — Italiaanse politici, onder wie minister president Carlo Azeglio Ciampi, hebben vrijdag in een schriftelijke verklaring steun betuigd aan het bestuur van de nationale voetbalbond. Deze organisatie is al geruime tijd in een juridische strijd verwikkeld met de vrijwel failliete derdedivisieclub Catania.**

Het bondsbestuur wil de vereniging uit Oost-Sicilië wegens grote financiële problemen opheffen, maar clubvoorzitter Angelo Massimimo verzet zich hevig. Tot twee keer toe vocht hij bij een lokale rechtbank met succes een saneringsmaatregel aan.

Donderdag bepaalde de burgerrechter, dat de club met onmiddellijke ingang weer tot de competitie moet worden toegelaten. Het bondsbestuur, dat Catania terug naar de vierde divisie terugzette, weigert echter gevolg te geven aan de uitspraak.

De wereldvoetbalfederatie (FIFA) staat voorlopig nog achter de Italiaanse bond, maar heeft om een spoedige oplossing gevraagd. Indien op korte termijn geen definitief besluit valt, worden disciplinaire stappen genomen. Volgens de reglementen van de FIFA is het zowel voor lidstaten als clubs verboden een rechtszaak aan te spannen.

De Italiaanse voetbalwereld is lichtelijk bevreesd voor een schorsing van het nationale team, dat daardoor de eindronde van het toernooi om de wereldtitel volgend jaar in de Verenigde Staten zou missen.

Veertig leden van het Italiaanse parlement hebben bij de minister van justitie, Giovanni Conso, aangedrongen op actie. Zij vinden de tweevoudige beslissing van het Siciliaanse Hof onbegrijpelijk. Een van hen, Vincenzo Viti, noemde het absurd dat een rechtbank zo gemakkelijk de autonomie van het Italiaanse voetbal kon aantasten.

AUTOSPORT / MONTERREY — De Amerikaanse autocoureur Mario Andretti blijft nog ten minste een [illegible] circuit. De 53-jarige piloot tekende voor zijn twaalfde jaar bij de stal van Haas/Newman, waartoe ook kampioen Nigel Mansell behoort. Andretti, oud-wereldkampioen in de formule I (1978), won 52 races en vier titels bij de Indycar.

## Hennie Meijer naar Cambuur

**LEEUWARDEN — Hennie Meijer speelt de rest van het seizoen bij Cambuur. De 31-jarige aanvaller tekende vrijdag bij de Friese club een contract tot medio 1994, met een optie voor nog een seizoen. Meijer maakt volgende week zaterdag in de bekerwedstrijd tegen Sparta zijn debuut bij zijn nieuwe werkgever.**

De geblokte centrumspits was al geruime tijd in binnen- en buitenland op zoek naar een club. Meijer, die zijn conditie bij Haarlem op peil hield, stond dit seizoen twee maanden onder contract bij een club in Japan. Na interne strubbelingen keerde hij terug naar Nederland.

Cambuur, dat met nul punten uit zeven wedstrijden vast op de laatste plaats van de eredivisie staat, is voor Meijer de zesde club in het nationale profvoetbal. Eerder speelde hij bij Telstar, Volendam, Roda JC, Ajax en FC Groningen.

## Van der Lee geniet even van gouden medaille

HAMILTON — Bijna gerechtigheid voor judoka Monique van der Lee. De Nederlandse werd op de eerste dag van de wereldtitelstrijd in Hamilton door een arbitrale dwaling een finaleplaats onthouden. Toch ontving de Brabantse bij de prijsuitreiking goud.

De organisatoren waren kennelijk aan de beurt om in de fout te gaan. Van der Lee was zo netjes de medaille na afloop van de ceremonie bij de organisatie in te leveren. Door de omstreden nederlaag tegen de Japanse Anno en de daarop volgende overwinning op de Chinese Qiao had Van der Lee slechts recht op brons.

## Frechette krijgt misschien toch goud toegereikt

**MONTREAL — Veertien maanden na de Olympische Spelen in Barcelona is de kans groot dat de Canadese kunstzwemster Sylvie Frechette alsnog de gouden medaille krijgt. Zij kreeg door een fout van een Braziliaans jurylid in de solowedstrijd slechts zilver. Het goud ging naar de Amerikaanse Kristen Babb-Sprague.**

De Braziliaanse arbiter had de fout, het verkeerd indrukken van een knop op haar electronisch scorebord, reeds in Barcelona toegegeven. De jury d'appel van de wereldzwembond (FINA) had in Barcelona een Canadees protest afgewezen. In januari van dit jaar heeft de Canadese zwembond een uitvoerige brief aan de FINA geschreven waarin gepleit werd Frechette alsnog het goud toe te kennen, zonder dat Kristen Babb-Sprague de hare moest teruggeven.

Die brief is vrijdag tijdens een bijeenkomst van de FINA [illegible] Canadese zwemster werd daarna in haar woonplaats Montreal ingelicht over het feit dat de kans zeer groot is dat zij het goud alsnog krijgt. De uiteindelijke beslissing ligt bij het Internationaal Olympisch Comité (IOC).

## Zege Estrella op Dakota

**ORANJESTAD — [illegible] halve finaleronde voor [illegible] voetbalkampioensch[illegible] van Aruba is donder[illegible] avond in RCA-sport[illegible] trum voortgezet met [illegible] 2-1 overwinning v[illegible] Estrella Dinico's [illegible] Dakota/D'Orey's.**

De overwinning van Estr[illegible] was bij rust al een feit. [illegible] neth Bradshaw opende [illegible] minuten de score voor [illegible] rella. Drie minuten later [illegible] orde Yonathan Lake de ge[illegible] maker voor Dakota en [illegible] bleek ook alles voor de g[illegible] zwarten te zijn. De Estr[illegible] zege werd een feit in de [illegible] minuut, toen Michael [illegible] mijn het tweede doelp[illegible] voor zijn club scoorde. [illegible] inspanningen van Dakota [illegible] in de tweede helft weer [illegible] gelijkstand te komen, lie[illegible] op niets uit.

## Uitslagen bridgeclub

**ORANJESTAD — B[illegible] geclub Aruba Ariba h[illegible] deze week de twe[illegible] avond van de viertal[illegible] competitie en een pre[illegible] drive.**

De scores van de viertal[illegible] competitie: team van E[illegible] +21 IMP'S, team Somers [illegible] IMP'S en team Timmer [illegible] IMP'S. De stand is na tw[illegible] avonden: 1. team van E[illegible] +30 IMP'S, 2. team Som[illegible] +23 IMP'S en 3. te[illegible] Timmer -53 IMP'S.

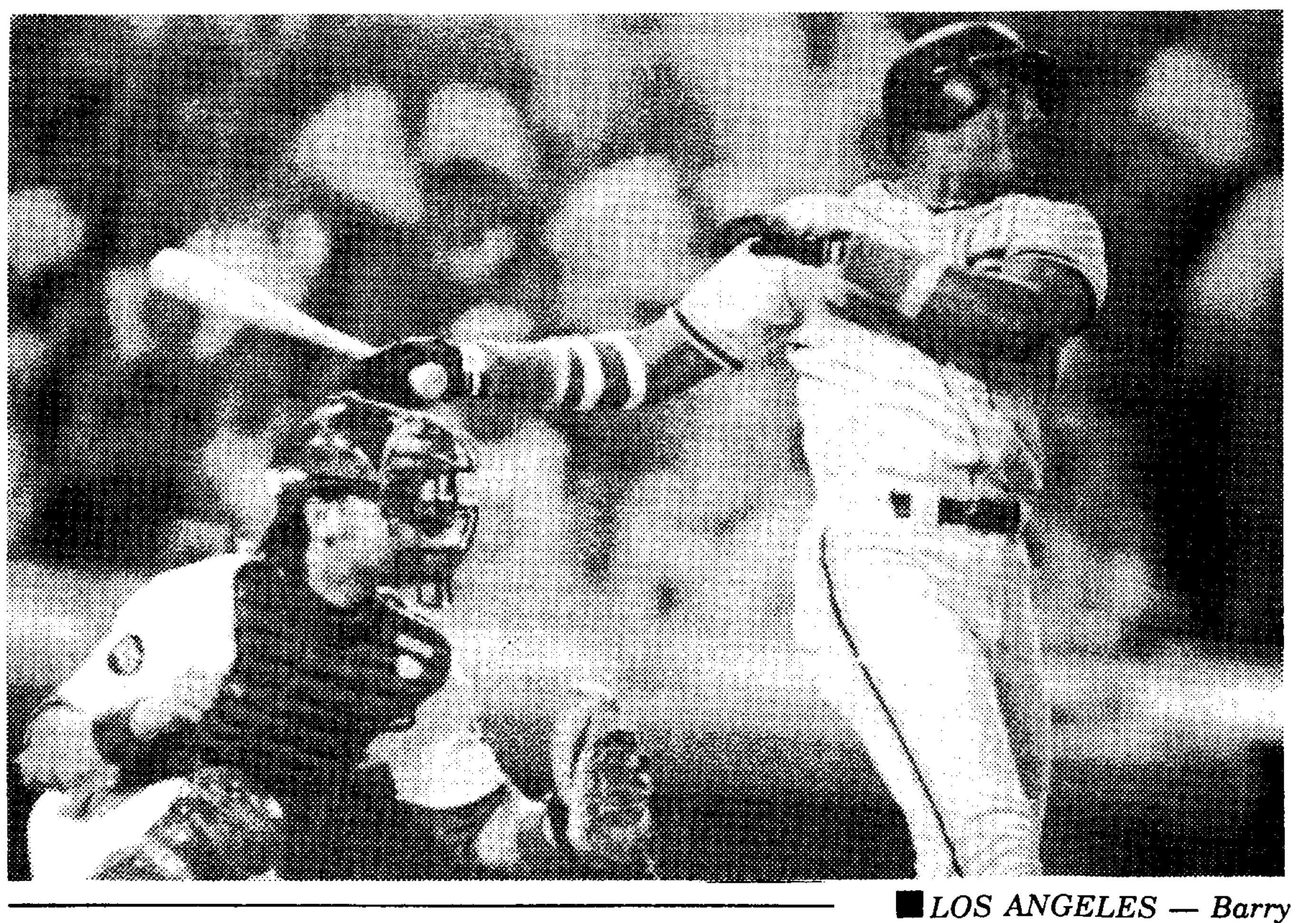
De tweede premie-dr[illegible] werd wederom gewonn[illegible] door de dames Verbunt [illegible] Trompet met een score [illegible] 63.57 procent. Tweede w[illegible] het paar Swijgman/Mich[illegible] met 55.71 procent, 3. da[illegible] Haupt/Pas 55 procent, 4. ec[illegible] paar Reeve 52.86 procent, 5. mevrouw de Choud/[illegible] Russo 52.50 procent, 6. dames Seaber/Lampe [illegible] 50.76 procent.

## Wereldrecord 3000 meter eerder verbeterd

**PEKING — De Chinese Zhang Linli blijkt op 12 september als eerste het wereldrecord hardlopen op de 3000 meter te hebben verbeterd. De atlete liep in de eerste serie een tijd van 8.22,06 minuten. Zij bleef daarmee 0,56 seconden binnen het record, dat sedert 26 augustus 1984 op naam stond van de Russin Tatjana Kazankina, die deze prestatie destijds in Leningrad leverde.**

In de serie na Linli liep Junxia Wang even later de 3000 meter in 08.12,19 minuten. Dat is de reden waarom de prestatie van Linli niet wereldkundig werd gemaakt. Het Duitse vakblad Leichtathletik heeft in zijn uitgave van deze week de uitslagen van de wedstrijden in Peking, waar dus in plaats van vier (10.000, 1500, en twee keer 3000 meter) vijf maal een wereldrecord is verbeterd.

Junxia Wang, die op 8 september wereldrecordhoudster op de 10.000 meter werd met 29.31,78, liep op 12 en 13 september respectievelijk 8.12,19 (serie) en 8.06,11 (finale) op de drie kilometer. In de eindstrijd van de 3000 meter boekte Zhang Linli met 8.16,50 opnieuw een persoonlijk record. Zij zal in de officiële chronologie van het wereldrecord met haar 8.22,06 voor Junxia Wang op de lijst komen.



■ *LOS ANGELES — Barry Bonds (zie foto) was vrijdagavond de schrik van de buurt voor de werpers van Los Angeles Dodgers. Hij sloeg namelijk twee homeruns, een double en loodste maar liefst zeven van de acht punten binnen voor San Fransisco Giants. De slagman en buitenvelder die voor 43 miljoen dollar door de Giants werd aangetrokken, kan het verschil gaan betekenen in de laatste twee wedstrijden van San Fransisco. Dit team gaat samen met Atlanta Braves aan kop in de National league West Division.*

*Braves en Giants in hevige kampioensstrijd*

# Barry Bonds leidt Giants naar zege op Dodgers in National league West

**LOS ANGELES — Barry Bonds resulteerde vrijdag in de grote man voor San Fransisco Giants in de baseballwedstrijd tegen Los Angeles Dodgers. Hij sloeg twee homeruns en loodste namelijk zeven van de acht punten van de Giants binnen. De slagen- en punten-productie van Bonds zorgden ervoor dat San Fransisco Giants van de Dodgers won en op een gedeelde eerste plaats bleef met Atlanta Braves in de National league West Division.**

Barry Bonds, die voor 43 miljoen dollar tekende met de Giants, vestigde een persoonlijk record met de zeven binnengeslagen punten in één wedstrijd. San Fransisco on met de krappe score van 8-7 van de jongens van manager Tommy Lasorda.

Met die overwinning bleef San Fransisco Giants op gelijke hoogte met Atlanta Braves, dat uren eerder van Colorado Rockies won. San Fransisco en Atlanta hebben elk 102 gewonnen en 58 verloren wedstrijden in de National league westelijke divisie. Beide teams moeten nog twee partijen afwerken in de reguliere competitie. Een nederlaag kan funest zijn in de strijd voor het kampioenschap in de West.

Indien de Giants en de Braves gelijk eindigen op de eerste plaats, wordt er op maandag een beslissende wedstrijd afgewerkt tussen de twee negentallen. De winnaar van die confrontatie krijgt het recht om Philadelphia Phillies, kampioen in de Oost-divisie, te ontmoeten voor het kampioenschap in de National league.

De kampioen van die league gaat dan naar de World Series van de Major League, waar er een serie van zeven wedstrijden wordt afgewerkt tegen de kampioen van de American league. In die league gaan Toronto Blue Jays, de huidige kampioenen, en Chicago White Sox uitmaken wie de American league gaat vertegenwoordigen in de World Series.

In de wedstrijd Los Angeles Dodgers-San Fransisco Giants vrijdagavond nam het team uit Los Angeles een 4-0 voorsprong op de tegenstander. Alles wees erop dat de honkballers van manager Tommy Lasorda zich gingen revancheren tegen San Fransisco voor een knockout-nederlaag die het team twee jaar geleden leed.

Will Clark en Barry Bonds dachten er echter anders over. Clark sloeg een *single* om het eerste punt voor San Fransisco binnen te halen. Daarna verscheen Bonds in de *batting-box* en met twee teamgenoten op de honken sloeg hij de bal over de afrastering in het buitenveld voor zijn eerste *homer* van de wedstrijd: 4-4.

Bonds, die tot vorig jaar voor Pittsburgh Pirates uitkwam, deed in de vijfde inning alweer van zich spreken. Met de score nog gelijk en met wederom twee teamgenoten op de honken, sloeg hij zijn tweede homerun van de avond. Dodgers keek plotseling op een achterstand van 4-7 aan.

Het was echter niet genoeg voor Bonds. In de zevende inning verscheen hij opnieuw aan slag. Hij wachtte op de bal en mepte deze tegen de afrastering in het linker-buitenveld voor een tweehonkslag en loodste op die manier het achtste punt voor San Fransisco binnen: 8-4. Werper Rod Beck registreerde zijn 47ste *save*, alhoewel hij in de negende inning een homerun tegenkreeg.

In Atlanta werden er ook drie homeruns geslagen. David Justice in de eerste inning en Terry Pendleton in de derde sloegen elk een homerun voor Atlanta. De Braves wonnen met de score van 7-4 van Colorado Rockies. Chris Jones sloeg voor dat team een homerun en loodste in totaal drie punten binnen.

*In UEFA-duel voor bekerwinnaars*

# Ajax speelt toch eerst thuis tegen Besiktas

**AMSTERDAM — Na de nodige verwarring is de loting voor Ajax in het Europese toernooi voor bekerwinnaars onveranderd gebleven. De Amsterdamse formatie speelt op woensdag 20 oktober eerst thuis tegen Besiktas. De uitwedstrijd is een dag vervroegd en wordt op dinsdag 2 november afgewerkt in Istanboel. Dat heeft directeur Aric van Eijden vrijdagavond bekend gemaakt.**

Beide clubs kwamen enkele uren na de loting in Geneve al tot een akkoord over data en plaats van het tweeluik. Dat gebeurde in overleg met delegaties van de betrokken televisiestations. De UEFA werd van de overeenstemming op de hoogte gesteld, maar op dat moment was het persbericht over de omzetting al naar buiten gebracht.

Bij terugkeer in Nederland nam de verbaasde Van Eijden, die via teletekst kennis had genomen van het misverstand, meteen contact op met de UEFA. Hij kreeg snel de toezegging, dat de wens van zowel Ajax als Besiktas wordt ingewilligd. Maandag volgt de officiële goedkeuring van de Nederlandse en Turkse bond bij de UEFA binnen is.

De UEFA besloot de loting om te draaien, omdat ook Galatasaray, stadgenoot van Besiktas, in het Europese toernooi voor landskampioenen tegen Manchester United eerst een uitwedstrijd kreeg toebedeeld. De tweede wedstrijd leverde derhalve problemen op.

De reglementen staan niet toe, dat op dezelfde dag in dezelfde stad twee bekerwedstrijden worden gespeeld. Formeel krijgt dan de landskampioen voorrang en wordt de wedstrijd van de andere club omgedraaid.

*Slechte repetitie voor Oranje*

# Volleybalsters missen kansen tegen Duitsland

**BRNO — De vrouwenploeg strijdt zaterdag op het EK-Volleybal in Brno om de zevende plaats tegen Wit-Rusland. Dat was de uitkomst van de kruiswedstrijden: Nederland verloor vrijdag met 2-3 van Duitsland. De setstanden waren 12-15, 15-13, 4-15, 17-15 en 11-15. Wit-Rusland werd met 0-3 teruggewezen door Kroatië. Conclusie is dat Oranje een belabberde wedstrijd speelde tegen Duitsland.**

Vera Koenen, voor de wedstrijd gehuldigd voor haar 250ste interland, ontbrak in de basis. De medische staf vond het onverantwoord de geblesseerde knie nog langer te belasten. Zij werd vervangen door Saskia van Hintum, die in de aanloop naar het EK weinig speeltijd had gekregen. De 24-jarige spelverdeelster miste wedstrijdritme en dat brak vooral Cintha Boersma op.

De aanvoerder kon niet haar gebruikelijke omloopballen draaien en ging met elke set slechter spelen. Dat was eveneens het geval met Marjolein de Jong, die door bondscoach Murphy na de derde set uit de basis werd gehaald. De stopper werd vervangen door Kisten Gleis, voor de wedstrijd gehuldigd voor haar 200ste wedstrijd, die nieuw elan bracht in de ploeg maar niet de ommekeer kon bewerkstelligen.

Nederland was tegen Duitsland volkomen afhankelijk van Henriette Weersing. 'Dirty Harry' was verantwoordelijk voor 23 van de 52 *side-outs*, scoorde 11 punten in de aanval, drie in het blok en sloeg een ace.

Oranje nam in de eerste set vijf punten voorsprong, 10-5, en verloor daarna op de opslag van Ulrike Schmidt negen punten op rij, 10-14. Op het zesde setpunt sloegen de Duitsen toe: 12-15. In de tweede set boog Nederland de achterstand van 8-13 om in de winst met 15-13. In de derde was de ploeg niet thuis. Via 0-9 en 1-12 werd het 4-15. Tijd voor Murphy in te grijpen. Met Gleis voor De Jong en Fleurke voor Machovcak begon hij aan de vierde set.

Die verliep lange tijd als de eerste, 10-6 en acht punten kwijt op de opslag van Schmidt, 10-14. Duitsland kreeg vier matchpunten, maar Nederland pakte de set door de aanvallend onweerstaanbare Weersing, 17-15. In de vijfde set, de *tiebreaker*, sloeg Weersing de eerste vier punten bijeen, 4-1, maar Nederland haakte na 8-8 af. Door drie goede bloks op de vermoeide Weersing, die 73 van de 205 keer in stelling werd gebracht, werd het 10-13 voor de Duitsen, die op het eerste matchpunt toesloegen: 11-15.

# Uitslagen en standen in betaald voetbal

**WASHINGTON — Honkballiefhebbers volgen aandachtig de hevige strijd die er woedt tussen San Fransico Giants en Atlanta Braves in de National league West Division. De twee teams gaan samen aan kop, terwijl in alle andere afdelingen in de Major league de kampioenen al bekend zijn. In de American league Oostdivisie is Toronto Blue Jays voor de derde achtereenvolgende keer kampioen geworden, terwijl in de West Chicago White Sox het kampioenschap behaalde. In de Oostelijke divisie van de National league werd Philadelphia Phillies kampioen.**

Vrijdag werden diverse wedstrijden afgewerkt in de Major league. De uitslagen in de American league zien er als volgt uit: Chicago White Sox-Cleveland Indians 4-2; Milwaukee Brewers-Boston Red Sox 8-4; New York Yankees-Detroit tigers 9-6; Baltimore Orioles-Toronto Blue Jays 7-2; Seattle Mariners-Minnesota Twins 8-2; Texas Rangers-Kansas City Royals 2-0 en Oakland Athletics-California Angels 7-2.

De afgewerkte wedstrijden in de National league: New York Mets-Florida Marlins 4-1; Houston Astros-Cincinnati Reds 2-0; Montreal Expos-Pittsburgh Pirates 6-3; Atlanta Braves-Colorado Rockies 7-4; Philadelphia Phillies-St. Louis Cardinals 4-2; Chicago Cubs-San Diego Padres 8-5 en San Francisco Giants-Los Angeles Dodgers 8-7.

**STANDEN**

De stand in de American league Oostelijke divisie ziet er als volgt uit:

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1. Toronto | 160 | 94-66 | .588 | ------ |
| 2. New York | 160 | 87-73 | .544 | 07,0 |
| 3. Baltimore | 160 | 84-76 | .525 | 10,0 |
| 4. Detroit | 160 | 84-76 | .525 | 10.0 |
| 5. Boston | 160 | 80-80 | .500 | 14,0 |
| 6. Cleveland | 160 | 76-84 | .475 | 18.0 |
| 7. Milwaukee | 160 | 67-93 | .419 | 27,0 |

De teams in de West Division nemen de volgende posities in op de ranglijst:

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1. Chicago | 160 | 92-68 | .575 | ------ |
| 2. Texas | 160 | 86-74 | .538 | 06,0 |
| 3. Kansas City | 160 | 82-78 | .513 | 10,0 |
| 4. Seattle | 160 | 81-79 | .506 | 11,0 |
| 5. Minnesota | 160 | 70-90 | .438 | 22,0 |
| 6. California | 160 | 69-91 | .431 | 23,0 |
| 7. Oakland | 160 | 68-92 | .425 | 24,0 |

In de National league Oostdivisie zijn de teams als volgt gerangschikt:

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1. Philadelphia | 160 | 97-63 | .606 | ------ |
| 2. Montreal | 160 | 93-67 | .581 | 04.0 |
| 3. St. Louis | 160 | 85-75 | .531 | 12,0 |
| 4. Chicago | 160 | 83-77 | .519 | 14,0 |
| 5. Pittsburgh | 160 | 74-86 | .463 | 23,0 |
| 6. Florida | 160 | 64-96 | .400 | 33.0 |
| 7. New York | 160 | 57-103 | .356 | 40,0 |

De stand in de West:

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1. Atlanta | 160 | 102-58 | .638 | ------ |
| 2. San Francisco | 160 | 102-58 | .638 | ------ |
| 3. Houston | 160 | 84-76 | .525 | 18,0 |
| 4. Los Angeles | 160 | 80-80 | .500 | 22,0 |
| 5. Cincinnati | 160 | 72-88 | .450 | 30,0 |
| 6. Colorado | 160 | 67-93 | .419 | 35,0 |
| 7. San Diego | 160 | 60-100 | .375 | 42.0 |

* * * * *

BASKETBAL / TORONTO — Een groep investeerders uit Toronto heeft de licentie gekregen voor het eerste niet-Amerikaanse team in de NBA. Het officiële competitie-debuut van de nieuwe ploeg wordt in 1995 verwacht. Met de oprichting van de club is een bedrag van 190 miljoen gulden gemoeid. Het bestuur van de NBA heeft een aanmelding van een sponsorgroep in Vancouver nog in beraad.

*Feyenoord reageert positief op loting*

# Van Gaal niet blij met koppeling van Ajax aan het Turkse Besiktas

**ROTTERDAM/AMSTERDAM — In het kamp van Feyenoord is positiever gereageerd op de loting van de Europese toernooien dan bij Ajax. De landskampioen werd in het zwaarste toernooi gekoppeld aan Porto uit Portugal, Ajax moet het op 20 oktober en 3 november opnemen tegen Besiktas uit Turkije. Louis van Gaal, technisch directeur van de Amsterdamse club, was daarmee niet blij.**

"Ik kan wel een aantal clubs opnoemen die ik liever had getroffen. Ik schat het Turkse voetbal hoog in. Het heeft zich de laatste jaren zeer goed ontwikkeld. De wedstrijden van dat land tegen Nederland in de WK-kwalificatie hebben dat ook aangetoond. We hadden er beter vanaf kunnen komen", aldus Louis van Gaal.

Hij zegt verder redelijk op de hoogte te zijn met de ontwikkeling van het spel in Turkije. "Uiteraard wegens de ontmoetingen met Oranje, ook omdat we recentelijk een Turkse speler hebben gevolgd. Van Besiktas weet ik dat het met George Mill een Engelse trainer heeft. Dat is de organisatie in de ploeg zeer ten goede gekomen." Dat laatste is volgens Van Gaal van groot belang. "Technisch zijn de Turkse spelers altijd zeer goed geweest. In de discipline ging het nog weleens mis. Ik heb de indruk dat dit is veranderd."

Besiktas versloeg in de eerste ronde Kosice uit Polen (2-0, 1-2). De ploeg verloor vorig seizoen overigens de bekerfinale, maar plaatste zich voor het Europa Cup II-toernooi omdat winnaar Galatasaray tevens kampioen werd. In de strijd om de titel eindigde beide clubs weliswaar op gelijke hoogte, maar het doelsaldo van Galatasaray was beter. Dat kwam ondermeer omdat de club op de laatste speeldag Ankaragucu met 8-0 versloeg. Besiktas verspreidde daarop nog het gerucht dat de Servische doelman Salad van Ankaragucu zou zijn omgekocht. Dat is nooit bewezen. Een van de bekendere spelers van Besiktas is doelman Bako, Pools international.

Ajax heeft goede ervaringen met Besiktas. In 1967 schakelden de Amsterdammers de Turken uit in de eerste ronde van het Europese toernooi van de landskampioenen. In Amsterdam werd het 2-0, dankzij Keizer en Muller. De 2-1 zege in Instanbul kwam tot stand door treffers van Swart en opnieuw Keizer. Twee jaar geleden nog versloeg PSV in het toernooi om de Europa Cup I deze Turkse tegenstander, door thuis met 2-1 te winnen en uit met 1-1 gelijk te spelen.

In rotterdam werd met instemming gereageerd op de uitkomst van de gebeurtenis in Geneve. "Niet Barcelona, niet Werder Bremen, in verband met supportersproblemen gelukkig niet Manchester United, kortom, het had slechter gekund,", zei trainer Geert Meijer. De technische staf van Feyenoord schat van de overgebleven clubs in het toernooi Barcelona en Werder Bremen het hoogst in.

PSV speelde vorig seizoen in het toernooi om de Champions league tegen Porto, dat een rijke ervaring heeft in voetballen tegen Nederlandse clubs. Door twee treffers van Romario werd het in Portugal 2-2, hetgeen tevens het enige punt van PSV in het prestigieuze evenement betekende. Porto zelf deed het ook niet veel beter. In de strijd om de plaats in de finale tussen AC Milan en IFK Göteborg deed de club niet serieus mee.

Meijer kent de kracht van het Portugese voetbal. "Het is bekend: Technisch goed, stug en defensief voetbal. We zullen ons er tegen moeten wapenen. Of eerst uit een voordeel is weet ik niet. Lopen we thuis tegen een achterstand aan, dan lopen we thuis misschien tegen een muur van verdedigers op. We zullen zien. Ik ben, zoals dat heet, gematigd optimistisch."

Het grote jaar van Porto was 1987. Daarin won de club de Europese beker voor landskampioenen, de Super Cup en de wereldbeker. De eerste trofee werd binnen gehaald door in de finale in Wenen het favoriete Bayern München te verslaan. 2-1, dankzij de legendarisch hakbal van de Algerijn Madjer. De Super Cup werd veroverd door twee overwinning op Ajax. Dit seizoen is Porto zwak gestart. In de nationale competitie is de ploeg middenmoter (5 uit 5), Europees werd zowaar met enige moeite afgerekend met Floriana uit Malta (2-0 en 0-0).

## Europese top bij paardrijden

Statistieken van 1993 in Europa — Paarden

| | Paarden | zeges | (dollars) alleen klassiekers |
|---|---|---|---|
| **Sjeik Mohammed Al Maktoum** *Minister van Defensie van Dubai* | 300 | 24 | 2.300.000 |
| **Prins Jalid Abdullah** *Neef van koning van Saudi Arabie* | 200 | 22 | 2.464.000 |
| **Stavros Niarchos** *Griekse magnaat* | 120 | 15 | 1.710.000 |

*Bron: R. Haccoun/P.Turf/AFP*

**Present bij de Arc de Triomf (2.400 m, 880.000 dóllar)**

*Al Maktoum:* **Opera House** (winnaar (King George VI), **Intrepidity** (Oaks), **Ezzoud**
*Abdullah:* **Wemys Bight** (Oaks van Ierland, Malleret), **Armiger** (Dalham Chester Vase)
*Niarchos:* **Hernando** (Jockey Club van Frankrijk, Prix Lupin, Niel Escada)

AFP *infografia - Laurence Saubadu*

■ *PARIJS — De grote prijs Arc de Triomph is de belangrijkste paardenwedstrijd op kunstbanen. Hij wordt zondag gelopen in de beroemde paardenrenbaan Langchamp in Parijs. Het wordt weer een confrontatie tussen 'de grote renners' van Europa op dit gebied zoals sjeik Mohammed Al Maktoum van Dubai en de Saudische prins Jalid Abdullah en de Griekse magnaat Stavros Niarchos.*

## SPORT AGENDA

**SENTRO DEPORTIVO KORSOU**
**Zwembad:**
open van 09.00-12.00/14.00-17.00 uur; dinsdag- en donderdagmorgen gesloten.

**PISINA BENNIE LEITO**
**(Gouverneur Van Slobbeweg z/n, Rif)**
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): vrijdag van 20.00-22.30 uur; zaterdag van 14.00-17.00 uur en zondag van 12.00-17.00 uur.

**SENTRO DI BARRIO JANWE**
**Dammen:**
elke donderdag van 15.00-18.00 uur damles en -training voor de jeugd vanaf acht tot achttien jaar en van 19.30-23.00 uur voor geïnteresseerden vanaf zestien jaar.
**Schaakvereniging Janwé:**
elke zaterdag van 09.00-12.00 uur schaakles en -training voor de jeugd vanaf zeven tot 23 jaar.

**DAMACOR BOWLING CLUB**
**(Chuchubiweg)**
openingstijden: maandag t/m donderdag van 17.00-02.00 uur; vrijdag en zaterdag van 16.00 uur tot na 02.00 uur; zondag vanaf 13.00 uur.

**RUST & BURGH**
**(Schaakvereniging Curaçao)**
iedere maandagavond om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

### ZATERDAG

**BOWLING**
**(Fatum)**
19.00-19.00 **(zondag 3)** uur bowlingmarathon - Damacor Bowling Club, Chuchubiweg 10.

**TENNIS**
**(ParaMedical Challenge Tennis Cup 1993)**
14.00-19.00 uur team-toernooi - Tenniscomplex SOV Asiento.

### ZONDAG

**STUNTMAN FOUNDATION**
16.00 uur *Monster Madness*- en *Super Stock Motocross*-show - Stadion Johnny Vrutaal te Rif.

**DOBERMANN KLUP DI KORSOU**
**(Hy-Ration)**
16.00 uur start- en eindpunt wandeltocht voor alle honden - Caribbean Cargo Services. Caracasbaaiweg.

**BASEBALL**
**Liga Vruminga**
10.00-14.00 uur wedstrijden - Sta. Maria Ballpark, Juan Hatoweg.
**Veteranen**
10.00 uur Amstel vs Groot Kwartier;
12.30 uur Veteranos Punda vs Viejas Glorias;
15.00 uur Veteranos Otrabanda vs Yesterday - Tio Daou Ballpark.

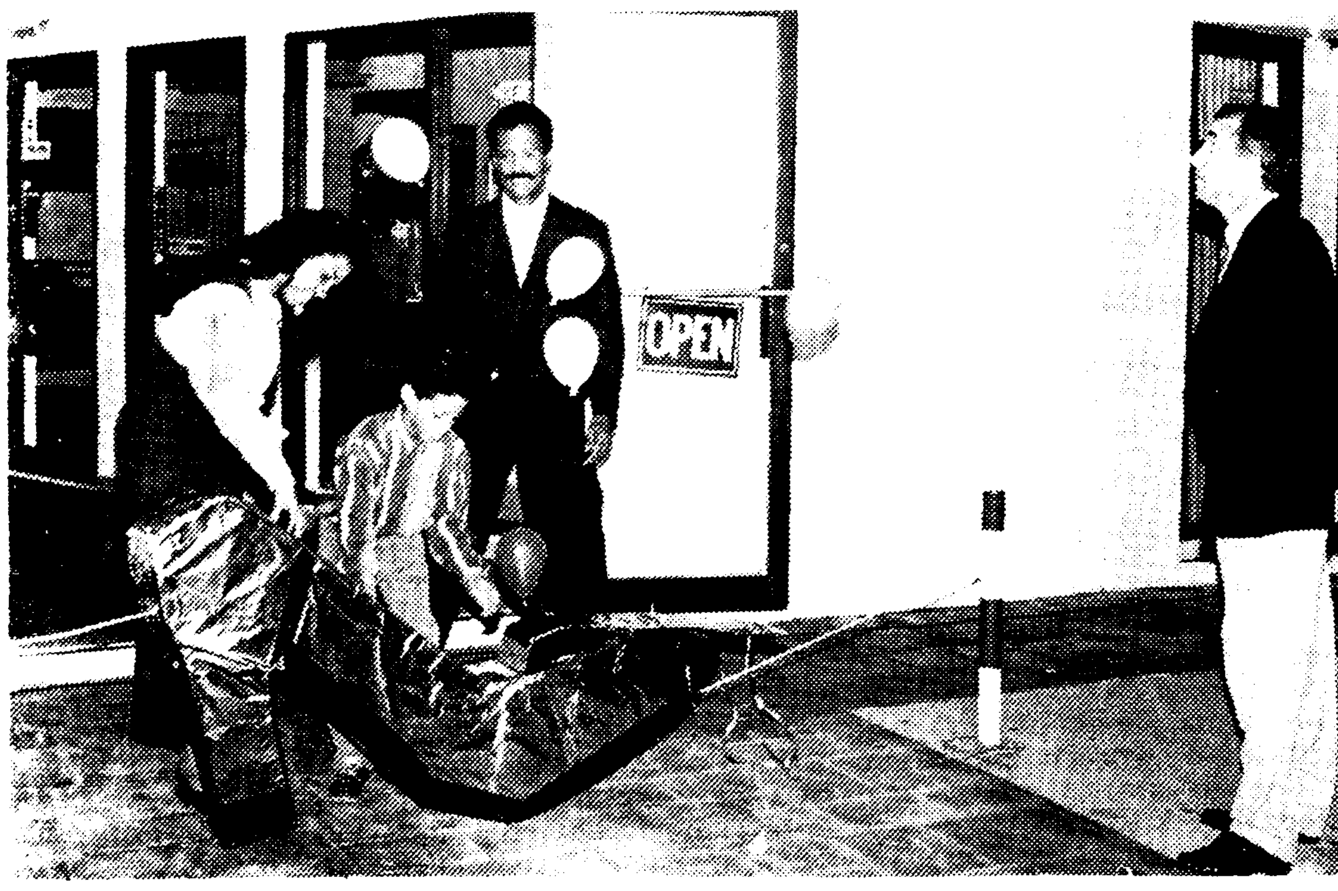
**VOETBAL**
**(Kopa Gobernador)**
10.00 uur Streanan Uní vs Jong Holland;
12.00 uur Undeba vs CH Mahuma;
14.00 uur Centro Barber vs Victory Boys;
16.00 uur CD Porta Blanco vs De Koning - Sentro Deportivo Korsou.
10.00 uur Charo Stars vs SUBT;
12.00 uur Juventud Westpunt vs Jong Colombia;
14.00 uur Vesta vs Centro Dominguito;
16.00 uur Canisius Boys vs Sithoc - Stadion dr. Antoine Maduro.

* * * * * * * * * * * * * * * * *

## Ajax praat met Louis van Gaal

AMSTERDAM — Louis van Gaal is met het bestuur van Ajax de besprekingen gestart over de verlenging van zijn contract. Eind december wil de Noordhollandse coach zekerheid hebben over zijn toekomst. Hij wil graag bij Ajax blijven, maar verbindt aan een nieuw contract wel de nodige voorwaarden. Over zijn eisen wil de voormalige gymnastiekleraar zich niet uitlaten.

"Ajax is voor mij de beste club in Nederland om bij te werken", zei Van Gaal vrijdagavond in het Sport Journaal van de NOS-televisie. "Ik heb het volste vertrouwen van het bestuur en mijn collega's zijn fantastisch. Niets staat ogenschijnlijk een contractverlenging in de weg. Maar er zijn meer dingen in het leven. Ik moet mezelf eerst een goede afweging maken."



WILLEMSTAD — La [illegible] is vrijdagavond feestelijk geopend. De nieuwe zaak in het Esther Building aan de Caracasbaaiweg presenteert Europese schoenenmode [illegible] voor hem en haar. Een initiatief van de Nederlandse leer-detaillist Nic. van den Biggelaar (rechts) en de Antilliaanse Mary-Lou de Windt die de zaak gaat leiden. Mary Lou's kinderen Dustin en Nathaly hielpen een handje bij de openingshandeling. Oom Richard de Windt keekt op de achtergrond toe.

*In carnavalsmoordzaak 'Bieuw di Marchena'*

# Advocatenduo Bennett-Schepenburg vindt dat OM geen bewijzen heeft

**WILLEMSTAD — Het advocaten-echtpaar Schepenboer-Bennett meent dat D.S., door het Openbaar Ministerie beschuldigd van het doodschieten van de beruchte 'Bieuw di Marchena', vrijgesproken moet worden. Het duo is namelijk de mening toegedaan dat officier van justitie mr. O.C. Kraal tijdens de strafzitting niet aannemelijk heeft kunnen maken dat juist de verdachte verantwoordelijk is voor het fatale schot. Kraal eiste negen jaar cel voor D.S.**

Het slachtoffer, te Otrobanda en in de Curaçaose onderwereld beter bekend als 'Bieuw di Marchena', werd op 14 februari doodgeschoten. Dit gebeurde na een ruzie tussen de beklaagde en het slachtoffer, die in een schietpartij eindigde. De patholoog-anatoom vond twee kogels, een licht en de andere zwaar misvormd, in het lichaam van het slachtoffer. De kogels waren verschillend.

Advocaat mr. B. Schepenboer ging tijdens de strafzitting in op voornamelijk de technische details van de zaak. Hij nam onder andere het ballistische rapport van het Gerechtelijk Laboratorium te Rijswijk onder de loep. Schepenboer kwam na een analyse tot de conclusie dat het rapport op bepaalde punten onvoldoende duidelijkheid verschaft.

"Als eerste valt op de vaagheid van de rapportage en de ingebouwde onzekerheden", aldus Schepenboer tijdens de behandeling van de strafzitting, voorgezeten door rechter mr. W.P.M. Ter Berg. De raadsman verklaarde bij voorbeeld dat de Rijswijkse onderzoekers niet met zekerheid konden vaststellen dat er met één vuurwapen werd geschoten. Het is best mogelijk dat een tweede schutter het fatale schot loste.

Volgens het advocatenduo was namelijk bekend dat 'Bieuw di Marchena' altijd in gezelschap was van een lijfwacht. Tijdens de ruzie en het gevecht zou het slachtoffer dan ook hebben gezegd: "Schiet hem voor me neer." Dat bewijst, volgens de advocaten, dat niet alleen hun cliënt op die bewuste dag gewapend rondliep in de Roodeweg. Het is best mogelijk dat een verdwaalde kogel, bedoeld voor de verdachte D.S., het slachtoffer dodelijk raakte.

Dat tweede schot zou fataal zij geweest, omdat het slachtoffer na het eerste schot nog niet dood was. Hij kwam namelijk nog op de beklaagde af. "Beklaagde komt het voordeel van de twijfel toe. Als niet vaststaat dat 'Bieuw' nog leefde toen beklaagde schoot, omdat pas een tweede of een derde schot het dodelijk schot was en afkomstig van een derde persoon en met gebruikt van een parabellum-pistoolkogel." Dat houdt in volgens het advocaten-echtpaar dat het OM maar aannemelijk moet maken dat D.S. verantwoordelijk is voor de dood van 'Bieuw di Marchena'.

Verder baseren de strafpleiters zich niet alleen op de uitgesproken zinsnede van het slachtoffer dat doet vermoeden dat er een tweede schutter in de buurt was, maar wordt er ook gewezen op de diverse getuigenverklaringen. Terwijl de verdachte D.S. verklaarde dat hij niet met zekerheid kan zeggen of hij voor een tweede keer de trekker overhaalde, verklaarden getuigen dat ze meer dan een schot hebben gehoord. De verdediging pleitte voor vrijspraak van D.S. van de eerste tenlastelegging: het doodschieten van 'Bieuw di Marchena'.

Verder werd de beklaagde beschuldigd van een roofoverval op het benzinestation vlakbij het postkantoor in Punda. Volgens de verdediging ontkende de beklaagde vanaf het begin alle beschuldigingen. Het OM stelde de tenlastelegging vast met behulp van getuigenverklaringen. Drie getuigen hadden de verdachte aangewezen als een van de overvallers, terwijl de beschrijvingen volgens de verdediging allemaal 'vaag' zijn.

Officier van justitie Kraal repliceerde kort door te stellen dat de twee gevonden kogels in het lichaam van het slachtoffer wel afkomstig kunnen zijn van één vuurwapen. Hij staafde dat met te stellen dat de politie kort geleden KAVIM-patronen in beslag heeft genomen. Deze volmantelskogels van Venezolaanse makelij, blijken ook geschikt om in revolvers of in wapens van ander kaliber afgeschoten te worden.

**Rechter Ter Berg doet op woensdag 13 oktober uitspraak.**

## Duitse C-wapens op bodem Baltische Zee

**HELSINKI - Circa veertigduizend ton aan chemische wapens, die toebehoorden aan nazi-Duitsland, is na de Tweede Wereldoorlog in de Baltische Zee gedumpt. Vooral de voormalige Sovjetunie maakte zich hieraan schuldig.**

Zo heeft de milieugroep van de Helsinki-commissie vrijdag onthuld.

**WILLEMSTAD — De overheid overweegt aansluiting bij buitenlandse kwaliteitsnormen in het kader van de ontwerpnota Warenlandsverordening.** Tevens wordt voorgesteld een klachten- en geschillencommissie in het leven te roepen, waarbij civielrechtelijke problemen tussen leverancier van een produkt en de consument kunnen worden beslecht.

Dat blijkt uit de conceptnota Consumentenbeleid, die tot doel heeft de belangen van alle ge- en verbruikers van consumentengoederen en diensten te behartigen. De nota, die door de dienst Economische Zaken is opgesteld, wordt ter beoordeling eerst naar alle relevante maatschappijke sectoren verstuurd alvorens zij aan de eilandsraad wordt aangeboden.

De overheid wil middels de Warenlandsverordening meer toezicht gaan houden op de produkten die aan de consument worden aangeboden en waarborgt bescherming van de consument.

Het consumentenbeleid van de overheid beoogt een beter en ruimer aanbod van goederen en diensten, een effectievere inkomensbesteding en een verbeterd systeem van prijsvorming. De richtlijnen voor consumentenbescherming van de Verenigde Naties vormen uitgangspunt voor het nieuwe consumentenbeleid. Daarin staat gezondheid en veiligheid van de consument centraal. Tevens worden de economische belangen van de consument in het oog gehouden. Verder zal een effectieve schadeloosstelling bij geleden schade moeten worden gewaarborgd. Voorlichting over consumentenbelangen krijgt eveneens aandacht.

Nu staat de consument vrijwel machteloos. Als de supermarkt produkten verkoopt waarop geen uiterste verkoopdatum is vermeld, is de klant de klos. Ook heeft de consument geen verweer tegen plotselinge prijsstijgingen.

In de nota wordt opgemerkt dat sommige importeurs de Curaçaose markt trachten te veroveren door dumping van inferieure goederen. De *Fundashon Pa Konsumidó* verricht nu wel af en toe prijsvergelijkende onderzoeken, maar daar blijft het vaak bij. Deze stichting zal meer slagkracht krijgen.

Curaçao is een klein eiland en dat betekent dat er een gerede kans bestaat dat er monopolies van producenten en handelaren ontstaan. Weinig gunstig voor de consument, want deze is afhankelijk van wat zij op de markt brengen. Het beperkt de keuzemogelijkheid, aldus de nota.

Een laatste ontwikkeling constateren de samenstellers in de herkomst van de importprodukten. Werden van oudsher veel produkten betrokken uit Nederland en de Verenigde Staten, sedert enige tijd worden steeds meer goederen uit Latijns-Amerika geïmporteerd. Reden waarom extra gelet moet worden op de kwaliteit van die produkten.

# Opvangcentra chollers missen deskundigheid

=door Elisabeth de Montsouris=

Op z'n eentje stoppen met de *base* kon hij niet. Een lief meisje zou hem moeten helpen, zo vertelde Ivan (40), de voormalige karateka uit Wishi in de Napa van 1 mei 1993. Dat meisje is nooit komen opdagen. Toch zit Ivan sinds een week of acht in opvangtehuis *Ban stop awor* te Dein. Acht kilo zwaarder, de haartjes kort geknipt. 'Met Gods hulp' probeert hij rigoureus met zijn slechte gewoonte te stoppen.

*Ban stop awor* en vier andere opvangcentra zijn de oases in de Curaçaose drugwoestijn. Een plek waar een aan de zelfkant van de maatschappij levende choller op adem kan komen. Er is eten, drinken, sport, begeleiding en bovenal bijbelstudie. De opvang van chollers is namelijk vrijwel geheel in handen van welwillende Christenen. Met eigen geld en marginale steun van de overheid proberen zij van de verslaafde weer een mens te maken.

Er is slechts een huis dat ook vrouwen opvangt: *Nos t'ei pa otro* te Scharloo. Dit is ook het enige huis waar religie niet het uitgangspunt van de behandeling is, al staat ook hier bijbelstudie op het dagelijks programma: "Dat hoort bij de cultuur van Curaçao".

Het vrouwenoord functioneert al sinds 1988 als inloophuis. Bestuursleden van de stichting trokken aanvankelijk hoogstpersoonlijk de wijk in en zochten de verslaafde vrouwen op. Daardoor is *Nos t'ei* inmiddels een begrip geworden onder de vrouwen die niet van de *base* af kunnen blijven.

Sinds maart van dit jaar betekent 'inlopen' meteen ook blijven en behandeld worden. De bovenverdieping op Scharloo heeft daarvoor twee ruime en lichte slaapzalen gekregen. Ze ogen een stuk vriendelijker dan de kleine slaapkamertjes met stapelbedden die de vier mannenhuizen lijken te kenmerken.

Een inwoner van een van de twee *Ban stop awor*-centra (te Kanga en Dein) vertelt vooral geraakt te zijn door de geestelijke begeleiding die hij krijgt. Hij heeft zich onlangs zelfs vrijwillig laten dopen.

Directeur Schoop stelt met nadruk dat iedereen welkom is en dat doop geen voorwaarde is voor opname. Er zijn wel enkele duidelijke regels. Zo mag er niet gerookt of gedronken worden en wordt men geacht het terrein niet zonder toestemming te verlaten.

Schoop leert de voormalige druggebruikers weer voor zichzelf te zorgen, op tijd op te staan, kortom een normaal leven te leiden. "De sleutel tot genezing is zelfstandig worden", zegt Schoop in een speech, die doet denken aan die van een Amerikaanse televisiedominee. "*Brother*, je moet onafhankelijk worden van andere mensen, anders komt er geen vooruitgang".

"Amen", roepen de veertig mannen van beide tehuizen in koor, waarna zij gezamenlijk de maaltijd gebruiken.

Alle tehuizen hebben een strafdagprogramma. In *Sunrise* bij voorbeeld staan de achttien mannen om vijf uur op. Tot zeven uur houden zij zich bezig met corvee, een ochtendwandeling en douchen. Na het ontbijt is er therapie 'op godsdienstige grondslag'. 's Middags is er een uur bijbelstudie. Daar tussendoor is er groeps- dan wel individuele begeleiding. Ook 's avonds zijn er vaste programmapunten, die het leven van de verslaafde moeten structureren. Indien mogelijk gaat de hele groep 's middags uit; soms ook krijgt ze voorlichting, van de politie bij voorbeeld.

Elke twee weken ondergaan de bewoners van *Sunrise* een urinetest. Aanvankelijk stuurde directeur De Windt van het centrum de stiekeme gebruikers weg. "De ervaring heeft echter geleerd dat we iedereen wegsturen als we zo doorgaan". Bij sporen van bedwelmende middelen in de urine volgt nu straf: erf schoonmaken of niet mee naar de baai.

Directeur Grep van de stichting *New Start* hamert erg op het sociale contact. "De aanwezigheid van een sociaal netwerk is van groot belang voor de terugkeerfase. Er moet een contactpersoon zijn, die interesse toont en de verslaafde later bij diens terugkeer in de maatschappij helpt. Anders valt hij zeker terug".

Een contactpersoon is dan ook een van de voorwaarden voor opname in *New Start*. Na vier of vijf maanden zijn de cliënten meestal zo ver dat ze af en toe naar huis mogen. Afhankelijk van het resultaat blijven ze steeds langer weg. Na definitief ontslag moeten ze echter minstens een keer per week terugkomen voor een gesprek en urinecontrole. Bij terugval volgt eventueel hernieuwde opname.

De tehuizen doen ongetwijfeld veel goed werk. Wat zij echter missen is een duidelijke visie die is gebaseerd op deskundigheid. Al in 1992 lichtte de adviseur van de toenmalige minister van Volksgezondheid Inderson, Siegfried Victorina, de destijds bestaande centra door.

De evaluatie van de tehuizen, waar Bentoera op wil wachten, heeft in feite dus al plaatsgevonden. "Ik constateerde toen dertien knelpunten", zegt Victorina. "Het gaat nu om dezelfde instellingen met dezelfde soort problemen. In feite worden de geconstateerde knelpunten door het huidige beleid gecultiveerd".

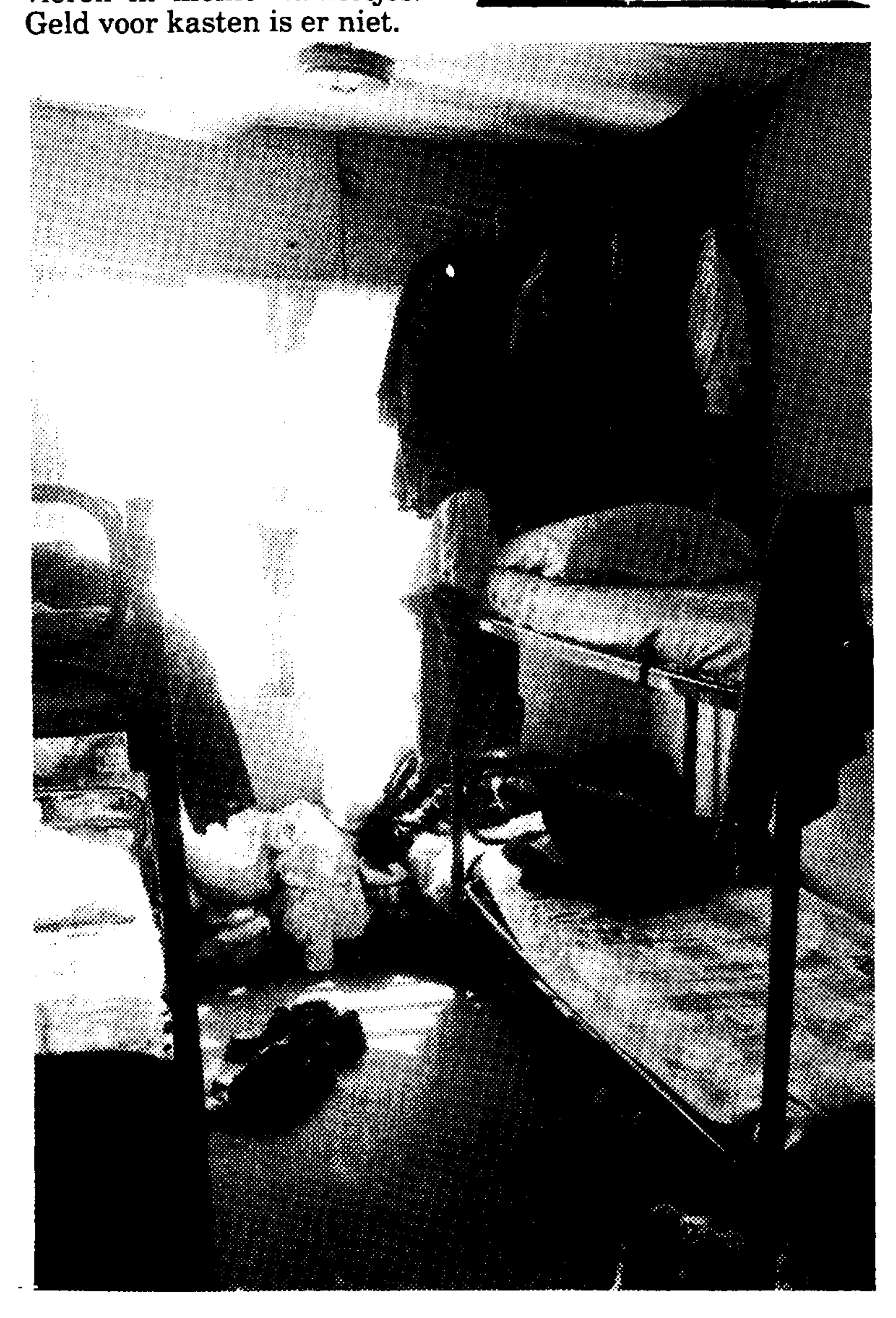
Een van de dertien knelpunten toen was het gebrek aan deskundigheid en mankracht. "De behoefte om een trainingsprogramma op te zetten wordt als dringend ervaren", schrijft Victorina in zijn rapport.

Anno 1993 kunnen De Windt en Schoop voornamelijk op hun ervaring in de tehuizen van Atala Wederfoort bogen. Atala vangt daklozen, demente bejaarden en tot een paar maanden geleden ook verslaafden op. De Windt heeft daarnaast een cursus 'drughulpverlener' gevolgd. Grep (*New Start*) is met zijn *masters* in *drugs rehabilitation counseling* duidelijk getraind in de verslavingszorg. De directrice van *Nos t'ei pa otro*, Evelyn Martier, volgde in Nederland een opleiding 'Randgroepjongerenwerk'. Zij is door Sociale Zaken aan *Nos t'ei* uitgeleend.

Bij deze particulieren is de wil zonder meer aanwezig om iets aan het drugprobleem te doen. Zonder duidelijke ondersteuning door de overheid is dit soort initiatieven en de oplossing van enkele kernproblemen echter gedoemd te mislukken. Alle inzet, investeringen en energie van genoemde stichtingen gaan daardoor verloren. Erger nog, de chollers dreigen weer aan hun lot te worden overgelaten.

Ivan uit Wishi heeft *Ban stop awor* inmiddels al weer verlaten. Hij werd betrapt op *base*-roken in de tuin. Daarna is de zucht naar de bedwelmende roes hem kennelijk te machtig geworden.

## Tien jaar chollers



■ In de opvangcentra slapen de chollers veelal met z'n vieren in kleine kamertjes. Geld voor kasten is er niet.



■ Dada J.P. Vaswani: ...op bezoek op Curaçao...

*Indiase wijze doet Curaçao aan*

# Dada Vaswani op pelgrimage

-door L.R. van Goens-

**WILLEMSTAD - De Indiase filosoof Dada J.P. Vaswani doet op zijn tweejaarlijkse pelgrimstocht voor de vijfde keer Curaçao aan. Hij zal, tijdens zijn driedaags bezoek op 6 oktober in Centro Pro Arte een lezing houden, getiteld 'How to Face Life' (Hoe men de confrontatie met het leven aan kan.)**

Dada Vaswani is als *sadhu* ('onthechte') zeer geliefd in de Indiase gemeenschap. Hij werd geboren in Hyderabad, in midden-India, als telg in een gelovige familie. Als briljant student sloeg hij verschillende malen een klas over. Hij had daardoor op zijn zeventiende jaar reeds zijn *Master's degree* in Natuurkunde. In plaats van te kiezen voor een veelbelovende toekomst, ging hij liever in de leer bij zijn oom, de mysticus, filosoof en voorloper in de Indiase cultuur Dada T.L. Vaswani. Diens liefdadig werk zet Dada J.P. Vaswani nu voort.

Niet alleen in India is Dada (een eretitel, die ongeveer vertaald wordt als oom, of oudere, wijze vriend) een geliefde persoonlijkheid. De welsprekende filosoof (die meer dan dertig boeken schreef, waarvan er veel vertaald werden en herdrukt) wordt tijdens zijn *yatra's* veel gevraagd vanwege zijn enerverende lezingen. *Yatra's* duidt hij zelf aan als 'pelgrimstochten naar de armen'. Dada zegt dan ook, dat zijn leven sterk beïnvloed werd door Jezus' *Bergrede*. Toch ziet hij de mens in de eerste plaats als mens, en oordeelt hij niet op grond van geloof, kleur of enig ander verschil.

De filosoof heeft de meest vooraanstaande conferenties toegesproken. Hij hield lezingen voor de Verenigde Naties ('Universal Peace'), het Lagerhuis in London ('World without Wars'), en de World Hindu Conference in Sri Lanka (enige jaren terug) en in Chicago (dit jaar).

Dada Vaswani (75) heeft een druk programma; hij is al op veel plaatsen in de regio geweest: na Chicago kwam hij via Miami in St. Thomas en St. John, St. Maarten, Barbados en Trinidad. Op de meeste van deze eilanden hield hij ook lezingen. Hij verblijft drie dagen op Curaçao, op uitnodiging van de Indiase ondernemersorganisatie IMANA, om dan naar Caracas en Panama te reizen, via Jamaica naar Miami en langs New York en London naar Bombay, en dan naar huis.

Dat thuis is in Poona, op 120 km ten zuidoosten van Bombay. Daar stichtte hij zijn St. Mira College for Girls, een liefdadig initiatief met als doel kansarme meisjes uit de sloppen van Bombay een goede opleiding te geven. Al spoedig bleek de noodzaak voor een *high school* voor jongens en meisjes. Vervolgens werd in 1991 in Poona een hospitaal in gebruik genomen, opgezet onder auspiciën van de Sadhu T.L. Vaswani Mission, een liefdadige instelling waar Dada sinds de dood van zijn oom de leiding over heeft. Niemand minder dan Moeder Theresa verrichtte de officiële opening.

De Sadhu T.L. Vaswani Mission omvat een centrum waar aan hulpbehoevende vrouwen handwerk geleerd wordt, de twee genoemde scholen, een kleuterschool, een lagere en een middelbare meisjesschool, en nog een opvangcentrum voor meisjes. Voordat het schoolgebeuren aanvangt, wordt op de scholen de dagelijkse *bhandara* gedaan: de leerlingen wordt geleerd dat ze best, vóór de schooltaak begint, diensten zoals koken, ten behoeve van de armen op zich kunnen nemen.

Het is trouwens, ondanks zijn leeftijd, voor Dada heel gewoon, om 's morgens in alle vroegte op te staan, met de trein (in de 3e klasse) naar Bombay te reizen, en daar dekens uit te delen aan de armen, die de nacht op straat door moeten brengen.

De medische afdeling van de Mission omvat drie apotheken, waarbij één homeopathische; een diagnostisch centrum, en een kliniek. Het bijzondere van het hypermoderne ziekenhuis is dat daar de bekende medische takken als de homeopathie (naast de allopathie) de Ayurveda, yogatherapie en natuurgeneeswijzen in onderlinge samenwerking bijeengebracht zijn. Dit alles ten dienste aan de lijdende mens, die het enige levensdoel vormt voor Dada J.P. Vaswani.

Dada zelf is trouwens het levende voorbeeld van een perfecte gezondheid. Er gaat een anekdote over een medicus in New York, die wel eens wilde weten, in hoeverre vegetarisme en een verheven denkwijze gevolgen hebben voor het bloed. Hem werd toegestaan wat bloed van Dada te analyseren. Bij informatie naar zijn bevindingen moest de verbaasde arts toegeven dat hij geen enkele vorm van bezinksel ('..no impurities..') had kunnen vinden.

Het liefdadig werk van Dada Vaswani is ook in ons deel van de wereld niet onopgemerkt gebleven. In de *Key West Citizen* stond bij gelegenheid van een vorig bezoek van Dada geschreven: '...de weldadige uitwerking van deze nederige mens met zijn tijding van liefde en genegenheid voor alle levende wezens is met geen mogelijkheid onder woorden te brengen...'

**Op woensdag 6 oktober houdt Dada J.P. Vaswani voor alle belangstellenden zijn rede, getiteld 'How to Face Life', om 20 uur, in Centro Pro Arte. Kaarten zijn gratis verkrijgbaar bij Boolchand's en Palais Hindu aan de Heerenstraat, Old Free Port Shop en bij Thani in Otrobanda.**

# Advocatenkantoor legt zich neer bij aanbod van Boeing

**AMSTERDAM/WILLEMSTAD/ORANJESTAD — Een Amsterdams advocatenkantoor heeft zich neergelegd bij de weigering van vliegtuigfabriek Boeing om smartegeld te betalen aan slachtoffers van de Bijlmerramp, die tijdens de ramp niet in de getroffen flats aanwezig waren. Het is het kantoor Bakker Schut, Van den Biesen en Van der Plas (BBP).**

De andere advocaten aanvaarden de opstelling van de Amerikaanse vliegtuigfabriek vooralsnog niet. In totaal zijn na de ramp veertienhonderd schadeclaims ingediend bij Boeing en El Al, de eigenaar van het neergestorte vliegtuig. Boeing vindt dat alleen de mensen die aanwezig waren in de zogenaamde gevarenzone recht hebben op een vergoeding.

Die opstelling heeft uitsluitend betrekking op immateriële schade en staat los van de vergoeding voor materiële schade die veel makkelijker is vast te stellen. Voor de mensen die zich wel in de gevarenzone bevonden, heeft Boeing bedragen vanaf 13.500 dollar geboden. Dat is volgens de advocaten van BBP veel meer dan in Nederland te verhalen zou zijn.

Juriste J. van de Laar van kantoor Trenité van Doorne, dat 97 claims in behandeling heeft, zegt dat het voorbarig zou zijn het aanbod van Boeing te aanvaarden. "Er zijn ook mensen op de vlucht geslagen die doodsangst hebben uitgestaan en daardoor schade hebben opgelopen", aldus Van de Laar.

De Bijlmerramp, die aan 43 mensen het leven kostte, wordt de komende dagen herdacht met een stille tocht, een kranslegging en een groot aantal kleinere bijeenkomsten. Veel herdenkingsdiensten worden in besloten kring gehouden.

In de Nederlandse weekbladen *Elvesier* en *De Groene Amsterdammer* wordt deze week in reportages aandacht besteed aan de Bijlmermeer een jaar na de ramp. Volgens *De Groene* is een jaar na de ramp alle hoop op een nieuw begin in rook opgegaan. Er is geen 'sociaal deltaplan' gekomen. De slachtoffers kampen nog met grote psychiche, sociale en financiële problemen. Instanties als het RIAGG, het Regionaal Instituut voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg, hebben hun best gedaan, maar dat bleek niet toereikend. Na de ramp kwam nog eens de beeldvorming over Antilliaanse jongeren daar bovenop.

De waarnemend directeur van FORSA Amsterdam, drs. Minka Jessurun, zegt in *De Groene* dat de Antillianen vroeger trots waren op hun afkomst, maar nu liever niet zeggen waar ze vandaan komen. "Sinds de affaire Nordholt hebben Antillianen uit de Bijlmer te maken met het stigma dat een Antilliaan uit de Bijlmer nooit goed volk kan zijn."

*Elsevier* citeert critici die stellen dat de hulpverlening de eerste dagen na de ramp te Hollands is geweest. Inmiddels heeft het leven in de Amsterdamse stadswijk zijn gewone gang hernomen. Behalve voor de nabestaanden en verminkten. Een week na de ramp had in de RAI in Amsterdam een indrukwekkende rouwdienst plaats. Alle culturen waren erbij betrokken. De saamhorigheid, die de Bijlmer kort na de ramp kende, bleek van tijdelijke aard. De herdenkingen van dit weekeinde gebeuren in eigen kring van diverse etnische groeperingen, constateert het blad.

## Brandweer helpt gewonden uit autowrakken

WILLEMSTAD — Twee slachtoffers van een verkeersongeval zijn met een gebroken been opgenomen in het Sint Elisabeth Hospitaal.

Ter hoogte van het kruispunt EEG-weg/Piscaderaweg week een van de elkaar tegemoet komende auto's zonder aanleiding naar de andere weghelft uit met een frontale botsing tot gevolg. De brandweer moest delen van de autowrakken wegsnijden om gewonden uit hun beknelling te halen.

Het incident vond plaats omstreeks half zeven, vermoedt de politie. Hoeveel personen gewond raakten is niet bekend.

Te koop
VOLVO 360 GLE
bouwjaar 1987 radio
AM/FM, airco,
power window,
5 speed fuel
injection.
Tel: 692066

De Swart Real Estate
Cas Coraweg 125, Tel: 367330
Fax: 367330 Curaçao N.A.

**Te huur aangeboden winkel/ kantoorruimte a/d Cas Coraweg per 1 november 1993**

schildersbedrijf
**Perfect**
De huisschilder van huis uit.
Tel: 601766 - 369127
Fax: 369127

**De lekkerste ROTIE'S**
pom, pastei, bamie, nassie, chin. kip, ger. kip, ger. varken, moksie moksie, br. bonen, bloedworst kunt u elke zondag tussen 12 en 4 uur bij ons krijgen.
Vraag naar het gerecht van de week
Kwartaal Partierkav. 87
Tel: 674103

**SURINAAMS ETEN**
Voor lekker Surinaams eten moet u aan de **Rooseveltweg 133** t/o de Antillen wezen (Sta. Maria)
**Zondag van 12 - 4 uur**
O.a. verkrijgbaar Moksi Meti, Bami, Nassi, Pom, etc.
Ook catering.
Tel. 685679

**TE KOOP 2 DUIKSETS compleet f. 2000,- alles**
Tel.: 686815

UITNODIGING VOOR EEN GRATIS INTRODUCTIE-AVOND [illegible]
[illegible]
Tel. [illegible]

**TE KOOP AANGEBODEN:**
1 COMPUTER [illegible] 4MB internal Memory, 200 Mb IDE Harddisk, SVGA Card (1 MB), SVGA Color Monitor, [illegible] Pro-speakers, [illegible] Modem/Fax 2400, Genius scanner, Mouse, software, Flight Simulator [illegible] f. 3.000,
1-DIO [illegible]
Tel: 368337

**TE HUUR VOOR VAKANTIEGANGERS**
**Ruim luxe 1-slaapkamer APPARTEMENT**
volledig gemeubileerd, voorzien van split-unit, T.D.S., voorportaal en eigen carport in mooie rustige omgeving.
Direct beschikbaar.
Inlichtingen:
Telefoon: 378090

**TE HUUR**
**Voor vakantiegangers**
Voll. gemeub. **Appartementen**
voor 2 pers. incl. water, gas en elektra
**Met airco:** Fl 65,-- p/d Omgev. Rooi Catootje
**Zonder airco:** fl. 40,-- p/d omgev. Sta Rosa
**Op ARUBA:** voll. gem. zitsl.kamer **met airco** fl. 55,-- p/d 2 pers.
**Tel. 378596**

Djoez mobiel
zoekt enkele
beschaafde verkoopsters
(Full- of part-time)
Persoonlijk solliciteren
maandag na 4 uur..
Parallelweg 5
Julianadorp

**TE HUUR AANGEBODEN**
**Bedrijfsruimte**
Lokatie: Brievengat
(industrie gebied)
±244m² Ruimte
Reactie: Bellen 649664

TE KOOP/
TE HUUR
**kompleet gerenoveerd WOONHUIS**
te Van Staverenweg 25
Tel.: 375583

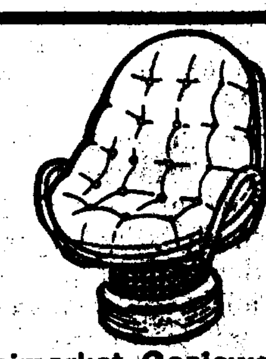
**BBS**
**Carib Info Serv**
**Messages send World-Wide**
**AFL 35,-- per month**
**BBS 08-78787**
**Voice 08-70008**

**TE HUUR**
1 persoons gemeubileerd
**APPARTEMENT**
fl. 500,-/maand
incl. water. 1 Maand borg.
Tel.: 684744

Botica Otrabanda
Winkelcentrum Colon
OPEN NON STOP
8:00 a.m. - 7:00 p.m.

**KURSO GYMNASTIEK HENRY GOUGON**
**Gymnastiek pa barika i kondishon fisiko.**
Lugá: St. Jozef Mavo (pariba di B.C. Pietermaai).
Dianan: Djamars - Djaweps
Ora: 7'or pa 7.45 p.m.
Durashon: 3 luna, okt. nov. des.
Kosto: Naf. 75,= pa tur tres luna. (NAF. 30,= pa luna)
Inskripshon:
**Tel: 683652 - 368460**
Kurso ta kuminsa djamars 5 oktober.

**LIQUIDATIE**
van
**NIEUWE BAMBOO MEUBELEN**
2 oktober a.s.
van 9.00 v.m. - 6.00 n.m.
in het gebouw van Economic Minimarket, Gosieweg
**Kom nu en profiteer!!!**

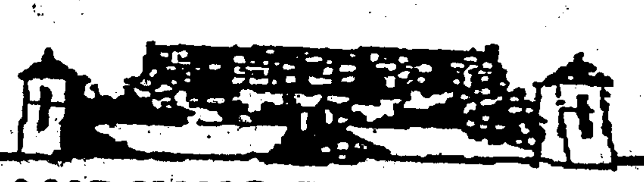


Met spoed gevraagd
**ASSISTENT-TECHNICUS**

Wij vragen:
Rijbewijs B
L.T.S. diploma
Werkervaring, vriendelijk en representatief

Wij bieden:
Salaris naar gelang ervaring en opleiding
Een prettige werksfeer.

Gelieve Uw sollicitatiebrief zo spoedig mogelijk te sturen naar
**KTC KUSTERS TRADING CO.**
Kaminda Michigan 3, Zeelandia



**LANDHUIS BRIEVENGAT**
Elke zondag **geopend**
vanaf 5.00 uur om het landhuis te bezichtigen.
**Happy Hour** van 18.00 - 19.30 uur
a.s. zondag 3 oktober Live Muziek
van **Mash** vanaf 19.00 - 24.00 uur.
Elke **laatste zondag** van de maand
Folkloristische dansshow van 5.00 - 6.00 uur.
Tevens verkoop van souvenirs en lekkere hapjes.
Iedereen is van harte welkom!!!

**Las Vegas SUPERMARKET**
Gosieweg 90
Tel. 373772/371950/373044
Wist u dat.... U de Petit Pains tot de volgende dag kunt bewaren en even in de oven kunt opwarmen zodat ze weer lekker krokant zijn.



**WAARSCHUWING**
De Commandant van de marinebasis Parera maakt bekend dat er schietoefeningen worden gehouden.
**Op de schietbaan HATO:**
Donderdag 07 oktober 07.00 uur tot vrijdag 08 oktober 13.20 uur.
Onveilig zeegebied ± 4000 meter uit de kust.
**Op de schietbaan WACAO:**
[illegible] 07.00 uur tot 13.20 uur.
Onveilig zeegebied ± 4000 meter uit de kust.



**BUGS BUNNY**
Fast Food Restaurant
Dr. Caprileskweg 1 - Mahaai
Tel.: 368820 / 370092 - Fax.: 368822

**Mogen wij even uw aandacht...?**
Dank u.
Vanaf vandaag:
**Lekkerbekje met tartaarsaus Fl. 5.00**
**Hele gegrilde kip met patat en saus Fl. 9.75**
**I.v.m. dierendag besteden wij op 4 oktober extra aandacht aan onze gegrilde kippen!!**
zaterdags 4 - 10 uur
zondags 12 - 5 uur
**INDONESISCHE RIJSTTAFEL Fl. 15.00**
**NASI RAMES Fl. 10.00**
**VEGETARISCHE NASI RAMES Fl. 10.00**
**KOMT DAT ZIEN. KOMT DAT ZIEN.....**
POPOPOP. LEKKER HOOR.....

CORAL FLOATING RESORT een onderneming die zich specialiseert in het verhuur van luxe jachten zoekt op korte termijn een:
[illegible]
**KAPITEIN**
Tot de taken van de kapitein behoren, onder andere:
- het gedurende weektrips besturen van een luxe jacht, met 4-6 toeristen aan boord;
- verrichten van lichte reparaties aan boord van het jacht;
- verrichten van onderhoudswerkzaamheden aan het jacht.

Kandidaten dienen in het bezit te zijn van de volgende diploma's:
- zeevaartschool op minstens M.B.O.-niveau;
- radiotelefonie;
- brandbestrijding en zee-overlevings technieken;
- bewijs bekwaamheid binnenvaartverordeningen Curacao;
- te beschikken over ruime ervaring in de zeevaart;
- over een degelijke, algemene technische kennis te beschikken;
- Nederlands, Engels en liefst ook Duits goed te beheersen;
- zeer service-minded ingesteld te zijn;
- over een onberispelijk gedrag te beschikken;
- representatief te zijn;
- leeftijd tussen 25 en 35 jaar;
- bij voorkeur vrijgezel te zijn.

Geïnteresseerden worden verzocht hun sollicitatiebrief vergezeld van een Curriculum Vitae te richten aan:
**CORAL FLOATING RESORT**
KORAAL PARTIER 10
ATT. S.J. VAN ROOYEN
WILLEMSTAD

**TE KOOP**
**op het verkavelingsplan Siberie (nabij San Sebastiaan) met een schitterend uitzicht**
**Kavel 8 - 2460 m² - F. 140.000,-**
**Kavel 8a - 2400 m² - F. 136.000,-**
**Getgro n.v.**
Tel.: 684670 - 690687
Fax.: 690688

STUURGROEP NIEUW BELEID

**STUURGROEP NIEUW BELEID**
De [illegible] Beleid [illegible] programma [illegible] Nieuw B[illegible]
[illegible] RAYM[illegible]
belast met o.a. Sociale [illegible]
zal uitleg geven van de gevolgen [illegible] voor de komende jaren op Curaçao [illegible] gestaan bij de veranderingen in [illegible] beleid van de overheid [illegible]
**Datum: maandag 4 oktober 1993**
**Tijd: 20.30 uur - 21.00 uur**

**Fel gekleurde flessen**
Bon Apart
George Maduroweg 21 A.

R. Medina
BVA
Belangstelling voor verbetering in bedrijf op financieel, commercieel of bedrijfsorganisatorisch gebied
Bel voor - bijna gratis - onderzoek voor informatie: **R. Medina**
Bedrijfsverbeteringsadviezen, tel. 687527

**WOONHUIS TE KOOP**
**gelegen te Oost - Janthiel**
3 slaapkamers, 2 badkamers, woon-/eetkamer, keuken, wasruimte, bergruimte, vóór-/achter porch, 1160 m² eigendomsgrond.
Koopsom: Nafl. 218.000,-.
Inlichtingen: **Tel.: 678989 na 14.00 uur**

**VOOR BELEGGER TE KOOP**
**RIANT WOONHUIS TE BOTTELIER - KAYA**
Huur kontrakt voor 4 jaar tot 1-10-1997 op basis f.33.000,- per jaar vooruit aanwezig.
Vraagprijs Naf. 425.000,- k.k.
Inlichtingen: Tel. [illegible]

Op verzoek op Landhuis Brievengat
**DANSLES VOOR ALLEENSTAANDEN**
(merengue, salsa, tumba, etc.)
Aanvang cursus woensdag 6 oktober 20 - 21 uur.
Inschrijving vanaf 19.30 uur.
Cursusgeld f.125,- (10 lessen) te voldoen bij inschrijving.
Inlichtingen: Tel.: 683930.

**EILANDGEBIED CURAÇAO**
**Geneeskundige- en Gezondheidsdienst**
**Vaccinatie op school**
Het Hoofd van de Geneeskundige- en Gezondheidsdienst deelt voor de Afdeling Jeugdgezondheidszorg mede dat de verpleegkundigen van de vaccinatieteam vanaf 4 oktober weer de verschillende kleuterscholen en basisscholen zullen bezoeken. Alle kinderen tussen de 4 en 5 jaar en de kinderen van 10 jaar die in aanmerking komen voor vaccinatie kunnen door hen gevaccineerd worden. Wij vragen aan alle ouders die een brief ontvangen hebben, van wie [illegible] de inentingskaart van het kind mee naar school te geven.
Het Hoofd voornoemd,
Afd. P.R. Dr. I.R.A. Asjes

Voor elk **FOTOROLLETJE**
dat u laat **ONTWIKKELEN & AFDRUKKEN** bij
**INTER PHOTO**
Dokweg z/n, Bloempot s.c.
KRIJGT
DIABETES VERENIGING
SOKUDI
**100** CENT

Voor een exportfirma gevestigd in Miami zoeken wij een
**VERTEGENWOORDIGER**
die vanuit Curaçao of één der andere eilanden het Caribisch gebied en delen van Zuid-Amerika bezoekt.
Van de vertegenwoordiger verwachten wij:
- een uitstekende mondelinge en schriftelijke beheersing van de Engelse taal.
- een goede spreekvaardigheid in de Spaanse en Franse taal.

[illegible] een interne opleiding en een korte inwerkperiode [illegible] voordiger (M/V) de werkzaamheden [illegible] aanvang [illegible] een salaris bestaande uit een vast [illegible] gedeelte vermeerderd met commissie. [illegible] lijk aan het minimum [illegible] men.
[illegible] de sollicitatiebrief kunt [illegible] P.O. Box 3542, Willemstad

**TUINCENTRUM BANDA ARIBA**
op weg naar Montagne, t.o. Hoenderberg, Tel.: 671793/674[illegible]
Volop Magdaleentjes, paarse Hang Lantana, Blue Daze, Witte Rose-Lilac Penta's, etc. etc.
Zondag zijn wij open van 9.00 tot 12.00 uur.

*Kooijmans-Mungra: Geen gesprek*

# Suriname niet naar IMF of Wereldbank

**PARAMARIBO - De Surinaamse minister van Buitenlandse zaken Subhas Mungra heeft donderdag tegen zijn Nederlandse ambtgenoot Pieter Kooijmans gezegd dat Suriname niet naar IMF en Wereldbank gaat voor uitvoering van het Structureel aanpassingsprogramma (SAP).**

Het gesprek dat in New York werd gevoerd kwam niet verder dan het uitwisselen van standpunten. Over enkele weken reist een IMF-missie naar Suriname voor bilaterale economische consultatie. Het gaat om een vervolg van een missie die in juni in Paramaribo werd uitgevoerd. "De missie heeft geen betrekking op het Structureel aanpassingsprogramma", aldus Mungra.

De Tweede Kamer komt woensdag bijeen voor de ratificatie van het Raamverdrag dat in juni 1992 werd ondertekend. Het Surinaamse parlement keurde het Raamverdrag al in november vorig jaar goed. De Surinaamse parlementariërs gaan niet in op een Nederlandse uitnodiging dit debat bij te wonen.

*Zittend op de puinhopen*



■ *TALANI - Een man zit neer op de puinhoop van wat eens zijn woning was. Hij treurt om zijn twaalfjarige zoon die bij de aardbeving om het leven is gekomen. Ineens was daar de dood en leek het einde van de wereld aangebroken.*

*(AFP-satellietfoto)*



*Voor opbouw van autonomie*

# Donoren-conferentie Palestijnen: twee miljard

**WASHINGTON - De donorconferentie voor Gaza en Jericho heeft twee miljard dollar opgeleverd. De Amerikaanse minister van Financiën Lloyd Bentson zei na afloop van de conferentie in Washington te verwachten dat het uiteindelijke bedrag 2,4 miljard dollar zal bedragen.**

Voor het komende jaar is zeshonderd miljoen dollar toegezegd. De daaropvolgende jaren zal nog eens bijna anderhalf miljard dollar daaraan worden toegevoegd. Tijdens de conferentie maakten de landen een voor een hun bijdrage bekend. De Amerikaanse organisatoren hadden daarvoor ieder land twee minuten gegeven, en de EG als grote donor zes minuten. De EG zegde zeshonderd miljoen dollar toe, de Verenigde Staten vijfhonderd miljoen dollar, Japan kwam met tweehonderd miljoen dollar. Saudi-Arabië beloofde honderd miljoen dollar te zullen geven. Israël zegde 75 miljoen dollar toe.

De Saudische bijdrage was een meevaller, want de betrekkingen tussen de PLO en Saudi-Arabië waren als gevolg van de Palestijnse steun aan Irak tijdens de Golfoorlog tot het vriespunt gedaald. Om diezelfde reden waren de Golfstaten in het geheel niet bereid een bedrag te noemen.

Nederland heeft behalve zijn aandeel in de EG nog geen eigen toezegging gedaan. Nederland wil eerst het totale beeld van de behoeften zien voordat het een nader bedrag zal noemen.

Het was niet alles rozegeur en maneschijn bij de donorconferentie. Minister Christopher had gehoopt dat de Arabieren voor deze gelegenheid een gebaar tegenover Israël zouden maken door de Arabische boycot te beeindigen. Maar voordat de conferentie begon was al duidelijk dat geen van de Arabische landen daartoe nu bereid is. De PLO-vertegenwoordiger bij de donorconferentie Yassir Abed Rabo zei dat de beeindiging van de boycot zal moeten wachten tot het laatste stadium van de vredesonderhandelingen, als beslist wordt over de uiteindelijke status van de bezette gebieden en Jeruzalem.

*Surinaamse parlement niet naar Kamerdebat Raamverdrag*

# Venetiaan bij indienen van begroting: Zwaar weer

**PARAMARIBO - Het parlementaire zittingsjaar in Suriname is vrijdag geopend met de constatering van president Ronald Venetiaan dat "de staatskorjaal nu echt midden in ruw water terecht gekomen is". "Wij moeten echter verder, met de hulp van beschikbare vrienden, maar primair op eigen kracht", aldus Venetiaan na de uiteenzetting van het uit te voeren beleid en de ontwerpbegroting van 1994. De omvang van de protestaking tegen de regering is gisteren is meegevallen. Het Surinaamse parlement gaat niet in op de uitnodiging van Nederland om persoonlijk het Kamerdebat bij te wonen over het Raamverdrag.**

De uitgaven in 1994 worden geraamd op 12,2 miljard gulden, de ontvangsten op 10,8 miljard. (Het begrote tekort op de gehele dienst wordt geraamd op ruim 480 miljoen). De oorspronkelijke begroting van 1993 van 1,9 miljard is door de nota van wijziging gebracht op 3,2 miljard. De wijziging werd noodzakelijk door prijsaanpassingen van met name brandstoffen en de stijging van de vrije wisselmarktkoers.

Hoge prioriteit bij het wegwerken van het begrotingstekort krijgt volgens Venetiaan unificatie van de wisselkoers. In nauw overleg met de Centrale bank van Suriname, relevante groepen in de samenleving en multilaterale instellingen zal de gefaseerde overgang naar een wisselkoers worden voorbereid en uitgevoerd.

**MOEILIJKER**

"De abrupte beslissing van Nederland om inschakeling van het Internationaal Monetair Fonds en de Wereldbank als voorwaarde sine qua non te stellen voor verdere ondersteuning, heeft de economische situatie zeer verslechterd", aldus Venetiaan. Hij zegt dat de weg tot herstel van de economie "minder zwaar" zou zijn met steun van Nederland. "Maar als Nederland ons de steun onthoudt, zullen we bereid moeten zijn de moeilijkere weg naar onze doelen te gaan en ook af te leggen".

Venetiaan sprak ook over de roep van vijftien intellectuelen tot het houden van een referendum over de staatkundige toekomst van Suriname. "Wat zij in petto hebben voor land en volk is weinig aantrekkelijk", zei hij. Hij voegde eraan toe dat niemand in de wereld "verkopers van hun onafhankelijkheid" zal respecteren. "Iedereen zal ze minachten, ook Nederland dat door sommigen zo graag als opkoper van onze onafhankelijkheid wordt gezien".

**BOYCOT**

De oproep van de Surinaamse oppositiepartij DA'91 aan de Surinaamse bevolking om vrijdag niet naar hun werk te gaan heeft nauwelijks weerklank gevonden. Het stadsbeeld in Paramaribo was nagenoeg normaal. DA'91 had gekozen voor acties op vrijdag omdat op die dag de begroting werd ingediend bij het parlement. De parlementariërs van deze partij en van de NDP van voormalig legerleider Desi Bouterse boycotten de opening van het parlementaire zittingsjaar.

Aanhangers van de regeringscombinatie Nieuw Front (NF) demonstreerden vrijdagmorgen bij de opening van het parlementaire jaar tegen de acties die de Surinaamse oppositie tegen de regering had aangekondigd. Volgens hen is er geen alternatief voor het regeringsbeleid. Het Nieuw Front (NF) bezet momenteel 29 van de 51 zetels in de nationale assemblee.

**VERERGERD**

President Ronald Venetiaan zei bij de opening van het parlementaire jaar dat de acties van de oppositie de "financiële en economische crisis alleen maar verergeren". De regering-Venetiaan staat onder zware druk door de economische crisis en de controverse met Nederland, dat de financiële steun aan Suriname heeft ingetrokken. Nederland zegde echter vrijdag toe de betalingen aan Suriname te hervatten als het IMF zijn fiat geeft aan de uitvoering van het Structurele aanpassingsprogramma (SAP) waarmee de Surinaamse regering bezig is. De Surinaamse bevolking klaagt steen en been over de brandstofcrisis, de snel stijgende kosten van levensmiddelen en de verhoging van de energieprijzen.

De acties die de Nationale Democratische partij (Ndp) maandag in Suriname begint om de regering-Venetiaan te verjagen, zullen een "vreedzaam karakter" hebben, zo zei NDP-voorzitter Desi Bouterse donderdag in Paramaribo. Eerder uitte hij dreigende taal die de indruk wekte dat de NDP gewelddadigheden niet uitsloot.

**BELEDIGEND**

Het Surinaamse parlement gaat niet in op een uitnodiging van de Tweede Kamer om het ratificatiedebat over het Raamverdrag in Den Haag bij te wonen. Het besluit is vrijdag genomen door de coalitie in de Nationale assemblee. "Het zou op een belediging neerkomen als Surinaamse parlementariërs naar de Tweede Kamer gaan om het debat te volgen", aldus de volksvertegenwoordiger Arnold Kruisland.

Als rode draad bij de meningsvorming liep de eenzijdige opschorting van de werking van het Raamverdrag door Nederland. Ook het door minister Pieter Kooijmans herhaalde standpunt dat Suriname naar het IMF en de Wereldbank moet voor toezicht op het SAP speelde voor de Surinaamse parlementariërs een belangrijke rol.

*Bemiddeling blijft zonder succes*

# President Jeltsin herhaalt: 'Geen aanval op Witte Huis'

**MOSKOU - De onderhandelingen tussen een delegatie van de Russische president Boris Jeltsin en vertegenwoordigers van de oppositionele parlementsleden vrijdag in Moskou hebben niets opgeleverd. De gesprekken liepen meteen stuk op de eis van Jeltsin dat de bezetters van het parlement hun wapens moeten inleveren. Het einde van de crisis, die inmiddels elf dagen duurt, lijkt door het mislukte overleg verder weg dan ooit.**

De Jeltsin-delegatie onderhandelde op aandringen en onder leiding van de Russische kerk voor de eerste keer officieel met politieke tegenstanders die sinds vorige week het parlement in Moskou bezet houden. De partijen spraken afzonderlijk met de patriarch van de Russische orthodoxe kerk, Aleksej II. Bemiddelaar Kyrill, de aan het overleg deelnemende metropoliet van Smolensk en Kalinigrad, toonde zich aanvankelijk gematigd optimistisch. De kerkvertegenwoordiger meende dat "de ruimte voor een compromis toeneemt".

**STROOM EN WATER**

Vrijdagochtend had de voorzitter van het parlement, Roeslan Chasboelatov, een in de nacht gesloten compromis verworpen over het gedeeltelijk opheffen van de blokkade door Jeltsins veiligheidskrachten rond het parlementsgebouw. De door het parlement benoemde ministers spraken zich uit tegen het akkoord, omdat de onderhandelaars "hun bevoegdheden te buiten waren gegaan".

De bezetters, zowel de oppositionele parlementsleden als hun vrijwillige verdedigers, hadden in ruil voor het herstellen van de stroomvoorziening alle wapens moeten inleveren. Hoewel het akkoord werd verworpen, kreeg het parlement vrijdagochtend toch stroom en water na een week afgesneden te zijn geweest van het elektriciteitsnet en van de waterleiding. Het politiekordon bleef gehandhaafd.

Jeltsin waarschuwde vrijdagmiddag in een televisie-interview dat "er geen enkele onderhandeling begint voordat de wapens zijn ingeleverd. Elk schot, ook een dat per ongeluk valt, is een provocatie die tot bloedvergieten kan leiden. Dat mag niet worden toegestaan. Wij hebben de elektriciteit weer aangesloten, maar zij (de parlementariërs) hebben hun wapens niet ingeleverd. Het is nu erg moeilijk geworden om met hen te praten", verzuchtte Jeltsin.

**VREEDZAAM EINDE**

Tegen de aanhangers van de oppositie zei hij: "behalve van de aanvoerders, willen wij van niemand wat die in het Witte Huis (het parlementsgebouw) is gebleven". Jeltsin benadrukte nog steeds in een vreedzaam einde van de crisis te geloven. Hij is echter niet van plan politieke compromissen te sluiten met het door hem ontbonden parlement en de oppositie van de regionale raden.

Tegenover de ambassadeurs in Moskou van de zeven rijkste geïndustrialiseerde landen (G7) verzekerde een regeringsfunctionaris dat er geen aanval op het parlement zal komen. Maar hij sloot geweld tegen de verdedigers van het parlementsgebouw niet uit.

**MEDIA**

"In Rusland is het kapitalisme nog niet gebouwd, maar er is al wel een goelag in het centrum van Moskou", kopte de krant Pravda vrijdag. Daaronder de foto van een vrouw met kinderwagen in de regen voor een hele rij agenten met schilden en helmen. "Rusland krijg je niet op de knieën" en "Eerste sneeuw in Moskou ruikt naar traangas en bloed" luidden andere koppen. Als er een krant is die de lijn van Boris Jeltsin niet volgt dan is het wel de Pravda. Het voormalige orgaan van de Communistische partij is even trouw aan Jeltsins' tegenstanders in het ontbonden parlement als het ooit aan de partij was. Maar de Pravda staat met het gelijkgezinde blad Sovjetskaja Rossija en het zuiver antisemitische maar veel kleinere Denj, bijna alleen in medialand.

De overige pers is op de hand van Boris Jeltsin. Sinds deze tien dagen geleden per decreet het parlement ontbond en verkiezingen uitschreef, zijn de media een belangrijk wapen in de machtsstrijd geworden. Vooral de twee kanalen van de staatstelevisie, die vele malen per dag journaals uitbrengen - Novosti op het eerste net en Vesti op het tweede net - hebben de president en zijn ploeg vanaf het begin goede diensten bewezen.

# Clinton: In 1994 121.000 vluchtelingen in VS welkom

**WASHINGTON - 121.000 Vluchtelingen mogen de komende twaalf maanden de Verenigde Staten binnenkomen. Dit heeft president Bill Clinton vrijdag in Washington verklaard bij het begin van het belastingjaar 1994.**

Volgens het Amerikaanse staatsrecht moet de president elk jaar het congres en het ministerie van Buitenlandse zaken inlichten over aantal en land van herkomst van de vluchtelingen. Als vluchtelingen gelden mensen, die vanwege politieke, religieuze, racistische of etnische vervolging hun land moeten verlaten. Zij hebben recht op materiele en financiële steun door de Amerikaanse regering.

Uit oost-Afrika worden 45.000 vluchtelingen opgenomen, uit de rest van Afrika 7.000, uit de voormalige Sovjetunie (SU) en Oost-Europa 55.000, uit het Midden-Oosten en Zuid-Azie 6.000, uit Latijns-Amerika en het Caribisch gebied 4.000. Voor nog eens 3.000 vluchtelingen werd geen land van herkomst aangegeven. Verder neemt de Amerikaanse regering 1.000 vluchtelingen op die gesteund worden door particulieren.



*Positief antwoord verwacht van Seoul:*

# Noord-Korea wil weer aan tafel met Zuid-Korea

**SEOUL - Met een "positief signaal" heeft Noord-Korea in het wekenlange politieke touwtrekken om een nieuw Koreaans 'werkoverleg' de richting bepaald voor een contact in Panmunjom aan de demarcatielijn.**

De Noordkoreaanse premier Kang Son-San heeft zijn Zuidkoreaanse collega Hwang In-Sung telefonisch op de hoogte gebracht van de Noordkoreaanse bereidheid tot praten. Hij stelde voor dat op 5 oktober te doen, zo heeft het Zuidkoreaanse staatspersbureau Yonhap gemeld.

Een positief antwoord door Seoul aan Noord-Korea kondigde Yonhap aan voor maandag. Eerder had Pjongjang als voorwaarde voor nieuwe gesprekken eraan vastgehouden dat Zuid-Korea zijn deelname staakt aan de jaarlijkse militaire oefening met de Verenigde Staten onder de codenaam "Time Spirit". Ook zou Zuid-Korea ermee moeten ophouden, wegens het nucleaire programma van Noord-Korea de wereldgemeenschap tegen het communistische noorden te mobiliseren. Zuid-Korea was zonder voorwaarden bereid tot een gesprek met het noorden.



# Labour: Over andere kieswet referendum

**BRIGHTON - De Britse Labour-partij heeft zich vrijdag, op de slotdag van haar jaarlijkse congres, uitgesproken voor een landelijk referendum over hervormingen in het kiesstelsel.**

Partijleider John Smith van de sociaal-democraten liet in Brighton weten dat hij tegen afschaffing van het huidige systeem is, waarin de zetel van een kiesdistrict toevalt aan de partij die daar de meerderheid haalt. Maar de oppositieleider zei dat hij een voorkeur van de kiezers voor het stelsel van evenredige vertegenwoordiging zal accepteren. Daarin krijgt een politieke partij een aantal zetels dat gelijk is aan het percentage stemmen die het in de stembus heeft verkregen.

De grote partijen in Engeland, de Conservatieven en Labour, zijn altijd sterk tegen invoering van de evenredige vertegenwoordiging geweest. Op die manier kunnen zij de derde groepering, de Liberale democraten, klein houden.

*Reefcare: betere oplossing denkbaar*

# Drogende bagger aan zee

**WILLEMSTAD — Weer een hoop bagger van onbekende herkomst, zal menigeen gedacht hebben die op weg was naar het Seaquarium. Volgens Dutch Schrier van het Seaquarium echter gaat het hier om bagger die uit zee is gehaald, zodat het water naast het haaienkanaal weer mooi helder blauw wordt.**

Aangezien Schrier de vrachtwagens met druipende blubber niet dwars over Curaçao wil laten rijden, heeft hij het even te drogen gelegd. De eerste barsten in de blubber zijn al zichtbaar. Als het zand geheel is ingedroogd, wordt het afgevoerd naar de *landfill*.

Manfred van Veghel van Reefcare noemt deze oplossing een betere dan die van de CPA. Die stortte dit jaar vervuild baggerslib uit het Schottegat in zee. Van Veghel is ook blij dat de bagger niet plompverloren op het rif wordt gestort. Dat is al een stap in de goede richting.

"Maar er zijn altijd betere oplossingen denkbaar. Maar ja, de politiek houdt hier geen rekening met duurzame ontwikkeling. Dat wil zeggen dat je bij alles wat je doet denkt aan de komende generaties. Je moet de opbrengst van een hotel afzetten tegen de waarde van het rif en de natuur. Als die er straks niet meer zijn, is dat hotel wel erg duur geweest".

Van Veghel had liever gezien dat hier een milieu-effectrapportage (MER) zou zijn gedaan. Dan was er gekeken naar de gevolgen van het wegzuigen van de bagger op de lange termijn.

"En het probleem is natuurlijk veel breder. Waarom wil Schrier dat water helder hebben? Ik heb begrepen dat er een onderwatershow moet komen van haaien. Dan kun je weer de vraag stellen of het wel verantwoord is om haaien in gevangenschap te houden. Net zoals ze nu dolfijnen op Aruba hebben. Het is een complex geheel, en daarvoor is zo'n MER nuttig".



# Kodelapersoneel actiebereid na uitlatingen directie

**WILLEMSTAD — De leden van de UWWGE, de vakbond van Kodela-personeel, zijn razend na uitlatingen van de directie. "Als het aan hen had gelegen waren ze meteen tot actie overgegaan", aldus voorzitter Oswald Emerenciana.**

In een 7 pagina's tellend schrijven reageerde de directie van het utiliteitsbedrijf gisteren op het vastlopen van de cao-onderhandelingen. Vooral de opmerking dat een gemiddelde Kodela-werknemer niet 1600 maar 2000 gulden per maand verdient, is het personeel in het verkeerde keelgat geschoten.

Emerenciana:"Ik had het niet over het gemiddelde salaris. Ik wilde betogen dat een groot deel van de werknemers tussen de 1300 en 1600 verdient. Omdat dan weer een relatief klein deel van de cao'ers boven de 2000 uitkomt, is inderdaad het gemiddelde hoger dan die 1600." Maar daar gaat het hem niet om. Onrechtvaardig is het volgens hem dat de verdeling zo ongelijk is.

De UWWGE heeft sedert het begin van de onderhandelingen over een nieuwe cao gezegd dat er meer dan 2,8 miljoen is aan onderhandelingsruimte.

Gisteren heeft het vakbondsbestuur in gesprek met de directie zijn motieven voor deze gedachte geventileerd. De voorzitter: "Er ligt 60 miljoen gulden aan achterstallige rekeningen en waterschulden op straat. Er is dus geld." Daarbij weet hij dat ook diverse hotels nog een openstaande rekening bij de Kodela hebben staan. Hoe hij dat weet? Uit confidentiële stukken, die aan de bond ter beschikking zijn gesteld.

"De KAE (waterleverancier van distributeur Kodela, red.) zorgt wel dat ze haar geld van Kodela krijgt. Waarom doet Kodela niet meer moeite haar geld te krijgen?", vraagt de voorzitter zich af.

Inmiddels staat alsnog een gezamenlijk gesprek met de Landsbemiddelaar op de agenda, dat dinsdag plaatsvindt. In de tussentijd overlegt de directie met de aandeelhouder en de Raad van Commissarissen.

# Videoketen Blockbuster neemt belang in Viacom

**NEW YORK - Blockbuster, de Amerikaanse videoketen waarin Philips een belang heeft, gaat voor 600 miljoen dollar deelnemen in de kabeltelevisiemaatschappij Viacom. Blockbuster wil daarmee een strategische samenwerking met Viacom vormgeven, vooruitlopend op de fusie tussen Viacom en de filmmaatschappij Paramount.**

De koopovereenkomst kent de voorwaarde dat of Blockbuster of Viacom de investering van Blockbuster met 300 miljoen dollar kan verminderen als de fusie tussen Viacom en Paramount niet voor 31 augustus 1994 heeft plaatsgevonden. Na het bod van Viacom is er in de vorm van concurrent QVC een kaper op de kust verschenen. Deze kabeltelevisie-exploitant kwam met een hoger bod op Paramount van 9,5 miljard dollar.

Blockbuster koopt voor 60[illegible] miljoen dollar cumulatief preferente aandelen in Viacom. De aandelen zijn omwisselbaar tegen gewone niet stemgerechtigde aandelen tegen 70 dollar per stuk. Topman Huizenga krijgt een plaats in het Viacom bestuur.

Woensdag werd ook bekend dat de Amerikaanse ondernemingen Southwestern Bell en Cox Enterprises met Viacom praten over een deelneming van een miljard dollar in de vorm van converteerbare preferente aandelen. Viacom wil die injectie gebruiken in de strijd om Paramount. Het bod van Viacom van oorspronkelijk 8,2 miljard dollar is door koersdaling van de aandelen Viacom in waarde gedaald tot 7,6 miljard dollar. Viacom moet dus nog het wat aan zijn bod doen om aandeelhouders van Paramount over de streep te trekken.

*Wegens complot:*

# In Kosovo Albanezen opgepakt

**BELGRADO - De Servische politie in de door Belgrado gelijkgeschakelde vroegere autonome provincie Kosovo heeft vrijdagavond de arrestatie van meer dan dertig etnische Albanezen gemeld.**

Volgens de politie waren deze Albanezen bezig met het "voorbereiden van een gewapende opstand", aldus het persbureau Tanjug.

# Nobelprijswinnaar Samuelson haalt uit naar Bundesbank

**HAMBURG - De Amerikaan Paul Samuelson, winnaar van de Nobelprijs voor Economie, heeft in een interview met het Hamburgse tijdschrift 'Die Woche' de vloer aangeveegd met het beleid van de Duitse Bundesbank. Met haar starre anti-inflatiebeleid brengt ze de Duitse economie zware schade toe. De Bundesbank kent maar een uitgangspunt en dat is prijsstabiliteit. Daarbij trekt ze zich nauwelijks iets aan van de werkgelegenheid, zo stelt de Amerikaanse econoom.**

Samuelson noemt de inflatie-angst van de Duitse bank onbegrijpelijk. "Als de inflatie met 0,2 procent toeneemt, reageert de bank daar compleet hysterisch op. Maar als de werkloosheid met 1,5 procent stijgt maakt ze zich daar geen zorgen over."

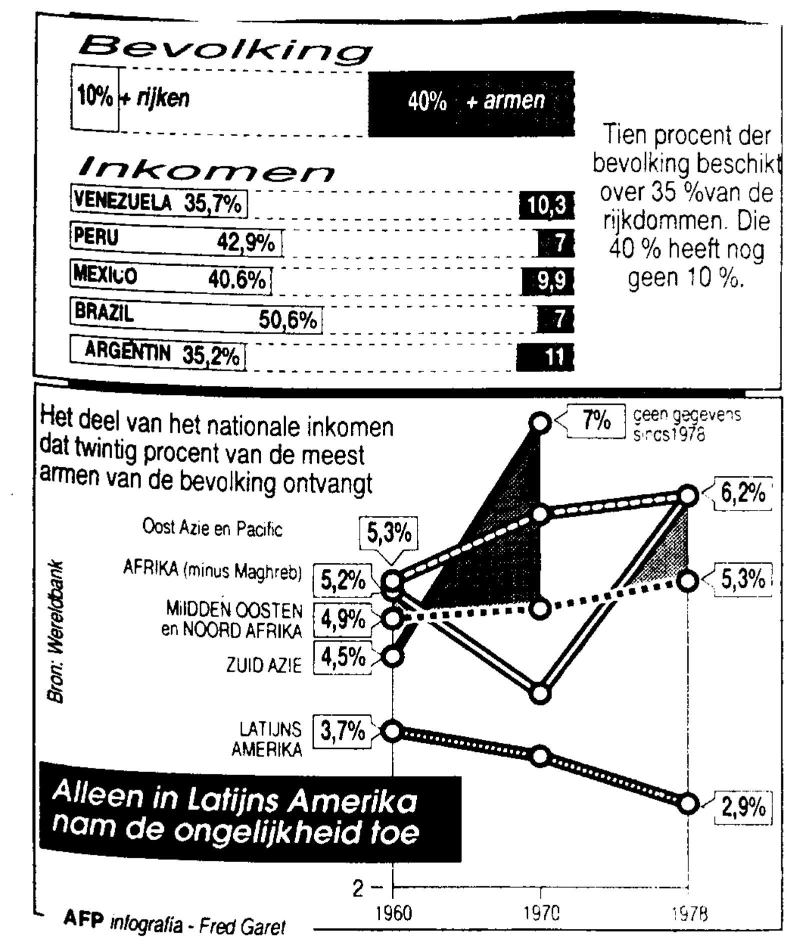
De Nobelprijswinnaar pleit voor een minder strenge toepassing van de geldpolitiek teneinde een verdere groei van de werkloosheid een halt toe te roepen. Hij adviseert de lidstaten van de Europese Gemeenschap het idee van een gemeenschappelijk wisselkoerssysteem los te laten. Ook de instelling van een Europese Centrale Bank past niet in zijn visie. In ieder geval moeten de EG-landen zien te vermijden "terecht te komen onder de knoet van een eigenzinnige Bundesbank."

# Rusland beperkt betaling schulden tot 2,5 miljard

**MOSKOU - Rusland kan volgend jaar hooguit 2,5 miljard dollar aan rente en aflossing over zijn buitenlandse schuld betalen, zo heeft vice-premier Alexander Sjochin vrijdag verklaard. "We zijn bereid de verplichtingen na te komen, maar alleen voorzover we daartoe in staat zijn", aldus Sjochin.**

Rusland had volgend jaar eigenlijk achttien miljard dollar moeten betalen, waarvan tien miljard aan de in de Club van Parijs verenigde westerse landen. Het bedrag zou krachtens eerdere afspraken met de schuldeisers al zijn verlaagd tot zes miljard, maar dat is nog steeds te veel, aldus Sjochin na zijn terugkeer van de jaarvergadering van het Internationale Monetaire Fonds in Washington.

"We vragen de wereldgemeenschap om een betere regeling, maar afschrijving van de schulden is niet aan de orde"




Latijns Amerika is het gebied dat op sociaal gebied het meest ongelijk is van de hele wereld. Zo blijkt uit een studie van de WERELDBANK.

# FINANCIEEL NIEUWS

## Dollar houdt Damrak op koers

**AMSTERDAM - De hogere dollar vormde in Amsterdam vrijdag de gehele dag het ondergrondje waarop men op de beurs tot hogere noteringen wist te komen. Zelfs toen de Amerikaanse munt de weg omlaag insloeg op het vrijkomen van tegenvallende economische cijfers in de VS bleef het beeld op het Damrak gunstig. Daarbij kwam dat Wall Street bij opening toch direct hoger inzette. Een van de oorzaken was echter het gebrek aan handel. De EOE-index sloot 1,95 punt hoger op 351,78. De stemmingsindex trok 0,7 punt aan naar 125,2.**

De koersindex trok met 1,2 punt aan naar 246,6. Wordt de invloed van de zwaarwegende Koninklijke Olie geëlimineerd, dat was er slechts een stijging van 0,4 punt op 232,9.

De totale omzet kwam op f 3207 miljoen. Daarvan was f 764 miljoen voor rekening van de aandelensector. De obligatiemarkt had de neiging iets terug te zakken.

Het waren bij de grote aandelenwaarden vooral een groep sterk voor de dollar gevoelige fondsen die vrijdag de aandacht trokken. Koninklijke Olie trok f 1,90 aan naar f 188,20, maar hierbij speelde ook de verwachting van een hogere olieprijs na de afspraken voor produktiebeperking binnen de OPEC een rol. Aegon trok f 1,30 aan naar f 89 en Amev voegde f 1,80 aan de koers toe op f 76,50. Heineken mocht f 1,30 vooruit naar f 181,90 en KLM f 1,90 naar f 37. VNU steeg een rijksdaalder op f 134.

De vreugde was echter niet algemeen: Unilever zakte f 1,30 weg naar f 195,70 en Nedlloyd moest een gulden inleveren op f 39,20. KNP BT daalde 60 cent naar f 33,10. Daarbij speelde een rol dat de koers exclaim was. Deze claim kwam in de handel op 51 cent en verliet de markt op 53 cent.

Elders op de andelenmarkt speelden negatieve bedrijfsberichten een rol. Goudsmit verloor een gulden op f 26, maar op die koers kwam het vrijdag niet eens tot handel. Iets soortgelijks deed zich voor bij Wolff, waar de rode cijfers steeds roder dreigden te worden. Hier was op een onveranderde koers van f 65 geen liefhebber te vinden. Diep erin hakte de mededeling, dat bij Management Share de problemen zich weer opstapelden. Het computerbedrijf verloor 43 procent van de koerswaarde door een daling van f 1 naar f 1,30. De tegenvallende halfjaarresultaten van Weweler kostten ruim 10 procent van de koers, die van f 23,10 naar f 20,70 ging. Snoep was wel in trek op de lokale markt, waar Klene f 4 vooruit mocht naar f 89.

De optiebeurs vertoonde vrijdag ook een rustige aanblik. In opties op de EOE-index gingen 7400 contracten om. Bij de aandelen was Philips favoriet met 4500 stuks. De totale omzet kwam op 36.000 contracten.

*KLM mag vliegen op Hoc Chi Minhstad*

## Nederland en Vietnam: luchtvaartovereenkomst

**DEN HAAG - Nederland heeft een luchtvaartovereenkomst gesloten met Vietnam waardoor de KLM een lijndienst mag onderhouden met Ho Chi Minhstad, het vroeger Saigon. Minister Maij-Weggen van Verkeer en Waterstaat die Vietnam met een Nederlandse handelsmissie bezoekt, heeft het akkoord vrijdag getekend.**

Nederland zal voorts f 400.000 bijdragen aan een studie naar ontwikkelingsmogelijkheden van de haven van Haiphong. De gemeente Rotterdam en enkele havenbedrijven gaan 50 Vietnamezen opleiden. Hierdoor maakt het Nederlandse bedrijfsleven kans op opdrachten als de havenuitbreiding wordt uitgevoerd.

De luchthaven schiphol en andere bedrijven zijn inmiddels al betrokken bij de ontwikkeling van de luchthaven van Ho Chi Minhstad, Tan Son Nhat.

## Wall Street goed gemutst bij begin nieuwe kwartaal

**NEW YORK - De effectenbeurs van New York is vrijdag goed gemutst het laatste kwartaal van dit jaar ingegaan. De Dow Jones-index van dertig toonaangevende fondsen lag de gehele dag op winst en kon 25,99 punten hoger sluiten op 3581,11.**

De economische data die vrijdag werden gepubliceerd gaven weliswaar niet aan dat de groei van de economie enige kracht heeft, maar beleggers putten er wel moed uit voor een krachtiger groei in het laatste kwartaal. Bovendien zaten de institutionele beleggers met nogal wat geld in hun maag als gevolg van het afstoten van minder goed presterende beleggingen deze week toen het derde kwartaal afliep. Die gelden vonden vrijdag met name hun weg naar *blue chips*, de aandelen die een sterke invloed op de Dow Jones-index hebben. Daaronder bevonden zich met name de automobielfondsen.

De dollar moest vrijdag een beetje terrein prijsgeven. Tegen het eind van de handel op de wisselmarkt in New York noteerde de dollar f 1,8315 tegen f 1,8350 tegen het slot op donderdag. In Amsterdam sloot de dollar vrijdag op f 1,8345.

## Nederlandse bedrijven azen op orders Chinese luchthavens

**AMSTERDAM - In het kielzog van staatssecretaris Van Rooy van Buitenlandse Handel, die de komende week een werkbezoek aan China brengt, azen vertegenwoordigers van ongeveer dertig Nederlandse bedrijven op orders uit de Volksrepubliek. Onder hen bevindt zich voorzitter H.A.J.J. Janssens van de Netherlands Airport Technology Group (NAT), een samenwerkingsverband van twintig bedrijven die gespecialiseerd zijn in de produktie van luchthavenapparatuur.**

Hij stapt aanstaande zondag op het vliegtuig naar Urumqi, de hoofdstad van de provincie Xinjiang in het noordwesten van China. In zijn bagage zit een voorlopige overeenkomst ter waarde van 50 miljoen dollar met de luchthaven van Urumqi die hij moet zien te verzilveren. Later in de week gaat hij op jacht naar andere contracten van verschillende Chinese luchthavens die het tempo van de economische groei in de Volksrepubliek nauwelijks kunnen bijbenen.

De groei van de Chinese economie die in het afgelopen jaar bijna dertien procent bedroeg, heeft zijn uitwerking op de luchtvaartindustrie niet gemist. Volgens schattingen kwam de gemiddelde toename de laatste jaren uit op meer dan twintig procent. De luchthaven van Sjanghai kreeg in 1992 een groei van 33 procent te verwerken na een groei van 30 procent in 1991, aldus janssens. "Urumqi is een kleinere luchthaven en heeft dus nog grotere sprongen gemaakt".

De problemen die een dergelijke groei teweegbrengen hebben inmiddels de aandacht van de Chinese luchtvaartautoriteiten getrokken. Tot het jaar 2000 zullen de Chinezen vijf miljard dollar steken in de modernisering van honderd luchthavens. Daarmee moet de capaciteit worden verdrievoudigd tot 180 miljoen passagiers per jaar, aldus de CAAC, de Chinese burgerluchtvaardienst.

Ook het vliegveld van Urumqi, dat tot de vijf grootste van de Volksrepubliek wordt gerekend, werkt aan uitbreiding. Momenteel kan de luchthaven van de provinciehoofdstad 1,4 miljoen passagiers verwerken. Dat aantal moet aan het eind van de eeuw zijn opgeschroefd tot zes miljoen.

De verviervoudiging van de capaciteit komt hoofdzakelijk voort uit de economische groei waarop Xinjiang rekent. De provincie heeft de laatste jaren een belangrijke plaats ingenomen in de verbinding van China met het westen. Zo werd onlangs een spoorlijn tussen Urumqi en de voormalige Sovjet-republiek kazachstan aangelegd waarmee de Chinese havenstad Lianyungang aan de Gele Zee rechtstreeks in railverbinding is gekomen met Rotterdam.

Daarnaast voorziet de provincie een toename in de activiteiten als straks de oliereserves in het Tarim-bassin worden aangeboord. De voorraden zullen volgens het Britse dagblad *Financial Times* een van de laatste grote olievelden blijken te zijn. De ontwikkeling van de oliesector heeft van Peking prioriteit gekregen omdat de Chinezen als gevolg van hun economische groei vrezen op korte termijn olie te moeten importeren. Tussen de buitenlandse oliemaatschappijen die belangstelling voor het Tarim-bassin hebben getoond, zit behalve Amoco, Total en Marubeni ook Shell. Verder rekent Xinjiang ook op een groei van het aantal toeristen dat de provincie vooral voor de prachtige natuur zullen bezoeken.

De autoriteiten van de luchthaven van Urumqi brachten in juni een bezoek aan Nederland waarin zij tevens in contact kwamen met de NAT. Dat resulteerde in de ondertekening van een voorlopig conctract. Janssens, in het dagelijks leven algemeen directeur van NKI, een onderdeel van Van der Giessen de Noord, gaat nu met zijn secretaris de details uit werken. "Voor het eind van het jaar kan dan het definitieve contract worden gesloten," verwacht hij.

Dat wordt dan het eerste contract dat de NAT heeft binnengehaald. De Netherlands Airport Technology-group is pas onlangs "uitgegroeid van een koffieclub van bedrijven die elkaar informatie toespelen tot een vereniging van twintig toeleveringsbedrijven voor Schiphol," zoals Janssens zelf aangeeft. Tijdens zijn bezoek aan China doet Janssens in de komende twee weken verscheidene andere luchthavens aan, waaronder ook die van Sjanghai. De eerste in de rij is echter Peking. Daar zal de NAT-voorzitter, vergezeld van een delegatie uit Urumqi, zich donderdag voegen bij Yvonne van Rooy.

De staatssecretaris zal in de Chinese hoofdstad gesprekken voeren met de minister van Buitenlandse Handel en Economische Samenwerking, Zhu Rongji, de minister van communicaite, Wu Yi en met Huang Zhendongj, de voorzitter van de nationale textielraad. Doel van haar werkbezoek is het aanhalen van de bilaterale economische betrekkingen en het versterken van de positie van het Nederlandse bedrijfsleven. Ongeveer dertig Nederlandse ondernemingen uit het bankwezen, de scheepsbouw, machinebouw, afvalwaterzuivering en telecommunicatie volgen Van Rooy bij haar handelsmissie.

*'Maar nu moeten we ook resultaten boeken'*

## Kok signaleert groeiend vertrouwen onder industrielanden over economie

**WASHINGTON - Minister Kok van Financiën heeft een positief oordeel over de jaarvergadering van het Internationale Monetaire Fonds (IMF), ook al was die weinig spectaculair. "De belangrijkste industrielanden leken er vooral op uit te zijn het vertrouwen in de economische ontwikkeling te vergroten door af te zien van onderlinge verwijten. Dat is geen slechte lijn. Maar dan moet de komende maanden wel blijken dat deze aanpak leidt tot resultaten bij dringende problemen als het wereldhandelsoverleg en de hoge werkloosheid", aldus Kok woensdag aan het eind van de bijeenkomst in Washington.**

De woensdag jarige bewindsman, die aan het begin van de dag werd toegezongen door een groep Nederlandse bankiers, signaleerde groeiend begrip tussen de hoofdrolspelers in de wereldeconomie. "Dat is belangrijk voor de economische psychologie." Kok wees op het vorige week zaterdag gehouden afzonderlijke overleg van de zeven grootste industrielanden (G-7). Deze groep gaf voor het eerst geen communiqué uit om verschillen van inzicht open te kunnen bespreken zonder de noodzaak te twisten over punten en komma's in een tekst.

Het initiatief tot deze meer informele aanpak kwam van de Amerikaanse minister van Financiën, Lloyd Bentsen. De VS zijn onder de nieuwe regering duidelijk genuanceerder geworden tegenover hun partners. In het verleden kreeg met name Duitsland botte verwijten over het hoge rentepeil en overdreven inflatie-angst. Bentsen zei op de IMF-vergadering weliswaar herhaaldelijk een verdere rentedaling in Europa te verwachten, maar voegde daar steeds aan toe dat het inflatieniveau die mogelijk moet maken.

Ook uit de praktijk blijkt dat de grote landen dichter naar elkaar toegroeien. De VS pakken onder president Clinton eindelijk hun begrotingstekort aan en gaan de gezondheidszorg schoeien op een Europees getinte leest. Omgekeerd is in Europa de door de VS verlangde rentedaling op gang gekomen en schuift het arbeidsmarktbeleid op in Amerikaanse richting. Japan tenslotte komt tegemoet aan de wensen van de partners tot stimulering van de economie. Tokyo toont onder de nieuwe regering ook meer bereidheid om iets te doen aan het chronische handelsoverschot met de andere industrielanden.

In hoeverre de grote landen in staat zijn de enorme economische problemen echt aan te pakken kan volgens Kok al op korte termijn blijken. De belangrijkste test vormen de al zeven jaar slepende GATT-onderhandelingen over liberalisering van de wereldhandel. Die moeten 15 december zijn afgerond. Maar of dat lukt is zeer onzeker, vooral door de starre houding van Frankrijk inzake de landbouw. Een tweede ijkpunt voor de doortastendheid van de G-7 is een op initiatief van de Amerikaanse president Clinton te houden conferentie over de werkloosheid. Die vindt vermoedelijk plaats in november.

Op de IMF-vergadering is ook de monetaire toekomst van Europa aan de orde gekomen. Het Europese Monetaire Stelsel (EMS) is sinds begin augustus feitelijk buiten werking nu de meeste wisselkoersen maar liefst vijftien procent mogen afwijken van de spilkoers. Minister Kok herhaalde op de vergadering zijn standpunt dat een terugkeer naar meer wisselkoersstabiliteit wenselijk is, maar dat die wel geloofwaardig moet zijn.

"Een geforceerd streven naar kleinere marges in het EMS zou alleen maar de krachten oproepen die voor augustus grote spanningen veroorzaakten. Het gaat erom dat de EG-landen economisch dichter naar elkaar toe groeien. Pas als dat is gebeurd, is er een basis om de fluctuatiemarges voor de wisselkoersen te verkleinen", aldus Kok.

Volgens de minister hoeft er geen vertraging te ontstaan in het tijdschema voor de Europese Monetaire Unie. Op 1 januari 1994 moet er een Europees Monetair Instituut komen en in 1997 of in 1999 een gezamenlijke Centrale Bank en een gemeenschappelijke munteenheid. Dit schema blijft volgens Kok overeind, ook al zullen in 1997 of 1999 mogelijk niet alle landen kunnen meedoen. "Het spoorboekje verandert niet, maar er komen misschien minder treinen op tijd binnen. Wij als Nederland zullen ervoor zorgen wel tijdig te arriveren."

Kok heeft de IMF-vergadering ook benut voor overleg met Suriname. Hij sprak woensdag samen met zijn collega Pronk van ontwikkelingssamenwerking met een Surinaamse delegatie onder leiding van minister van Financiën Hildenberg. Nederland zou graag zien dat Suriname de sanering van zijn economie aanpakt in samenwerking met het IMF en de Wereldbank, maar Paramaribo heeft nog steeds grote moeite met bemoeienis door deze instellingen. Het gesprek was volgens minister Kok "puur informatief". Pronk verklaarde eerder deze week de hoop te hebben dat landen die niet de belasting hebben van een vroegere koloniale band met Suriname de geesten rijp kunnen maken voor toenadering tot het IMF. Hij noemde in dat verband Brazilië.

### President en zijn hooggerechtshof



■ WASHINGTON - *Nieuwe opperrechter Ruth Bader Ginsburg met president Bill Clintn en de andere leden van het Amerikaanse hooggerechtshof op de foto op haar eerste werkdag bij dit hof. Bij de foto vlnr: Anthony Scalia, Ruth Bader Ginsburg, Anthony Kennedy, John Paul Stevens, voorzitter van het hof William Rehnquist, president Clinton, Harry Blackman, Sandra Day O Connor, David Souter en Clarence Thomas.*

*(AFP-satellietfoto)*

## Orco Bank koopt ACC

**WILLEMSTAD - De op Curaçao gevestigde Orco Bank neemt de Amsterdamse Commissionairs Combinatie (ACC) over. De bedoeling is de overneming tegen het einde van het jaar rond te hebben en ACC om te vormen tot een effectenkredietinstelling.**

ACC is nu eigendom van de investeringsmaatschappij Modalfa. Het commissionairsbedrijf, dat 24 mensen in dienst heeft, is in de afgelopen tijd gereorganiseerd onder leiding van de in februari 1992 benoemde directeur G. Goris en president-commissaris prof. dr. C.K.F. Nieuwenburg.

Volgens Goris waren er bij ACC al plannen om in de richting van een kredietinstelling te gaan. Door de overneming door het kapitaalkrachtige Orco kunnen de plannen nu gemakkelijker en versneld worden uitgevoerd. ACC profiteert bovendien van de klantenkring van Orco. Als De Nederlandsche Bank toestemming geeft, kan ACC fungeren als financieringsinstituut in Nederland binnen Orcoverband.

Orco wil al langer, naast de vestigingen in het Caribisch gebied, kantoren in Europa openen. Orco heeft een vergunning voor bankactiviteiten van de Bank van de Nederlandse Antillen. De aandelen van Orco staan genoteerd op de beurzen van Amsterdam en Luxemburg.

## Dollar trekt licht aan

**AMSTERDAM - De koers van de dollar is vrijdag nog iets verder gestegen, maar de opgaande lijn werd in de loop van de dag omgebogen door nieuwe cijfers over de Amerikaanse economie. Op de wisselmarkt in Amsterdam werd bij het slot van de handel f 1,8345 genoteerd tegen een slotkoers van f 1,8300 op donderdag.**

De dollar was aan het begin van de dag nog anderhalve cent hoger onder invloed van de donderdag bekendgemaakte economische cijfers. De gegevens die vrijdagmiddag in de VS werden gepubliceerd waren minder gunstig. De stijging van de *Index of leading indicators* in augustus met 1,0 procent, de sterkste sinds december, kwam overeen met de verwachtingen. Maar andere cijfers vielen tegen.

De orderontvangst van het Amerikaanse bedrijfsleven nam in augustus toe met 0,9 procent, wat te danken was aan de transportsector. Economen hadden een groei verwacht van 1,4 procent. Verder werd bekend dat het indexcijfer van inkoopdirecteuren in september slechts licht is gestegen van 49,3 tot 49,7. De financiële markten hadden gerekend op een stijging tot 50,0.

Het pond sterling boekte vrijdag een koerswinst van ruim anderhalve cent. De slotkoers op de wisselmarkt in Amsterdam bedroeg f 2,7590 tegen f 2,7430 op donderdag. Binnen het Europese Monetaire Stelsel deden zich geen opvallende koerswijzigingen voor. De meeste zwakke valuta's moesten enig terrein prijsgeven tegenover de Duitse mark en de gulden.

# MENSEN

## Radioactief? Neem een biertje

**Wie besmet raakt** met radioactiviteit, kan binnenkort het nuttige met het aangename verenigen. Tenminste, als het aan een van de grootste bierbrouwerijen van Bulgarije ligt.

Die begint met de produktie van een speciale biersoort, de *Lulin Special Light*, die kan dienen als remedie tegen een verhoogde radioactieve straling in het menselijke lichaam. Dat beweert de bierbrouwer volgens het Bulgaarse dagblad *24 Chasa*. Het gerstenat zou het lichaam reinigen van strontium-deeltjes, die in de lucht en voedsel zitten.

Volgens een woordvoerder van de regeringsraad voor wetenschappelijke ontwikkeling in Sofia is het bier hiertoe in staat door de toevoeging van een zogeheten kanta-grondstof, opgebouwd uit veertig Bulgaarse grassoorten.

Verscheidene wetenschappelijke instituten in Bulgarije hebben aan het wonderbiertje gewerkt. De ramp in de Russische kerncentrale in Tsjernobyl, in 1986, was de aanleiding voor het project.

Een deskundige van de Amerikaanse overheid plaatste vrijdag grote vraagtekens achter het anti-stralingsbier. "Het klinkt mij in elk geval heel ver gezocht in de oren", aldus George Pauli.



■ *Just Like an Open Book.*

## Bladeren voor de juiste zit

**Een stoel als een boek**: je kunt hem omklappen en er als het ware 'door heen bladeren' om de juiste zit te vinden. De stoel *Just Like an Open Book* is een ontwerp van Marjan Veltkamp uit Den Bosch. De kunstenaresse, die afgelopen zomer afstudeerde aan de Hogeschool voor Kunsten in Utrecht, toonde haar creatie op de Woonbeurs in de RAI in Amsterdam.

In haar ontwerpen wil Veltkamp de sensualiteit benadrukken. De stoel is gemaakt van suedine en leer, een zacht materiaal dat uitnodigt tot aanraken. Op dit moment is de kunstenaresse bezig nog meer mogelijkheden met het ontwerp te creëren. Ze wil de stoel proberen zo aan te passen dat er ook gelegen kan worden.

## Kassa!

**Roze spekken**, erwtensoep en Edammerkaas, Hollandse schoonmaakmiddelen en Appelsientje, het staat er allemaal. In een zijstraatje in het centrum van Moskou, vlakbij het Majakovskiplein, hangt het bord van de Oenivermag-supermarket aan de grijze gevel. Even waan je je in Nederland. Heel even maar, want in Nederland staat geen Militsionjer, zo'n politieman die bij alle officiële gebouwen post en nu ook bij de buitenlandse winkels.

De indruk is helemaal weg als de kassa rinkelt: 23 dollar voor een paar blikken melk en een flesje Absolut, Zweedse wodka. De prijzen zijn in dollars ongeveer gelijk aan wat het in Nederland in guldens kost - het dubbele dus.

Bezoek aan andere zogeheten valuta- en Westerse winkels in Moskou leert dat de export van Nederlandse tomaten en fruit ook naar het oosten zijn weg heeft gevonden. In pakjes van zes stuks en vele malen duurder dan op de *rynok*, de Moskouse markt.

## Anna Bijns

De Anna Bijns Prijs, die om de twee jaar wordt uitgereikt aan 'een vrouwelijke stem in de letteren' gaat naar **Elisabeth Keesing** (1911). Elisabeth Keesing studeerde Nederlands en geschiedenis in Amsterdam en debuteerde in 1951 met de novelle *Brief aan Sai Poh*. Daarna verschenen ruim tien titels, waaronder het boekenweekgeschenk uit 1960 De Zalenman. In 1981 verscheen de autobiografische roman *Op de Muur*. Haar laatste werk *Het Volk met lange rokken - Vrouwen rondom Constantijn Huygens* dateert uit 1987.

## Vieze vleesverwerkingspraktijken

Vlees dat bezoedeld is met vuil en uitwerpselen, te weinig hygiëne, besmette spuiten en onvoldoende scheiding tussen schone en vuile delen. Dat zijn enkele beelden die EG-controleurs bij steekproeven in **Duitse slachthuizen** te zien kregen. De produktiemethoden zijn er schandalig, zo staat in het nieuwste nummer van *Der Spiegel*. De controleurs meldden dat 75 procent van de bezochte bedrijven gebreken toonden die 'tot gevaren voor de volksgezondheid kunnen leiden'. Ingewijden meldden dat ondanks een veterinair-medicinaal verbod stiekem ook 'smerig', 'slijmerig' en 'glibberig' vlees wordt verwerkt.

De veterinair-medicinale controle is gebrekkig. De controleurs behoren volgens een deskundige van het Duitse bureau voor gezondheidszorg in Berlijn vaak tot het 'komplot van knoeiers en bedriegers'. Volgens een rechercheur in Wiesbaden vertonen de verdachten 'duidelijk de kenmerken van de georganiseerde criminaliteit'. Omkoping en corruptie zouden aan de orde van de dag zijn.

## Twee couveuses rijker



■ *Het Prof. dr. C.A. Winkel Paviljoen van het St. Elisabeth Hospitaal heeft er sinds kort twee couveuses bij. De nieuwe aanwinsten werden overhandigd door E.J.G. Koenders. directie-lid van OHRA-International. Op de foto vlnr.: dr. I.D.I. Pedro, coördinerend medisch hoofd kinderafdeling, A. van der Heijden, OHRA managing director Curaçao, E.J.G. Koenders, directielid OHRA-International, S. Weenink, hoofd verplegingsdienst hospitaal, E.A. Martis, medisch directeur, H. Prince-Prins, voorzitter bestuur Elisabeth Hospitaal en M. Brouwers, verpleegkundige hoofd kinderafdeling.*





## Twintig jaar op de troon

**Koning Carl Gustav** van Zweden viert deze maand het feit dat hij twintig jaar op de troon zit. In tegenstelling tot de Britse koninklijke familie wordt hij niet achtervolgd door eisen om de monarchie af te schaffen. Ook heeft hij geen last van het soort schandalen waar de Britten mee te kampen hebben.

In Denemarken, Noorwegen en Zweden hebben de Scandinaviërs een nuchtere, democratische benadering van het koningshuis en de aristocratie. Ze verwachten niet te veel van hun koningen en koninginnen.

"De Zweedse koninklijke familie is erg toegankelijk en er is niet zoveel te verbergen - wij hebben het tenminste niet gevonden", zegt Suzy Persson, de koningshuisverslaggever van het Zweedse geïllustreerde weekblad *Hant i Veckan*.

## Prediker af

Een financieel schandaal dwingt de Amerikaanse televisieprediker **Robert Tilton** zijn activiteiten te beëindigen. Het televisiestation ABC had onthuld dat zijn medewerkers cheques uit de enveloppes haalden, maar de persoonlijke brieven waarin om gebed werd gevraagd ongelezen in de prullenmand wierpen. Tilton had altijd beweerd dat hij speciaal bad voor mensen die hem daarom vroegen.

Meer dan 150 medewerkers worden ontslagen. De inkomsten van Tilton, tot voor kort een van de meest bekeken evangelisten, zijn drastisch gedaald na de tv-uitzending.

## Recht in eigen hand

In Rotterdam zijn, volgens COC-voorzitter Cees van Wijk, **knokploegen** actief die de mannen aanpakken die verscheidene malen homo's in elkaar hebben geslagen of beroofd.

"Homo's worden vier of vijf keer door dezelfde mensen in elkaar geslagen. De daders worden soms wel opgepakt, maar komen snel terug. Dan stappen de knokploegen erop af en geven ze een pak slaag. Ik vind het schandalig dat het moet, maar vind het goed dat ze het doen. Politiebescherming krijgen deze homo's niet, dus nemen ze het recht in eigen handen."



## Jeltsin verkeerd



День

24—30 сентября 1993 г. • № 38 (118)

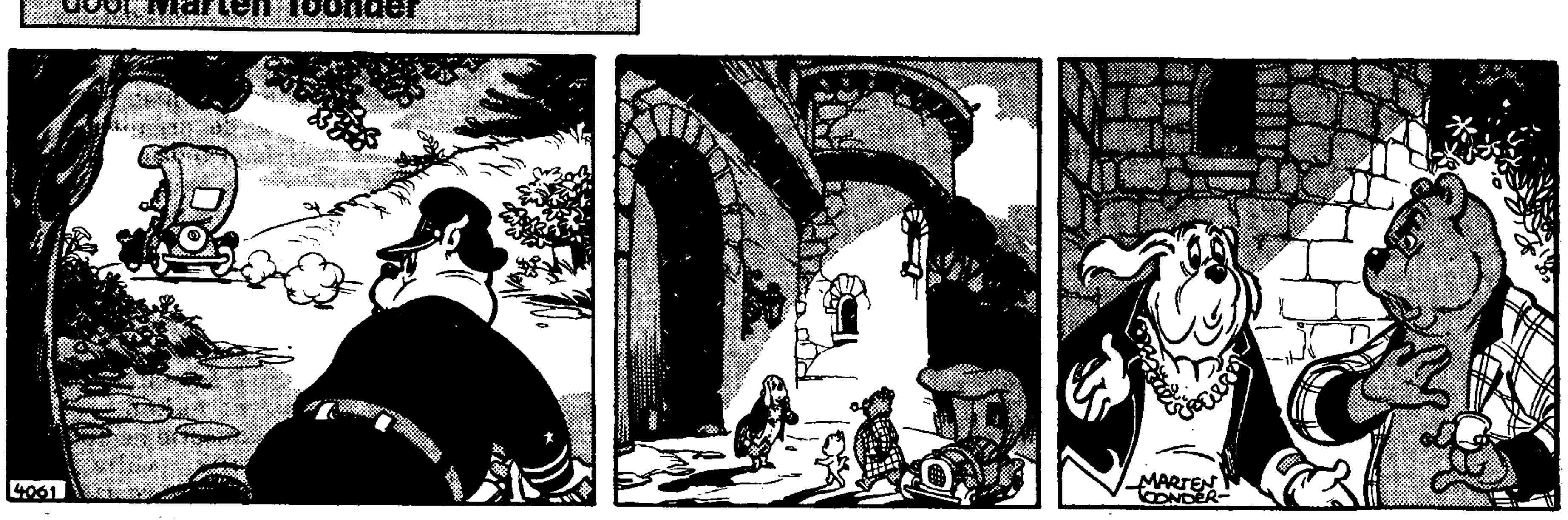
ГАЗЕТА ДУХОВНОЙ ОППОЗИЦИИ

ЕЛЬЦИН— ВНЕ ЗАКОНА!

■ *De Russische kranten nemen steeds duidelijker stelling. Het weekblad Djenj (Dag) laat op niet mis te verstane wijze zien dat Jeltsin fout zit met zijn optreden. De kop: 'Jeltsin buiten de wet!'*

## Tom Poes en de Bommel-legende

door Marten Toonder



4061— Commissaris Bulle Bas schonk geen geloof aan heer Bommels woorden. Mompelend schreef hij zijn bonnetje en gaf toen toestemming tot doorrijden.

"Wat die Bommel heeft, weet ik niet", sprak hij tot zichzelf, terwijl hij de Oude Schicht naoogde.

"Niet alleen dat hij traag en suffig is, maar hij wordt nog kinderachtig ook. Wat een stompzinnige uitvlucht, dat hij door een slak werd ingehaald."

"Wat die Bulle Bas heeft, weet ik niet", klaagde heer Ollie intussen. "Hij wordt steeds lomper en brutaler en hij luistert niet eens wanneer men hem iets uitlegt. Waarom zei jij dan ook niets, jonge vriend?"

"Hij zou mij ook niet geloofd hebben", zei Tom Poes. "Dat van die slak was nu wel de waarheid - maar als de waarheid te gek klinkt, kan men beter zijn mond houden."

Heer Ollie dacht enige tijd over deze diepe woorden na en bracht inmiddels zijn voertuig voor Bommelstein tot stilstand.

"Kinderpraat", hernam hij uitstappend. "De waarheid is de waarheid en daar houd ik me aan. Dag, Joost. Is de tafel al gedekt?"

"Ik heb mijn best gedaan, als u mij toestaat", zei de bediende, die hem opwachtte. "Maar ik ben niet geslaagd."

"Wat bedoel je daar mee?" vroeg zijn werkgever, de wenkbrauwen fronsend. "Waarom praat je zo moeilijk?"

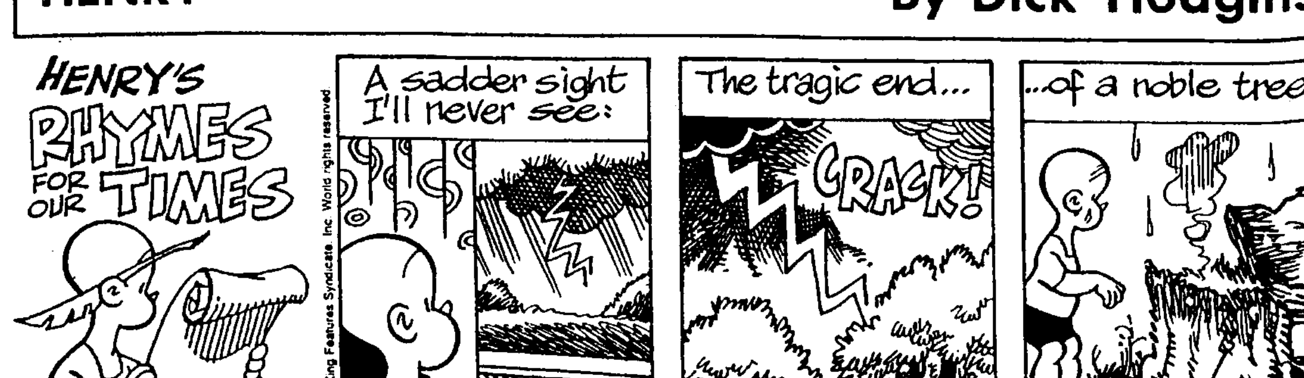
"Het is heel betreurenswaardig", vervolgde de trouwe knecht.

"Maar er is iets vreemds aan de gang. Toen ik de kaas op de tafel zette, zoefde er iets en ffft..... weg was de kaas. En met het andere beleg ging het evenzo, wanneer ik me zo mag uitdrukken."

Heer Bommels gelaat betrok.

"Joost", sprak hij streng, "dat is de meest stompzinnige uitvlucht, die ik ooit gehoord heb. Je hebt natuurlijk gewoon vergeten om boodschappen te doen."

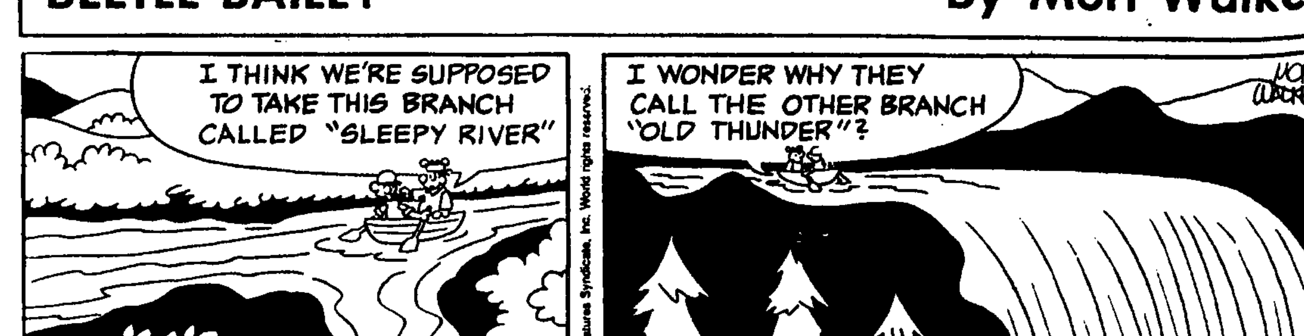
## HENRY ® By Dick Hodgins



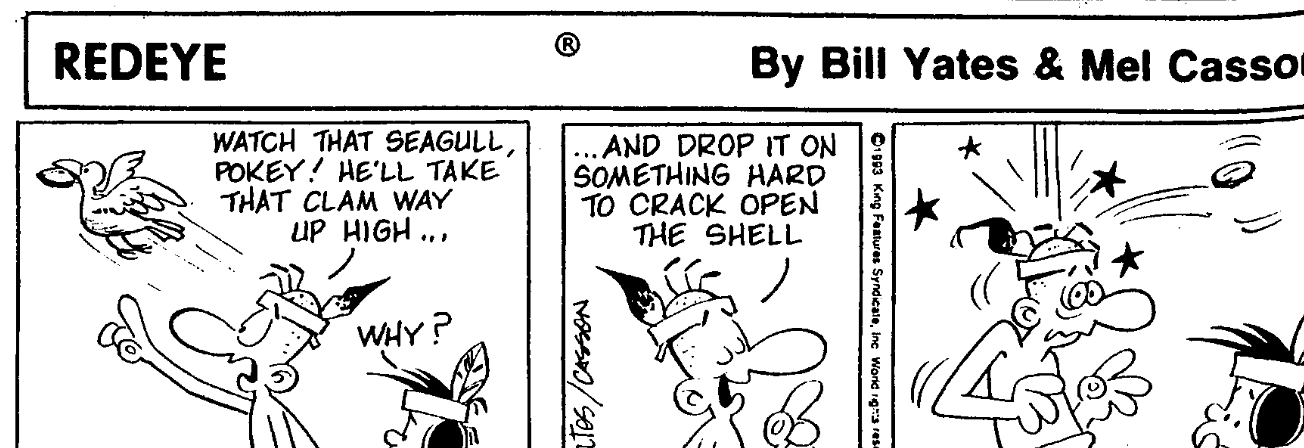

## BONER'S ARK ® By Addison & Frank Johnson




## BEETLE BAILEY ® By Mort Walker




## REDEYE ® By Bill Yates & Mel Casson



# AGENDA

## MEDISCHE DIENSTEN

### ARTSEN

**NACHTDIENST ARTSEN**

[Patiënten] van de artsen van Bandabou [(derde district)] kunnen in spoedgevallen [telefoon] 641658 bellen en dan het [antwoor]dapparaat afluisteren. De [patiënten] van de andere districten kunnen [in] spoedgevallen de artsenpraktijk van [hun] eigen huisarts bellen en het [antwoor]dapparaat zal dan mededelen wie [de dien]stdoende arts is.

**KINDERARTS**
(particuliere patienten).
[Voor de] dienstdoende arts belt U tel.: [illegible]/626100.

**VERENIGING VAN TANDARTSEN**
[Voor de] dienstdoende arts gedu[rende het] weekeinde en op feestdagen [gelieve tel.]: 682222 op te bellen.

**[CENT]RO MEDICO STA ROSA**
[Sta. Ro]saweg 327. Tel.: 672300/ [illegible]
[Openingst]ijden zaterdag en zondag van 08.00-[12.]00 uur.

**[DOK]TER E.A. WINKLAAR**
(particuliere patiënten)
Ca[racas]weg 130. Tel.: 371418
Spr[eekur]en op zaterdag en zondag van [illegible]-12.00/17.00-18.00 uur.

**WIT GELE KRUIS WIJKVERPLEGING [PR]INSES MARGRIET**



[illegible] Maria 17. Tel.: 682344/ [illegible]7, 682412/682574. Fax: [illegible] Kantooruren: 07.00-16.30 uur.
[Voor] de wachtzuster gelieve tel.: [illegible] te bellen na 17.00 uur.
[Telefon]isch spreekuur in ieder wijk-[gebouw] dagelijks van 06.00-08.30/ [illegible]6.00 uur.
[illegible]ze Halman Otrobanda: tel.: [illegible]288; spreekuur: woensdag van [illegible]0-11.00 uur.
[illegible] Maria 17: tel.: 682344; [spre]ekuur: donderdag van 09.00-[illegible]0 uur.
[Wijkge]bouw Bonam: tel.: 371865. [Spree]kuur: dinsdag van 09.00-11.00 uur. Soledad: tel.: 367824.
[illegible]
[illegible]dag van 09.00-11.00 uur.
Ka[illegible] Fensu 9 (Koraal Specht): tel.: 618577; spreekuur: donderdag 09.00-11.00 uur.
[Wijkg]ebouw Suffisant: tel.: 687707; [spre]ekuur: donderdag van 09.00-11.00 uur.
[Wijk]gebouw Sta. Rosa: 671628: spreekuur: dinsdag van 09.00-11.00 uur.
[Kin]derspreekuur voor zuigelingen en kleuterzorg: vrijdag van 08.00-10.00 uur. Hoek Vondel-/Nilda Pin[to]straat. Tel.: 373582.

**[ST]ICHTING NEUTRALE WIJKVERPLEGING**
[illegible] Gosieweg 15. P.O. Box 3619. Tel.: 692231/692232. Fax: 682709; geopend van 07.00-17.00 uur.
Kantoor Bandabou: Silberie Kavel 16: open van 08.00-16.00 uur. Tel.: 649422.
Voor de wachtzuster vanaf 1 oktober om 17.00 uur t/m 8 oktober om 07.00 uur gelieve tel.: 626632 of page 669-0368 te bellen.



**KRAAMKLINIEK RIO CANARIO**

**Schottegatweg Noord 43. P.O. Box 3619. Tel.: 691838/ 692510. Fax: 691683;** voor informatie over prenatale zorg en zorg gedurende en na de bevalling. Consultatiebureau zuigelingen: iedere donderdagmiddag van 13.30-16.00 uur.
Consultatiebureau peuters: iedere dinsdagmiddag van 12.30-14.45 uur.

**STICHTING WIJKVERPLEGING BANDABOU**

**Fontein 35, tel.: 648077/648387;** open van maandag t/m vrijdag van 07.00-17.00 uur; na 17.00 uur bereikbaar: **zuster Mattheeuw. Tel.: 648827 b.g.g. 601780.**
Consultatiebureau: iedere dinsdag van 09.00-11.00/18.00-20.00 uur.

**FUNDASHON LECHI DI MAMA KORSOU**
Voor informatie tel.: 672289, 375023 of 375542.

## GENEESKUNDIGE DIENST

**STADS- EN 2DE DISTRICT OOST**
**2 oktober 1993 vanaf 08.00 uur tot 4 oktober 1993 om 07.00 uur:**
**Dokter Braakman, Centro Mediko Montaña Abou. Tel.: 673355;** spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 671313 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Wilsoe, Da Costa Gomez, Nassy-Tseng, Nassy, Tseng, Suiters, Braakman, Doran, Guerrero-Bakmeyer, Ayubi, De Vos en Braam)

STADS- EN 2DE DISTRICT WEST
**1 oktober 1993 vanaf 17.00 uur tot 4 oktober 1993 om 07.00 uur:**
**Dokter Der Meer, Spreekkamer: Kas Chikitu. Tel.: 623550;** spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 601950 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Swart, Goilo, Roose, Braakman-Bonder, De Rouw-Picus, Davelaar, Elhage, Pablo, Heerenveen, Nivillac, Rosales-Concession en De Vos).

DERDE DISTRICT BANDABAO
**1 oktober 1993 vanaf 17.00 uur tot 4 oktober 1993 om 07.00 uur:**
**Dokter Sommer, Gezondheidscentrum Barber. Tel.: 641858/641605;** spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 648930 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Schellens, Sommer, Lucasius, Spong en Tweed).

■ **Patiënten van hier niet genoemde artsen wordt aangeraden in *spoedgevallen* de eigen arts te bellen en te informeren wie voor deze de dienst waarneemt. Het verdient te allen tijde aanbeveling een huisarts te kiezen die in avonden en weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. [illegible]**

## APOTHEKEN

**WEEKEINDEDIENST**
**ZATERDAG 2**
**Otrobanda:**
Muizenberg, Muizenberg z/n. Tel.: 692390/ 692391.
**Punda:**
Brievengat, Corriweg 32. Tel.: 379098/ 379567



**ZONDAG 3**
**Otrobanda:**
Paradeis, F.D. Rooseveltweg 46-B. Tel.: [illegible]
**Punda:**
Mamporitu, Sta. Rosaweg 329. Tel.: 674475/ 674750.

## DIVERSEN

**BELANGRIJKE NUMMERS**

(voor noodgevallen)

| | |
|---|---|
| **Ambulance:** | 112 |
| **Politie:** | 114 |
| **Brandweer:** | 114 |
| **Hospitaal:** | 624900 |
| **Aldeila:** | 128 |
| **Kodela:** | 135 |

**HEEFT U HULP NODIG?**
**Bel SOS-lijn 127!**

**VERLOF BEGRAFENIS**
**(afgifte van 10.00-14.00 uur)**
**zaterdag 2 oktober:**
R. [illegible], Mahuma Kaya H-337.
**zondag 3 oktober:**
A. Michel, Dr. M.L. King Boulevard 42.

**NOODGEVALLEN/ VERMISSING OP ZEE**
**Telefoon: 637911 (RCC)**
**24 uur per dag bereikbaar!**

**LUCHTPOSTSLUITING**
**POSTKANTOOR GROOT KWARTIER**
**Nederland:** voor gewone stukken: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag om 11.30 uur, woensdag om 10.15 uur. Voor aangetekende stukken één uur van tevoren.
**Suriname:** voor gewone stukken: dinsdag en vrijdag om 13.30 uur en zaterdag om 10.45 en 17.00 uur.
**De Verenigde Staten en Europa** (op zaterdag): voor aangetekende en gewone poststukken om 14.45 en 15.45 uur.
**Het zegelloket** is op zaterdag van 07.00-15.00 uur open.

**WEGA DI NUMBER**
**4289**
**8512**
**9776**

**THORAX CENTRUM**
**(Jan Noorduynweg naast UNA. Tel.: 685544**
openingstijden van maandag t/m vrijdag van 08.00-17.00 uur; op zon- en feestdagen alsmede op werkdagen na 17.00 uur voor **spoedgevallen tel.: 685917.**

**DIERENARTS**
**voor spoedgevallen** gelieve te bellen: **614000 (Veterinaire Dienst)** voor de dienstdoende arts.

**STICHTING DIERENBESCHERMING CURAÇAO**
**Het Dierenasiel** is open van maandag t/m vrijdag. 10.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-13.00/16.00-18.00 uur; zondag gesloten.

### MAANDAG

**TOERISTENSCHIP**
11:00-20.00 uur *Seawind Crown* (AUA).

**BUURTCENTRUM JANWE**
vanaf 15.30 uur viering Dierendag.

## KERKDIENSTEN

KLOOSTER ALVERNA (Gouv. van Lansbergeweg): zon.: 10.00 uur hoogmis (Ned) en 16.00 uur Papiamentu.
BARBER (H. Joseph): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): zat.: 18.30 uur; zon.: 09.00 en 11.30 uur.
CHARO (O.L. Vrouw van Coromoto): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.00, 11.00, 17.00 (Spaans) en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): zat.: 19.30 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zon.: 10.00 en 19.00 uur.
HULPKERK BOCA SAMI: zat.: 18.00 uur; zon.: 08.00 uur.
HULPKERK LAGOEN (H. Johannes): zon.: 10.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): zat.: 19.00 uur; zon.: 11.00 en 18.00 uur.
MONASTERIO 'MAMA DI DIOS' (Scherpenheuvel 3): maan. t/m zat.: 08.00 uur; zon.: 10.30 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zon.: 05.15, 08 30 en 19 00 uur.
OTROBANDA:
Santa Ana: zon.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia: zon.: 06.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (kathedraal): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
SANTA MARIA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
SANTA ROSA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.30, 09 00 en 18 30 uur.
SAN WILLIBRORDO: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (Fuik): zon.: 17.00 uur.
SOTO: zat.: 19.00 uur; zon.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): zat.: 07.00 en 19.00 uur; zon.: 08.00, 10.00 (charismatica) en 18.00 uur.
SUFFISANT (O.L. Vrouw van Fatima): zat.: 18.00 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
SERU FORTUNA: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 uur.
TERA CORA: zon.: 18.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30 uur.
WISHI (H. Teresita): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.30 en 17.30 uur.

**EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE**
MORAVIAN CHURCH
**(Goeroeboeroeweg, Mundo Nobo)**
zaterdagavond 19.00 uur zangdienst.
zondagmorgen 09.30 uur preekdienst.
**(Emmy Berthold kleuterschool, Suffisant)**
zondagavond 18.00 uur Papiamentse dienst.

**GEREFORMEERDE KERK**
**Groot Kwartier**
08 30 uur
16.30 uur
**Muizenberg Stenenkoraal**
10.00 uur
**Buena Vista**
10.15 uur
**Santa Rosa**
10.00 uur
19.00 uur samenkomst.

**VERENIGDE PROT. GEMEENTE VAN CURAÇAO**
**Ebenezer Church**
**(Oranjestraat 111)**
09.30 uur
**Fortkerk**
**(Fort Amsterdam)**
09.30 uur.
**Emmakerk**
**(Rio Canario)**
09.30 uur.

**NOACH-KAPEL**
zaterdag om 19.00 uur kerkdienst (Ned.) -Mannebasie Parera.

**VOLLE EVANGELIE GEMEENTE YOBIA BENDITA**
zondag om 10.00 uur dienst (tevens crèche en zondagsschool) - Weg naar Bullenbaai z/n. (tel.: 681922).
*****************

## LIFE
**(kanaal 96)**

### ZATERDAG
15.00 Unsolved Mysteries
16.00 **Movie: Who Will Love My Children?** (1983)
18.00 **Movie: First Love** (1977)
20.00 **Movie: Monkey Shones** (1988)
22.00 Hidden Room
23.00 Unsolved Mysteries
24.00 China Beach
01.00 Self-Improvement Guide
04.30 Self-Improvement Guide

### ZONDAG
12.00 Frugal Gourmet
12.30 Frugal Gourmet
13.00 Supermarket Sweep
13.30 Shop 'Til You Drop
14.00 Thirtysomething
15.00 Unsolved Mysteries
16.00 **Movie: The Good Fight** (1992)
18.00 **Movie: The Rape of Dr. Willis** (1991)
20.00 **Movie: A Cry in the Dark** (1988)
22.30 China Beach (Pilot. The unsung heroes of Vietnam, Pt 1)
23.30 Unsolved Mysteries
24.30 Self-Improvement Guide
03.30 Self-Improvement Guide

# HET WEER

**WEERSVERWACHTING geldig tot morgenmiddag 12:00 uur:**
Vandaag licht tot half bewolkt en gedurende de nacht- en ochtenduren mogelijk zwaar bewolkt met plaatselijk een bui.
Zwakke tot matige, overdag af en toe vrij krachtige, voornamelijk oostelijke wind (tussen vijf en achttien knopen).

**WEEROVERZICHT:**
Een *tropical wave*, die grotendeels ten noorden van de Benedenwindse eilanden langstrok, beweegt zich verder in westelijke richting. De aangevoerde lucht kan van tijd tot tijd voldoende vochtig zijn om in de komende 24 uur een plaatselijke bui tot ontwikkeling te doen komen.

**OVERZICHT WEERSGESTELDHEID**

| Vanmorgen 08.00 L.T. | | Afgelopen 24 uur | | |
|---|---|---|---|---|
| **Station** | **Het weer** | **Max** | **Min** | **Neerslag Mm** |
| Bonaire | zwaar bewolkt | 32 | 28 | 0.0 |
| Curaçao | zwaar bewolkt | 33 | 26 | 1.8 |

## CBS
**(kanaal 75)**

### ZATERDAG
20.00 Dr. Quinn, Medicine Woman
21.00 Harts of the West
22.00 Walker, Texas Ranger
23.00 News

### ZONDAG
19.00 60 Minutes (R)
20.00 Murder, She Wrote
20.30 **Movie: Broken Promises** (1993)
23.00 News

## AE
**(kanaal 73)**

### ZATERDAG
15.00 **Movie: Atlanta Child Murders (Pt 2 of 2)** (1985)
17:00 Evening at the Improv
18.00 In Search Of...
18.30 In Search Of...
19.00 Bob Vila's Home Again
20.00 **Movie: Nighthawks** (1981)
22.00 Comedy on the Road
23.00 Caroline's Comedy Hour (Host: Richard Jeni)
24.00 **Movie: Nighthawks** (1981)
02:00 Comedy on the Road
03.00 Caroline's Comedy Hour
04.00 **Movie: Framed (Pt 1 of 2)** (1992))

### ZONDAG
13.00 **Movie: Cape Fear** (1962)
15.00 **Movie: Nighthawks** (1981)
17.00 Cicil War Journal
18.00 Real West
19.00 **House of Eliott**
20.00 **Movie: A Year in Provence: Fall** (1992)
22.00 Agatha Christie (Poirot: The Dream)
23.00 Caroline's Comedy Hour (Host: Richard Jeni)
24.00 **Movie: A Year in Provence: Fall** (1992)
02.00 Agatha Christie
03.00 Caroline's Comedy Hour
04.00 **Movie: Gung Ho!** (1943)

## TBS
**(kanaal 89)**

### ZATERDAG
16.05 **Movie: The Burning Bed** (1984)
18.05 WCW Saturday Night Wrestling
19.05 Major League Baseball: Colorado Rockies at Atlanta Braves (L)
22.05 **Movie: Rooster Cogburn** (1975)
24.05 **Movie: King Kong Lives** (1986)
02.05 **Movie: Konga** (1961)
04.05 CHiPs
05.05 The Munsters
05.35 Laverne & Shirley

### ZONDAG
12.35 **Movie: Teachers** (1984)
14.35 **Movie: Ode to Billy Joe** (1976)
16.35 Happy Days
17.05 2 Stupid Dogs
17.35 New adventures of Captain Planet
18.05 WCW Main Event Wrestling
19.00 **Movie: Mara of the Wilderness** (1965)
21.00 National Geographic Explorer
22.00 Cousteau's Rediscovery of the World
23.00 Network Earth
23.30 Paid Program
24.30 World Tomorrow
01.00 Paid Program
04.00 WCW Main Event Wrestling
05.05 The Jeffersons
05.35 CNN Headline News

## ABC
**(kanaal 77)**

### ZATERDAG
20.00 George
20.30 Where I Live
21.00 Paula Poundstone
22.00 Commish (Suffer the Children)
23.15 News

### ZONDAG
19.00 America's Funniest Home Videos (R)
19.30 Funny People
20.00 Louis & Clark
21.00 ABC Sunday Night Movie
23.15 News

## NBC
**(kanaal 85)**

### ZATERDAG
20.00 Mommies
21.30 Cafe Americain
21.00 Empty Nest
21.30 Nurses
22.00 Sisters
23.00 News
23.0 Satuday Night Live

### ZONDAG
19.00 I Witness Video
20.00 SeaQuest DSV
21.00 NBC Sunday Night Movie
23.00 News

Ku hondo pena i dolor, pero konforme boluntat di Dios i gradisido pa tur lokual el a nifiká pa nos, nos ta anunsiá fayesimentu di:

**Cecilia Hernandez - van Tijls**
**mihó konosí komo: Chichi**

Na nòmber di su:

| | | |
|---|---|---|
| Yunan | : | **Donáld i Edga Hernandez - Argus** |
| | | **Hector i Irita Hernandez - Faneyter** |
| | | **Beatrice Hernandez** |
| | | **Swinda i Vicky Boom - Hernandez** |
| | | **Myrna Hernandez** |
| | | **Gladys Hernandez** |
| | | **Harold i Enid Hernandez - Ridderplaat** |
| | | **Judith i Oswin Behilia - Hernandez** |
| | | **Stanley i Viola Elisa - van Lamoen** |
| Ñetunan | : | **Erla i Don Hernandez** |
| | | **Hector Hernandez Jr. i famia** |
| | | **Maruska Li i famia** |
| | | **Irita Evertsz i famia** |
| | | **Gershwin Hernandez i famia** |
| | | **Virgil i Swandson Boom** |
| | | **Carlton Boom i famia** |
| | | **Darby i Herby Hernandez** |
| | | **Ashwin i Renske Behilia** |
| | | **Dianyra i Bryan Elisa.** |
| Demas famia | : | **Maria Provence i rumannan** |
| | | **Jacinta Pinedo i yunan** |
| | | **Edmundo Pietersz i rumannan** |
| | | **Helene Evers i famia** |
| | | **Eddy Elisa i rumannan** |
| | | **Richard Elisa i rumannan** |
| | | **Humphrey i Erwin Evers** |
| | | **Willem Groenloo** |
| | | **Stanley Seferina i rumannan** |
| | | **Mayra Walle - Juliana i rumannan** |
| | | **Eddy i Norma Hernandez** |
| | | **i Staf i personal di Botika Sta. Maria N.V.** |

Akto di entiero lo tuma lugá djadomingo 3 di òktober 1993 (atardi) saliendo for di Misa di Coromoto, unda ta risibí bishita di kondolensiá for di 1'or di merdia, pa Santana Katóliko na Roodeweg.
Promé ku entiero lo tin un Santu Sakrifisio di Misa pa 3.30'or di atardi.
Despues di entiero lo no por risibí bishita di kondolensia na kas.

**REFINERIA ISLA (CURAZAO) S.A.**
Filial de Petróleos de Venezuela S.A.

The Management and all the personnel of REFINERIA ISLA (CURAZAO) S.A. extend their deepest sympathy to the

**Indian Community of Curaçao**

and in particular to our Indian collleagues, at the lost of so many lives as a result of the earthquake in the state of Maharastra.

Curaçao October 2nd, 1993

## TELECURAÇAO
**(kanaal 8/6)**

### ZATERDAG
17.30 Telefiesta met tante Irma
18.00 Studio Sport
18.57 Tempu pa Dios
19.00 Cocktail Turistiko (presentator Captain Sterling)
20.00 Wega di Number Kòrsou
20.07 Setel n.v.: Diploma-uitreiking
20.15 Curcastel Corporaiton: Parmalat
20.30 Musical Special
21.00 Telenotisia
21.30 New WKRP in Cincinnati
22.00 Estreno: **Murders in the Morgue**
23.30 Sluiting.

### ZONDAG
16.00 Sena di Señor
17.00 Sala di Konsierto
17.50 Wega di Number Kòrsou
18.00 Di Bishita Ku.....
18.30 Musical Special
19.00 Tele-Suerte
20.00 Cocktail Special
21.00 Telenotisia
21.30 Shete Dia
22.00 Sunday Night Movie: **Go Towards the Light**
23.30 Superstars of Wrestling
24.00 Sluiting.
**(wijzigingen voorbehouden!)**

# India: AZG welkom voor hulpverlening

**AMSTERDAM - Een team van Artsen zonder grenzen heeft toestemming gekregen van de Indiase autoriteiten hulp te bieden aan de slachtoffers van de aardbeving.**

Mogelijk nog zaterdagavond vertrekt vanaf Schiphol een vliegtuig met hulpverleners en goederen. Dat heeft de organisatie zaterdag bekendgemaakt. AZG richt zich in eerste instantie op de primaire levensvoorwaarden van de overlevenden in Latur en Osamanabad. De goederen die worden gestuurd bestaan onder andere uit medisch materiaal, dekens, watertanks en zuiveringsinstallaties voor water, in totaal [d]ertig ton.

# Nederlandse politie wil misdaadtop aanpakken

**AMSTERDAM/ORANJESTAD — De politiemacht van de grote Nederlandse steden gaat zich de komende tijd richten op de absolute top van de criminele wereld. "De mensen die schijnbaar op een legale wijze een luxe leven leiden, maar ondertussen miljoenen verdienen met het leiden van keiharde misdaadsyndicaten", zoals de Haagse hoofdcommissaris Brand het noemt.**

Onder zijn verantwoording werkt vanuit Den Haag sinds enige tijd een rechercheteam onder de naam *CoPa* (cocaïne Paramaribo), belast met het oprollen van druglijnen vanuit Zuid-Amerika naar Nederland. Het 65 man tellende korps heeft onder meer als succes op zijn naam staan het blootleggen van de Surinaamse smeergeldconnectie met enkele hooggeplaatste Surinaamse politici en zakenlieden.

"Het gaat er nu om het hoogste echelon — inclusief de leider — de genadeklap toe te brengen. Zo overleggen we met Zwitserland, Colombia en de Verenigde Staten over de wijze, waarop we beslag kunnen leggen op het drugkapitaal van de Zuidamerikaanse — ook Surinaamse — misdaadtop", zegt Brand op Aruba tegen verslaggevers van *De Telegraaf*.

Hoofdcommissaris Eric Nordholt van de Amsterdamse politie stelt dat het gaat om het oppakken van 'gore boeven'. Volgens hem zijn er maar een paar echte grote maffia-achtige organisaties in Nederland. "Als we die binnen een paar jaar de genadeslag willen toebrengen, dan vraagt dat een totaal andere manier van aanpak van met name de Criminele Inlichtingen Diensten en de Centrale Recherche Informatiedienst (CRI). De CRI was de laatste jaren uitgegroeid tot een betrekkelijk traditioneel apparaat met sterk bureaucratische tendenzen. Het was een dienst die alleen maar op informatie wachtte, maar zelf nauwelijks de straat opging", aldus Nordholt.

De drie hoofdinspecteurs, naast elkaar in gelid gefotografeerd door *De Telegraaf*, bezoeken de Interpolconferentie op Aruba. Commissaris Hessing van de Rotterdamse politie is niet geestdriftig over de organisatie. "Ik heb nooit de indruk gehad dat we bij de aanpak van internationale criminaliteit een stap verder zijn gekomen dankzij Interpol. Ik kom hier ook vertegenwoordigers van landen tegen, zoals Libië, aan wie ik voor geen prijs informatie zou willen verstrekken. De Interpol-organisatie heeft de slag eigenlijk volledig gemist en holt nu voortdurend achter de feiten aan. We zullen koste wat kost voorkomen dat Europol ook zo'n papieren tijger wordt", aldus Hessing in *De Telegraaf*.

## Maffialeider

**PALERMO - De Italiaanse politie heeft donderdag in de omgeving van de Siciliaanse hoofdstad Palermo een voortvluchtige maffialeider opgepakt. De 35-jarige arrestant, Benedetto Graviano, kan volgens de politie betrokken zijn geweest bij een recente moord op een priester die de strijd met de maffia had aangebonden.**

# DIEREN DAG

Vw hond
is afhankelijk van zijn baas
maar...als hij kon kiezen
dan koos hij
PEDIGREE

Pedigree

ER ZIJN TE VEEL HONDEN EN KATTEN

Dagelijks worden er honden en poezen afgemaakt!
Per jaar zijn het er DUIZENDEN!
Waarom??
Want er zijn er VEEL TE VEEL! VOORKOM DIT!

LAAT UW HUISDIER STERILISEREN OF CASTREREN!

Bel het DIERENASIEL (Tel: 54300) of de dierenarts voor nadere inlichtingen

BENT U AL DONATEUR VAN DE DIERENBESCHERMING?

DIERENBESCHERMING curaçao EEN NOODZAAK

Maandag 4 OKTOBER

FEDERACION CANOFILA de CURAÇAO

Goedgekeurd bij Landsbesluit d.d. 29 november 1983.

De club voor gehoorzaamheid en protektie training.
Alle honden met of zonder Stamboom zijn welkom.
Voor informatie: Tel.: 373141.

NET BINNEN
Ninja Turtle Aquaria
Kompleet met pomp
Ook speelgoed voor de hond!

Pet Care
Zuikertuintje, 376849

Ieder jaar gaan er veel honden dood aan verschillende ziekten die voorkomen konden worden.
Laat dit niet met jou gebeuren, neem preventieve maatregelen zoals o.a.:

1) Hou je huisdier altijd vrij van vlooien en karpatten; ze kunnen respectievelijk lintworminfestatie en karpattenziekte indirect veroorzaken.
2) Ent regelmatig en op tijd alle honden; oudere honden die niet bij zijn met hun entingen zijn meestal gezonde virusdragers en vormen dan besmettingsgevaar voor jongere honden.
3) Begin tijdelijk met hartwormpreventie en blijf dat gedisciplineerd doen, deze ziekte is erg besmettelijk en houdt geen rekening met ras, leeftijd, geslacht, etc.

L.F.J. Comenencia
Dierenarts
Veterinary Surgeon
Tel.: 378209 / 368876 Schottegatweg 16-A &
Fax.: 368866 Tele Kora #85

Pet & General Store
George Maduroweg z/n
Telf.: 371196

Goed gesorteerd met alles voor de verzorging en voeding van alle diersoorten

Marjolein Beauty Parlor for dogs
Gediplomeerd hondentrimster.
Winston Churchillweg 28 - Tel.: 683834

PURINA DOG CHOW SENIOR
PURINA PUPPY CHOW GROWTH
PURINA DOG CHOW ADULT

PURINA

Verkrijgbaar bij alle betere zaken.
Alleen Distributeur
BREMAR AGENCIES N.V.
George Maduroweg 4 - Tel. 370673

Dierendag.. Rodidag!

4 OKTOBER

Een knuffeltje of een honden kwartet en een penning met de naam van uw hond of kat als u op 4 oktober met uw huisdier bij onze stand komt. GRATIS
Dierenarts Dr. Lyndon Comenencia geeft dan GRATIS advies over de juiste voeding en voedingsgewoonten voor uw huisdier.
* 1 kwartet of knuffel per persoon

Dag: 4 oktober 1993
Tijd: 1.00 uur t/m 3.00 uur 's middags
Plaats: Parkeerplaats Gonzales Wholesale Selfservice

Rodi

BLOK & DIAZ TRADING Co. Inc.

PET LOVERS
S.E.W. Doormanweg 22
heeft zaterdag
Open House
met kortingen speciaal voor
Dierendag
met o.a.
* Vogelkooi met 1 paar vogels.
* Vitaminen voor honden.
* Dwergkonijn ...
* ... papegaaien.
* Puppies en ...

Zaterdag ... van 9 tot 6 p.m.

# ÑAPA

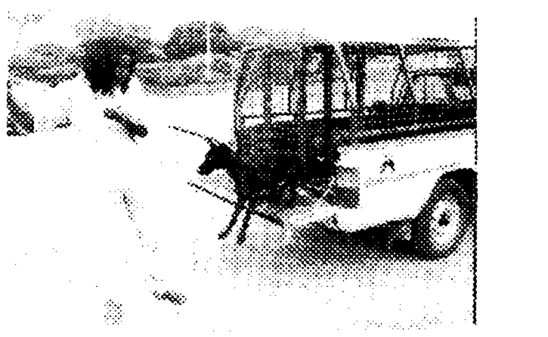
ZATERDAG 2 OKTOBER 1993

AMIGOE

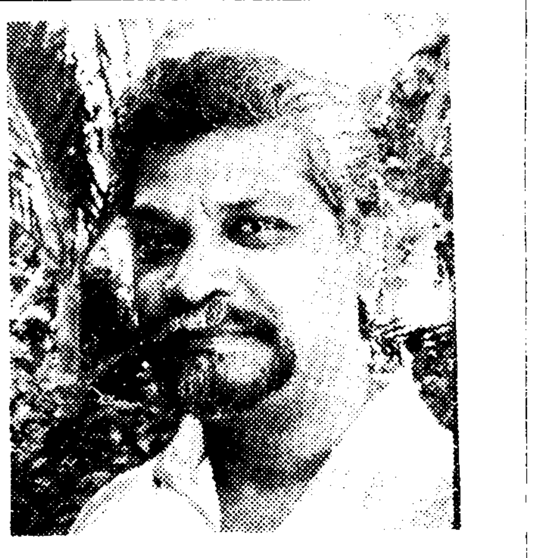
**INTERVIEWS** **REPORTAGES**

Weekend Bijlage Amigoe


Hiaten in wet hinderen Dierenbescherming



Vijf jaar strijd om het milieu





*Labrador-retriever Liberty (rechts) en de 'mix' Paycheck (links) ondergingen in de Verenigde Staten een training van tien weken in het 'Detector Dog Training Center' van het 'Department of the Treasury'. Deze cursus was zeer intensief, waarbij de honden voornamelijk werden getraind om de geur te herkennen van cocaïne, marihuana, heroïne en hasjiesj. Dat snuffelhonden met opzet verslaafd worden gemaakt en zodoende 'aanslaan' bij de geur van verdovende middelen, is volgens hondegeleiders Glenn en Anthony (zie tenen op achtergond) 'klinkklare onzin'.*



*Marciano Dubero (50), chef van de Douanerecherche en Surveillance Dienst, zou graag zien dat de kwetsbare kustplekken van het Sonesta Island tot aan Isla di Oro in kaart worden gebracht. Tot grote verontrusting van de Douanerecherche en de Sectie Verdovende Middelen worden langs die route, zonder de daarvoor benodigde vergunningen, te pas en te onpas steigers aangelegd en houten hutjes gebouwd, die drugsmokkel alleen maar vergemakkelijken. Ter hoogte van Mangel Halto is in het rif om onbekende reden een groot platvorm aangelegd, waar met gemak een helicopter zou kunnen landen.*

## *Honden worden dol enthousiast van cocaïnegeur*

# De onbekende speurneuzen van de Douane-recherche

= door Eef Hermers =

Terwijl journalisten en politici zich wezenloos schrijven en zich af discussiëren over de strijd tegen de verdovende middelen, gaan de smokkel- en doorvoerpraktijken onverminderd door. Op Aruba worden in een container op het haventerrein de resten van een partij heroïne van zeer goede kwaliteit gevonden. In een krotwoning wordt onder een door houtluis aangevreten vloertje een halve kilo van het witte goud aangetroffen. Op Aeropuerto Reina Beatrix slingert een onhandige en nerveuze reiziger met bestemming New-York zijn bagagetas tegen een muur, waardoor één van de twee gebroken flessen rode wijn een penetrante geur in de hal doet verspreiden. De wijn blijkt vermengd te zijn met cocaïne.

'Zo maar' een greep uit een aantal drugvondsten gedurende de afgelopen weken op Aruba. De media prijzen het Immigratie-, Douane- en Politiepersoneel de hemel in vanwege de oplettendheid, het alerte optreden en de wijze van afhandeling. De Arubaanse bevolking wordt verder gerustgesteld met de mededeling dat 'alle verdachten door de Douane zijn aangehouden en zijn overgedragen aan de afdeling Sectie Verdovende Middelen (SVM)'. Enige tijd later worden de onderzoeken afgerond, komen er keurige processen-verbaal, verschijnen de verdachten voor de groene tafel en krijgen hun welverdiende straf.

Het balletje lijkt rond maar is tóch nog aan de ovale kant. Er ontbreekt in deze inleiding namelijk een essentieel onderdeel in met name de opsporing van de smokkel en doorvoer van drugs op Aruba, namelijk de vijf snuffelhonden King, Liberty, Max, Paycheck en Speedy, woonachtig in grote en schone kennels ergens in Oranjestad. Voor de kennel staan drie grote jeeps geparkeerd, waar de honden dagelijks in vervoerd worden; zij het om even uitgelaten te worden en 'uit te waaien', zij het om daadwerkelijk op zoek te gaan naar drugs. Achtergrondinformatie over het werk van deze speurneuzen is op Aruba nauwelijks tot niet te vinden en ook de dierenartsen, die de honden in opdracht van de overheid regelmatig controleren, weten niet anders te adviseren dan contact op te nemen met een trainingscentrum in Venezuela of de Verenigde Staten.

De vijf snuffelhonden worden gemiddeld vier uur per week uitgelaten op willekeurige plaatsen, zodat ze niet gewend raken aan een vast patrouille-patroon en zich dus nooit zullen vervelen op routine-plaatsen zoals de luchthaven en de haven. Ze worden dagelijks op allerlei plaatsen ingezet: bij de afdeling Aerocargo van de luchthaven, waar alle uitgaande en binnenkomende postpakketten verzameld worden, in de haven, de goederenloods en, onder aanvraag van de SVM en toestemming van de Officier van Justitie, bij huiszoekingen. Ook worden de honden gebruikt bij drugcontroles als bedrijven daar om vragen. De speurneuzen zijn vrijwel dagelijks achter de schermen van de luchthaven actief bij de binnenkomende en uitgaande bagage van de passagiers. Het komt zelden voor dat de honden verdovende middelen in de reiskoffers vinden. Drugs worden tegenwoordig niet meer in koffers gesmokkeld omdat bekend is dat op bijna elke luchthaven snuffelhonden worden ingezet.

### DRUGVANGSTEN

In het kleine kantoortje van hondegeleiders Glenn en Anthony (*) bij de Douane Recherche en Surveillance Dienst hangen enkele krantenberichten aan de muur van verschillende geslaagde drugvangsten dank zij de hulp van de snuffelhonden. De viervoeters worden veelal ingezet bij controles van kleine bootjes omdat zij tot in de kleinste en nauwste hoekjes kunnen kruipen.

Een van de artikelen meldt dat op 13 april het onder Colombiaanse vlag varende bootje 'Sombrita' bij aankomst in de haven van Oranjestad grondig werd doorzocht. Een jaar tevoren was dit barkje ook al in het nieuws toen aan boord tien kilo cocaïne werd gevonden. Aangezien het vermoeden bestaat dat er aan boord wederom verdovende middelen zijn verstopt, wordt bij aankomst in de haven van Oranjestad alarm geslagen. Bij een eerste uitgebreid onderzoek wordt niets gevonden. Later op de morgen wordt besloten drie snuffelhonden van de Douane Recherche in te zetten. De honden ontdekken de drugs al snel. De elfkoppige bemanning wordt aangehouden en voor verhoor overgebracht naar de politiewacht.

Een ander krantebericht toont een foto van de zichtbaar blije snuffelhond Max, al zes jaar 'in dienst' van de Douanerecherche. Met behulp van deze cockerspaniel slaagden Douane en SVM erin enige maanden geleden aan boord van een Venezolaans barkje een grote hoeveelheid cocaïne op te sporen. Er werden twintig pakketten in beslag genomen met in totaal 25 kilo cocaïne.

Het vissersbootje werd al enige tijd door de Douane in de gaten gehouden totdat er voldoende aanwijzingen waren om op te treden. Bijgestaan door de SVM en in belangrijke mate door Max, werden binnen zeer korte tijd in de kombuis van het bootje twintig pakketten gevonden. De bemanning, bestaande uit een Colombiaan en vier Venezolanen, werd ter plaatse aangehouden en voor verder onderzoek ingesloten. De kapitein werd verhoord aan boord van politieboot PB-1 die achter het verdachte barkje lag afgemeerd. Hij bekende al spoedig dat hij wist dat er cocaïne aan boord was, alsmede twee revolvers.




*Deze achtjarige zwarte labrador-retriever van de Douane in Miami heeft voor ruim 125 miljoen dollar aan verdovende middelen opgespoord. Een opmerkelijke vangst was de 600 kilo cocaïne, verstopt in een houten krat, die werd gelost uit een vliegtuig. Een andere uitzonderlijke prestatie was de vondst van verdovende middelen ter waarde van 5,8 miljoen dollar, verstopt in dozen in een slaapkamer.*

Het gezicht van Max' trotse trainer en begeleider is op de foto van het artikel onherkenbaar gemaakt met tippex. Hij wil niet met naam genoemd worden en ook niet op foto's in kranten worden afgebeeld. Voor zijn eigen veiligheid, zegt hij. "Voordat onze collega's van de Douanerecherche of SVM-personeel er bij een smokkel- of drugzaak aan te pas komen, hebben wij de drugs én de verdachten al te pakken. Wij zijn er het eerst bij en zijn dus altijd zeer nauw betrokken bij drugzaken. We moeten altijd op onze hoede zijn. Daarom willen we zo anoniem mogelijk blijven." De twee hondegeleiders vergelijken hun werk met een jongensdroom: spannend, gevaarlijk, avontuurlijk, afwisselend. Bovendien zijn ze vaak 'op pad' en hebben gelukkig meer praktijk- dan bureauwerk.

Anthony: "De geur van de cocaïne is soms zo sterk en de hoeveelheid zo groot, dat de honden bijna gek worden van enthousiasme. Zo sprong Max, nadat hij die 25 kilo cocaïne in het barkje had ontdekt, uit pure opwinding gewoon overboord in zee. En hij houdt helemaal niet van water. Hij was echt helemaal door het dolle heen.

En een paar weken geleden, toen we op het haventerrein de zuivere resten heroïne aantroffen, sprongen de honden metershoog tegen de stalen wanden van de containers op. Ze werden echt helemaal gek van die pure geur."

### SMOKKEL

Het jaarverslag van de Inspectie der Invoerrechten en Accijnzen van de Douane Aruba vermeldt dat er in 1992 7 kilo marihuana, 7 kilo hasjiesj en ruim 27 kilo cocaïne in beslag werd genomen. Deze verdovende middelen worden niet alleen via de luchthaven binnen gesmokkeld. De kust van Aruba schijnt voor dit doel ook zeer geliefd te zijn. Het vasteland, met name van Sonesta Island tot aan Isla di Oro is via de baaitjes, rifpartijen en inhammen makkelijk bereikbaar voor kleine, snelle bootjes. Tot grote ongerustheid van Douane en SVM worden langs die route, zonder de daarvoor benodigde vergunningen, te pas en te onpas steigers aangelegd en houten hutjes gebouwd, die de smokkel alleen maar vergemakkelijken. Ter hoogte van Mangel Halto is in het rif om onbekende reden een groot platvorm aangelegd, waar een helicopter met gemak kan landen. Arubanen die aan de Spaans Lagoenweg wonen en uitkijken op het rif en het platvorm, zien daar overdag nooit bootjes liggen. 's Avonds is er wel actie en zijn er veel lichtjes van waarschijnlijk vissersbootjes te zien. "Overdag gebeuren er geen opmerkelijke zaken rondom het platvorm. En wat daar 's nachts gebeurt weten we ook niet precies," aldus de omwonenden.

De twee toeristeneilanden 'Palm Island' en 'Sonesta Island', waar 's nachts een security-guard van bijna bejaarde leeftijd is gestationeerd, zijn al helemaal een doorn in het oog van de Douanerecherche. Ook de controle en registratie bij de verschillende jachtclubs op Aruba zouden efficiënter geregeld moeten worden. Marciano Dubero (50), chef van de Douane Recherche en Surveillance Dienst, zou graag zien dat de kwetsbare kustplekken van Sonesta Island tot aan Isla di Oro in kaart worden gebracht. Bovendien moeten Douanerecherche en SVM een snelle boot ter beschikking krijgen, zodat zij in samenwerking met politieboot PB-1 de zee en kustlijn op effectieve wijze kunnen patrouilleren. De aanschaf van meerdere douaneboten is op het moment bittere noodzaak. Of de huidige situatie frustrerend is? Dubero: "Ach, we roeien al jaren met de riemen die we hebben."

Hij is tevreden over de personeelsuitbreiding van zijn Douanerecherche en Surveillance Dienst, die deze maand plaats vindt, van 15 naar 28 werknemers. De vorige week vrijdag geslaagde 'kommies tweede klasse' zullen worden ingezet bij patrouilles in vliegtuigen, schepen, de vrije zone en de kustlijn. Op deze uitbreiding heeft Dubero lang gewacht. "Ik ben blij dat we het nijpende personeelstekort eindelijk op kunnen vullen met geschoolde mensen. We kunnen hierdoor beter en meer controleren."

### SNUFFELHONDEN

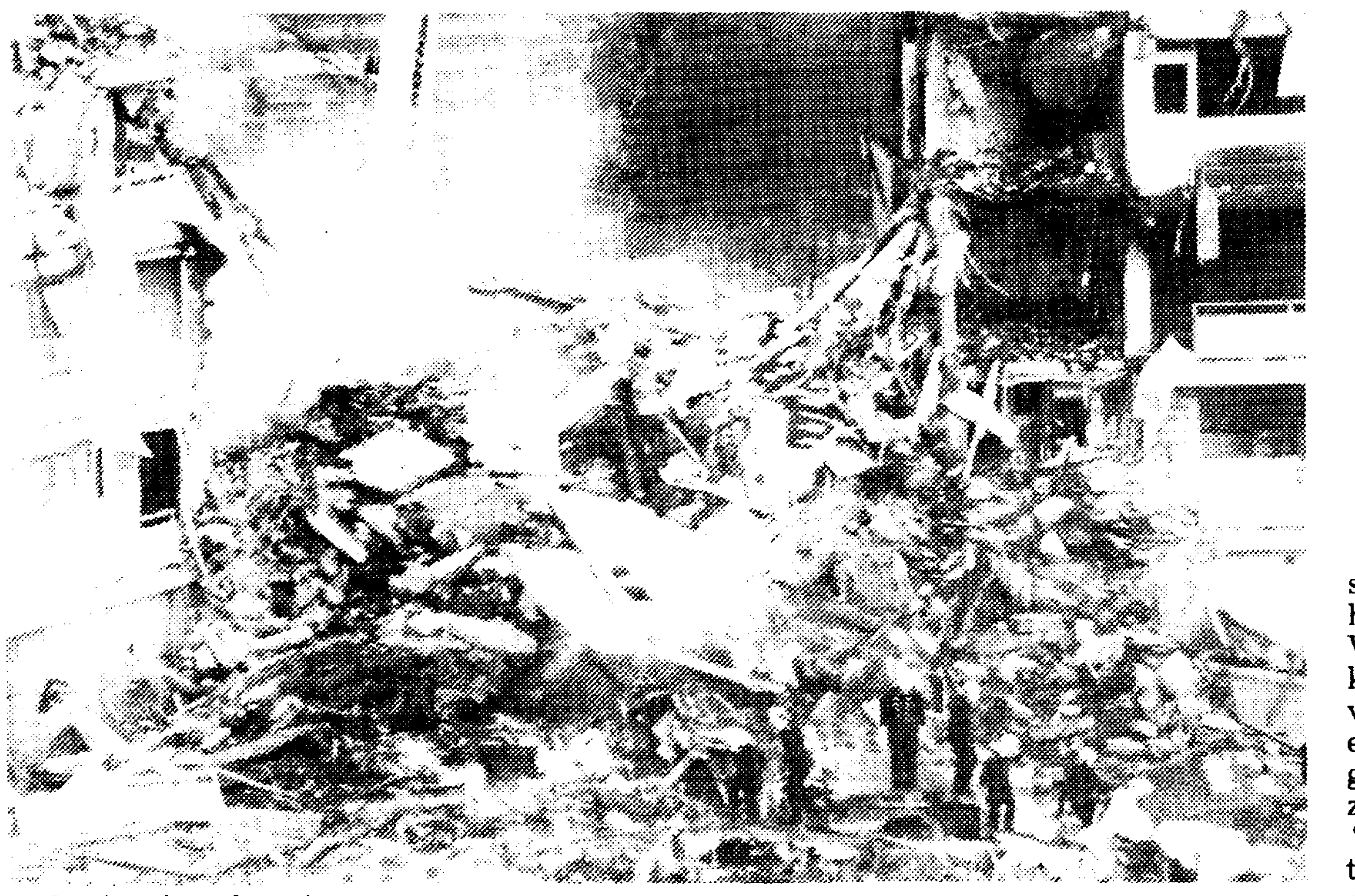
Labrador-retriever Liberty, 'mix' Paycheck en de twee schnautzers Speedy en King zijn getraind in de Verenigde Staten en cocker spaniel Max in Engeland. Iedere hond heeft zijn eigen begeleider. De baasjes van Paycheck en Liberty vertoefden begin dit jaar zeven weken in het 'Detector Dog Training Center' van het 'Department of the Treasury' in de Verenigde Staten waar zij en hun gehoorzame viervoeters het erkende 'snuffelhond-diploma' behaalden. Voordat Glenn en Anthony in de States arriveerden, hadden de honden er al een training van drie weken op zitten. De cursus was zeer intensief, waarbij de honden naast gehoorzaamheid- en waakzaamheidlessen onder meer werden getraind de geur te herkennen van cocaïne, marihuana, heroïne en hasjiesj.

Speciaal opgeleide mensen van het centrum trainen gedurende het hele jaar tien klassen met elk zes honden. Uit de hele wereld komen aanmeldingen binnen. Anthony: "Ik zat in de klas bij Douane-personeel uit Guatamala, Egypte en verschillende landen uit Europa. In de States wordt veel geld uitgegeven voor het trainen van snuffelhonden. Het 'Detector Dog Training Center' staat bekend als de beste hondetrainingsschool ter wereld."

Dat snuffelhonden door de mens verslaafd worden gemaakt aan verdovende middelen noemen Glenn en Anthony 'klinkklare onzin'. Alles draait namelijk om 'een handdoek' die de geur van coke, marihuana, heroïne of hasjiesj heeft. Het is de bedoeling de hond zó goed te belonen dat hij niets liever wil dan die doek zoeken. Hij moet er als het ware geobsedeerd door raken totdat het op den duur een soort beloning is geworden om de doek

*vervolg op pag. 7*

Eindredaktie: Norbert Hendrikse, opmaak: Solange Isset



Op de ochtend na de ramp zochten brandweerlieden tussen de smeulende puinhopen naar resten van de slachtoffers die waren omgekomen toen de EL-Al Boeing zich frontaal in twee flatgebouwen in de Amsterdamse Bijlmer boorde.

*Therapie om Bijlmerramp te vergeten:*

# Op Schiphol kijken naar landen en opstijgen van vliegtuigen...

= door Peter Elberse =

Sommigen doen het nog steeds. Ze staan bij het naderend lawaai op uit hun stoel en lopen steevast naar het raam of het balkon. Vanuit hun Bijlmerflat kijken ze naar het vliegtuig, volgen het met argusogen, en zijn pas weer op hun gemak als het helemaal uit zicht is verdwenen.

"Ik had in een van de groepstherapieën een man", zegt sociaal-psychiatrisch verpleegkundige A. Sprock van de Riagg Zuidoost, "die vertelde dat hij op een goeie dag de metro heeft gepakt en naar Schiphol is gegaan. Hij heeft daar koffie zitten drinken en eindeloos naar vliegtuigen gekeken. Stijgen, dalen, stijgen en weer dalen. En iedere keer zag hij dat zo'n toestel heelhuids aan de grond kwam."

MAANDAG 4 oktober is het precies één jaar geleden dat een Boeing van de Israelische luchtvaartmaatschappij El-Al, bij een poging om een noodlanding te maken op Schiphol, met volle snelheid invloog op twee flatgebouwen in de Amsterdamse Bijlmer. De gevolgen waren verschrikkelijk. Een groot aantal woningen stond binnen enkele minuten in lichterlaaie. Wanhopige bewoners sprongen van vierhoog naar beneden een zekere dood tegemoet. Onder de slachtoffers bevonden zich diverse Antillianen en Arubanen. Op deze pagina een bijdrage over het onderzoek naar de oorzaken van de ramp dat nog steeds voortduurt en een interview met dominee Wouters, één van de velen die zich heeft belast met de opvang van de nabestaanden de slachtoffers en andere wijkbewoners.

De anderen in de groep zagen deze confronterende zelftherapie helemaal niet zitten. Sprock: "Later bleek het idee toch navolging te hebben gekregen. En het hielp die mensen."

**700 CLIENTEN**

De Riagg Zuidoost kreeg er in de eerste maanden na de ramp 700 cliënten bij. Een stortvloed, te behelpen door vijftig hulpverleners. Een jaar na dato zijn er nog tachtig vliegrampcliënten over, van wie veertig met een zeer ernstig trauma. Opgelopen door de meerdere verliezen die zij leden na het neerstorten van de El Al-Boeing. Familie, kennissen, buren, vrienden, kinderen, het dak boven hun hoofd. "We hebben er echt een zware dobber aan gehad", zegt Sprock. In psychische nood geraakte hulpverleners komen inmiddels niet meer in het behandelbestand van de Riagg voor.

De plaats van de ramp is in de huidige toestand een grimmige metafoor voor de geestesnood die ontstond na de crash, het inferno, de 43 doden, de rouw en de hardnekkige angst. Het terrein is afgezet. Binnen het hekwerk, waarop waarschuwingsborden voor de gevaren van asbest zijn aangebracht, grommen nog steeds de graafmachines en generatoren, en liggen brokken beton die tot 4 oktober vorig jaar deel uitmaakten van de constructie van de flats Groeneveen of Kruitberg. Op het tijdelijk monument vallen een jaar na de klap de herfstbladeren, tussen de gedenkteksten en de foto's van de slachtoffers.

Als therapeute zag Sprock hoe bij tientallen cliënten het bestaan werd ontdaan van alle zekerheden en hoe zij kwetsbaarder dan ooit werden. "Konden ze vroeger nog leven met hun oude, vaak volop aanwezige problemen - huisvesting, werkloosheid, illegaliteit, onveiligheid, geldgebrek - nu gaat dat niet meer. Veel relatieproblemen zijn plotseling actueel geworden. Ouders zien zich hun kinderen ontglippen. Een aantal cliënten praat niet meer over de ramp, maar over de oude moeilijkheden in hun dagelijks bestaan. Het lijkt wel of sinds de ramp alles fout gaat, zeggen ze. Veel mensen kennen zichzelf niet meer, ze vinden zich een volslagen ander mens geworden."

**DIVERSITEIT**

Behalve de kwantiteit vormde ook de multi-culturele diversiteit van de hulpvragenden een extra hindernis voor een soepele opvang. En er moest een behandelprogramma voor kinderen worden ontwikkeld, hetgeen geschiedde in samenwerking met hoogleraren uit Israel, Engeland en Noorwegen. Volgens het in mei uitgebrachte rapport van psycholoog dr. C. Steinmetz over het hulpaanbod na de ramp, hebben ettelijke allochtonen-organisaties zich beklaagd over de Riagg Zuidoost, omdat veel zaken anders uitpakten dan men wenste of verwachtte.

A. Stuijfzand, directrice van de Riagg Zuidoost: "Dat wij niet multi-cultureel genoeg zijn, geef ik onmiddellijk toe. Er leven in de Bijlmermeer 67 nationaliteiten. Natuurlijk heeft men andere verwachtingen gekoesterd dan wij hen konden bieden. Riagg heeft voor de ramp deskundigheid van onze m... werkers op multi-cultu... gebied zo veel mogelijk ge... beerd te vergroten, ... onder meer ons persone... beleid daarop af te stemm... Na de ramp hadden we ... procent allochtone cliënt... daarvoor was dat percent... 40. We hebben na de ra... allochtone medewerk... geleend van de Riaggs ... Utrecht, Den Haag ... Amsterdam. Daarm... hebben we nog geen 50 ... schillende nationaliteiten ... huis. We werken ons ... maar het zal nog wel een ... duren."

Sprock, zelf van Curaçao... afkomst, behandelde Pa... tanen, Ghanezen, Ant... lianen, Iraniërs, Nederla... ders. "Ze zijn vaak heel bl... dat ze nu een plek hebb... waar ze met hun problem... naar toe kunnen en die n... in hun eigen taal kunn... bespreken ook. In sommi... culturen houd je je problem... binnen de eigen familie, ma... die heb je in een vreemd la... nu eenmaal niet om je hee... Je omgeving hier raakt ... zeker moment verzadigd, ... wil niet altijd meer lui... teren. Ze zeggen: je moet bl... zijn dat je nog leeft. Dan ka... je je verhaal alleen nog n... kwijt bij professionals."

Een van de conclusies va... Steinmetz was dat de Riag... Zuidoost door onterechte, ... vere klantenwerving na ... ramp niet waar te mak... verwachtingen heeft gewek... vooral wat betreft de ... lenigen nood op juridisch e... materieel gebied. Stuijfzand ... vindt dat de rapporteur d... complexiteit van de Riagg ... taak inzake de Bijlmerramp ... heeft onderschat en dat hij ... gemakkelijk een beschuldi... gende vinger uitsteekt. "W... hebben gedaan wat w... konden", vult Sprock aa... "De kritiek heeft de mense... in het veld hier dan... gestoken."

**TEVREDEN**

Drs. J. Fransman, sector hoofd Geestelijke Gezond heidszorg van de Amster damse GG+GD, is over he geheel genomen tevreden over het verloop van d... opvang en nazorg, waarvoor hij van gemeentewege ver antwoordelijk is. Hij heeft grote moeite met het rapport van Steinmetz waar het zware conclusies ophangt aan individuele klachten van geïn terviewde 'sleutelpersonen'. De kritiek op de Riagg Zuid oost acht hij om die reden volstrekt niet gerechtvaar digd.

"Natuurlijk zijn er fouten gemaakt, over de hele linie", zegt Fransman. "Maar wat het rapport vergeet, is dat het voor iedereen zijn eerste ramp was, er moest iets gebe uren en wel meteen. De Riagg heeft gezegd: we nemen rijp en groen en kijken later wel wat we ermee moeten. En zo is het ook gegaan: Er heeft een selectie plaatsgevonden."

Volgens Sprock en Stuijf zand drijft 3 oktober, de dag waarop de ramp herdacht wordt, de betrokkenen als een donkere wolk tegemoet. "Je hoort het in de verhalen", zegt Sprock. "De klachten verhevigen, ook klachten die alleen in het begin aanwezig waren." Cliënten hebben onlangs een brief van de Riagg ontvangen, waarin onder meer staat dat men niet te zeer moet schrikken van de eigen - hevige - reacties op de herdenking. Op de dag zelf staan medewerkers klaar in de Bijlmer Sporthal en in de eigen kliniek op Ganzenhoef.

Riagg-directrice Stuijfzand kan geen voorspellingen doen over de toekomstige aantallen en duur van met de ramp verbonden therapieën. De echt ernstige gevallen zullen nog geruime tijd in behandeling blijven. "Totdat de kracht in de eigen benen weer groot genoeg is."

*Nog steeds vragen rond El-Al vliegongeluk*

# Bewoners van rampflats krijgen rapport niet te zien

door Erwin van den Brink

Zal ooit bekend worden wat zich precies heeft afgespeeld boven Amsterdam op de dramatische zondagavond 4 oktober 1992? Het is zo goed als zeker dat het rapport van het Bureau vooronderzoek luchtvaartongevallen geen definitief antwoord geeft op de vraag waardoor het El Al-vliegtuig tijdens de start zijn rechter binnenmotor verloor, die op zijn beurt de rechter buitenmotor lossloeg. Het rapport wordt niet openbaar. Alleen voor zover de inhoud op 14 en 15 oktober wordt besproken tijdens de zitting van de Raad voor de Luchtvaart, wordt het rapport van vooronderzoeker ir. H. Wolleswinkel publiekelijk bekend.

**BELANGEN**

Boeing heeft het afgelopen jaar onder extreme omstandigheden honderden vluchten gemaakt met zes jumbo's. Dat leverde geen concrete aanwijzingen op, zegt Boeing-woordvoerder Ch. Villiers. Tegen alle mogelijke oorzaken die de technici kunnen bedenken, zijn maatregelen getroffen in de veronderstelling dat een ervan de daadwerkelijke oorzaak zal blijken te zijn. Voor het onderzoek naar de ramp is echter minstens even belangrijk te weten of het ongeluk nog had kunnen worden voorkomen nadat de twee motoren van de rechtervleugel waren gevallen.

Er waren al snel vragen over belangenverstrengeling binnen de Rijksluchtvaartdienst (RLD): De luchtvaartinspectie is onderdeel van de RLD, evenals de Luchtverkeersbeveiliging (LVB). Per 1 januari dit jaar is de LVB een zelfstandige organisatie. De Tweede Kamer haalde in juni 1992 het vooronderzoek bij de RLD weg en bracht die per 29 januari 1993 onder bij de onafhankelijke Raad voor de Luchtvaart. Het vooronderzoek naar de ramp startte dus nog onder auspiciën van de Luchtvaartinspectie. In het vervolg treedt B. Groenendijk op als vooronderzoeker voor de raad.

Over de rol van de luchtverkeersbeveiliging is de nodige ophef gemaakt. De radarverkeersleiding wilde het vliegtuig op de Kaagbaan laten landen, ver van dichtbevolkt gebied. Captain Isaac Fuchs wilde rechtsomkeert naar de dichtsbijzijnde baan: de Buitenveldertbaan, met scherpe rechtse bochten over dichtbevolkt gebied. Volgens een vlieger van een Boeing 707 die eveneens twee rechtermotoren verloor, is een vliegtuig alleen in bedwang te houden door geen bochten te vliegen in de richting van de gehavende vleugel, de snelheid tijdens de landing hoog te houden en geen landingskleppen te gebruiken. De El Al-bemanning deed het tegenovergestelde. Het uitdraaien van de landingskleppen heeft vrijwel zeker bijgedragen aan de onbestuurbaarheid omdat kleppen aan de rechtervleugel waren weggeslagen.

Wellicht zou Fuchs net als de verkeersleiding voor de Kaagbaan hebben gekozen indien hij had geweten hoe zwaar de schade aan de rechterkant was. In de verkeerstoren kwam vier minuten voor de crash een telefoontje binnen van het kustwachtstation in IJmuiden. "D'r is een motor afgerold of zoiets." Die mededeling is volgens de LVB terecht niet doorgegeven aan de verkeersleiding. Die had op dat moment wel wat anders aan zijn hoofd. Op het moment dat de melding binnenkwam, koerste het vliegtuig naar het noorden en was de gehavende vleugel vanaf Schiphol niet te zien.

Deze gebeurtenis is als enige van het complex van omstandigheden onderwerp geweest van strafrechtelijk onderzoek naar schuld of nalatigheid. Officier van Justitie C. Hemmes in Haarlem concludeerde 16 oktober dat daarvan geen sprake was en sloot het onderzoek.

Verwijzend naar rechtspraak in de VS stelt mr. H. Geut, jurist bij de Nederlandse Vereniging voor Verkeersvliegers (VNV), dat het daar "tot de verantwoordelijkheid behoort van de verkeersleider om de gezagvoerder te waarschuwen voor omstandigheden die de veiligheid in gevaar kunnen brengen en die op dat moment niet bekend zijn aan de gezagvoerder".

**AANSPRAKELIJK**

De Leidse luchtvaartjurist dr. P. Mendes de Leon vindt het het overwegen waard de verkeersleiding in een rechtszaak aansprakelijk te stellen "omdat er aanwijzingen zijn dat het heeft geschort aan communicatie, waardoor de El Al-bemanning niet op tijd heeft geweten wat er aan de hand was".

"De analyse van de radiocommunicatie heeft tot dusver niet tot opzienbarende conclusies geleid", meldde Wolleswinkel op 9 december 1992. "In het rapport van vooronderzoek wordt nader ingegaan op de vraag of nog verbeteringen in de procedures denkbaar zijn". "Op dit moment bestaan hiervoor nog geen concrete aanwijzingen." Het onderzoek naar de ramp kan niet als bewijsvoering in een rechtszaak worden gebruikt. Dat is gedaan om getuigen te beschermen. Getuigen durven niet het achterste van de tong te laten zien als wat zij zeggen openbaar wordt en tegen hen gebruikt kan worden.

De voorzitter van de Raad voor de Luchtvaart mr. G. Bodewes onderkent het maatschappelijk belang van een zo groot mogelijke openbaarheid. Toch zal het rapport van Wolleswinkel niet onverkort openbaar worden, zelfs niet aan de Tweede-Kamerleden die over de Bijlmerramp gaan debatteren.

Alleen 'betrokkenen' mogen het inzien en afschriften maken. Dat zijn volgens de wet degenen die "hebben bijgedragen aan het ontstaan van het ongeval".

Behalve de Kamerleden zijn dus ook de bewoners van de flats Groeneveen en Kruitberg geen betrokkenen en krijgen het rapport dus niet volledig te zien.

*Beleidscoördinator D. Wouters:*

# "Ik was niet meer dan een dominee"

"Die angst had je nodig. Anders had je niet zo hard gelopen." Met deze opmerking probeerde de gereformeerde predikant D.N. Wouters slachtoffers van de Bijlmerramp duidelijk te maken dat ze hun angst positief moesten waarderen. Wouters, beleidscoördinator van het opvangcentrum voor drugsverslaafden 'De regenboog' te Amsterdam, heeft vanaf half oktober negen weken lang groepsgesprekken van slachtofffers geleid. Deze vorm van crisisverwerking werd onder de naam *'Er valt een gat'* georganiseerd door de hervormd-gereformeerde gemeente Bijlmermeer. Een boekje onder deze naam, over crisisverwerking bij een grote ramp, biedt Wouters burgemeester Van Thijn op 3 oktober aan tijdens de herdenking van de Bijlmerramp.

Wouters is onder meer bekend van het comité van ouders die tijdens de Golfoorlog probeerden hun kinderen in Irak vrij te krijgen. Oud-minister Luns, die zich ook met die zaak bemoeide, noemde hem toen die dominee met de witte baard.

De kerk in de Bijlmer vroeg Wouters de groepsgesprekken voor slachtoffers op te zetten. Mensen in en buiten de gemeente waren in verwarring geraakt, vanzelfsprekendheden waren weggevallen, geloofsvertrouwen wankelde, heroriëntatie was nodig. Welke hulp kan de kerk daarbij bieden, zo luidde de vraag.

Wouters: "Met mijn werk bij De Regenboog en bij een kleine gereformeerde gemeente, heb ik me altijd als een pendelaar en een vertaler beschouwd. Ik reisde heen en weer tussen kerk en samenleving. En ik vertaalde voor de ene wat ik bij de andere tegenkwam. Maar ik was geen therapeut. Ik was niet meer dan een dominee die heel wat jaren ervaring met groepsgesprekken had. Ik moest dus eerst allerlei literatuur over trauma's lezen, voordat ik een soort programma kon opzetten."

Dat concentreerde zich rond drie vragen: Hoe zit jezelf in elkaar, hoe zit de samenleving in elkaar en hoe zit God (je geloof) in elkaar. "Negen weken lang heb ik twee dagdelen aan deze gesprekken besteed. Ze waren heel intensief. Wekelijks sprak je met mensen die stromen van vuur hadden gezien, en hoorde je over kinderen die voor het vuur waren uitgehold."

Een schokkende ervaring als de vliegramp gaat de psychische draagkracht van veel mensen te boven. Het merendeel slaagt erin na verloop van tijd weer in evenwicht te komen. Maar zo'n diepingrijpende gebeurtenis kan ook een reactie van intense machteloosheid veroorzaken. Naarmate deze ervaring heftiger emoties, zoals hevige angst, oproept en naarmate deze emoties langer duren, is er sprake van ernstige trauma's., in vaktaal: posttraumatische stressstoornissen.

In de groepsgesprekken wordt geprobeerd de ander duidelijk te maken welke mogelijkheid hij of zij heeft om de eigen situatie weer de baas te worden. De eerlijkheid en de openheid in de groepen was opvallend, zegt Wouters. Opmerkelijk is ook de emotionele ondersteuning. Mensen haalden elkaar ook op als ze wisten dat de ander er tegenop zag. De meeste van de ruim zestig deelnemers waren Nederlanders, maar er waren ook Surinaamse, Antilliaanse en Zuideuropese deelnemers. Kerkelijk gezien vogels van diverse pluimage.

Voor sommige deelnemers is de klok op 4 oktober 18:35:47 stil blijven staan. Wat er toen gebeurde, achtervolgt hen nog steeds. Andere deelnemers wekken de indruk dat ze het blaadje van 4 oktober uit hun agenda hebben gescheurd, aldus Wouters. Voor de een was de ramp een donker gat en verder niets, voor de ander ook een donker gat maar met een opening naar de toekomst.

Bijna alle slachtoffers hadden last van angst en vluchtgedrag. "Maar die zijn onmisbaar, hield ik ze voor." Pijn en angst zijn vreselijk nodig, maar het moet te hanteren zijn en daarna moet het overgaan. Als er sprake is van een overdosis aan angst, dan moet iemand professioneel worden begeleid, bij voorbeeld door een Riagg. Sommige deelnemers zijn ook naar zo'n instelling of naar een psychiater doorverwezen.

Belangrijk voor de opvang van zulke mensen is ook het bestaan van netwerken. In de Surinaamse of de Arubaanse gemeenschap speelt de familie een veel grotere rol dan bij de Nederlanders. In zulke extreme situaties zie je hoe belangrijk netwerken kunnen zijn. "Daar kunnen wij witten nog veel van leren."

Velen liepen ook met de vraag rond: Hoe kan God dit toelaten. Veel geciteerd was ook een uitspraak van een Surinaamse vrouw: God houdt niet van de Bijmer. Anderen zeiden: God heeft er niets mee te maken, maar je moet hem er wel bij halen. In een bepaalde groep begon men met "laten we over God maar niet praten", en dus werd daar uitgebreid over God gepraat.

**Zo'n zes jaar geleden legde een aantal verontruste Curaçaoënaars de kiem voor een krachtige milieubeweging. Elke maand kwam een groepje mensen uit de media- en onderwijswereld bij elkaar om over de verslechtering van het milieu te praten. Toen men door die gesprekken langzamerhand een overzicht van de verschillende problemen had gekregen, vond men het tijd worden zich te organiseren. Een heel avontuur, want de pers- en onderwijsmensen hadden nog geen idee van de aanhang die ze zouden krijgen. Laten we maar met een stichting beginnen, dachten de bezorgde burgers voorzichtig. Journalist en televisienieuwslezer Mario Kleinmoedig was in 1988 de eerste voorzitter van deze stichting, Defensa Ambiental geheten.**

**Maandag 4 oktober viert Defensa Ambiental het eerste lustrum. Het huidige gezicht van de stichting, voorzitter Lloyd Narain, filosofeert over de problemen waarmee de milieubeweging telkens weer wordt geconfronteerd. Een gebrek aan openheid van de overheid is er een van.**

*Lloyd Narain: Wij moeten ons harder gaan opstellen*

# Defensa Ambiental viert vijf jaar milieustrijd

= door Elisabeth de Montsouris =

"In de achterliggende vijf jaar is het milieubewustzijn enorm gegroeid. Wij explodeerden destijds als een bom in de Curaçaose gemeenschap. Men was actie gewend van vakbonden, niet van andere organisaties. Actie voor het milieu, wie doet dat nou? Daar moest iets achter zitten. Sommigen dachten dat we iets kwamen opeisen, een goede baan of zo.

Het aardige is dat na die eerste bominslag de grote acties meestal aangedragen zijn door het publiek. Succesvolle acties ook. Kijk maar naar Malpais. De overheid heeft naar aanleiding daarvan gezegd dat men geen grassprietje meer zou vertrappen in dat gebied: er komt geen industrie. Nu zitten we nog met het ernaast gelegen Meiberg in onze maag. Daar mag volgens het Eilandelijk Ontwikkelingsplan (EOP) wel industrie komen. Dat kan niet. Meiberg moet een bufferzone vormen voor het natuurgebied Malpais.

Bovendien fungeert het als doorgangsgebied voor het Curaçaose hert (*biná*). Wanneer daar industrie komt betekent dat een regelrechte bedreiging voor dit alleen op dit eiland voorkomende witstaarthert.

Ook succesvol was onze actie tegen het laten afzinken van een schip in de buurt van het Seaquarium. Dat moest dan een duikobject worden. Gelukkig is dat idee afgefloten. Het zou een bedreiging van het koraal betekenen; en juist daarvoor komen de meeste duikers naar Curaçao.

Verder hebben de acties en demonstraties in Wishi/Marchena voor een grote bewustwording gezorgd ten aanzien van de milieuproblematiek bij de raffinaderij. Dank zij die acties wordt er nu bij de herinvestering rekening gehouden met het milieu. Helaas hebben we aanwijzingen dat dat niet radicaal gebeurt. Ze nemen hooguit de eerste overlast weg, zodat niemand meer moppert. De principiële hinder blijft dan gewoon bestaan: de uitstoot van zwavel- en stikstofoxyden.

Wij van Defensa Ambiental hebben bij de overheid voor zo groot mogelijke openheid gepleit over de onderhandelingen met Venezuela. Niet alle details hoeven op straat, maar we willen weten of de overheid zich hard maakt voor het milieu.

De hele flexicoker is al onder tafel verdwenen. Niemand heeft het Exxon-rapport gezien. Is er een contra-expertise gedaan? We weten het niet, men kan ons alles wijsmaken; omdat er geen openheid is.

Waarom komt die flexicoker er niet? Als de raffinaderij er toch komt, als er toch wordt geïnvesteerd, kun je net zo goed wel aan de flexicoker beginnen. Daarmee houd je het industriële proces van binnen uit onder controle en voorkom je ongewenste emissies. Als Curaçao zich voor twintig jaar vastlegt op een opgelapte koffiemolen, kunnen we het milieu wel vergeten.

We maken ons echt bezorgd over de onderhandelingen met Venezuela. Zo'n grote industrie vereist inzicht in processen op de lange termijn. Maar zo denkt de overheid niet. Kijk maar naar de magere industrialisatieresultaten van de laatste jaren; en nu de voor de overheid onverwachte ineenstorting van de Dok-maatschappij. We moeten niet vergeten dat de raffinaderij een strategische betekenis heeft voor de PDVSA. dat betekent dat de overheid eisen kan stellen, waaronder milieu-eisen.

We houden ons hart vast. Nederland en Venezuela lijken geen geld te willen uitgeven. Als dat echt zo is, zullen wij Nederland zeker ter verantwoording roepen. Tijdens de grote Unced-conferentie over het milieu te Rio de Janeiro vorig jaar heeft Nederland de uitspraak gedaan dat het ontwikkelingslanden zal helpen bij het uitvoeren van een beleid dat rekening houdt met de natuur, zodat aan de volgende generaties een leefbare wereld wordt doorgegeven. Een beleid dus dat is gebaseerd op duurzame ontwikkeling. Daar zullen we ze dan aan houden.

Voorlopig merken we nog niets van het werken aan een duurzame ontwikkeling op Curaçao. Daarvoor zouden eerst de diensten die zich met het milieu bezighouden, moeten omschakelen. Daarnaast zou de dienst Economische Zaken de dienst Duurzame Ontwikkelingszaken moeten worden. En in dat licht moet de Milieuraad worden gereorganiseerd, en de Milieudienst natuurlijk. De taken die deze dienst zal moeten uitvoeren zijn niet mis.

Het milieubeleidsplan Curaçao geeft alleen maar een kader aan. Het Bestuurscollege (BC) kan daar weinig mee als de Milieudienst geen uitgewerkte plannen aanbiedt: dat willen we bereiken in die en die periode. In dat opzicht had de milieujurist Pieter Verfaille groot gelijk toen hij vorig jaar in een interview zei dat het bestuur zo goed is als het ambtelijk apparaat dat het ondersteunt. Zonder een krachtige Milieudienst kan het BC niets.

Al eerder hadden wij het idee geopperd om de opsplitsing van de milieutaken binnen de overheid ongedaan te maken. Gedeputeerde Bentoera heeft onlangs publiekelijk bekendgemaakt dat hij aan een samenhangend milieubeleid wil gaan werken. Daartoe gaat hij met alle betrokken diensten om de tafel zitten. Nou, daar zullen we hem zeker aan houden.

Tot nog toe is het zo dat de ene expert na de andere hierheen komt. Milieujurist Pieter Verfaille zei het vorig jaar ook al; houd daar nu eens mee op en *doe* iets. Wij vertellen telkens hetzelfde verhaal, de expert is enthousiast en vertrekt weer. Ja, voor hem of haar is het nieuw. Maar wij worden er



LLOYD NARAIN

doodmoe van, want er gebeurt niets. Alles zit vast. In februari was hier een Nederlandse delegatie om over het Strategisch en Integraal Milieubeleidsplan voor de Antillen te praten. Dat is daarna door professor Bressers geëvalueerd. En wat nu?

De Landsverordening verontreiniging zeewater (de uitvoering van de London Dumping Conventie uit 1972) is in 1986 door de Staten aanvaard, maar tot op heden niet in werking getreden. En ondertussen kan de Curaçao Ports Authority (CPA) vervuild baggerslib uit het Schottegat in zee gooien. We zijn er nooit achter kunnen komen of de CPA daar wel een vergunning voor had. De diensten zijn bang om ons die informatie te geven. Over openbaarheid van bestuur gesproken...

Ja, het eilandgebied doet wel meer, vergeleken met het Land dan. Als je alleen naar de problematiek kijkt, gebeurt er echter ook nog weinig.

Maar de Hinderverordening, een ontwerp van Verfaille uit 1983, lijkt nu eindelijk van bureau te zijn verhuisd. Volgens de laatste berichten is die verordening van het BC naar de eilandsraad gegaan. Gelukkig. Daarnaast is het EOP in ontwikkeling. Dat zijn twee belangrijke beleidsinstrumenten voor het milieu. Een natuurbeleidsplan dat ook kust en zee in zich sluit moet echter nog op papier komen.

Ook positief is dat onze brieven nu wel eens worden beantwoord, zelfs als het BC daar niet toe verplicht is.

Een hele plezierige ontwikkeling is het Eerste Afvalstoffenplan (EAP). Het is een goeie zaak dat Selikor de afvalproblematiek gestructureerd bekijkt. Men is zich daar bewust van de relatie tot het milieu. Het is ook heel plezierig dat de milieubeweging, Defensa Ambiental en Amigu di Tera, bij de totstandkoming van het EAP betrokken werd. Diverse ideeën van ons zijn er nu in verwerkt. Ook op het EOP en het Nieuw Beleid hebben we commentaar gegeven.

Het goeie en realistische van het plan is dat het een vijfjarenplan is. In die tijd moeten bepaalde doelstellingen zijn bereikt. Na die tijd hebben we - als het goed is - de afvalproblematiek in de greep.

Het zwakke ervan is dat het bestuur het ook moet willen. Dat moet de schouders eronder zetten. Maar dat zal wel gebeuren. Als de overheid dit namelijk niet oppikt, is dat een blunder van de eerste orde.

Nee, ik denk niet dat het EAP net zo lang in de la blijft liggen als de Hinderverordening. Het EAP is begrijpelijker voor de bevolking; dat moet de eilandsraad wel aanvoelen. Bovendien zullen ook de maatschappelijke groeperingen erachteraan zitten: de toeristische instanties, de Kamer van Koophandel, de Vereniging Berijfsleven Curaçao. Zij beklagen zich allemaal over de rotzooi op het eiland.

Maar een belangrijke voorwaarde voor de verdediging van natuur en milieu is en blijft natuurlijk openbaarheid van bestuur. Die zou vanzelfsprekend moeten zijn. De politiek verdedigt zich wel door te wijzen op onze andere politieke cultuur, waarin die openbaarheid niet past. Maar dat is onzin; niks 'eigen politieke cultuur die anders is dan elders'. Wij zitten gewoon met een erfenis van het Nederlandse kolonialisme. De regeerders hielden toen alles binnen, het volk mocht niets weten. Nou, zo is het nog. Alleen zitten nu onze eigen mensen in de regering.

Defensa Ambiental hecht er zeer aan dat de stichting -van meet af aan - volkomen onafhankelijk is van politieke en bedrijfsbelangen. We hebben niets met politieke partijen te maken, ondergronds noch bovengronds. Ook verzetten we ons tegen

*vervolg op pag. 7*



*Dat er nog veel te doen valt op het gebied van het bevorderen van milieubewustheid, bewijst deze foto genomen in het toeristische gebied waar zich het Princess Beach hotel en het Seaquarium bevinden. Lege flessen, dozen en ander vuil ontsieren de omgeving waar langs talloze toeristen en lokale recreanten zich begeven.*

## Kleine eilanden hebben grote milieuwensen

In september vertegenwoordigde Lloyd Narain Defensa Ambiental en Amigu di Tera op de in New York gehouden VN-conferentie: *Global Conference on Small Island Developing States*. De Curaçaose milieubeweging is al langer bezig met duurzame ontwikkeling van kleine eilanden. Om die reden werd zij door de Verenigde Naties als niet-gouvernementele organisatie (ngo) tot de conferentie toegelaten.

Als het over milieu gaat, gaat de meeste aandacht meestal naar de grote landen. Daar is immers de meeste vervuiling, zo is de gedachte.

Tijdens deze conferentie ging de belangstelling echter uit naar de kleine eilanden. Die zijn vaak dicht bevolkt. Daardoor wordt er onevenredig veel beslag gelegd op natuurlijke hulpbronnen en verdwijnt - door de urbanisatie - het natuurlijke gebied.

Veel eilanden willen bewust aan hun ontwikkeling denken in relatie tot het milieu. Wat dat betreft waren de Antillen volgens Narain een vreemde eend in de bijt. "Wij zijn niet bezig met duurzame ontwikkeling. Hier betekent ontwikkeling meer poen in de eilanden sluizen. En dan hoopt men maar dat de sociale en culturele ontwikkeling vanzelf van de grond komt. Kijk maar naar de *penshonado*- regeling met al haar gevolgen. Wij lopen gewoon achter en moeten dringend aan een inhaalmanoeuvre werken".

De kleine eilanden stelden ook de klimaatverandering aan de orde. Vooral de toename van orkanen is van belang en de stijging van de zeespiegel. De laaggelegen atollen in de Stille Oceaan zullen daar als eerste last van krijgen. De klimaatverandering wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de uitstoot van $CO_2$. Ook de Curaçaose raffinaderij gooit dagelijks grote hoeveelheden hiervan de lucht in.

Men kwam in New York overeen dat lokale en regionale instanties ingeschakeld moeten worden bij het volgen van de stijging van de zeespiegel en onder meer het effect daarvan op de koraalriffen. "Een gouden kans voor Carmabi", aldus Narain. "Zij kunnen op internationaal onderzoek inhaken, op de fondsen en op de uitwisseling van kennis en ervaring".

Dat geldt ook voor onderzoek naar de biodiversiteit. De diversiteit van de verschillende soorten is vaak groot op de kleine eilanden. Maar de aantallen van een soort zijn klein. Als er maar een paar dood gaan, dan is er alweer een soort uitgestorven. "Dat geldt op Curaçao bij voorbeeld voor het Curaçaose hert. Dat is uniek en we hebben er maar een stuk of 300. Daar moeten we zuinig op zijn".

Daarom is de ruimtelijke planning van een klein eiland ook zo belangrijk, zo stelde men in New York vast. Die planning is voor kleine eilanden vanwege hun omvang automatisch nauw verbonden aan het beheer en de bescherming van de kustgebieden. Ontwikkeling van het toerisme mag dan ook alleen na zorgvuldige studie plaatsvinden. Voor elk toeristisch project willen de kleine eilanden vooraf een milieu-effectrapportage laten uitvoeren. En om te weten wat de invloed van het toerisme is op het broze eilandmilieu, moet daar regelmatig opnieuw naar worden gekeken.

Het gebruik van energie kwam eveneens aan de orde tjdens de conferentie. Voorop staat energiebesparing als belangrijk principe. Daarbij hechten de eilanden ook grote waarde aan het gebruik van zonne-energie. Ten slotte wordt de windenergie genoemd. De voorkeur gaat uit naar deze vorm van alternatieve energie, omdat zonnepanelen overal te plaatsen zijn, terwijl windmolens afhankelijk zijn van het windaanbod op een bepaalde locatie.

Het belang van ondertekening van internationale conventies over zeekwesties werd door alle conferentiedeelnemers ingezien, evenals het belang van een geïntegreerde benadering van het beheer van de kusten en de mariene gebieden. Voor onze situatie is dat zonder meer revolutionair, zo meent Narain.

Heel duidelijk kwam in New York naar voren dat de mens voorop moet staan, niet de beleidsstructuur. In een speech van de ngo's werd kritiek geuit op de grote, rijke landen. Die zouden de implementatie van al deze punten maar voor zich uit willen schuiven, terwijl zij volgens de kleine eilanden juist het leeuwedeel van de milieuproblematiek voor hun rekening nemen. "Er werden geen spijkers met koppen geslagen", aldus Narain.

Dat moet dan gebeuren op de conferentie die volgend jaar op Barbados plaatsvindt. De Curaçaose milieubeweging zal zich zeker goed voorbereiden op deze bijeenkomst, waar duurzame ontwikkeling het hoofdthema is. "Defensa Ambiental heeft al twee jaar een werkgroep duurzame ontwikkeling. Die gaat zich nu voor de Barbados-conferentie inzetten".

# Liever heimwee dan Holland

door Rene Van Nie

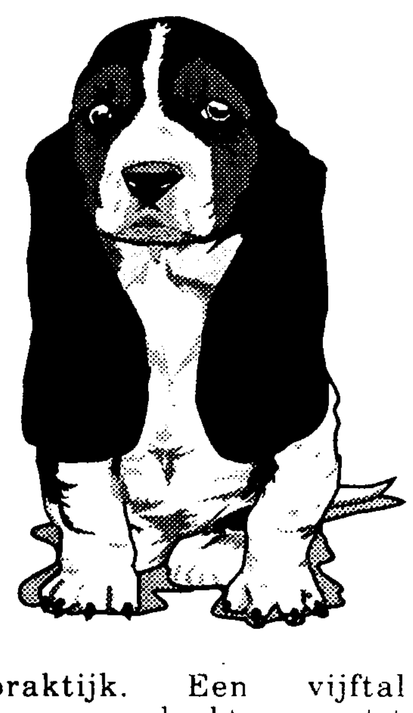


## Augie

Mijn nieuwe hondje Augie huilt van verdriet als ik haar thuis achter laat. Dat heb ik mijn vrouw nog nooit horen doen, dus is het misschien tóch waar dat een dier de beste vriend van de mens is. Maar er zijn nog te veel mensen die dit niet weten en een dier als vuil behandelen. Want Augie werd op de dump gevonden. Ze was zo mager als een lat en te smerig om aan te pakken. In het dierenasiel kreeg ze te eten, werd ze gewassen en weer op de been geholpen. Na een onderzoek bleek ze de karpattenziekte te hebben, waarvoor ze werd behandeld. Daarna was Augie weer gezond al zal ze nooit moeders mooiste worden. Ze is van een onbestendig soort grijsbruin, heeft een lange krullende staart, grote oren en uitstekende botten. Vandaar de naam Augie wat een verbastering is van het Engelse *ugly*. Maar ze doet me denken aan mijn lievelingshond Sjemmie. Ook zo'n lelijke prachtige knoekoehond die heel tragisch om het leven kwam toen hij onze dobbervrouw Kia wilde beschermen tegen enge mannen met een geweer en zelf in het hoofd werd getroffen.

Ik zag Augie in het asiel lopen bij een van mijn bezoeken aan de praktijk van Theo, Pieter en Erik, een actief drietal artsen met veel liefde voor hun werk. Eigenlijk hoort daar zo langzamerhand ook de kleine Yvonne bij, een aantrekkelijk lokaal dametje dat zich helemaal thuis voelt tussen de operatietafels waarop wordt gecastreerd en gesteriliseerd en andere belangrijke doodenge ingrepen plaatsvinden. Ondanks al die verdoofde beesten en operaties kom ik er graag en heb zóveel bewondering voor hun werk dat ik het aanbod voor een 'lekker kop koffie' niet af durf te slaan al heb ik weinig op met het servies waarin ik naast koffie en melk op zijn minst een stukje baarmoeder verwacht aan te treffen. Maar behalve een oor op sterk water dat ik vond in een potje waarin de poedermelk moest zitten, is me het leed van ingewanden bespaard gebleven. Zo nu en dan hebben ze ook een hele partij beschermde apen of papegaaien over de vloer die door een oplettende douanebeambte in beslag zijn genomen. Of een lading krokodillehuiden, voorbestemd als luxe tassen of schoenen voor te rijke en onsmakelijke mevrouwen.

Eigenlijk is het elke dag dierendag in hun praktijk want de zorg voor het dier staat hoog in het vaandel geschreven. Dat geldt ook voor het asiel, vlak naast de



praktijk. Een vijftal vrouwen schrobt en poetst en verzorgt om toerbeurt de dieren zonder financiële vergoeding want het dierenasiel krijgt geen subsidie en moet overeind zien te blijven door donaties, bingo-avonden en de verkoop van T-shirts. Anja, van huis uit biologe, is de moeder-overste van de vrijwilligersgroep. Maar in plaats van bloemen en plantjes houdt ze zich nu bezig met het opruimen van de poep en ontvlooit ze puppies, poezen en katers. En ze beslíste dat ik Augie maar moest nemen. Terwijl ik al drie honden thuis rond heb lopen. Maar tegen mensen die zich belangeloos inzetten voor de zorg van verstoten dieren durf ik geen nee te zeggen. Dus werd Augie nog even goed geschrobd, kreeg ik tabletjes voor de wormen mee en voor ik het wist had ze het kleine 'armoedje' in mijn auto gezet. 'En laat ik het niet merken dat je niet goed voor het diertje zorgt', riep ze me nog na want een beetje moeder-overste houdt tot het laatst de vinger aan de pols. Augie begon met mijn auto vol te poepen en viel daar als ik moest remmen midden in. Ik verwenste moeder-overste naar een koud en ver land. Tegen Augie schreeuwde ik dat ze uit de auto zou worden gegooid als ze zich niet gedroeg en terug moest naar de dump wat blijkbaar herinneringen bij haar opriep want ze kroop onmiddellijk stinkend en wel op mijn schoot terwijl ze op mijn gemoed probeerde te werken door zielig te kreunen. Ik zat nu net zo erg onder de poep als Augie en stonk een uur in de wind. Thuis begon de kleine lelijkerd meteen een vergiftigde muis op te eten die ze met de kracht van een pitbull vast hield. Nadat ik met veel moeite het half vergane muisje had losgewurmd rende ze naar de drum waarin de plastic zakken met afval lagen. Met het grootste gemak sprong ze over de rand, beet zich door het plastic heen en verdween in het vuil. Stinkend en zwetend graaide ik in de rotzooi, vond wat nekvel en trok haar naar buiten. Vervolgens verdween ze in de tuin en ging in de schaduw van een palm liggen om de kat uit de boom te kijken. In hondebrokken bleek ze niet geïnteresseerd en op het geblaf van de twee opgejutte dobbermannen en hysterische dobbervrouw ging ze heel hooghartig niet in.

Inmiddels woont ze nu ruim twee weken bij ons. Ze is nog geen centimeter gegroeid, haar botten steken nog altijd naar buiten en nog steeds is ze zo lelijk als altijd. Toch eet ze drie blikjes per dag en mag ze tijdens de warmste uren op een handdoek in de studio of in ons huis liggen. En aandacht komt ze niet te kort want ik wandel elke avond samen met haar een half uurtje over het terrein waar ze intens van geniet. Maar in tegenstelling tot haar lengte groeit haar liefde voor ons met de dag. Het enige waar ik bang voor ben is dat de knoek haar net zoveel gaat bekoren als Sjemmie en ze tijdens één van haar uitstapjes zal worden vergezeld door een dobberman. Ik weet zeker dat ze zich ondanks haar lengte in de baan van elke kogel zal werpen om haar kompaan te beschermen. Want ik zie het nu al. Augie wordt net als Sjemmie. Een prachtige, beeldschone en oerlelijke knoekoehond. Met een hart van goud en de moed van een tijger. En ik moet er niet aan denken dat er iets met haar zal gebeuren. Want dan jank ik elke keer een potje met haar mee als ik haar thuis alleen achter laat.

# Kook mee met May

Scones zijn kleine Engelse cakejes die heerlijk smaken met boter, room en jam. Geef ze 's middags bij de thee! Voor twaalf scones heeft u nodig:
$1^1/_2$ cups zelfrijzend bakmeel en een beetje om te strooien
1 theelepel cream of tartar
$^1/_2$ theelepel baking powder
$^1/_2$ theelepel zout
3-4 eetlepels ongezouten roomboter
$^2/_3$ cup melk.

Het zelfrijzend bakmeel, de cream of tartar en de baking powder samen zeven. De boter klein snijden in het meel-mengsel, zodat het op broodkruimels lijkt. De melk er door heen roeren met een mes. Het deeg vervolgens voorzichtig kneden tot een soepele bal (niet te lang en niet te kort). Het deeg uitrollen tot een dikte van $1^1/_2$ cm. Rondjes van ± 5 cm uitsteken. Op een ingevette bakplaat leggen, tamelijk dicht bij elkaar. Wat meel op elke scone strooien en de scones in een voorverwarmde oven van 425° F. goud bruin bakken. Warm of koud serveren.

Eet smakelijk!

# Onderwijs anders bekeken

## Struikelblok

= door Elisabeth Hollander =

"We struikelen zo nu en dan over een waarheid, maar meestal krabbelen we haastig op en lopen zo snel mogelijk door, alsof er niets is gebeurd." Dit was een van die sardonische opmerkingen die Winston Churchill ten beste placht te geven tussen twee krachtige trekken aan zijn onafscheidelijke sigaar. Ook op ons eiland wordt er nog al wat afgestruikeld, respectievelijk weer haastig opgekrabbeld.

Als we het zouden afzetten op een magnitude schaal van Richter, dan zou de Studiefinanciering ongetwijfeld als kampioen struikelaar respectievelijk krabbelaar uit de bus komen. En dan hebben we het niet alleen over de stichting van de laatste jaren. Een blik in de historie vertelt ons dat er ook in het verleden heel wat afgestruikeld en schielijk weer overeind gekrabbeld is. Dr. Jules de Palm, gedurende 23 jaar belast met de begeleiding van de bursalen in Nederland, heeft daar in *Lekker warm, lekker bruin* een aardig boekje over open gedaan.

Als bemiddelaar in culturele misverstanden bij ambtelijke onwil en bij onbegrip aan beide zijden van de oceaan, bleek hem telkens weer dat gelijk hebben heel iets anders is dan gelijk krijgen en dat vooral het feit dat het studiebeurzenbeleid in handen van steeds wisselende, politiek gehouden gedeputeerden lag, een onontkoombaar struikelblok vormde. Politieke consequenties, zoals stemmenwinst of stemmenverlies, bepaalden het beurzenbeleid in plaats van de vooruitgang van de gemeenschap of de specifieke talenten van de studenten.

De heersende politici, hun plicht kennende de ontwikkeling van het volk te bevorderen, gebruikten de studiebeurzen als een politiek instrument om trouwe aanhangers te belonen of kritische tegenstanders af te straffen. Op deze manier werd de studiebeurs een niet te onderschatten hulpmiddel bij de strategie van verdeel en heers.

Zo mogelijk nog erger was dat men hierbij van de naïeve veronderstelling uitging dat men een samenleving vooruit kan helpen door alleen de leiders te scholen. Alsof het de delen zouden zijn die het geheel vooruithelpen en niet het geheel —dat doordat het vooruit geholpen wordt — de delen helpt. Resultaat van veertig jaar op grote schaal, doch élitair, toegepast beurzenbeleid is dan ook een volkomen vastgelopen samenleving, waarin analfabetisme, ongeschoolde werklozen en een steeds groeiend legertje al dan niet verslaafde criminelen het leefklimaat ernstig bedreigen.

We hebben een reus op lemen voeten gecreëerd. Want mocht de gedeputeerde in 1958 volgens Jules de Palm nog van plan zijn geweest... 'te gaan stimuleren dat er ook beurzen zouden worden toegekend voor opleidingen als banketbakker, schrijnwerker en horlogemaker, omdat Curaçao die lui dringend nodig heeft' (zie bladzijde 56), de onafzienbare stoet van Hollandse bakkers, Hollandse slagers en Hollands hotelpersoneel anno 1993 maken duidelijk wat er van die plannen terecht gekomen is.

De gedeputeerde van 1958 struikelde kennelijk over een waarheid en sindsdien zijn hij en zijn opvolgers voortdurend bezig geweest haastig overeind te krabbelen en zo snel mogelijk van door te gaan. Daardoor beschikken we nu wel over een overschot aan doktoren, die zich daar ook gretig in alle mogelijke lucratieve nevenactiviteiten storten, van *real estate* en horeca tot loterijen toe, maar aangezien er nooit financiële hulp beschikbaar was voor de lagere opleidingen waaraan Curaçao toch ook dringend behoefde had, zullen we binnenkort zelfs buitenlandse naaisters moeten aantrekken.

Ondanks de jarenlange inzet van directies, decanen en ouders is er anno 1993 zelfs geen zestig gulden per maand beschikbaar voor leerlingen van deze nuttige, arbeidgenererende, maar relatief dure beroepsopleidingen. *Nos no ta duna boso*, kreeg de onderstandtrekkende moeder onlangs te horen nadat ze dagen bezig was geweest de nodige formulieren en bijbehorende stempels bij elkaar te krijgen om zo haar dochter een kans op een betere toekomst te geven.

Zestig gulden per maand en een stukje maatschappelijke erkenning voor de lagere beroepsopleidingen op ons eiland bleken te veel gevraagd van een ambtenaar die het helemaal gemaakt heeft in zijn comfortabele prestigieuze kantoor, met een huurprijs van f.17.000,- per maand, exclusief de privé parkeerplaats. Een pijnlijker voorbeeld van een onrechtvaardige sociale orde is nauwelijks denkbaar. Hoe is zoiets, hier en nu, in Godsnaam mogelijk?

Waarschijnlijk wordt dit mogelijk gemaakt door een van de meest notoire uitwassen van het paternalistisch denken: de arrogantie. Het God zijn in het diepst van je gedachten. Maar in dit geval is het wel een zeer destructieve God. Want gedehumaniseerd te worden door een koloniale overheerser is één ding; maar gedehumaniseerd te worden door iemand van je eigen volk, van je eigen ras is vele malen erger en slaat veel diepere wonden. Toch schijnt dit een weliswaar voorbijgaande maar onontkoombare fase te zijn in het dekolonisatieproces, als we mogen afgaan op schrijvers als Frantz Fanon, Paolo Freire, Enrique Dussel, Alvaro Vieira Pinto en vele anderen op ons continent.

Tenzij het een typisch karaktertrekje wordt natuurlijk. Dan is er geen kruid meer tegen gewassen zoals de schorpioen de kikker duidelijk maakte, nadat hij gevraagd had hem over te zwemmen over een groot meer. "Goed", had de kikker geantwoord, "klim maar op mijn rug, maar denk erom, geen grapjes!" Toen ze echter halverwege waren, prikte de schorpioen de kikker toch. "Wat doe je nu!" riep de kikker verbijsterd uit, "nu zullen we allebei ten onder gaan!" "Ik kan het niet helpen", antwoordde de schorpioen. "Het zit in mijn natuur."

# Impressies

## Smeltkroes

= door Irene Brookman =

Het Caribisch gebied is een conglomeraat van mensen van verschillende rassen en afkomst. Door de ontdekking van Columbus van het Caribisch gebied — vijfhonderd jaar geleden — werd een pad geëffend voor Spaanse- en Hollandse overheersers. Deze zagen in de West mogelijkheden liggen, die de aanzet vormden tot de slavenhandel vanuit Afrika en wat later het ronselen van mensen in India en op Java: zij werden naar het Caribisch gebied verscheept, respectievelijk onder valse voorwendsels gelokt om voor de nieuwe landeigenaren te gaan werken.

De overheersers maakten korte metten met de bestaande bevolking, de Cariben en Arowakken, dan wel onderwierpen dezen aan hen. Sefardische joden streken neer, op de vlucht voor achtervolgers. En anderen volgden hun voorbeeld. Curaçao vormde geen uitzondering in dit opzicht. Economische malaise had migratie tot gevolg. Curaçaose mannen trokken in het begin van de eeuw naar Cuba om op de suikerrietplantages te gaan werken. Weer een tijd later trokken mannen van de omringende eilanden naar Curaçao, aangetrokken door de zich ontwikkelende olieindustrie. Vrouwen van de Bovenwindse eilanden kwamen naar Curaçao om bij de gegoede families op het eiland te gaan werken. Ze trouwden vaak met een Curaçaose man en bleven op het eiland.

Ook van verder weg werden mannen naar Curaçao gelokt om bij de *Company*, zoals de Shell-raffinaderij genoemd werd, te gaan werken. In de jaren veertig en vijftig werden op deze manier veel Portugezen van Madeira van dat arme eiland naar Curaçao getrokken.

Een van dat eiland afkomstige man vertelde me onlangs: "We verdienden in het begin vijftien cent per uur. Dat was niet zoveel. Veel mensen deden er iets bij. Na drie jaar zat het contract erop en kwamen we zonder werk te zitten. Terug gaan naar Madeira zat er niet in. Zo kwam het dat mensen zich begonnen toe te leggen op tuinbouw. Er werden plantages opgezet. Met hard werken wisten zo velen een bestaan op te bouwen, dat in het begin toch wel karig was. Toko's werden geopend, waar de produkten van de plantages verkocht werden. Ik zelf heb nooit op het land gewerkt. Ik heb eigenlijk altijd bij hotels werk gevonden. Als peon en later als kellner. Maar ik werk al een lange tijd niet meer. Ik ben te oud om te werken en m'n gezondheid is ook niet meer zo goed. Ik heb nu pensioen. M'n vrouw is ook naar Curaçao gekomen destijds, maar ze heeft nooit kunnen aarden. Ze is al een lange tijd geleden overleden."

Evenals op de andere eilanden vond ook op Curaçao vermenging plaats en zo ontstond de smeltkroes, die we overal in het Caribisch gebied tegenkomen. De bevolking van Curaçao is een mooi voorbeeld van fysieke integratie van verschillende rassen en mensen van verschillende afkomst. De mensen die ik op het spreekuur zie, zijn daar een weerspiegeling van. Onlangs was ik bij een oude dame, een Venezolaanse van geboorte. Ze ratelt in een rap Spaans haar verhaal af, een taal die ik maar ten dele machtig ben. Vaak versta en begrijp ik haar maar half. Als we wel een gemeenschappelijke taal zouden spreken, zou ze vermoedelijk ook niet goed te volgen zijn.

Ze raakt af en toe haar hoofd een beetje kwijt. Ze spreekt dan een taal die door niemand goed begrepen wordt, maar dat heeft meer met haar leeftijd te maken. Een bejaarde buurvrouw, ouder dan ze zelf is, houdt een oogje in het zeil. Haar gezicht verraadt allerlei invloeden. Het heeft Latijnse trekken, maar er is meer. Ze vertelde: "M'n moeder komt uit Suriname en m'n vader is een Venezolaan van geboorte. M'n grootvader van moederskant was een Chinees. Zelf ben ik met een Curaçaoënaar getrouwd. En één van mijn zonen woont in Nederland. Hij is getrouwd met een Nederlandse vrouw."

Een grotere mengeling van afkomst en cultuur is haast niet denkbaar. Het gesprek dat we voeren is dienovereenkomstig en is een samenstelling van Spaans, Papiaments en Nederlands. Regelmatig gebeurt het dat ik zelf niet meer weet welke taal ik spreek. Als iemand me soms niet begrijpend aanstaart, alsof ik Chinees spreek of zo, dan weet ik dat het weer zo laat is.

Papiaments wordt het meest gesproken. Daarna komt Engels, gevolgd door Spaans. Spaanssprekende mensen zijn met name afkomstig uit de Dominicaanse Republiek. Hun Spaans klinkt zangerig dan het Spaans dat de Venezolanen of Colombianen spreken en sommige klanken worden ook anders uitgesproken, of achterwege gelaten, met name de 's' en de 'r' ligt soms tegen de 'l' aan. Het Portugees klinkt me nog het moeilijkst in de oren. Die taal beheers ik absoluut niet, maar het vreemde feit doet zich voor dat ik toch vaak wel lijk te begrijpen wat er gezegd is als ik het even op me heb laten inwerken. Nederlands wordt amper gesproken. Ook al is de spreekvaardigheid in het Papiaments niet van iedereen even groot, het wordt wel door bijna iedereen begrepen.

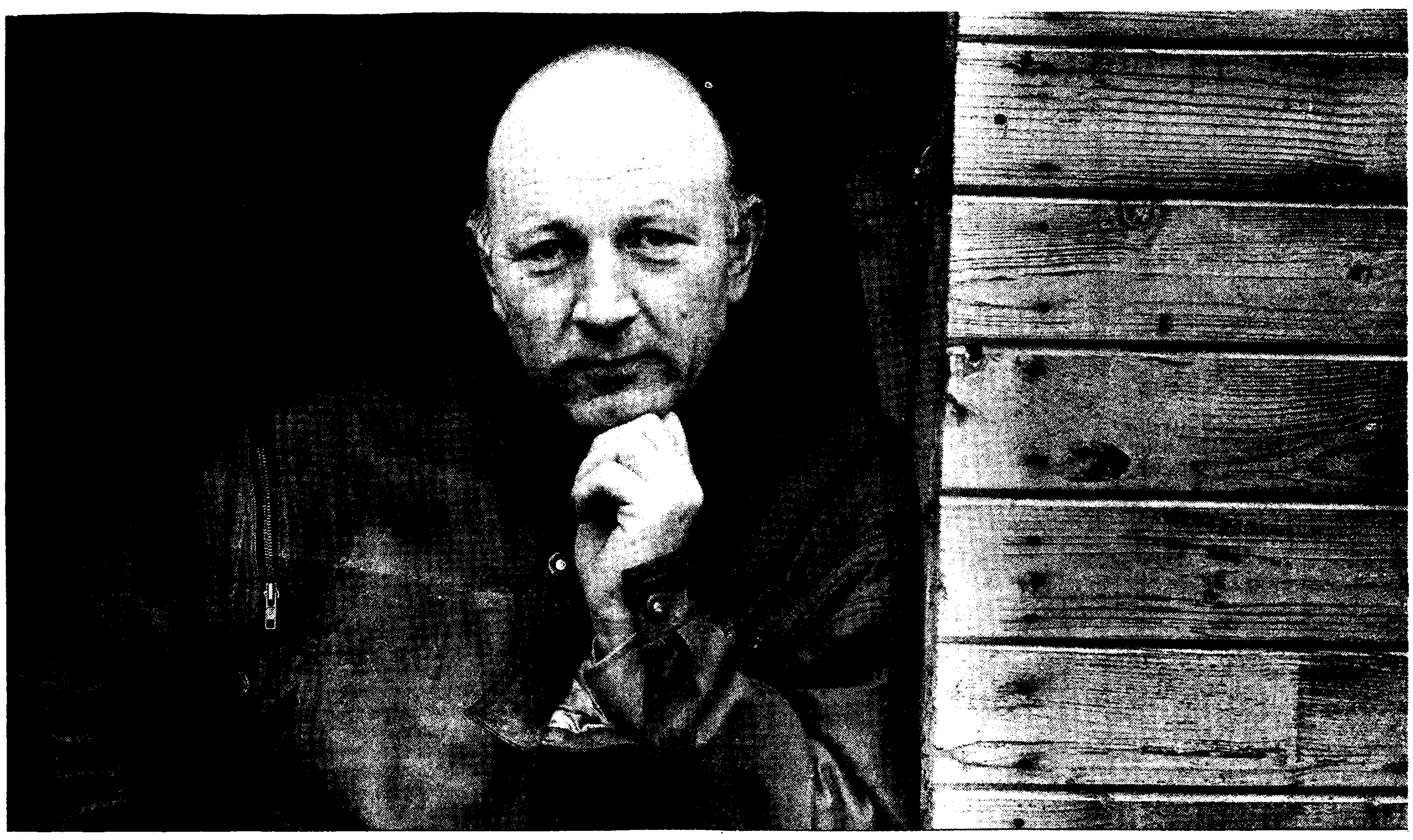
Eén keer vond een gepsrek plaats waarbij ik het gevoel kreeg dat ik aan de geboorte van het Papiaments stond. Het ging ongeveer als volgt: *Bon dia, señora. Kiko mi por hasi pa bo tata?* "Ja, dokter, m'n vader heeft pijn in haar hoofd. Misschien heeft ze hoge bloeddruk. Kunt u de bloeddruk meten?" *Menèr bisami, na unda bo kabes ta hasi doló? Yes, doctor, here in the nape of my neck and my temples.* De man zwijgt even. *Tata, you must tell the doctor precis loke bo ta sinti.* Dokter, hij slaapt ook niet goed 's nachts, *isn't daddy? E ke un vitamina, pa haña un tiki mas energia.* Daddy knikte. Het was vermakelijk. Ik betrapte mezelf erop dat ik ook al drie talen door elkaar ging spreken. Het moet zó ongeveer gaan stel ik me voor dat een mengtaal ontstaat.

Het interesseert me altijd erg hoe mensen van elders een plaats vinden en zich aanpassen aan de cultuur waarin ze opgenomen zijn, doordat ze met een Antilliaan getrouwd zijn of doordat ze langdurig op de Antillen wonen. Veel hangt natuurlijk af van de flexibiliteit en de bereidheid van de persoon in kwestie om zich open en ontvankelijk op te stellen. De één is daartoe meer in staat dan de ander die meer z'n eigen normen en waarden wil handhaven. Er zijn natuurlijk allerlei varianten tussen de uitersten.

Onlangs had ik een gesprek met een Venezolaanse vrouw, getrouwd met een Curaçaoënaar. Ze was afkomstig uit het kustgebied van Venezuela, uit de buurt van Coro. Je zou denken dat er grote overeenkomsten bestaan met het leven in het nabijgelegen Curaçao, qua mentaliteit, gezinssamenstelling, leefomstandigheden en natuurlijke gesteldheid. Maar dat het ook dan heel moeilijk kan zijn, illustreerde haar verhaal.

"Ik heb grote moeite om me in de familie van m'n man opgenomen te voelen. Ze spreken wel met me, maar ze hebben toch heel andere gewoonten dan ik gewend ben. Vaak begrijpen we elkaar niet zo erg. Ze zien niet dat ik sommige dingen anders zou willen. Ik was bij voorbeeld gewend dat bij een verjaardag vriendinnen van heinde en ver kwamen. Het was altijd een drukte van jewelste. Er was veel muziek, we zongen en praatten veel tot er niets mee te praten viel. Iedereen bracht wat te eten mee. We aten en snoepten tot het op was. Dat mis ik hier op Curaçao, die drukte, die gezelligheid. Hier is het meer de familie. Bij een verjaardag komt die bij elkaar, en daar voel ik me niet echt op m'n gemak. Ik hoor er niet echt bij. Ik blijf een beetje een vreemde. Nee, ik zou af en toe graag nog eens een tijdje naar m'n eigen land gaan, even weer die sfeer proeven, dan kan ik er weer een tijdje tegen. Hier leef ik niet echt helemaal."

Het is natuurlijk maar één voorbeeld uit vele. Het blijft een feit dat je je afkomst niet kunt verloochenen. Je draagt je eigen cultuur in je mee, die kun je nooit helemaal prijs geven. Als je het goed bekijkt, is eigenlijk iedereen op Curaçao een immigrant. Alleen het tijdstip van immigratie ligt verschillend in de tijd. Soms is het in een nog recent verleden, soms ligt het in een vorige generatie, of nog dáárvoor. Het gemeenschappelijk dat de mensen hebben, is het van elders komen. Dat vormt de basis voor een gemeenschappelijke nieuwe cultuur en tegelijkertijd houdt het de cultuur levend.



## Bekende Nederlandse acteur heeft periode afgesloten

# Maartje is weer helemaal Maarten

HET IS nog niet zo heel lang geleden dat Maarten 't Hart zichzelf verkleedde als Maartje, en in die vorm een paar keer voor de televisiecamera's verscheen. Hij deed een serieuze poging om begrip te kweken voor mannen die zich graag in vrouwenkleren steken. Op dit moment heeft hij evenwel de buik vol van de aandacht voor zijn 'vrouwelijke kant'. "Ik heb mijn best gedaan, en andere moeten het nu maar overnemen. De mensen begonnen te vergeten dat ik ook nog boeken heb geschreven", zegt hij.

Maartje is dus weer helemaal Maarten. Het duidelijkste bewijs dat de schrijver terug is van weggeweest, verscheen onlangs in boekvorm: *Het woeden der gehele wereld*, de meest lijvige roman die Maarten 't Hart tot nu toe heeft gepubliceerd. Bovendien is vanaf 4 oktober bij de VPRO-televisie onder zijn leiding een reeks boekenprogramma's te zien onder de titel *Tussen dag en nacht*. 't Hart: "Ik zie er wel tegenop om voor de televisie schrijvers te interviewen. Je moet steeds het initiatief nemen, je bent niet zo vrij in de dingen die je zegt en je moet het gesprek sturen. Het is veel prettiger om zélf te worden geïnterviewd".

Alhoewel de vrouwenkleren van Maarten 't Hart (48) in de kast liggen opgeborgen, komt het onderwerp van de travestie wèl zijdelings voor in *Het woeden der gehele wereld*. Een vriendje van de hoofdpersoon Alexander Goudveyl, ontpopt zich plotseling als een jongen die van dameskleding houdt. 't Hart: "Doordat ik het omkleden in deze roman in een bijfiguur legde, was ik de boel een beetje kwijt. Het was voor mij een manier om die travestie van mij af te schrijven. Ik vond het vervelend dat Maartje zoveel aandacht kreeg. Mensen wilden alleen nog maar dáárover praten. Op een gegeven moment is dat onderwerp uitgeput, en nu heb ik helemaal geen zin meer om er nog iets over te vertellen". Een jaar geleden liet Maarten 't Hart nog heel andere geluiden horen. Hij wilde het taboe doorbreken dat heerst rond mannen die zich graag in vrouwenkleren tooien. Door zich als Maartje te vertonen hoopt hij hetzelfde te bereiken als Gerard Reve in de jaren zestig met het naar buiten brengen van zijn homoseksualiteit: het verschijnsel meer geaccepteerd en bekender te maken bij het grote publiek. Heeft Maarten 't Hart het gevoel dat hij iets heeft betekend voor de travestieten in Nederland? "Ik heb niet de indruk dat ik in mijn opzet geslaagd ben, en dat de optredens van mij als Maartje voor de televisie veel hebben geholpen. Als ik iets had willen doorbreken, zou ik ermee door moeten gaan, maar daartoe voel ik me totaal niet geroepen. Alle aandacht richt zich dan alleen nog maar op één aspect van jezelf en dat gaat altijd ten koste van andere dingen. De mensen begonnen te vergeten dat ik ook nog boeken heb geschreven. Ik heb mijn best gedaan, en anderen moeten het nu maar overnemen".

### POST

En de post? Het is bekend dat 't Hart iedere week tientallen brieven krijgt van lezers, bewonderaars, dominees die hem willen bekeren en studenten Nederlands die voor een scriptie vragen of hij een van zijn boeken 'in eigen woorden' wil uitleggen. Waren er geen brieven van travestieten die zich door zijn optredens gesterkt voelden? 't Hart: "Ik krijg inderdaad altijd veel post, maar over de vrouwenkleren heb ik heel weinig brieven gekregen. De meesten durven er kennelijk toch niet voor uit te komen. Dat is natuurlijk jammer omdat mannen in vrouwenkleren op die manier natuurlijk nooit worden geaccepteerd. Terwijl het wél heel normaal is geworden dat vrouwen in broeken lopen". De komende maanden heeft Maarten 't Hart trouwens veel andere dingen aan zijn hoofd. Vanaf 4 oktober komt zijn boekenprogramma *Tussen dag en nacht* op de televisie, dertien weken lang. Gekozen wordt steeds voor een bepaald thema, zoals drank en letteren, of literatuur en godsdienst. 't Hart praat daarover met steeds drie gasten. Heeft hij eigenlijk wel ervaring met het interviewen? "Ik heb het voor de radio wel gedaan, maar dat is toch heel wat anders dan voor de televisie. Zo'n camera is genadeloos". De suggestie van de VPRO om het programma door Maartje te laten presenteren werd door hem resoluut van de hand gewezen. "Het idee voor een literatuurprogramma was al jaren geleden ontstaan. Toen ik daarna weer door de VPRO werd benaderd, werden de ideeën steeds serieuzer. En nu ben ik dus de pineut. Dat van Maartje leek mij helemaal geen goed idee. Hoe kun je nu bijvoorbeeld serieus met iemand over godsdienst praten, als je daar in van die rare kleren zit. Dat leidt te veel af. Dan krijgt het programma iets hilarisch en grappigs, en dat leek mij niet verstandig. Bij de media-academie heb ik de afgelopen tijd nog wat geoefend met camerapresentatie en interviewtechniek en toen bleek dat ik het veel beter deed met gewoon mijn eigen kleren aan". Het is alweer een aardige tijd geleden dat de VPRO een boekenprogramma had. Toen het uitermate succesvolle *'Hier is...Adriaan van Dis'* ophield te bestaan, was meteen de literatuur voor een belangrijk deel van de Nederlandse beeldbuis verdwenen. Is 't Hart trouwens bang voor de schaduw van Adriaan van Dis? "Absoluut. Iedereen gaat natuurlijk meteen schrijven dat Van Dis beter was. Daar moet ik me dus maar niets van aantrekken. Adriaan heeft tenslotte ook moeten leren, in het begin was hij zeker niet op het niveau dat hij later had". Adriaan van Dis had zich in zijn boekenprogramma zo nu en dan behoorlijk in de nesten gewerkt. Scheldkannonades van onder anderen Willem Oltmans en de Duitse schrijver Andreas Sinakowski zorgden ervoor dat de presentator het af en toe Spaans benauwd kreeg. Is 't Hart niet bang voor een felle ruzie voor de buis? "Dat zal mij niet overkomen. Ten eerste nodig ik geen buitenlandse schrijvers uit, en komen in mijn programma alleen gasten met wie ik nooit ruzie zou kunnen maken. Ik ken een groot aantal Nederlandse auteurs vrij goed. Je moet natuurlijk vermijden dat er te veel over allerlei persoonlijke dingen wordt gesproken, maar wél denk ik dat mijn programma veel gemoedelijker wordt dan dat van Van Dis".

### PAUKESLAGEN

Nu is het voor Maarten 't Hart natuurlijk niet eenvoudig om iedereen uit het literaire wereld voor zijn programma te vragen. Vanwege zijn 'polemische paukeslagen', zijn essays waarin hij fel tekeer ging tegen onder anderen Gerrit Krol en Carel Peeters, heeft lang niet iedereen zin om aan een gesprek voor de televisie met 't Hart te beginnen. Warom houdt hij eigenlijk niet gewoon iedereen te vriend, en waarom moet hij zo nodig bij tijd en wijle sommige schrijvers ervan langs geven? "Af en toe heb ik daar gewoon zin in. Dan wil ik even stoken en jennen, en de draak steken met personen die hoog over zichzelf opgeven. Dat is altijd wel leuk, alleen krijg je altijd alles weer op het eigen bord terug. Ik ben in ieder geval zeker van plan om sommige mensen die ik in het verleden heb aangevallen wél voor het programma te vragen. Als ze een beetje grootmoedig zijn, stappen ze natuurlijk over mijn paukeslagen heen, maar als ze niet willen dan houdt alles op. Dan kan ik altijd in de uitzending zeggen dat ze niet durfden. Alleen Carel Peeters en Gerrit Krol, die nodig ik niet uit. Die doen het op de televisie heel erg slecht". Wie komen dan wel in het boekenprogramma naar voren? "In ieder geval Jeroen Brouwers, A.F.Th. van der Heijden en Jean Pierre Rawie. Ik vind dat veel Nederlandse schrijvers en dichters over het hoofd worden gezien. In Nederland is het heel gewoon om veel aandacht te schenken aan al die literatuur in het buitenland. Niet alleen in de kranten, maar ook op de televisie. En dat is in Nederland altijd zo geweest, er bestaat een soort minachting voor de eigen literatuur, terwijl er toch zoveel goede schrijvers en dichters zijn. Dat vond ik ook van dat tv-programma van Van Dis, altijd maar weer van die buitenlandse gasten. Er zijn in Nederland zoveel schrijvers die de moeite van het lezen waard zijn, laat die een keer de aandacht krijgen die ze verdienen". De komende maanden moet 't Hart in ieder geval heel wat boeken lezen voor zijn programma. Dat lezen kost hem evenwel geen enkele moeite; zijn tempo kan oplopen tot honderd pagina's per uur. Zijn hele leven heeft hij eigenlijk het liefst doorgebracht met een boek in de hand. Op dit moment heeft hij bijna tienduizend stuks verslonden. "Vanaf mijn zestiende schrijf ik de titel van een boek dat ik heb gelezen op in een schrift. Zodoende weet ik altijd precies hoeveel boeken ik in mijn leven gelezen heb, en nu ben ik bijna bij de tienduizend. Tijdens de eerste tien jaar dat ik kon lezen heb ik die titels niet bijgehouden. Van mijn zesde tot mijn zestiende schat ik dat ik zo'n tweehonderd boeken per jaar heb gelezen, dus heb ik eigenlijk op dit moment die tienduizend titels al lang achter de kiezen". De dagindeling van Maarten 't Hart doet denken aan die van een monnik in een klooster. Hij staat om een uur of vijf op, waarna hij begint met het leeswerk. "Dan zet ik de geit buiten, haal ik de post op en is het tijd voor het ontbijt. Vervolgens ga ik tot een uur of elf schrijven. 's Middags werk ik vaak in de tuin, waarna ik weer lees en naar muziek luister. Om een uur of tien ga ik naar bed. Naar de televisie kijk ik bijna nooit, de kabel gaat niet eens naar mijn huis. Mijn eigen programma begint straks pas na elf uur 's avonds, en dan lig ik er al in. Ik ga dus niet naar mezelf kijken".

Zoals de meeste boeken van Maarten 't Hart is zijn nieuwe roman *Het woeden der gehele wereld* voor een belangrijk deel gebaseerd op autobiografische gegevens. Op 22 december 1956 werd tijdens een evangelisatiecampagne in Maassluis een politieagent doodgeschoten en de kleine Maarten was ook bij de campagne betrokken. 't Hart: "Als twaalfjarig jongetje zat ik achter het harmonium in de regen het gezang te begeleiden. En achter mijn rug is die agent vermoord, maar niemand merkte het. Er stonden veel mensen op straat er werden voortdurend rotjes afgestoken door jongetjes. Dus de knal van het pistool werd niet gehoord". "Later was natuurlijk sprake van een enorme consternatie. Er werd een onderzoek ingesteld, en een van de rechercheurs kwam altijd op maandagavond bij mijn vader thuis dammen. Zodoende werden wij op de hoogte gehouden over de voortgang van het onderzoek. Alles maakte een ontzettende indruk op mij. In al die jaren dat ik in Maassluis woonde was het nog nooit gebeurd dat een moord werd gepleegd. En toen was ineens een agent neergeschoten. Dus ik was natuurlijk heel nieuwsgierig wat er precies aan de hand was".

### ZWEETDRUPPELS

Het is bekend dat Maarten 't Hart een vlotte schrijver is, die in het verleden ieder jaar een nieuw boek wist te publiceren. De uitgave van *Het woeden der gehele wereld* heeft evenwel een tijd op zich laten wachten. De roman steekt geraffineerd in elkaar, en wekt de indruk de auteur veel zweetdruppels te hebben gekost. 't Hart: "Ik ben me ervan bewust dat deze roman zorgvuldiger is gecomponeerd dan mijn voorgaande boeken. Ik heb voor mijn doen ook zeer lang aan het boek gewerkt, drie jaar. De roman heb ik zo nu en dan even laten liggen, en dat werkte voor mij ideaal. De behoefte om ieder jaar met een nieuw boek te komen is bij mij niet meer zo sterk aanwezig, bij mijn uitgever natuurlijk wèl. Maar ik heb geen zin om zo'n produktie te hebben als bijvoorbeeld Simon Vestdijk. Dan heb je aan het einde van je leven meer dan vijftig boeken geschreven, waarvan eigenlijk een stuk of dertig niet de moeite waard zijn. Dat is zonde van al dat papier en al dat werk".

### CYCLUS

De hoofdpersoon in *Het woeden der gehele wereld*, Alexander Goudveyl, stond ook al centraal in *Onder de korenmaat*, de vorige roman van 't Hart. "Ik hoop een romancyclus te schrijven waarin die Goudveyl naar voren komt, en op dit moment heb ik nog drie romans in mijn hoofd zitten. Ik heb veel zin om met het personage uit deze roman verder te gaan. Hoe het precies moet weet ik nog niet. Eerst moet ik die vreselijke maanden bij de VPRO achter de rug hebben en dan zien we wel weer verder". Die Goudveyl is nogal onbeholpen wanneer het de omgang met vrouwen betreft. Werd in *Onder de korenmaat* zijn hart overspoeld met liefdesverdriet, in *Het woeden der gehele wereld* heeft hij het bijvoorbeeld niet in de gaten wanneer een meisje hem wel ziet zitten. 't Hart geeft ruiterlijk toe dat die onbeholpenheid authentiek is. "Maar die Goudveyl heeft wèl *sex-appeal*. En bovendien wordt Goudveyl in de nieuwe roman gefixeerd op de moord die zijn leven heeft getekend".

### DIEPGANG

Zélf heeft Maarten 't Hart het maar al te vaak geschreven en gezegd: zijn werk heeft geen diepgang. Deze stelling lijkt een van de belangrijkste literatuuropvattingen te zijn van een man die tot de best verkochte Nederlandse schrijvers behoort. Verschillende keren bevocht hij de mening van recensenten dat een boek diepgaand moet zijn. "Het leven heeft immers geen diepgang. In de Nederlandse literatuurkritiek heeft men de neiging om naar verschillende lagen te kijken, alsof een boek een soort geologisch verschijnsel is. Dat vind ik allemaal vreselijke onzin. "Verder hoor je vaak dat een goed boek herleesbaar moet zijn. Ook dat vind ik niet relevant, laat een boek eerst maar leesbaar zijn. Lezen moet je enkel en alleen doen om geroerd of vermaakt te worden. Van literatuur word je niets wijzer. Op de universiteit wordt heel gewichtig over literatuur gesproken, en dat moet natuurlijk ook wel. Wat voor zin heeft het om les te geven over iets wat alleen maar vermaak is. Ik vind dan ook dat de letterkunde niet bij de universiteit thuishoort". "Onlangs was ik in Ierland voor een congres over James Joyce. Dan zitten allemaal geleerden bij elkaar om dagenlang over die schrijver te praten. Daar zie ik dus helemaal niet het nut van in. Joyce heeft het altijd zeer arm gehad, terwijl nu al die geleerden die door de universiteit goed betaald worden met een vergrootglas zijn werk regel voor regel zitten te bestuderen.

### TWEE MILJOEN

Zélf heeft Maarten 't Hart overigens wat betreft de populariteit en de financiën niets te klagen. Iedere nieuwe roman van zijn hand belandt altijd automatisch in iedere boeken top-tien, en van zijn *Een vlucht regenwulpen* verscheen dit jaar maar liefst de 54ste druk. Wanneer *Het woeden der gehele wereld* redelijk verkoopt, zijn straks in totaal twee miljoen boeken van hem over de toonbank gegaan. 't Hart: "Volgens de berekeningen van mijn uitgever. Die heeft mijn boekenweekgeschenk *De ... laan* niet eens meegeteld, dus die twee miljoen zijn al lang verkocht". Iedere keer wanneer een nieuw boek van Maarten 't Hart verschijnt, komt de schrijver bovendien weer eens in aanraking met zijn publiek. "Het signeren vind ik niet het ergste van het schrijverschap. Het is altijd wel prettig in zo'n boekenwinkel, en je ziet ook weer eens wat voor soort mensen je werk lezen. Zo nu en dan probeert tijdens het signeren een dominee mij te bekeren. Dan ben ik altijd heel vriendelijk en maak ik gewoon een praatje. Als je aardig blijft, blijft hij ook aardig. Op een gegeven moment gaat hij dan vanzelf wel weer weg".

Over de verkoop van zijn eigen boeken kan 't Hart logischerwijs alleen maar uitermate tevreden zijn, maar tegelijkertijd trekt hij zich het lot van zijn minder succesvolle collega's aan. "Op dit moment zijn er zeer veel schrijvers in Nederland die maar tweeduizend exemplaren van een nieuw boek verkopen, en daarna staat het stil. Dat is natuurlijk ontzettend treurig. Voor dat schrijvers wil ik in mijn televisieprogramma dan ook een lans breken".

*Unicum voor Nederland in Bijlmer:*

# Oecumenisch centrum is eigendom van vijf kerken

**AMSTERDAM - Nederlands grootste oecumenische kerkcentrum de nieuwe stad werd begin september geopend in Amsterdam-zuidoost. Het nieuwe gebouw aan het Gulden Kruispad in de Bijlmermeer is eigendom van vijf kerken met samen meer dan twaalfhonderd meelevende leden.**

Omdat naast de gereformeerde -, hervormde - en Rooms-katholieke kerk ook de Evangelische Broedergemeente en de Evangelisch-Lutherse kerk deelnemen, wordt het centrum een 'Nederlands unicum'. "Geen enkel kerkcentrum in Nederland is eigendom van zoveel kerken", aldus ds. C.P.T. Rijper, voorzitter van de bouwcommissie.

Het bijna vier miljoen gulden kostende gebouw wordt het nieuwe onderkomen van kerkcentrum de Nieuwe stad, dat nog is gevestigd onder een parkeergarage bij winkelcentrum Ganzenhoef. Dit gebouw is eigendom van de hervormden, gereformeerden en Rooms-katholieken.

### VERLOEDERING

De verloedering van deze buurt is de reden dat we hier weg gaan", zei Rijper tegen de pers. "We hebben de gemeente Amsterdam gevraagd of ze er iets tegen konden doen. In 1990 vroegen ze ons te verhuizen, want de hele wijk Ganzenhoef wordt gesaneerd en delen worden gesloopt. Dit gebouw gaat ook tegen de vlakte."

De Evangelisch-Lutherse kerk en de Broedergemeente, waarbij hoofdzakelijk Surinamers zijn aangesloten, besloten mee te doen met de bouw van het kerkcentrum. Het nieuwe gebouw heeft twee kerkzalen, die zijn gescheiden door een kerkeraadskamer. "Dat hebben we met opzet gedaan, om te vermijden dat de klaagzang in de ene dienst wordt overstemd door het jubellied in de kerkzaal ernaast", zei Rijper.

Hij noemde het nieuwe pand 'een reuzensprong vooruit', niet alleen omdat het er beter uitziet dan het onderkomen onder de parkeergarage, maar vooral omdat er twee extra kerkgenootschappen in het oecumenisch centrum participeren. "Dat ik dit als oude man nog mag meemaken, vind ik geweldig", lachte de 73-jarige gereformeerde emeritus-predikant.

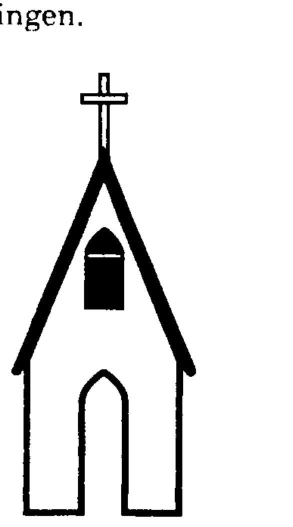
*Raad van kerken in Midden Oosten:*

# Met autonomie begint bevrijding Palestijnen

**LIMASSOL - Het akkoord tussen Israel en de PLO is volgens de Raad van kerken in het Midden-Oosten (MECC) "pas het begin van de bevrijding van het Palestijnse volk en van de realisering van de legitieme rechten van de Palestijnen". Dit zegt de MECC in een verklaring naar aanleiding van het onlangs gesloten akkoord.**

Het akkoord is ook een "bemoedigend teken" van de bereidheid van Israel om zich uit de bezette Arabische gebieden terug te trekken met het oog op een alomvattende vrede in het Midden-Oosten. Volgens de MECC is het akkoord een teken van hoop en een keerpunt in de geschiedenis van het Midden-Oosten en in het bijzonder de Palestijns-Israelische betrekkingen.

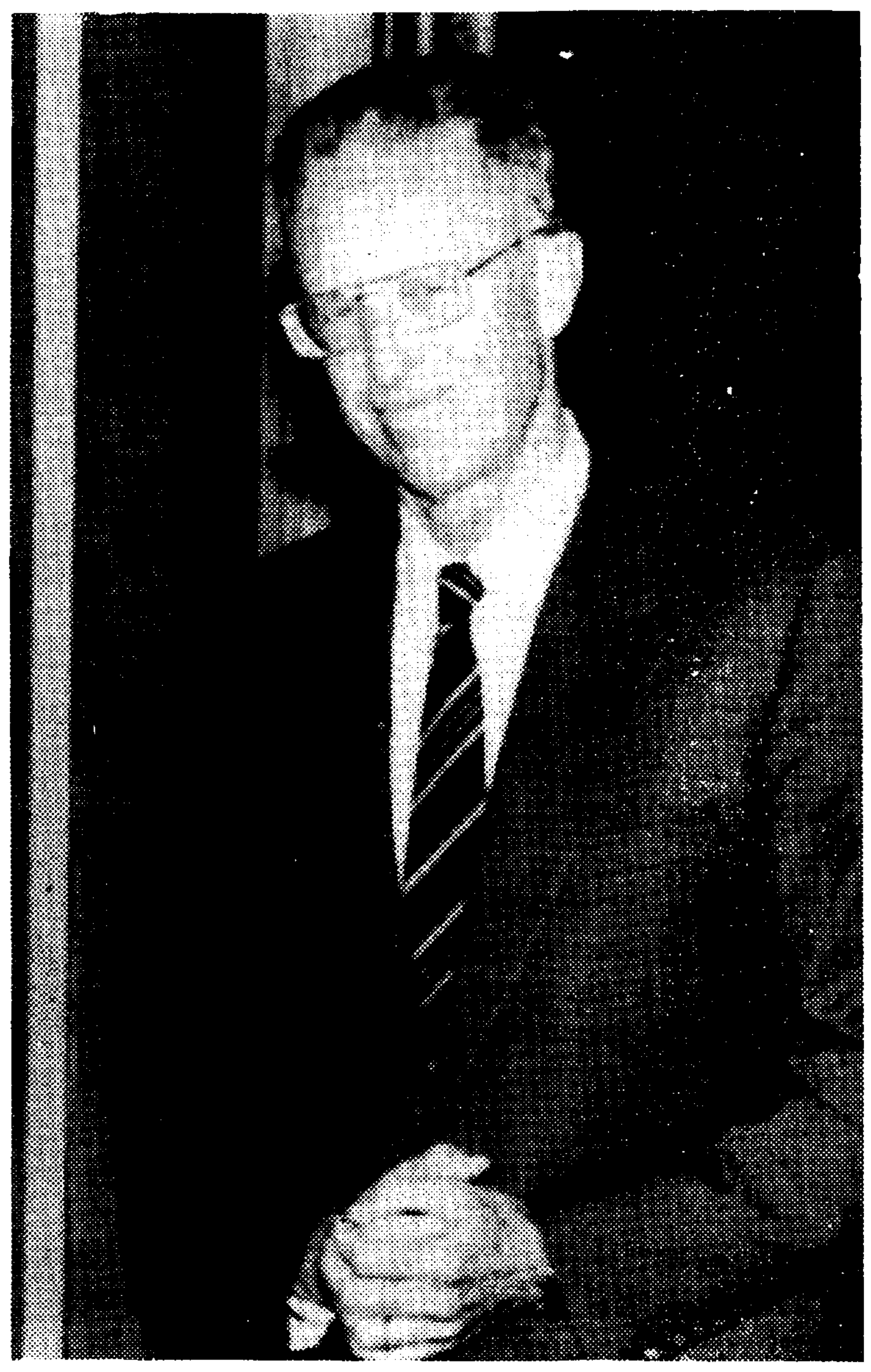
De Raad van kerken in het Midden-Oosten benadrukt het belang van Jeruzalem voor alle betrokken volkeren en godsdiensten. "Wij verwerpen alle aanspraken op alleenheerschappij door welke religieuze of politieke instantie dan ook en hopen op redelijk overleg tussen joden, christenen en moslims over de uiteindelijke status van de heilige stad van vrede."



# Israël voor ambassadeurs-uitwisseling met Vaticaan

**TEL AVIV - Israël heeft het Vaticaan voorgesteld volledige diplomatieke betrekkingen aan te knopen, meldt de Israëlische krant Ha'aretz.**

De vice-minister van Buitenlandse zaken, Jossi Beilin, heeft dat maandag laten weten tijdens een ontmoeting met de vertegenwoordiger van het Vaticaan in Jeruzalem, aartsbisschop Andrea Cordero Lanza di Monzemolo. Ha'aretz schrijft dat het Vaticaan zich eerder deze maand heeft uitgesproken voor het uitwisselen van "persoonlijke vertegenwoordigers" in plaats van ambassadeurs. Volgens Beilin zijn er nog twee problemen die de volledige diplomatieke betrekkingen tussen het Vaticaan en Israël in de weg staan: De manier waarop de diplomatieke relatie gestalte moet krijgen en de status van de Rooms-katholieke kerk in Israël.



KONING BOUDEWIJN

*Kardinaal Simonis over koning Boudewijn:*

# Groot voorbeeld van christelijke vorst

**UTRECHT - Kardinaal Simonis was tijdens een recente ontmoeting met koning Boudewijn getroffen door "zijn gebedsleven en zijn diepgelovige beleving van de dagelijkse Eucharistie". Dat schreef kardinaal Simonis in een condoléancebrief aan koningin Fabiola.**

De kardinaal schrijft met verslagenheid kennis te hebben genomen van het overlijden van koning Boudewijn, met wie hij twee maanden geleden een kort onderhoud had. "In hem verliest Uw land en de gehele wereld een groot voorbeeld van een christelijke vorst en een waarachtige gelovige", aldus Simonis.

Hij schrijft "tot zijn intentie" de Eucharistie te hebben gevierd. Hij heeft "de Heer van alle leven" gebeden "dat het vele goede dat hij gedaan heeft vruchtbaar mag zijn voor België" en "dat zijn aandacht en zorg voor huwelijk en gezin, "velen tot inspiratie van nog zullen blijven".

*Bezoek kardinaal Etchegaray aan China goed teken:*

# Peking: Betere relaties met Vaticaan mogelijk

**PEKING - De Chinese regering heeft onlangs laten blijken bereid te zijn tot verbetering van de betrekkingen met het Vaticaan. Een woordvoerder van het Chinese ministerie van Buitenlandse zaken zei tegenover het officiële persbureau Xinhua dat een betere relatie mogelijk is, als het Vaticaan de diplomatieke banden met Taiwan verbreekt en zich onthoudt van inmenging in de interne zaken van China.**

De woordvoerder reageerde op een bericht dat China met het Vaticaan overlegt over de normalisering van de bilaterale relaties en over godsdienstige kwesties. Het ministerie is gewoonlijk snel met het tegenspreken van berichten die de regering niet welgevallig zijn. Het bericht van Xinhua is volgens sommige westerse diplomaten een teken dat China inderdaad met het Vaticaan in gesprek is.

China verbrak in 1957 de diplomatieke relatie met het Vaticaan. De communistische regering stichtte een Patriottische katholieke kerk, die de paus niet erkent en ongeveer drie miljoen leden zou hebben. De ondergrondse katholieke kerk, die de paus wel erkent en zwaar wordt vervolgd, zou ongeveer vijf miljoen aanhangers hebben.

### IN VERLEGENHEID

Enige tijd geleden bracht paus Johannes Paulus II de Chinese regering in verlegenheid door de wens uit te spreken dat hij spoedig naar China zou kunnen reizen. De paus uitte zijn verlangen tijdens een bezoek aan de Italiaanse stad Macerata, geboortestad van de Jezuiet Matteo Ricci die in de zestiende eeuw als missionaris in China werkte.

De hoogste gezant van het Vaticaan die China sinds 1949 bezoekt, had recentelijk een ontmoeting met een ondervoorzitter van het Nationale volkscongres, het parlement van China. Dit heeft het officiële persbureau Xinhua medegedeeld. Kardinaal Roger Etchegaray, die vrijdag in China is gearriveerd, sprak zondag met Buhe, een van de ondervoorzitters van het parlement. Over de inhoud van het gesprek werden geen mededelingen verstrekt.

Etchegaray woonde de opening bij van de Zevende nationale spelen in Peking.

Verder maakte hij toeristische uitstapjes. De Franse curiekardinaal bleef zes dagen in China. Zijn bezoek wordt gezien als een belangrijke stap in de verbetering van de betrekkingen tussen het communistisch geregeerde China en het Vaticaan.

### LANGE WEG

Radio Vaticaan zei vrijdag dat de weg naar normalisering van de betrekkingen nog lang is. Dat kardinaal Etchegaray is uitgenodigd is echter een hoopvol teken. De reis is een teken van vriendschap voor het gehele Chinese volk, niet alleen voor de katholieken in China, aldus directeur Federico Lombardi van Radio Vaticaan. Etchegaray is hoofd van de pauselijke Commissie voor gerechtigheid en vrede (Justitia et Pax).

Vrijdag heeft China de vrijlating van twee Rooms-katholieken aangekondigd die wegens religieuze activiteiten gevangen twee respectievelijk drie jaar zaten. Zhang Youshen en Zhang Dapeng, beiden leken, zijn vrijgelaten, aldus de Amerikaanse zakenman John Kamm, die goede betrekkingen met de regering in Peking onderhoudt. Volgens hem zijn nu alle katholieke gevangenen in China vrij gelaten. Deze mededeling is overigens moeilijk te controleren omdat er nooit een lijst is gepubliceerd, zo voegde Kamm eraan toe.

ROGER ETCHEGARAY



*Met Wiertz als bisschop van Roermond:*

# Hoop herleeft in bisdom na vertrek van mgr. Gijsen

**ROERMOND - Deken Frans Wiertz (51) van Heerlen, de nieuwe bisschop van Roermond, is "van de Romegetrouwe priesters de beste kandidaat", "maar de euforie is overdreven". Zo is de stemming in het bisdom Roermond, dat 21 jaar de zeer behoudende en niet bepaald communicatieve dr. J.M. Gijsen als bisschop had. Hoop op betere verhoudingen binnen het bisdom Roermond heeft iedereen, die hoop is vooral merkbaar bij instellingen waarmee de vorige bisschop geen contacten wenste te onderhouden.**

De directeur van het Universitair centrum voor theologie en pastoraat (UTP) in Heerlen, prof. Dr. A. van den Hoogen, zegt er alle vertrouwen in te hebben dat bisschop Wiertz het UTP niet zal negeren zoals Gijsen deed. "Als deken van Heerlen onderhield hij al contacten met ons. Een goede aanwijzing dat hij dit ook als bisschop zal doen". Ook zond Wiertz het UTP enkele weken geleden een hartelijke brief bij de opening van het academisch jaar. Van den Hoogen noemt het een groot voordeel dat bisschop Wiertz uit het pastorale veld afkomstig is. Hij kent van zeer nabij de zorgen die daar bestaan en zal daarover best te benaderen zijn. Met hem valt zeker te praten.

### SINDS 1896

Deken Ben Janssen van Sittard, lid van het kathedraal kapittel, spreekt de pastorale achtergrond van de nieuwe bisschop eveneens sterk aan. Wiertz is de eerste pastoor die bisschop van Roermond wordt sinds de benoeming van Frans Boermans in 1896. Sindsdien kwamen alle Roermondse bisschoppen uit het onderwijs. Voor de zielzorg is het gunstig, aldus deken Janssen, dat de nieuwe bisschop weet wat er in een pastorie omgaat.

Of het overigens sympathieke voornemen van bisschop Wiertz om part-time werkzaam te zijn in een Roermondse parochie realiseerbaar is, waagt Janssen evenwel sterk te betwijfelen. Daar heeft deze bisschop geen tijd voor. Er liggen nu al honderden uitnodigingen op hem te wachten om parochies te komen bezoeken. De euforie rond de benoeming van bisschop Wiertz vindt deken Janssen wel een tikkeltje overdreven.

### ZEER ZWAAR

Die mening wordt ook door anderen gedeeld. De reacties zijn overwegend positief, zo zegt bijvoorbeeld de aalmoezenier van sociale werken, drs. Jos Schreurs, die tevens deken van Schinnen is. "Maar we zullen nog moeten afwachten wat er gaat gebeuren. Van alle kanten zal hard aan de bisschop getrokken worden. De vraag is hoe de bisschop zal omgaan met groeperingen die in de marge van de kerk terecht zijn gekomen. Bisschop Wiertz wacht een zeer zware taak," meent Schreurs. Wiertz bezit gelukkig tal van goede eigenschappen die hem in staat zullen stellen het brede middenveld te bereiken. Het is volgens Schreurs een utopie te denken dat hij ook de uitersten zal bereiken.

Pater dr. C. Weerkamp van het bureau Internationale solidariteit (BIS) noemt het al veel waard dat Wiertz veel opener is dan zijn voorganger, gemakkelijk contacten legt en (althans als deken) soepel was in het toestaan van bepaalde zaken. BIS kwam los van het officiele bisdom te staan toen bisschop Gijsen zijn eigen missiebureau oprichtte.

De oud-pleebaan van Roermond, Piet van der Bruggen, die als progressief priester bekend staat, toont enige bedenkingen. Hij heeft Wiertz gekend als een priester die openlijk voor zijn progressiviteit uitkwam en dat ook in zijn kleding liet blijken. Dit veranderde op slag toen Wiertz deken werd en lid van het kathedraal kapittel. Van der Bruggen meent hierin iets van opportunisme te bespeuren. Volgens hem heeft Wiertz als deken in Heerlen zich een aanhanger getoond van"de verschraalde theologie". Voor het overige is ook Van der Bruggen van oordeel dat Wiertz een joviale rondborstige Limburger is en zeer pastoraal bewogen. "Van de Romegetrouwe priesters is hij beslist de beste kandidaat voor het bisschopsambt. Uit die kring had Limburg zich geen betere kunnen wensen."

Tijdens kennismakingsgesprekken met zijn collega-bisschoppen heeft Wiertz een zeer positieve indruk gemaakt. De bisschoppenconferentie heeft er alle vertrouwen in dat het bisdom Roermond niet langer uit de pas zal lopen maar de landelijke lijn zal gaan volgen.

# Godsdienstwet tegen invasie 'dollar-zending'

**SANTIAGO DE COMPOSTELA - De Russische Godsdienstwet, waar president Jeltsin zijn handtekening niet onder wil zetten, is gericht tegen de "massale invasie" van mensen die met veel dollars zending willen bedrijven.**

**De Russisch-orthodoxe kerk, die de vervolgingen onder Lenin, Stalin en Chroesjtsjov heeft overleefd, zal ook dit overleven.**

Protopresbyter prof. Vitali Borovoj, een van de Russisch-orthodoxe gedelegeerden op de recente Wereldraadconferentie in Santiago de Compostela, ontkent dat het initiatief voor de wet afkomstig is van zijn kerk. Dat kwam van de Baptisten, die zich nog meer dan de orthodoxen bedreigd voelden. De ontworpen wet schrijft voor dat alle religieuze activiteiten van buitenlanders bij de Russische overheid worden geregistreerd.

De wet zal volgens Borovoj de godsdienstvrijheid in Rusland niet beperken. Er zijn echter mensen die met een beroep op die vrijheid misbruik van de huidige chaos en het machtsvacuum maken. Mormonen, Moonies, Jehova's Getuigen, Hare Krishna's, een vrouw die zegt de reincarnatie van de maagd Maria te zijn - de Russische bevolking wordt volgens hem overspoeld door religieuze propagandisten.

### OOK KATHOLIEKEN

De Russisch-orthodoxe representant uitte ook kritiek op de Rooms-katholieke kerk. De katholieken gedragen zich als een buurman die het plotseling op jouw huis heeft voorzien. "Dat ze bisschoppen en priesters wijden en seminaries openen, prima", zegt Borovoj, "maar wat ze alleen opstapelt zetten, wijst op zendingsactiviteiten onder onze mensen."

*Paus tijdens bezoek aan Luthers Letland:*

# Oecumenische lente in verschiet

**RIGA - Paus Johannes Paulus II ziet "een nieuwe oecumenische lente" in het verschiet. Eenheid tussen de kerken is meer dan ooit nodig, zei hij onlangs in de Letse hoofdstad Riga tijdens een oecumenische viering met orthodoxen en protestanten.**

De paus bezocht na het overwegend Rooms-katholieke Litouwen ook Letland, waar de Lutheranen in de meerderheid zijn. Ondanks het geringe aantal katholieken in de Baltische staat, hadden vele duizenden Letten de regen getrotseerd om de paus op straat te verwelkomen.

In de Lutherse kathedraal van Riga zei de paus dat het gezamenlijke verleden de kerken ertoe verplicht ook "broederlijk aan een gezamenlijke toekomst te werken". Het hoofd van de RK kerk doelde daarbij ongetwijfeld op een verbetering van de relatie met de Oosters-orthodoxe kerken.

### MET ORTHODOXEN

Met name de verhouding met de Russisch-orthodoxe kerk is sinds enkele jaren uiterst moeizaam. De orthodoxen hebben het Vaticaan beschuldigd van 'zieltjeswinnerij' in de voormalige Sovjet-unie. Zolang de ruzie met de orthodoxen niet uit de lucht is, kan de paus een reis naar Rusland, een van zijn hartewensen, wel vergeten.

Een hoge vertegenwoordiger van de Russisch-orthodoxe kerk, aartspriester Georgui Ziablistsev, heeft voorgesteld dat beide kerken een gesprek beginnen over hun problemen uit het verleden, zo deelde de woordvoerder van de paus in Riga mee. Hierbij gaat het niet om de recente aanvaring, maar om alle botsingen sinds het schisma tussen de Oosterse en de Westerse kerk.

Ziablistsev, een gezant van patriarch Aleksej II, had in de Litouwse hoofdstad Vilnius een ontmoeting met de paus, die zich positief over het idee uitliet. De orthodoxen willen de geschiedenis over de betrekkingen tussen beide kerken herschrijven, omdat hierin veel fouten en misverstanden zouden zijn geslopen, zo deelde de woordvoerder van de paus mee.

## Volgens Noorse studie kans op linkshandigheid groter

# Vraagtekens bij echoscopie in geval van zwangerschap

Onderzoek van ongeboren kinderen in de baarmoeder door middel van ultrasone geluidsgolven, in de wandelgangen bekend als echoscopie, wordt vrij algemeen beschouwd als een veilige methode, die noch voor de baby noch voor de moeder schadelijke gevolgen oplevert. Toch heerst in de medische wereld - en met name in Europa - de opvatting dat echo-onderzoek alleen op medische indicatie zou moeten worden gedaan. De ontwikkeling dat in steeds meer delen van de wereld 'echowinkeltjes' worden geopend, waar zwangere vrouwen zonder enige medische indicatie een foto van hun nog ongeboren spruit kunnen laten maken, wordt door veel artsen dan ook met lede ogen aangezien.

De onschadelijkheid van echoscopie is nooit onomstotelijk vastgesteld. Hier en daar zijn echter onderzoeken gedaan, die vage indicaties geven dat de geluidsgolven toch invloed zouden kunnen hebben op de ontwikkeling van de foetus in de baarmoeder. De Zwitserse artsen dr. Heiner Bucher en dr. Johannes Schmidt, die onderzoek naar echoscopie hebben gedaan, concludeerden dat een echo tijdens de zwangerschap de kansen op een gezonde baby in elk geval niet vergroot. Weliswaar kunnen bepaalde afwijkingen bij de foetus vaak vroegtijdig worden opgespoord, maar daar staat tegenover dat nogal wat diagnoses achteraf onjuist blijken te zijn. In een recente aflevering van het Engelse tijdschrift *British Medical Journal* werd verslag gedaan van een ander onderzoek naar de effecten van echoscopie. Dat onderzoek werd de afgelopen jaren uitgevoerd door het Nationale Centrum voor Foetale Geneeskunde in Trondheim, Noorwegen. Tijdens de studie zijn enkele duizenden kinderen van ongeveer acht of negen jaar oud, die vóór hun geboorte echoscopisch waren onderzocht, in hun ontwikkeling gevolgd. De resultaten daarvan werden vergeleken met die van kinderen uit een controlegroep.

De onderzoekers concentreerden zich op de vraag, of de ontwikkeling van rechts- of linkshandigheid door de echo-tests zou kunnen worden beïnvloed. Linkshandigheid bleek bij de 'echokinderen' vaker voor te komen. De kans op een linkshandig kind na een baarmoederscan lijkt 25 procent groter te zijn dan bij de kinderen uit de controlegroep, zo kwam uit het onderzoek naar voren. Er werd ook gekeken naar andere mogelijke verschillen in de neurologische ontwikkeling van het kind. De Noorse artsen bekeken onder meer het tijdstip waarop de kinderen gingen zitten, staan, lopen en praten. Bij al dit soort kenmerken werden echter geen verschillen aangetoond met kinderen die voor hun geboorte niet met ultrageluid waren onderzocht.
Ook al blijkt er uit het onderzoek dus een verband naar voren te komen tussen het gebruik van echoscopie en linkshandigheid, de onderzoekers zelf houden een flinke slag om de arm. De resultaten lijken duidelijke taal te spreken, maar toch kan er bij de paar duizend kinderen die in het onderzoek waren betrokken sprake zijn geweest van toeval.

"Het vaker voorkomen van linkshandigheid zou kunnen duiden op subtiele veranderingen in de hersenen of in bepaalde delen daarvan", aldus de onderzoekers in het British Medical Journal. "Het is echter noodzakelijk om de positieve relatie tussen ultrageluid en niet-rechtshandigheid opnieuw in onderzoek vast te stellen, alvorens die relatie wordt geïnterpreteerd als méér dan een toevalstreffer".
Met andere woorden: linkshandigheid blijkt blijkens het onderzoek wel vaker op te treden, maar echt zeker is het allemaal nog niet. Dat laatste is ook de mening van prof. dr. P.W.J. Peters van de afdeling teratologie van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne (RIVM). Peters: "Antwoord op de vraag of echoscopie werkelijk veilig is geeft dit onderzoek niet, omdat vrijwel alleen gekeken is naar dat ene aspect van rechtshandig- of linkshandigheid. Om de mogelijke schadelijke effecten van ultrasoon geluid op de foetus te kunnen beoordelen, moet je toch een veel breder onderzoek houden, dat bij voorkeur ook in een groter gebied plaatsvindt en niet zoals nu in één regio in Noorwegen". Ook van de resultaten van het onderzoek zelf is professor Peters niet onder de indruk. "Ik denk dat de toevalsfactoren in dit geval inderdaad een rol hebben gespeeld. In elk geval is het verband tussen echografie en linkshandigheid niet voldoende vastgesteld. Je kunt er dus geenszins de conclusie uit trekken dat onderzoek met ultrasoon geluid van invloed is op de differentiatie van de hersenfuncties of het zenuwstelsel". Toch vindt Peters een onderzoek als dit in zijn algemeenheid een goede zaak. "Het is buitengewoon belangrijk dat nieuwe technologieën uitgebreid worden onderzocht op mogelijke schadelijke effecten". Dat die er bij echoscopie zijn is nooit aangetoond, maar dat geldt evenzeer voor het tegenovergestelde: dat de methode onder alle omstandigheden absoluut veilig is, staat evenmin vast. "Daarom hanteren we ook het uitgangspunt dat zo'n echo alleen om medische redenen zou moeten, en niet voor een leuke foto voor in het baby-album".

### WAARDERING

Prof. dr. J. W. Wladimiroff, verbonden aan de afdeling verloskunde en gynaecologie van het Academisch Ziekenhuis Dijkzigt in Rotterdam en erkend deskundige op het gebied van diagnostische echoscopie, heeft waardering voor het Noorse onderzoek. "De groep uit Noorwegen heeft al jarenlang goed werk gedaan met dit soort onderzoek, dat ze altijd met grote zorgvuldigheid uitvoeren. In dit geval hebben ze naar die linkshandigheid gekeken, maar ook naar andere aspecten van de lichamelijke en geestelijke ontwikkeling van kinderen. De conclusie is dat uit het onderzoek niets bijzonders is gekomen, maar er lijkt dus wel een statistische aanwijzing te zijn voor een relatie tussen de echoscopie en linkshandigheid. Ik denk dat dat een hele juiste conclusie is en dat je er verder ook niets over kunt zeggen: het zou verder moeten worden uitgezocht". Volgens professor Wladimiroff is het probleem dat dit soort studies zo moeilijk breed op te zetten is, met een voldoende groot aantal patiënten. "Sinds het midden van de jaren zeventig is de handzaamheid van de apparatuur ontzettend toegenomen. Daardoor heeft nu elke zichzelf respecterende afdeling verloskunde of gynaecologie zulk apparatuur in huis. Het is gemeengoed geworden; juist daardoor is het heel moeilijk om zo'n onderzoek breedschalig op te zetten. Als je dat bijvoorbeeld zou willen doen met de hele populatie van de provincie Zuid-Holland, dan zou je bij de helft van de zwangere vrouwen wel zo'n echoscopisch onderzoek moeten doen, en bij de andere helft niet. Als je dan toevallig net het verkeerde lootje hebt getrokken, jammer, dan kom je voor zo'n echo-onderzoek dus niet in aanmerking".

### ENERGIE

Toch blijft het aspect van de veiligheid van ultrageluid voor Wladimiroff een belangrijke afweging, die telkens opnieuw moet worden getoetst. "Wat je met zo'n onderzoek toch doet is dat je er energie in stopt - en wat gebeurt er met die energie? Afhankelijk van het orgaan dat je onderzoekt kan die energie warmte veroorzaken en dat kan natuurlijk weer allerlei gevolgen hebben. Daar moet je terdege naar kijken". Onderzoek naar de veiligheid kan zich volgens Wladimiroff op vele vlakken afspelen. "Dat kun je je op biochemisch niveau voorstellen, op celniveau of moleculair niveau, maar ook op fysisch niveau: je kunt uitrekenen hoeveel energie er op een bepaalde diepte in de baarmoeder en in het ongeboren kind terecht komt". Daarnaast is het van belang om de groei en de gedragspatronen van het ongeboren kind in de baarmoeder te bestuderen, om te zien of die aspecten door de echoscopie worden beïnvloed. "Dat is echter moeilijk , want je kunt geen gedragspatronen onderzoeken als je geen echoscopie gebruikt". De veiligheid van echoscopie blijft niet beperkt tot de veiligheid van het ultrageluid zelf, zegt de Rotterdamse arts met nadruk. Ook de gebruikte apparatuur zelf en het personeel dat er mee moet omgaan bepalen mede hoe veilig de onderzoekmethode is. "De transducers, de tastkoppen, kunnen kapot gaan of slijten en dan kunnen er ongewenste effecten optreden. En dan is er de expertise van het personeel. Men moet wel goed opgeleid zijn, want als je op een gegeven moment niet goed scant, dan ben je misschien wel heel, heel lang bezig om éénzelfde orgaanstructuur te onderzoeken. Ook dat zijn belangrijke aspecten van veiligheid". Het ligt dan ook voor de hand dat ook Wladimiroff weinig gelukkig is met de pret-echo's, die iedereen tegenwoordig voor een paar tientjes kan laten maken in de babyview-shop om de hoek. "Ik heb het al vele malen verkondigd: ik ben daar pal tegen. Ook vanwege die veiligheidsaspecten".



*Wordt het een jongen of een meisje? Ouders in spé verwachten vaak vroegtijdig een antwoord op deze vraag van hun arts. Er zijn landen waar er zelfs 'echoscopie-winkels' opereren die voor de geboorte ouders tegen betaling hierover uitsluitsel kunnen geven. Maar een recent Noors onderzoek heeft uitgewezen dat dit soort praktijken niet altijd zonder consequenties is.*



## Speurneuzen van douane

vervolg van pag. 1

te mogen gaan zoeken en uiteindelijk te vinden.
Glenn: "Als de hond opdracht krijgt om de handdoek te zoeken, en dus op zoek moet naar verdovende middelen, en daadwerkelijk een partij cocaïne vindt, haal ik die handdoek tevoorschijn en gooi die dan snel in de buurt van de drugs. De doek is op dat moment een bevestiging dat de hond zijn opdracht heeft vervuld, zoals hij tijdens de trainingen heeft geleerd. In zijn gedachten was hij niet op zoek naar cocaïne maar naar de doek. Als Paycheck vijf kilo cocaïne opspoort maar die handdoek niet vindt, gaat hij gewoon door met zoeken. Dan is de opdracht naar zijn idee namelijk nog niet afgerond. Het vinden van die handdoek betekent dat zijn opdracht volbracht is, dan pas is hij tevreden."
Verhalen als zouden snuffelhonden makkelijk van de wijs te brengen zijn met een stuk malse, verse biefstuk of het insmeren van een cocaïnepakket met bij voorbeeld benzine, zijn enkel sprookjes. De hondegeleiders durven voor 99 procent te garanderen dat hun speurneuzen niet te misleiden zijn. Daarvoor zijn ze te goed getraind en afgericht. De honden zullen de geur van verdovende middelen hun leven lang blijven herkennen. Hoe lang ze er over doen om het te vinden, hangt natuurlijk af van de hoeveelheid en de afstand, maar vinden doen ze het.

*De tiplijn (tel.24687) van de Douanerecherche, is een grote hulp bij het opsporen van smokkel en handel in drugs op Aruba. Alle tips over de aanwezigheid, het vervoer en smokkel van verdovende middelen worden zeer op prijs gesteld en serieus en anoniem behandeld.*

(*) De namen van de twee hondegeleiders in dit artikel zijn verzonnen.



## WordPerfect 6.0: goed nieuws

De nieuwste DOS-versie van het tekstverwerkingsprogramma WordPerfect, vormt een van de ingrijpendste aanpassingen die het programma tijdens zijn levenscyclus heeft ondergaan. Het populaire tekstverwerkingsprogramma ziet er op het scherm en in de wijze van bedienen uit alsof het om een Windows-programma gaat. Er is een zogenaamde grafische omgeving met keuzemenu's, knoppenrijen, schuifbalken, dialoogvensters, en meer van die moderniteden, die zich het beste laten bedienen door middel van de muis. Voorbeeldje: het verplaatsen van een stuk tekst naar een andere plaats in een document hoeft niet langer met ALT F4, naar eind blok, CTRL-F4, 1,1 cursor naar nieuwe plek en RETURN voor opvragen, maar is nu een kwestie van aanklikken verslepen naar nieuwe plek, loslaten en klaar.

Het tekstverwerkingsprogramma heeft gedurende zijn bestaan een gestage ontwikkeling doorgemaakt. Na de eerste versies was het vooral W.P. 4.2 dat - jaren geleden al weer - een wereldsucces werd. Na 4.2 volgde 5.0: de eerste versie die op bescheiden schaal met grafische functies overweg kon en een jaar of drie geleden werd de tot nu toe laatste opwaardering uitgebracht: WordPerfect 5.1, dat met muisgestuurde menu's kon werken en dat een sterk uitgebreide macrotaal kreeg.

Maar het werd wel tijd voor een nieuwe DOS-versie. WP 6.0 zal de liefhebbers niet teleurstellen. In het pakket zijn meer dan 600 vernieuwingen en verbeteringen aangebracht. Voor wie de twee documenten die WP tot nu toe naast (of beter:achter) elkaar kon bewerken te weinig vindt: WP 6.0 kan met negen documenten tegelijkertijd overweg. De helptoets is niet langer meer eigenwijs F3: net als in ieder ordinfij programma is dat F1 geworden, en ook is er nu een coach-functie die moeilijke handelingen voordoet. De aanmaak van etiketten of enveloppen gebeurt razendsnel vanuit de brief die later in die envelop moet. Tekstfragmenten kunnen aan andere documenten of blokken worden gekoppeld door een voorziening die Hypertext wordt genoemd; aanvullende informatie in bijvoorbeeld handleidingen is daarmee razendsnel op te vragen.

WordPerfect kan niet alleen uitstekend met tekst overweg, maar ook steeds beter met getallen. In het pakket is een iets uitgeklede versie van PlanPerfect opgenomen; voor een gemiddelde spreadsheet, zeg maar voor dagelijks gebruik, hoeft geen ander programma meer gestart te worden. De fax is in het zakelijk verkeer niet meer weg te denken. Het programma ondersteunt zowel binnenkomend als uitgaand faxverkeer. Het verzenden van een document via een faxmodem gebeurt op vrijwel dezelfde manier als het afdrukken van een stuk tekst: de betreffende functie is dan ook in hetzelfde menu te vinden. Een andere verbetering van het programma is de ondersteuning van vele verschillende lettertypen. Er wordt een aantal ATM-Type 1 en Bitstream Speedo-fonds meegeleverd. Ook True Typelettertypes kunnen worden gebruikt.

De macrotaal van WordPerfect, waarmee allerlei standaardhandelingen verregaand kunnen worden geautomatiseerd, is verder uitgebreid. Voor verstokte macrobakkers die uit noodzaak of uit liefhebberij tientallen ingenieuze macro's hebben vervaardigd, is er ook slecht nieuws: de nieuwe macrotaal komt niet overeen met die uit 5.1. Dat wordt dus herschrijven of, in het gunstigste geval, converteren.

De meest in het oog springende wijziging is natuurlijk die grafische gebruikersinterface van WP 6.0. Echter: vrijwel alles wat tot nu toe met al die ingewikkelde functietoets-aanslagen kon, kan desgewenst nog steeds op diezelfde manier worden gedaan. Zo'n 85 procent van alle toetsencombinaties is ongewijzigd gebleven. Wie de muis haat, hóeft hem dus niet te gebruiken. Wie helemaal geen behoefte heeft aan zo'n grafisch beeld vol knoppenbalken en keuzemenu's, kan ook omschakelen naar het vertrouwde maagdelijke WP-scherm, waarin onderin het beeld alleen de hoogst noodzakelijke informatie staat.

Het nadeel van al die grafische toeters en bellen is natuurlijk wel, dat het programma nogal wat eisen stelt aan de computer waarop het draait. Het bewerken van een document in de grafische stand kost meer tijd, omdat de beeldopbouw nou eenmaal ingewikkelder is. Een afbeelding verslepen naar een andere plek in een rapport kán prima, maar op een niet al te zware machine moet je wel geduld hebben. Als je er lekker mee wilt kunnen werken moet je toch wel minstens beschikken over een stevige 386-pc met een geheugen van vier Megabyte. Een snelle videokaart is ook een verademing.

Ook de hoeveelheid ruimte die het programma nodig heeft op de vaste schijf is niet gering. Compleet geïnstalleerd heeft WP 6.0 meer dan 15 Mb aan ruimte nodig. Voor een DOS-programma is dat echt ontzettend veel. Het is ook mogelijk voor een minimale installatie te kiezen; dan worden zaken als lesbestanden, spellingscontroles en synoniemenlijst en geluidsstuurprogramma's achterwege gelaten. Zo'n minimale installatie vergt toch ook nog zo'n 7 Mb aan schijfruimte.

De eerste indruk is, dat het programma heel wat méér te bieden heeft dan alleen die aardige grafische gebruikers-interface. Zo beschouwd kan ook iemand met een bescheiden 286 of 386SX genieten van allerlei nieuwe functionaliteiten, al moet dat noodgedwongen dan wel in de tekstmode. Samengevat: de komst van WP 6.0 is goed nieuws.

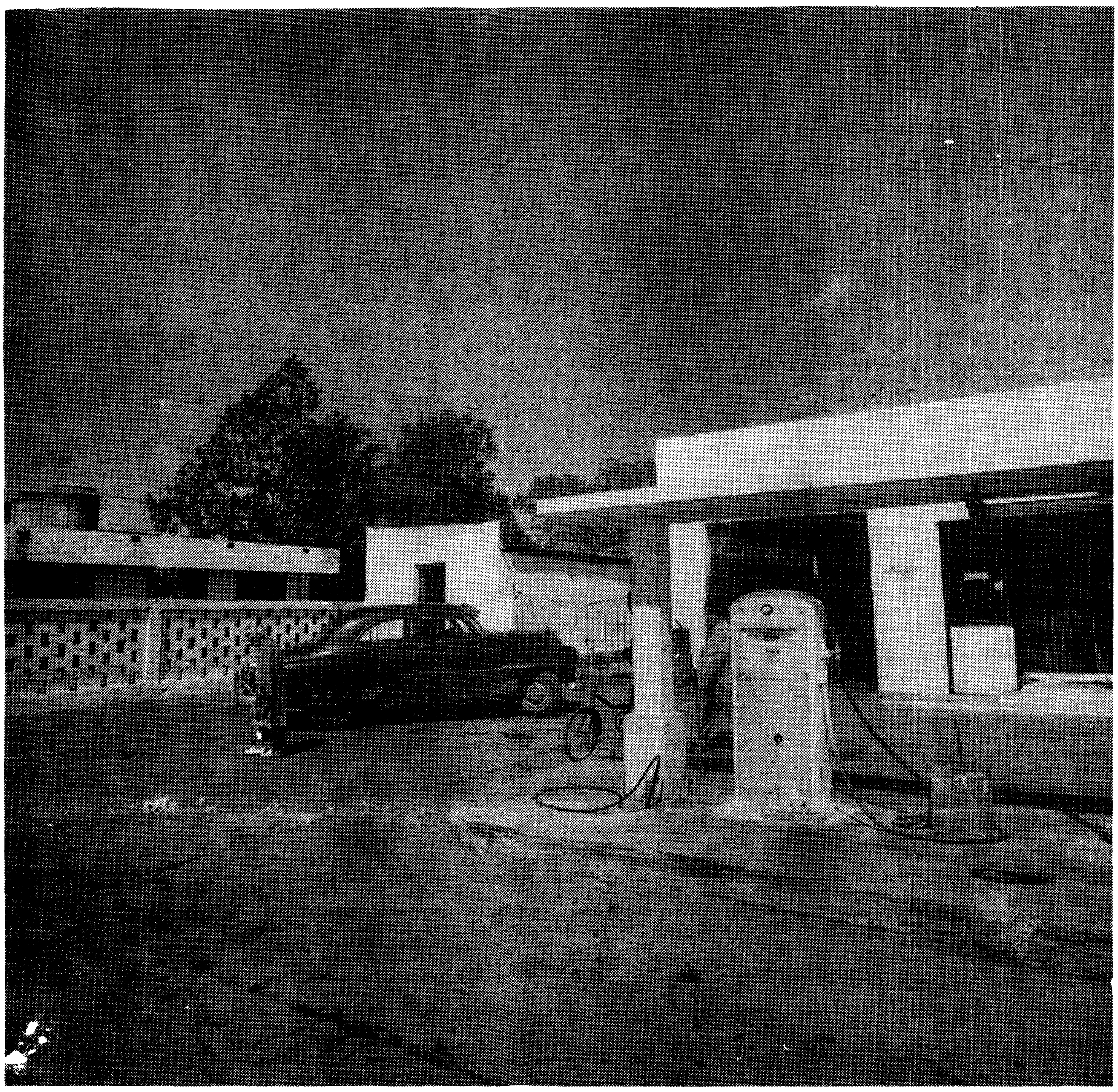
## Defensa Ambiental

vervolg van pag. 3

vercommercialisering van onze relatie met de natuur en met elkaar. We zetten ons in voor het algemeen belang.
Dat doen we voornamelijk door te lobbyen, kortlopend onderzoek en publikaties. Met behulp van de bevindingen van dat onderzoek kunnen er acties worden gevoerd. Eventueel samen met Amigu di Tera. Die werd een jaar na ons opgericht. Omdat wij een stichting zijn kunnen we geen leden hebben. Maar er bleken een heleboel mensen actief mee te willen doen in het milieuwerk. Zo is Amigu di Tera ontstaan. Ze zeggen wel dat de milieubeweging twee benen heeft: Defensa Ambiental en Amigu di Tera.

Samen maken we ons zorgen over onomkeerbare processen: vernietiging van het landschap, mangrovenbossen die vervuilen en zelfs verdwijnen, de vernietiging van de koraalriffen - ook de tropische regenwouden van de zee genoemd - en de gevolgen van de raffinaderij voor de zee. Vroeger zwommen er kreeften in het Schottegat. Dat kun je nu wel vergeten.
Vanwege de mogelijke onomkeerbaarheid van een aantal effecten op de natuur pleitten we destijds ook zo voor een milieu-effectrapportage (MER) over de bouw van een windmolenpark op de Vlakte van Hato. Door zo'n MER weet je wat de gevolgen op lange termijn zijn; of zo'n park inderdaad permanente schade aanricht in dat natuurgebied. Dat kun je nu niet meer nagaan, omdat je de beginsituatie niet kent.

Als we iets willen bereiken, zullen we ons ongetwijfeld harder moeten opstellen. En dan kom ik weer terug op die openbaarheid van bestuur. Dat lijkt hard voor een antal politici, maar het is een cruciale voorwaarde. Anders blijven we doorgaan op dezelfde weg. Dan worden - zoals nu - illegale bouw, afgravingen of dempingen oogluikend toegestaan, terwijl niemand erachter kan komen hoe de besluitvorming heeft plaatsgevonden; of die überhaupt wel heeft plaatsgevonden.



■ *Twintig dollar voor vijf liter benzine, de nood is hoog gestegen op Cuba.*

## Socialisme is nu delen van de armoede

# Cuba: de lege vitrine

CUBA IS de wanhoop nabij. Het eten is op, medicijnen zijn niet meer verkrijgbaar. Van geregeld vervoer is lang geen sprake meer. Fidel Castro's proeftuin, ooit de beoogde bakermat van 'de nieuwe mens', valt in recordtempo uiteen. Politieagenten stelen benzine uit geparkeerde auto's; hoge partijfunctionarissen en intellectuelen opereren op de zwarte markt. Een betrokkene: "Er zijn slechts twee zaken die werken op Cuba: de onderdrukking en de hoeren."

= door Hans Bos =

Te laat dringt het tot me door dat de val dichtklapt. Op het Parque Céspedes, het imposante plein voor de kathedraal van Santiago de Cuba, worden mijn metgezel en ik door een stuk of dertig vrouwen en meisjes 'klemgezet'. Om de aandacht te trekken, maken ze uitnodigende sisgeluidjes; liefkozend knijpen ze ons in de billen. Ik voel handen dwalen over mijn dijen. Ook als we ons tactisch terugtrekken op de galerij van het Casa Grandi, niet toegankelijk voor Cubanen zònder buitenlandse begeleiding, blijven aanlokkelijke aanbiedingen binnenstromen. Jongemannen bieden hun vriendin of zuster aan en moeders hun welgeschapen dochters. Aanhoudende weigering heeft tot gevolg dat leden van hetzelfde geslacht worden aangeprezen.

Een buitenlander, voor het gemak uniform aangesproken met 'Pépe', is het beste dat een Cubaan(se) kan overkomen. Een buitenlander heeft de beschikking over dollars en kan daarmee in dit laatste communistische bolwerk het verschil betekenen tussen eten en honger èn, in het uiterste geval, tussen leven en doodgaan. Een cynisch grapje: een Cubaanse vader vraagt aan zijn zoontje wat deze later wil worden. Antwoordt het ventje: buitenlander.

De levensomstandigheden van de doorsnee Cubaan verslechteren in duizelingwekkend tempo. Mèt het eten zijn ook veel morele waarden verdwenen. Terwijl Castro koppig door blijft balken over de goede kanten van deze 'speciale periode' is zijn volk massaal werkloos en in groten getale overgegaan tot prostitutie en zwarthandel. Na dertig jaar revolutie is de gewone Cubaan weer terug bij af. Maar Castro ziet het niet. Of liever gezegd: hij wil het niet zien. Want zijn geheime agenten zijn zó alomtegenwoordig op dit grootste Caribische eiland dat deze desastreuze ontwikkeling hem toch nauwelijks kan ontgaan.

Wie de lijdensweg van de Cubanen aan den lijve wil ervaren, moet enkele dagen zijn intrek nemen bij een lokale familie. Officieel is dat niet toegestaan, maar dat geldt voor meer op dit eiland. Het tijdstip van het avondeten is afhankelijk van de periode waarin gas beschikbaar is. Soms komt gedurende enkele dagen geen molecuul gas uit de leiding; dan blijft niets anders over dan het eten rauw te verorberen of op jacht te gaan naar een elektrische kookplaat. Als er tenminste stroom is.

Hele wijken worden gedurende dagen afgesloten van elektriciteit, water en telefoon. Behalve op het moreel heeft dat een negatieve invloed op de criminaliteit. Het aantal berovingen en overvallen in Havana is zó sterk gestegen dat de verdedigende advocaten inmiddels de noodklok hebben geluid.

### 'MAMBISA'

Op Cuba heten ze *jinetera* of *mambisa*. Het is een typisch Cubaanse betiteling van de betaalde liefde, al kan de geldelijke vergoeding in dit socialistische volksparadijs ook de vorm aannemen van enkele stukken zeep, een spijkerbroek, een paar schoenen of wat tubes tandpasta. Want die is (om onduidelijke redenen) alleen nog beschikbaar voor zwangere vrouwen.

*Jinetera* is het best te vertalen met amazone, terwijl het woord *mambisa* herinnert aan de guerrillastrijders die zich aan het eind van de vorige eeuw vanuit de Cubaanse bossen op de Spanjaarden stortten. De huidige *mambisa*'s doen dat óók, zij het op iets subtielere wijze. Behalve financiële noodzaak is het tevens de verveling die Cubaanse meisjes drijft tot het zoeken van (seksueel) contact met buitenlanders.

De televisie toont (als er elektriciteit is) alleen saaie documentaires en politieke discussies, de bioscopen zijn doorgaans gesloten. Discotheken en restaurants zijn louter toegankelijk voor buitenlanders. Alleen zij kunnen met hun dollars de 'apartheid' doorbreken.

De toerist moet overigens wel zelf zorgen voor voorbehoedmiddelen, want die zijn voor Cubanen niet meer beschikbaar. Met als gevolg een dramatische stijging van het aantal zwangerschappen, abortussen en geslachtsziekten. Een sero-positieve Cubaan kan rekenen op een 'voorkeursbehandeling' in een van de vier hermetisch afgesloten klinieken op het eiland.

### CHIRURG

Elena kan wat mij betreft onmiddellijk op de *cover* van Cosmopolitan. Ze spreekt me aan op de Malecón, de boulevard die de binnenstad van Havana scheidt van de zee. Van oudsher is het een verkeersader van grote importantie, maar door het gebrek aan benzine en auto-onderdelen vertoont de Malecón de stilte van het graf.

In tegenstelling tot veel andere Cubanen heeft Elena werk. Overdag opereert ze als chirurg in een bekend ziekenhuis in Havana, maar van haar maandsalaris van driehonderd peso, op de zwarte markt het equivalent van zes dollar, kan ze de monden van haar familie niet meer vullen (in het toeristenparadijs Varadera is de koers al gezakt tot honderd peso voor één Amerikaanse *greenback*). Met de vijftig dollar die een genereuze buitenlander per nacht ophoest, kan Elena een hele maand vooruit.

Zij staat niet alleen. Achtereenvolgens bieden zich op de Malecón aan: enkele afgestudeerde juristen, een medisch studente, een kunsthistorica die de wilde feestjes rond het zwembad van de voormalige Nederlandse ambassadeur Koen Stork nog heeft meegemaakt, een dochter van een kolonel, een danseres, een verpleegster en een bijzonder lieftallige juffrouw die scheepswerktuigbouwkunde heeft gestudeerd. Zelfs de stewardess van de nationale luchtvaartmaatschapij Cubana is bereid een afspraakje te maken.

### ARMOEDE

Op Cuba dooft het licht, letterlijk en figuurlijk. Traditionele familiebanden zijn verscheurd door het regime. Terugdraaien van de morele uitverkoop kost minstens twintig jaar. Het openbare leven is vrijwel tot stilstand gekomen. "Havana is een dode stad, een tragedie. Socialisme blijkt niet meer te zijn dan het delen van armoede", zegt Raúl somber.

Op Cuba is alleen nog sprake van gemotoriseerd vervoer van toeristen en overheidsdienaren. Eten en medicijnen zijn alleen nog op de zwarte markt te verkrijgen, doorgaans voor exhorbitant hoge prijzen. Zelfs ziekenhuizen verkopen hun medicijnen op de zwarte markt om het hoofd boven water te houden. Voor pesos is vrijwel niets meer te koop. Weliswaar heeft iedereen recht op zijn rantsoen, maar daar heb je weinig aan als de produkten niet voorradig zijn. "Het contingent maandverband voor de maanden mei, juni en juli is niet aangekomen", vermeldt een briefje in een apotheek in Havana.

De prijs van de koffie (voor een Cubaan een eerste levensbehoefte) is op de zwarte markt al gestegen tot tachtig peso per 250 gram. Een ei, door Cubanen sarcastisch 'reddingsboei' genoemd, kost vijf peso. Toiletpapier is al jaren alleen op de zwarte markt te krijgen, evenals sigaren, rum, vitaminen, melk en zeep. Melk kost vijftien peso per liter, als het te krijgen is. Rijst doet 35 peso per kilo. Het stukje zeep dat elke Cubaan maandelijks krijgt toebedeeld, is niet meer dan een onwelriekend blokje modder. Het is nogal eufemistisch getooid met de naam Naca, parelmoer. Cubanen zeggen grijnzend tegen elkaar dat ze in het meest geavanceerde land ter wereld wonen... waar binnenkort de maaltijden via de televisie worden verstrekt.

### AFTAPPEN

Benzine is alleen op de zwarte markt beschikbaar. Waar die dan vandaan komt? Chauffeurs van overheidsauto's tappen regelmatig een paar litertjes uit de auto van hun baas en verkopen dat voor tachtig peso per liter aan vrienden en kennissen. In Santiago werd ons zelfs twintig dollar op de zwarte markt vier maandsalarissen, geboden voor maar vijf liter brandstof.

En zelfs de boeren op het platteland, die vorig jaar nog niet eens wisten van het bestaan van harde valuta, verkopen hun varkens alleen nog maar tegen dollars. Alles draait op Cuba om deze Amerikaanse munt. Er zouden van regeringswege zelfs in het diepste geheim plannen worden voorbereid om binnen enkele maanden over te stappen op de dollar.

Cuba is het land van de leugens geworden, waar elke medaille zijn keerzijde heeft. Castro en de zijnen vertellen dagelijks op persconferenties gesoigneerde verhalen aan geselecteerde journalisten. Het gaat de goede kant op met het land, zo heet het steeds opnieuw.

De werkelijkheid is dat de meeste Cubanen de laatste twee jaar vijftien tot 25 kilo gewicht hebben verloren. De werkelijkheid is tevens dat de gezondheidstoestand van het volk zienderogen achteruit holt. Hartstoornissen, stress, hepatitis, oogziekten en beri-beri eisen hun tol door het ontbreken van vitaminen en medicijnen. De wanhoop drijft steeds meer Cubanen tot alcoholisme en zelfmoord. Zelfs vooraanstaande partijleden wijken uit naar de Verenigde Staten.

De alomvertegenwoordigde bureaucratie verlamt het openbare leven. Vliegtuigen en autobussen voor toeristen vertrekken geheel of gedeeltelijk leeg naar vaak verkeerde bestemmingen. Van enig logistiek inzicht is geen sprake. Hoe langer hoe meer vertoont Cuba de kenmerken van elke Derde Wereld-land, nu het door het Oostblok niet meer kunstmatig overeind wordt gehouden als een soort prieel in de achtertuin van de VS. Cuba is niet meer dan een vervallen schuurtje, vol met verroest gereedschap, wat oude auto's en vergeelde boeken van Marx en Lenin.

### KRITIEK

Volgens ruwe schattingen staat nog de helft van het Cubaanse volk achter zijn leiders, maar op straat valt steeks vaker en openlijker kritiek te beluisteren op dit spijkerharde regime, dat zelfs het eigen volk aanbiedt in ruil voor harde valuta. In feite vormt een stad als Havana de triomf van het kapitalisme, waar het recht van de sterkste heerst in de donkere straten vol bewoonde krotten. Cuba is niets meer dan een warenhuis zonder goederen, een lege vitrine, een étalage met vergane glorie.

De lijdensweg is beslist nog niet ten einde. Ook de explosieve groei van het toerisme kan daar niets aan veranderen. Dit jaar bedraagt de suikeroogst nog maar de helft van de normale omvang. In 1993 wordt nota bene even veel suiker geproduceerd als in het 'rampjaar' 1963! Er is een tekort aan groenten en fruit in een land waar zelfs een potlood uitloopt als je dat in de grond steekt.

Antonio is *balsero*. Dat wil zeggen dat hij geprobeerd heeft op een vlot Florida te bereiken. Na twee dagen op zee is hij door de Cubaanse kustwacht opgepikt en enkele dagen in de gevangenis opgesloten. Hij wacht nu thuis op zijn vonnis. Dagelijks kiezen naar schatting tachtig tot honderd Cubanen zee in de buurt van Havana. Het staat vrijwel gelijk aan zelfmoord, want slechts ongeveer de helft bereikt ooit het Amerikaanse vasteland. De rest sterft door uitputting of wordt door haaien opgegeten.

Er zijn ook elegantere manieren om het socialistische paradijs te verlaten. Gabriel biedt in Havana voor zesduizend dollar een officieel uitreisvisum naar de Dominicaanse Republiek of naar Nicaragua, met tevens een inreisvisum voor de VS. Contacten, weet u wel! Er is ook een goedkopere oplossing. Voor 1250 dollar wordt desgewenst een Mexicaanse (schijn)huwelijkspartner geregeld. De Mexicaanse maffia is gespecialiseerd in deze mensenhandel.

### ONWENTELING

Het Cuba van nu gaat een sombere toekomst tegemoet. Weliswaar wordt op straat vrij spontaan en openhartig gesproken over een omwenteling, het ziet er niet naar uit dat daar op korte termijn sprake van kan zijn. Ondanks kanker en een hartinfarct zit *El Presidente* vast in het zadel.

Wanhopig wordt gezocht naar de niet bestaande middenweg tussen het verguisde kapitalisme en het mislukte socialisme. Ingewijden in Havana menen dat Castro de ontwikkeling naar een vrijere economie doelbewust traineert om de overgang niet te laten ontaarden in wanorde. De zwarte markt, oogluikend getolereerd als veiligheidsklep, vormt echter een tijdbom onder deze politiek.

Van enige obstructie in het land zelf is nog geen sprake. Castro heeft een uitgebreide en goed ingewerkte geheime dienst om alle afwijkende meningen tijdig te signaleren, terwijl de één miljoen Cubanen die een echte vuist kunnen maken zich machteloos in en rond Miami ophouden.

"Van het potentieel van bijna vier miljoen arbeiders in dit land is tachtig procent niet in staat om zijn baan te behouden in een concurrerende markt. Dit is een oase voor de onkundigen, waar de onnozelen het heft in handen hebben. De verspilling door ongeletterde onbenullen is de doodsteek geweest voor de revolutie", luidt het harde oordeel van Juan, een gepensioneerde leraar.




■ *Cuba wil zo snel mogelijk van de economische blokkade af.*




■ *Katherine Metz op de omslag van een Amerikaans maandblad.*

## *Amerikaanse geeft alles zijn eigen plaats in interieur*

# Feng Shei: acupunctuur voor weloverwogen huizenbouw

ALS KIND al was Katherine Metz geïnteresseerd in het ordenen van haar wereldje. Alles moest zijn juiste plaats hebben. Zo stapte zij op haar achtste zomaar de tuin van haar buurman in Michigan in, om alle plantjes 'goed' te zetten. Moeder boos, maar buurman was in de wolken, en hij liet alles zoals kleine Kathy het had gereorganiseerd. Eenmaal volwassen, bouwde zij deze interesse uit tot haar werk.

= door L.R. van Goens =

Metz haalde haar hoveniersdiploma en legde groenpartijen aan in grote winkelcentra. Tot zij in aanraking kwam met *Feng Shui* (spreek uit 'Fung Shwai', letterlijk: wind en water). Deze Chinese wetenschap op het raakvlak met de kunst, legt zich toe op het ordenen van interieuren. Zij ging in opleiding bij professor Lin Yun van de Black Hat Sect, die al twaalf jaar doceert in Berkeley (Californië).

Dat *Feng Shui* meer inhoudt dan binnenhuisarchitectuur bewijst het feit dat grote delen van miljoenensteden als Hong Kong en Singapore volgens de principes van *Feng Shui* zijn aangelegd. Over deze intrigerende leer verzorgde Katherine Metz afgelopen weekeinde op uitnodiging van Rozenkruizersorde Amorc een seminar.

*"Feng Shui* is de kunst van het orde scheppen", zegt Metz bedachtzaam. "Ik onderzoek huizen, of kantoren, op verzoek van cliënten die aangeven dat het gebouw op de een of andere manier niet voldoet aan hun verwachtingen. Vaak voelen ze zich er niet op hun gemak, of het zakenleven loopt niet zoals het moet. Ze zijn 's morgens bij het opstaan niet fit; er zijn wrijvingen tussen echtgenoten, de kinderen kunnen geïrriteerd zijn. Het is dan aan mij om uit te vinden, wat de disharmonie veroorzaakt."

"Er wordt op Curaçao zoveel gebouwd, dat men zeer bewust te werk zou moeten gaan. Zodat er huizen komen waarin gezinnen inderdaad als gezinnen kunnen functioneren. Als je huis en omgeving in balans kunt brengen, draag je bij tot het algemeen welzijn. Het omgekeerde is ook waar: een huis kan letterlijk een doodsoorzaak worden."

Twee dingen vielen Metz onmiddellijk op aan de huizen op Curaçao. Zij noemt allereerst het op één lijn staan van de voordeur en de achterdeur. "Dat is prachtig voor afkoeling in je huis, maar door de wind vervliegen ook krachten als gezondheid en inkomen."

*Spreekt u nu over het ongeziene?*

"Over het geziene en het ongeziene. Het komt immers voor dat je alsmaar geld blijft uitgeven aan je huis, zonder dat je daar iets aan kunt doen? Wij kwamen hier echter ook in een landhuis, en daar hadden ze een prachtige kristallen kroonluchter. Dat is een traditioneel Chinees middel om de positieve energie vast te houden!"



KATHERINE METZ

Het tweede bezwaar dat Metz opmerkte aan de moderne architectuur op Curaçao betreft de situering van de ouderlijke slaapkamer aan de voorkant van het huis. De *Feng Shui*-consulente: "Zo slapen de ouders eigenlijk buiten de sfeer van het huis. Dat de verwijdering tussen ouders en kinderen tot gevolg hebben. Of er zelfs toe bijdragen dat de kinderen in huis de dienst uitmaken.

### BIJGELOOF

*Al dat gedoe met lintjes en belletjes. En wie zet nou een spiegel achter de branders van zijn fornuis om er materieel op vooruit te gaan? Is dat geen bijgeloof?*

"Dat zijn oeroude, beproefde middelen - ik werk veel met ontwerpers en architecten - en als wij geen kristallen bol willen gebruiken om een flinke energiestroom in te dammen, dan hangen we een kristallen kandelaar op, of we geven de muur een passende kleur."

"Ik heb wel gemerkt dat het vlugger werkt en met betere resultaten als de de cliënt in dit soort toepassingen gelooft. Maar het werkt ook zonder hem of haar: ik kan zomaar een meubelstuk in een kamer verplaatsen en de bewoner zal zich lekkerder voelen."

"Ik geloof dat er veel waarde verborgen zit in wat velen van ons als 'bijgeloof' afdoen. Ik denk er dan ook niet aan, om in de verdediging te gaan, tegen bij voorbeeld architekten. Op de een of andere manier probeer ik hen te laten ervaren wat *Feng Shui* vermag. Ik kan soms aan iemands interieur al zien dat hij problemen heeft met zijn heup, of onenigheid met zijn werkgever. Ieder huis heeft zijn verhaal en dat is dan in feite het verhaal van zijn inwoners."

Volgens Metz heeft de quantum fysica ons eigenlijk al geleerd dat alles met alles in verband staat. Dat er organische verbanden bestaan tussen bij voorbeeld de menselijke intelligentie en de 'intelligentie' van nietlevende objecten. Metz: "De overbrugging tussen die intelligentiepatronen wordt geleverd door kleuren, kristallen en vormen. Dat is in essentie hoe *Feng Shui* werkt."

"De kunst is nu dit in een terminologie onder te brengen die iedereen kan begrijpen. Het lijkt op acupunctuur voor je huis. Net zoals iemand van een acupunctuurbehandeling thuis kan komen, en dan het gevoel heeft, dat hij ineens vrijuit kan praten. Zijn denken is beter geïntegreerd - hij kan zijn boosheid loslaten, want er is een blokkade weg. Zo gaat het ook met een huis."

*Er wordt in de artikelen over Feng Shui nogal veel geschreven over welstand, beter zaken doen enz.*

"Ach, dat is zo'n op sensatie gerichte benadering. Volgens de principes van *Ba-Gua*, waar de kunst van de ordening op is gebaseerd, is welstand maar één van de acht facetten van het leven. Als je volle aandacht alleen maar gericht is op materiële welstand, raak je behoorlijk uit balans. Velen die ik advies heb gegeven, zie ik echter veranderingen doormaken in alle acht gebieden."

*Ba-Gua* is een achthoek die behoort tot de overlevering van de klassieke Chinese *I-Ching*. In de *Feng Shui*-theorie worden zowel voor het hele huis, als voor iedere kamer apart acht verschillende levensfacetten op acht vaste plaatsen aangeduid. Die facetten zijn: roem, partnerschap, kinderen, behulpzaamheid, carrière, kennis, familie en rijkdom.

Ze correleren met een kleur, met de elementen, en met delen van het lichaam (een klemmende voordeur kan de communicatie via de stem benadelen). "Ik kom wel eens in huizen", zegt de Metz, "waar de bewoners een heleboel rommel opgeslagen hebben achter de deur. Die mensen hebben moeite om zich te uiten. Zij hebben hun levenspaden dusdanig belemmerd, dat ze zichzelf letterlijk blokkeren."

Hun *chi* (levenskracht) kan volgens deze theorie niet stromen zoals het moet. Dat kan het gevolg zijn van omstandigheden van bouwkundige aard, maar ook van ongedisciplineerde ruimtelijke ordening. Als het huis niet 'gezond gemaakt' wordt, is volgens Metz vermoeidheid of ziekte van de bewoners het gevolg.

Bij voorbeeld: "Als de badkamer op de verkeerde plaats zit, kan je geld of goede naam letterlijk wegdruipen. De oplossing? Plaats een spiegel aan de buitenkant van de badkamerdeur. De reflectie van de betreffende kamer is voldoende om het tij te keren. Of plaatst een bamboe-fluit in een hoekje van de badkamer."

"*Chi* moet als stroom gebalanceerd zijn in huis, en in het lijf van de bewoner zelf."

De ideeën die Katherine Metz propageert en met succes toepast zijn niet onopgemerkt gebleven op Curaçao. Via een cliënt werd de belangstelling van architect ir. Ronny Lobo (Atelier Lobo & Raymann, Emmastad) gewekt. Samen met zes architecten van de bouwkundigenvereniging King Cactus was hij van de partij bij het seminar van afgelopen weekeinde.

Lobo: "*Feng Shui* benadert het beleven van de ruimte vanuit een bepaalde Chinese natuurwetenschap. Dat middelen als een bel, een spiegel en dergelijke helpen, als een ruimte niet aan de eisen voldoet, wist ik al vanuit mijn vakgebied. Wij proberen tevoren de ruimte dusdanig te scheppen, dat dat soort aanpassingen niet nodig is. Ik denk echter dat waar ze het in *Feng Shui* hebben over de ruimte, de vorm, plaatsing van openingen, en waar ze spreken van het accent van de woonruimte in een woning, dat daar voor architecten nog veel te ontdekken valt."

## *Klachtenopvang is belangrijkse taak*

# Hiaten in wet dwarsbomen werk dierenbescherming

= door Michelle Bruggeman =

'Alles op zijn tijd', is het credo van Barbara Halabi, pr-voorlichtster van de Dierenbescherming. Van de plannen die vorig jaar op tafel lagen is alleen de belangrijkste verwezenlijkt: de verbouwing van het asiel. Nu dit achter de rug is kan er weer meer aandacht worden geschonken aan andere projecten die op het verlanglijstje stonden, maar die noodgedwongen naar de achtergrond waren gedrongen, zoals het leguanenproject, het hondenvangerproject en de klachtenopvang. Dit laatste is volgens de pr-vrouw de meest essentiële taak van de Dierenbescherming en zal zeker nieuw leven in moeten worden geblazen.

"De afgelopen twee jaar hebben wij ons voornamelijk geconcentreerd op de verbouwing van het asiel. Daar zijn bijna alle financiële middelen door opgeslokt", bekent Barbara Halabi. "Daarnaast is behoorlijk wat geld in de publiciteit gestoken, maar voor andere projecten schoot weinig over. Trouwens, we hadden onze handen vol aan de werkzaamheden in het asiel. Je moet niet alles tegelijkertijd willen doen". De verbouwing heeft volgens haar al vruchten afgeworpen. "Vroeger werden de mensen bij binnenkomst al geconfronteerd met alle ellende. Het werkte afschrikkend. Nu is dat anders. Het asiel ziet er leuker uit, de dieren die er zitten zijn goed verzorgd en de ernstige gevallen liggen niet onmiddellijk in het blikveld".

Met financiële steun van buitenaf heeft het asiel de broodnodige *face-lift* ondergaan. Een succesvol initiatief was volgens Halabi het sponsoren van de hokken. Bedrijven betalen de helft van de onderhoudskosten van een hok - ongeveer 750 gulden per maand - en krijgen als tegenprestatie een naambordje op de kooi. Inmiddels beschikt het asiel over 34 gesponsorde hokken. In de renovatie van de keuken werd het geld van de Nederlandse Bond tot Bescherming van Honden geïnvesteerd en ook de Stichting Buitenlandse Asielen heeft twee jaar lang een bijdrage geleverd. Tot het asiel aan de Parераweg zichzelf kon bedruipen, daarna bedankte het bestuur voor verdere financiële steun. "Er zijn andere asielen, bijvoorbeeld in de Filippijnen, die het geld veel harder nodig hebben dan wij", oordeelt Halabi. "De Stichting heeft het gebaar op prijs gesteld en in de toekomst kunnen we altijd, als het minder gaat, opnieuw een beroep op haar doen".

### KLACHTENOPVANG

Nu de verbouwing verleden tijd is wil de Dierenbescherming zich concentreren op haar belangrijkste taak: de klachtenopvang. Dat laatste heeft dit jaar op een lager pitje gedraaid, mede doordat asielcommissaris Kaye McOustra ongeveer vier maanden geleden opstapte Zij vertrekt voor het eind van het jaar naar Canada, maar heeft inmiddels aangeboden in de overbruggingsfase, tot er een nieuwe 'klachtenopvanger' is gevonden, haar werkzaamheden te hervatten. Halabi vindt het spijtig dat McOustra vertrekt. "Zij heeft fantastisch werk gedaan en veel zaken opgelost", spreekt zij lovend. "Het zal moeilijk zijn om iemand te vinden met dezelfde capaciteiten. Niet iedereen is in de wieg gelegd voor dit werk". Degene die zich met de klachtenopvang gaat bezighouden moet volgens haar in ieder geval iemand zijn met veel tact, die bij voorkeur ook Papiaments spreekt. "Bovendien moet het een flexibel persoon zijn, want de klachten komen op de meest ongelegen momenten binnen".

### DOORSTROOM

Bekeken over het afgelopen jaar is de doorstroom van dieren in het asiel groter geworden. "Een positief punt", meent Halabi. Op dit moment worden elke maand niet minder dan vijfhonderd honden bij het dierenasiel binnengebracht. Een aantal van hen komt door de selectie en krijgt een kans op een beter leven, maar het meerendeel is een ander lot beschoren: een spuitje om in te slapen. Dat is een trieste balans. "Toch zitten er aan deze cijfers ook positieve kanten", weerlegt Halabi. "Het betekent dat meer zwerfhonden van straat worden gepikt en uit hun lijden worden verlost, en het toont ook dat meer mensen verwaarloosde dieren hier komen afgeven". Halabi verwacht dat de cijfers in de toekomst af zullen nemen door het steriliseren van de dieren en door goede voorlichting.

De honden die worden afgeleverd, worden 'aan-de-deur' geselecteerd op gezondheid, leeftijd en sociaal gedrag. En sommigen hebben het geluk dat zij het op sentiment van de asiel-medewerkers werken en op die manier door het oog van de naald kruipen. Gemiddeld verblijven de dieren 2 à 3 maanden in het asiel, waarna zij geadopteerd worden. Maar soms duurt het langer voor een nieuw baasje zich meldt. De dieren die een keer de selectie doorstaan hebben zullen echter nooit afgemaakt worden. "Dat zouden we niet kunnen. Dan zouden we voor God gaan spelen en dat doen we niet", zegt de pr-vrouw. "Al zit een dier er een jaar - dat komt wel eens voor - dan nog krijgt hij geen spuitje". Op de vraag of de doorstroom op een gegeven moment niet blokkeert omdat alle hokken vol zitten - met als gevolg dat alle aangevoerde honden afgemaakt moeten worden -, antwoordt Halabi ontkennend. "Dat gebeurt zelden. Het verloop van honden is vrij groot". Elke maand worden veertig à vijftig honden geadopteerd.

### LEGUANENPROJECT

De klachtenopvang vindt haar wortels in artikel 265 van het Wetboek van Strafrecht. Daarin staat geschreven dat wie een dier opzettelijk pijn of letsel berokkend kan rekenen op maximaal een half jaar gevangenisstraf of een geldboete van ten hoogste duizend gulden. Verwaarlozing is echter geen maatstaf om een hondenbezitter in de kraag te vatten. Alleen mishandeling. Bovendien wordt onder 'een dier' geen reptiel verstaan. Dat is de reden waardoor het leguanenproject, waar de Dierenbescherming vorig jaar mee was gestart, aan de grond is gelopen. De stichting had geen been om op te staan. "Als we de leguanenhandel aan willen pakken, moet eerst de wet veranderd worden", aldus Halabi. "Op dit moment worden deze reptielen door geen enkele wet beschermd en kunnen wij dus niets ondernemen". De Dierenbescherming heeft wel het voornemen om zich het komende jaar hard te maken voor deze zaak. "Alleen moet dat *en bloc* met andere milieu-organisaties gebeuren".

Ook wil de Dierenbescherming de draad van het hondenvangerproject weer oppakken, "hoewel er op het moment weinig klachten over groepen loslopende honden binnenkomen", zegt Halabi. "Maar als de zaak nijpender wordt, maken we er zeker werk van". Zij heeft het plan om in ieder geval van het industrieterrein Brievengat een project te maken. Ze stelt zich echter de vraag of het wel de taak van de Dierenbescherming is om de loslopende honden te vangen. Zijn de overheid en de veterinaire dienst niet eveneens verantwoordelijk?

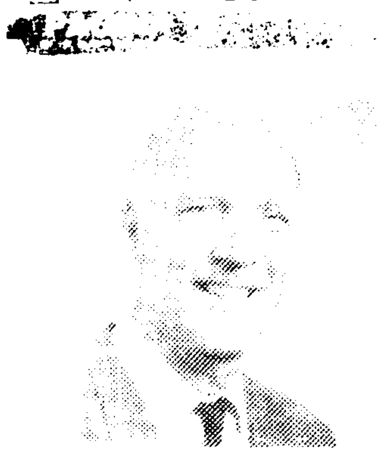
Om de projecten voor 1994 te kunnen realiseren heeft de Dierenbescherming geld nodig dat voor een groot deel weer in de maand oktober bijeen wordt gezameld. Aan het begin van de maand 1 en 2 oktober en aan het eind 29 en 30 oktober gaan de collectanten langs de deuren. In de tussenliggende periode worden intekenlijsten bij de bedrijven voorgelegd. In het kader van Dierendag geeft het Ensemble Mozart Plus, zondag 3 oktober, een koffieconcert in de foyer van het Centro Pro Arte en 's middags is er een uitzending op Radio Paradise. Op dierendag zelf staat de Dierenbescherming met een winkeltje op het parkeerterrein van Toko Zuikertuintje. De stichting hoopt met de activiteiten de opbrengst van vorig jaar, vijftigduizend gulden, te evenaren.

■ *Twee keer per dag rijdt de truck van het asiel uit om honden op te halen. Elke dag zijn dat er ongeveer tien. De meesten van hen krijgen een spuitje dat ze uit hun lijden verlost.*



# Onder de Loupe

## Oktober: maand van de filatelie



= door Victor Hafkamp =

Oktober is de maan van de filatelie. Overal worden in die maand evenementen op touw gezet die de hobby van het postzegels verzamelen moeten propageren en voor degenen die al verzamelen een soort verjaardagsfeestje zijn. In enkele landen, zoals Nederland, België en Duitsland is er een Dag van de Postzegel, in andere een complete postzegelmaand, zoals in de Verenigde Staten, Australië en Nieuw-Zeeland.

Veel landen geven voor hun dagen van de postzegel speciale series, blokjes of losse zegels uit. Nederland hoort met ingang van dit jaar weer tot de landen met emissies voor de Dag van de Postzegel. Een halve eeuw geleden in de oorlogsjaren verscheen de eerste en voorlopig laatste uitgifte voor de dag van de postzegel. Een zegel met een postkoets van 7½+7½ cent die elke verzamelaar zich nog voor een klein bedrag kan aanschaffen.

Op 8 oktober, de Nederlandse Dag van de Postzegel, komen twee zegels (70 en 80 cent) uit met als motto *De PTT als transporteur van informatie*. De eerste zegel heeft de dag van de postzegel als onderwerp. Op het zegelbeeld staat een cijfer '70'. De zegel is in acht vakjes verdeeld en heeft verder de vermelding dat het om 'de dag van de postzegel' gaat. Iemand die de Nederlandse taal niet machtig is, zal dit ontgaan. Ontwerper Ron van Roon maakte ook de zegel van tachtig cent met een zwaluw die een brief in zijn bek vervoert. Op de achtergrond is een schotelantenne afgebeeld, waarmee het begrip 'telecommunicatie' is uitgebeeld.

In Nederland wordt de dag van de postzegel jaarlijks gevierd in het weekeinde dat het dichtst bij 9 oktober ligt. Dit jaar valt 9 oktober in het weekeinde zelf. In andere landen wordt de postzegeldag op een ander tijdstip in oktober gevierd. In Duitsland bij voorbeeld op de laatste zondag van oktober. Er is dan een internationale beurs in Sindelfingen bij Stuttgart.




De dag van de postzegel is trouwens een Duits initiatief. Heinrich van Stephan, de Duitse postdirecteur, richtte de wereldpostvereniging op 9 oktober 1875 op. Vandaar die grote nadruk op postzegels in oktober. In 1936 organiseerden de Duitsers hun eerste dag van de postzegel.

De Oostenrijkers waren hen in 1935 voorgegaan. Duitsland brengt voor dat evenement een zegel van 100+50 pfenning uit met een postbesteller uit de oude tijd. Oostenrijk heeft voor zijn postzegeldag al een egel van 7+3 schilling laten verschijnen met een afbeelding van een ruitergevecht.

Ruiters staan ook op drie van de vier Zuidafrikaanse




zegels (35, 70, 90 cent en 1.05 rand) voor de dag van de postzegel. Ze verschijnen op 8 oktober en beelden het postvervoer in het verleden uit. Veel post werd door dragonders te paard vervoerd en soms traden ruiters op ter bescherming van het postvervoer per koets.

Zweden en IJsland zorgen bij hun uitgiften voor de dag van de postzegel voor wat *royalty*. Zweden heeft op een blokje met zegels van 8, 2x10 en nog eens twaalf kronen de hele koninklijke familie afgebeeld. Uitgiftedatum: 2 oktober.

IJsland heeft op een blokje dat op 9 oktober verschijnt drie zegels gereproduceerd uit 1920 en 1931 met het portret van koning Christiaan X van Denemarken, waarmee IJsland toen nog in een personele unie verbonden was. De zegels hebben een opdruk *Hopvlug Itala 1933* (Italiaanse groepsvlucht 1933). In dat jaar maakten 24 Italiaanse vliegtuigen op de route Rome/Verenigde Staten een tussenlanding op Reykjavik. De IJslandse post herinnert daaraan met die opdrukzegels. Ze zijn nu op zegels van tien, vijftig en honderd kronen opnieuw te zien met de achtergrond een routekaart. De verkoopprijs van het blokje is tweehonderd kronen.

Noorwegen heeft voor de nationale postzegeldag een blokje met vier zegels (3, 3.50, 4.50 en 5.50 kronen) uitgegeven. Op de zegels staan voorbeelden van Noorse houtsneden. De koper betaalt een kleine toeslag ten bate van filatelistische doelen.

Australië, Nieuw-Zeeland en Canada geven in de maand oktober alle drie series zegels uit met voorwereldlijke monsters. De zegels moeten de postzegelmaand op een bijzondere wijze inluiden. Nieuw-Zeeland geeft vijf zegels met dinosaurussen uit (45, 80, 1, 1.20 en




1.50 dollar) en Australië onder andere een velletje met daarin zes zegels (vier van 45, één van 75 cents en één van 1.05 dollar).

Dinosaurussen blijken de laatste tijd trouwens populair op zegels, want ook Roemenië gaf onlangs een serie van zes uit met onder andere de brontosaurus, de tyrannosaurus en de arcaeopteryx, een reuze vogel.

Er zijn in diverse andere landen ook zegels voor de respectieve postzegeldagen verschenen. Zoals in België. Het gaf ook nog een zegel uit ter ondersteuning van de jeugdfilatelie. Op 18 oktober verscheen een zegel van vijftien frank met Natasja, de stewardess uit een Belgisch stripverhaal.

### WERELDVREDE

De derde dinsdag in september — in Nederland Prinsjesdag — is door de Verenigde Naties uitgeroepen tot wereldvrededag. Die dag begon ook de openingszitting van de algemene vergadering van de volkerenorganisatie.

Om die internationale vredesdag onder de aandacht te brengen gaven de postdiensten van de Verenigde Naties in New York, Genève en Wenen op 21 september elk vier zegels uit in de vorm van een blokje.

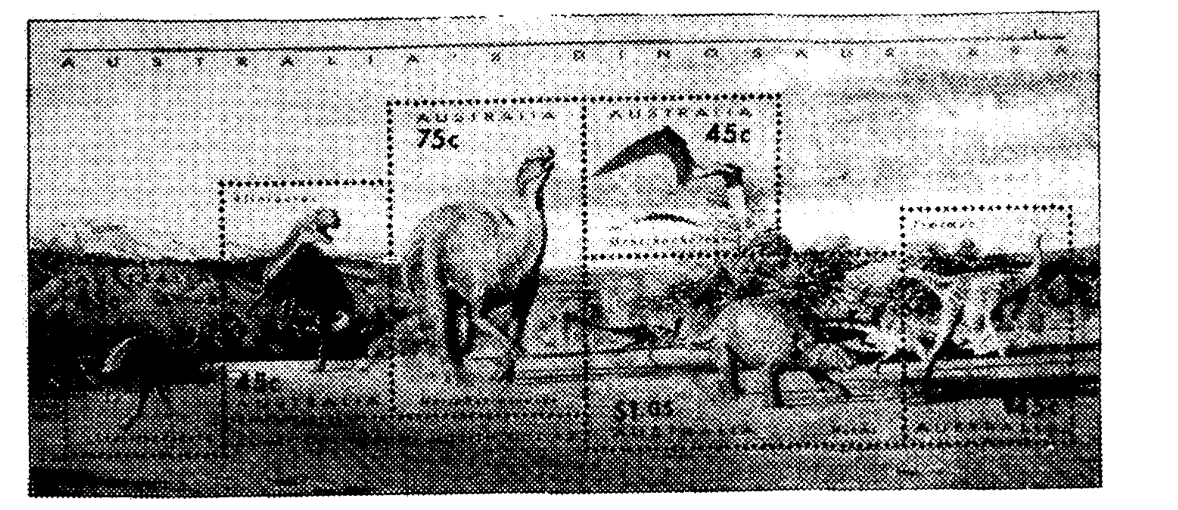
De ontwerpen zijn van de Zwitser Hans Erni die voor de vredeszegels een niet al te duidelijke symboliek gebruikte. In New York zitten in het blokje vier zegels van 29 cents, in Genève vier van zestig centimes en in Wenen vier van 5.50 schilling.

### SHERLOCK HOLMES

Sherlock Holmes, de beroemde typische Britse *gentleman-detective*, is een geesteskind van de schrijver Sir Arthur Conan Doyle. Een eeuw geleden liet Conan Doyle in zijn roman *The Final Problem* de speurder bij de Reichenbachs-waterval in Oostenrijk tijdens een gevecht met zijn aartsvijand professor Moriarty omkomen. Dat namen de fans van Holmes niet en onder publieke druk werd Conan Doyle gedwongen zijn romanfiguur in *The Adventure of the Empty House* te laten herleven.

De Britse post houdt het er op dat Sherlock Holmes een eeuw geleden de geest gaf en heeft daarom voor 12 oktober een strip met vijf zegels van 24 pence op het programma gezet ter ere van de grote speurder. Er staan vijf scènes uit beroemde verhalen rond Sherlock Holmes op. Onder andere *The Final Problem* (Het laatste probleem), waarop Holmes en Moriarty met elkaar vechten, de hond van de Baskervilles en *De Griekse tolk*.

Vier zegels met afbeeldingen, geïnspireerd op jeugdboeken, komen op 23 oktober in de Verenigde Staten uit. Een van de boeken is *De avonturen van Huckleberry Finn* van Samuel Clemens oftewel Mark Twain. De zegels hebben een frankeerwaarde van 29 c. en komen als blokje uit in het kader van de maand van de filatelie.







# Schaken

Jules Welling

## Piket hervindt vorm



Na zijn inzinking in de lente van dit jaar heeft de tweede speler van Nederland, Jeroen Piket, zijn vorm hervonden. Het VSB-toernooi ter nagedachtenis aan professor dr. Max Euwe, wereldkampioen en FIDE-president, in Amsterdam liep op een catastrofe voor hem uit. Hij werd afgetekend laatste. Daarna verloor hij de Heyendaal-match tegen de veteraan Korchnoi in Nijmegen met grote cijfers (2-6) en moest hij in Eindhoven zijn Nederlandse titel afstaan aan Paul van der Sterren.

In het interzonale toernooi van het Zwitserse Biel zette zich het herstel in. Piket wist zich weliswaar niet te kwalificeren voor de Kandidatenmatches, in tegenstelling tot de verrassende Paul van der Sterren, maar de kwaliteit van zijn partijen toonde aan dat de grootmeester uit Leiderdorp zijn vormcrisis had verwerkt en de weg terug ingeslagen was. Dat bleek al bij het Volmac-toernooi in Antwerpen, dat hij samen met Korchnoi op zijn naam wist te schrijven, waarmee hij en passant voor het eerst van zijn leven een partij wist te winnen van zijn leermeester Korchnoi. Een week na zijn succes in de Belgische havenstad trad Piket aan in het tweede VB Accountantstoernooi in de Friese hoofdstad Leeuwaarden en ondanks een nederlaag tegen de Deense meester Klaus Berg wist hij ook dit evenement in zijn voordeel te beslissen. Hij liet het hele veld — zeventien grootmeesters, dertien meesters, tien FIDE-meester, één dames-grootmeester, twee dames-meesters en twee dames-FIDE-meesters — achter zich met een score van 7½ punt uit negen partijen. In de slotronde in de Frieslandhal versloeg Piket de Duitse grootmeester Ralf Lau, die ook met 6 punt aan het laatste deel begon. Piket verdiende met zijn overwinning vijfduizend gulden.

Twee dagen na het toernooi moest hij zich in Amsterdam melden bij nummer 1 van Nederland, Jan Timman, voor de voorbereidingen op diens match om het wereldkampioenschap van de Fide (Wereldschaakbond) tegen de Rus Anatoli Karpov. Zijn collega-secondanten zijn de Amerikaan Yasser Seirawan en de Zweed Ulf Andersson. Karpov is vergezeld van Epishin en Podgeedz.

Het VB Accountantstoernooi in Leeuwarden eindigde in een éclatant Nederlands succes. Naast de eerste plaats van Piket waren er de tweede plaats voor grootmeester Loek van Woly en een gedeelde derde plaats voor grootmeester John van der Wiel. En daarmee was de koek nog niet op. Maar liefst vijf jeugdige Nederlanders konden een meesterresultaat laten aantekenen: Jeroen Bosch, Karel van der Weide, Cor Kemstra, Dimitri Reinderman en Piet Poelen. Voor Reinderman was het zijn derde en laatste meester-norm. Hij zal op het aanstaande FIDE-congres in Brazilië tot internationaal meester genoemd worden.

Nooit eerder in de geschiedenis van het Nederlandse schaak heeft een toernooi zoveel vaderlandse successen opgeleverd. Zie verder het partijenblok.

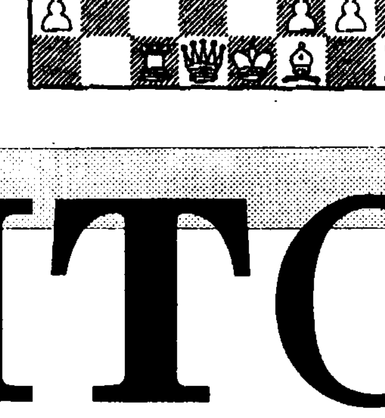
Veel aandacht gaat vanzelfsprekend uit naar de match tussen Timman en Karpov, waarvan twaalf partijen in Nederland gehouden zullen worden: drie in Zwolle, drie in Arnhem en zes in Amsterdam. Daarna is er een week pauze om het circus naar Oman, een oliestaatje aan de Perzische Golf te verhuizen. Daar worden de resterende partijen gespeeld. Het totale prijzenfonds bedraagt 4,7 miljoen gulden, een ongekend bedrag in de internationale schaakwereld, zelfs hoger dan het prijzenbedrag dat de 'rebellen' Gary Kasparov en zijn uitdager Nigel Short in Londen hebben weten te bedingen. In de ene match is Karpov favoriet, in de andere Kasparov. Vanzelfsprekend wordt er in de schaakwereld al druk gespeculeerd over een tweekamp tussen de twee winnaars en dat zou wel eens tot een zesde match Kasparov - Karpov kunnen leiden.

Tijdens het VB Accountants-toernooi in Leeuwarden trof ik Johan Zwanepol. Hij is met de 'rebellen' Kasparov en Short in zee gegaan en zal in december in Groningen het 'interzonale' toernooi van hun organisatie, de Professional Chess Organization (PCA), leiden. Volgens Zwanepol hebben veel topgrootmeesters al toegezegd deel te zullen nemen aan het alternatieve circuit, ook al weet nog geen van hen wat voor een straf van de FIDE hen boven het hoofd hangt.

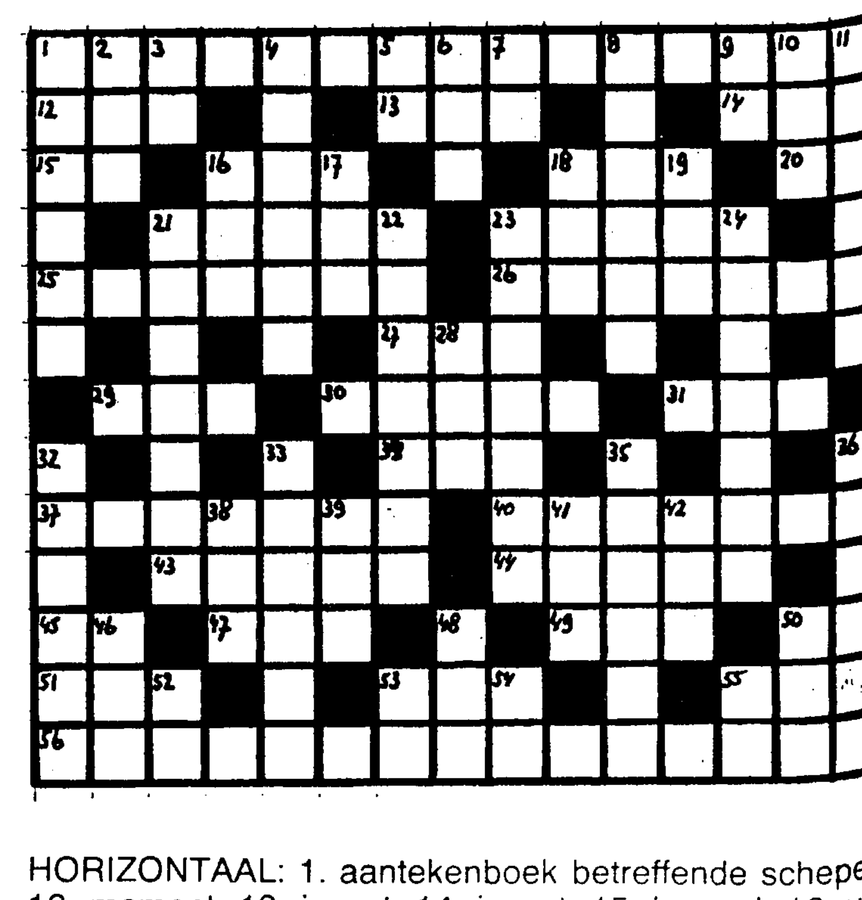
September en oktober zullen volledig in het teken staan van de twee matches om het wereldkampioenschap, in Zwolle/Arnhem/Amsterdam/Oman om de FIDE-titel en in Londen om de PCA-titel. Los van het conflict tussen de twee organisaties zou dat wel eens goed kunnen zijn voor de doorsnee-schaakliefhebber, want het zou wel eens een vracht aan boeiende partijen kunnen opleveren.

Ik zal beide tweekampen bezoeken en daarover voor de *Ñapa* rapporteren. Nu de beloofde partijselectie uit Leeuwarden (P.S. de partijen zijn genomen uit het voortreffelijke bulletin, in het Engels. Q=Dame, R=toren, B=loper en N=paard):

Wit: J. Hodgson, zwart: J. van der Wal, plaats: Leeuwarden, vijfde ronde:



# Kruiswoordpuzzel



HORIZONTAAL: 1. aantekenboek betreffende schepen; 12. moment; 13. insect; 14. insect; 15. hoewel; 16. via; 18. wiel; 20. soortgelijk gewicht; 21. schrijfkosten; 23. kleurling; 25. gevulkaniseerd caoutchouc; 26. voortreffelijk; 27. tocht; 29. schop; 30. dichter; 31. deel van een schip; 34. voor; 37. uitstalkast; 40. muziekinstrument; 43. kweker; 44. boek; 45. slee; 47. vernis; 49. onderricht; 50. muziekknoot; 51. weinig wetend; 53. voordeel; 55. bijbels figuur; 56. rozespons.

VERTICAAL: 1. hoop; 2. klein vertrek; 3. inhoudsmaat; 4. klaaglied; 5. heilige; 6. jongensnaam; 7. bijwoord; 8. land in Europa; 9. kijktoestel; 10. schoenmakersgereedschap; 11. vijfde zondag na Pasen; 16. schrijfgerei; 17. herkauwer; 18. drank; 19. bijwoord; 21. toestal om vrachten te verplaatsen; 22. wilddief; 23. vallende ster; 24. zich verzettend tegen; 28. Europeaan; 32. gratie; 33. wijnsoort; 35. fototoestel; 36. lawaai; 38. klap; 39. dwaas; 41. bergpas; 42. soort; 46. vis; 48. traag; 50. sprookjesfiguur; 52. persoonlijk voornaamwoord; 53. deel van de bijbel; 54. voorzetsel; 55. grammofoonplaat.

**UIT HET GROTE aantal inzendingen van de Amigoe Puzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukkige winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:**

**Tiny Pronk**
**Shiribana 5a**
**Aruba**

**De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie afhalen op het kantoor van de Amigoe: Curaçao - Scherpenheuvel z/n, tot drie uur n.m.; Aruba - Kaya G.F. Betico Croes 110 tijdens kantooruren.**
**Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao vóór donderdagmorgen tien uur en op Aruba vóór woensdag middag vijf uur.**
**Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden:**
**AMIGOE PUZZEL**
**Curaçao: POB 577, Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110 en Bonaire: Kaya Gobernador Debrot 152 t.n.v. Hubert Linkels.**

HORIZONTAAL:1. stakker; 6. fatsoen; 12. fors; 14. soes; 15. ijl; 17. te; 18. weg; 20. en; 21. ik; 22. kam; 24. elegant; 25. ork; 26. oot; 28. bes; 29. som; 31. rots; 35. taal; 37. columnist; 38. lila; 40. erts; 43. ara; 45. ent; 47. pro; 48. kom; 50. portier; 51. bol; 53. al; 54. ba; 55. fel; 56. uk; 58. po; 59. merg; 61. pias; 63. luister; 64. lampion.

VERTICAAL: 1. spijker; 2. af; 3. kot; 4. kreeft; 5. es; 7. as; 8. toets; 9. sen; 10. os; 11. nikkel; 13. regenmantel; 16 .la; 18. web; 19. gas; 21. ir.; 23. mot; 25. oma; 27. Oscar; 30. otter; 32. ooi; 33. vlo; 34. uil; 36. alt; 38. lokaal; 39. lam; 41. Rob; 42. saloon; 44. apart; 45. erf; 46. til; 47. pruim; 49. O.L. 52. op; 54. bes; 57. kap; 59. mi; 60. ge; 61. pa; 62. si.